

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

Милан Ј. Вукелић

АКТИВНОСТИ ЦИХАДИСТИЧКИХ ЛОБИЈА У
СЈЕДИЊЕНИМ АМЕРИЧКИМ ДРЖАВАМА

Докторска дисертација

Београд, 2024.

UNIVERSITY OF BELGRADE
FACULTY OF POLITICAL SCIENCES

Milan J. Vukelić

THE ACTIVITIES OF JIHADIST LOBBIES IN THE
UNITED STATES OF AMERICA

Doctoral Dissertation

Belgrade, 2024.

МЕНТОР: др Зоран Кинђић, редовни професор Факултета политичких наука у Београду

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ ЗА ОДБРАНУ:

ДАТУМ ОДБРАНЕ:

ЗАХВАЛНИЦА

На крају овог, врло трновитог пута, захвалио бих се, пре свега, својој породици која је свих ових година била уз мене, пружала ми безграничну подршку и уливала ми снагу да истрајем у свом истраживању. Ова докторска дисертација њихов је успех колико и мој.

Велику захвалност дугујем свом ментору професору др Зорану Кинђићу, који је преузимањем менторства ове дисертације показао своју величину, не само као професор, већ и као човек.

Захваљујем се и свим колегама и професорима са Факултета политичких наука у Београду који су показали добру вољу и били ми доступни за сваки вид сарадње и консултација.

Милан Вукелић

Београд, 11. јануар 2024. године

АКТИВНОСТИ ЦИХАДИСТИЧКИХ ЛОБИЈА У СЈЕДИЊЕНИМ АМЕРИЧКИМ ДРЖАВАМА

Сажетак:

Дисертација под називом *Активности цихадистичких лобија у Сједињеним Америчким Државама* изучава деловање појединаца и организација, чији је циљ да изврше исламизацију САД, како ненасилном борбом, дакле тихим продором у државне институције и најзначајније сфере америчког друштва, као и промоцијом исламских вредности, тако и субверзивним акцијама, у које се могу сврстати и терористичке активности. Њихово деловање представља цихад, борбу на Божијем путу, која је подржана од стране исламских центара широм света, па поменуте субјекте дефинишемо термином цихадистички лобији. Главни циљ наше дисертације јесте њихово препознавање и приказ њиховог деловања у пракси, на основу којег они желе да остваре свој циљ. Коришћењем бројних извора и комбинацијом квалитативних и квантитативних метода истраживања настојаћемо да одговоримо на постављено истраживачко питање и предвидимо да ли су америчке елите способне да се одупру цихадистичкој опасности у будућности.

Кључне речи: цихад, цихадистички лобији, Сједињене Америчке Државе, ислам

Научна област: политичке науке

Ужа научна област: Филозофске, социолошке и психолошке студије

УДК: 327.7/.8:28(73:2-9)

THE ACTIVITIES OF JIHADIST LOBBIES IN THE UNITED STATES OF AMERICA

Abstract:

Dissertation titled *The Activities of Jihadist Lobbies in the United States of America*, studies the operations of individuals and organized entities that aim at Islamization of the United States by means of non - violent struggle, i.e., silent penetration into state institutions and the most important aspects of the US society, including by promotion of Islamic values, but also by means of subversive actions as well, including terrorist actions. Their engagement is Jihad, the struggle in the path of God, supported by Islamic centers throughout the world so, consequently, we define those entities with the term of jihadi lobbyists. The key objective of our dissertation is to identify them and reveal their workings employed in practice for the achievement of their set goals. By using numerous sources and by combining qualitative and quantitative research methods, we seek to provide answers to the research question posed, and to assess whether the US elites are capable of resisting the jihadist threat in the future.

Key words: Jihad, Jihadist Lobbies, United States of America, Islam

Scientific area: Political Science

Scientific subfield: Philosophical, sociological and psychological studies

UDC: 327.7/.8:28(73:2-9)

Списак табела и слика

Табела 1. *Да ли сматрате да је ислам саставни део америчког мејнстрим друштва ?*

Табела 2. *Да ли сматрате да постоји природан конфликт између ислама и концепта демократије ?*

Табела 3. *Приврженост муслимана вери и америчкој нацији*

Табела 4. *Политичка опредељеност муслимана у САД*

Табела 5. *Да ли одобрувате методе којима актуелни председник управља државом ?*

Табела 6. *Процент позитивног виђења САД по регионима широм света*

Табела 7. *Наведите 10 историјских догађаја за које сматрате да су највише утицали на државу, а догодили су се за време вашег живота*

Слика 1. *Вертикална хијерархијска структура Муслиманског братства*

Слика 2. *Хоризонтална хијерархијска структура Муслиманског братства*

Слика 3. *Графички приказ распрострањености деловања организације Хезболах у САД*

САДРЖАЈ

ЗАХВАЛНИЦА	iv
Сажетак:	v
Abstract:	v
Списак табела и слика	vi
УВОД	1
САД и религија	1
Дефинисање проблема истраживања	3
Предмет истраживања	6
Теоријско одређење предмета истраживања	6
Операционо одређење предмета истраживања	6
Чиниоци садржаја предмета истраживања	6
Временско одређење предмета истраживања	9
Просторно одређење предмета истраживања	9
Дисциплинарно одређење предмета истраживања	9
Циљеви истраживања	10
Хипотетички оквир истраживања	10
Методолошки приступ	10
Научна и друштвена оправданост истраживања	11
I ИСЛАМ У САД	13
1. Долазак муслимана на амерички континент и ширење заједнице верника	13
1.1. Албанска и босанска исламска заједница на територији САД и њихова борба на Божијем путу	18
2. Однос неисламског становништва и муслимана у САД	24
3. Однос америчких администрација и муслимана	27
4. Феномен исламофобије у САД - реалност или средство цихадистичких лобија за одбрану ислама од критика ?	35
II ТЕМЕЉИ КОНФРОНТАЦИЈЕ ИЗМЕЂУ МУСЛИМАНА И САД	41
1. Да ли су муслимани непријатељи САД ? - питање које још увек збуњује бројне Американце	41
2. Разлике у тумачењу појединих политичких и друштвених елемената	43
2.1 (Не)подударност ислама и евроамеричког концепта модерне демократије?	43
2.2. Концепт секуларног друштвеног уређења	51
2.3. Разлике у перцепцији државе и концепта национализма	55
3. Америчка подршка Израелу и јеврејској заједници	59
4. Империјалистичка политика САД на територији ширег Блиског истока и ширење регионалног анти - американизма	63
III ЦИХАД МУСЛИМАНСКОГ БРАТСТВА У САД	73

1. Настанак, организација и идеологија Муслиманског братства	73
2. Ширење утицаја Муслиманског братства у САД и концепт цивилизацијског цихада	79
3. Лобији Муслиманског братства и њихове активности на територији САД	83
3.1. Муслиманска студентска асоцијација.....	83
3.2. Исламско друштво Северне Америке	86
3.3. Исламска асоцијација за Палестину.....	88
3.4. Исламски круг Северне Америке	90
3.5. Интернационални институт исламске мисли	92
3.6. Уједињена асоцијација за студије и истраживања.....	94
3.7. Баит ул мал	94
3.8. Исламски фонд Северне Америке	95
3.9. Савет за фикх Северне Америке – ИСНА комитет за фикх	96
3.10. Удружење муслиманске арапске омладине.....	97
3.11. Фондација свете земље за помоћ и развој	98
3.12. Муслиманско америчко друштво	99
3.13. Савет за америчко исламске односе.....	100
IV ЦИХАД САЛАФИСТИЧКИХ ЛОБИЈА У САД	104
1. Концепт салафистичког виђења исламске вере и (не)подударност са вахабизмом	104
2. Ризично савезништво САД са Саудијском Арабијом	109
3. Ширење салафизма међу америчким муслиманима и деловање салафистичких лобија	111
3.1. Друштво Курана и Суне	112
3.2. Исламски центар Америке (Њујорк, Ист Оранџ).....	113
3.3. Масјид ас Суна ан Набавија (џамија Џермантаун).....	113
3.4. Исламска скупштина Северне Америке	114
3.5. Светска скупштина муслиманске омладине.....	116
3.6. Фондација СААР (САФА Фонд)	119
3.7. Интернационална фондација добротинства.....	119
V ШИИТСКИ ЦИХАД НА ТЕРИТОРИЈИ САД	122
1. Шиитска исламска заједница у САД	122
2. Историјат политичких односа Ирана и САД - танка линија између савезништва и непријатељства	127
3. Шиитски лобији у САД	136
3.1. Исламски центар Америке	136
3.2. Шиитска асоцијација заливског подручја	137
3.3. Исламски џемат шиита иснаашнерија у Лос Анђелесу.....	138
3.4. Заинабиа исламско друштво	138

3.5. Сахебозаман исламски центар Атланте.....	138
3.6. Исламски Масумен центар Нове Енглеске.....	139
3.7. Исламски центар Ањумен-е-Асфари Цафери.....	139
3.8. Исламска фондација имам Ал Хои.....	140
4. Деловање Хезболаха у САД.....	141
VI МИСИЈА ОРГАНИЗАЦИЈЕ НАЦИЈА ИСЛАМА - ОРУЂЕ ЦИХАДИСТИЧКИХ ЛОБИЈА У САД.....	147
1. Оснивање и идеологија организације Нација ислама - комбинација црначког национализма и исламског фундаментализма.....	147
1.1 Концепт прилагодљивог цихада и Нација ислама као његов чинилац.....	154
2. Малколм Икс и Мухамед Али – истакнути чланови Нације ислама и њихово деловање у форми цихадистичких лобија.....	155
3. Остале исламске афроамеричке организације у САД.....	159
3.1. Изгубљена и нађена Нација ислама.....	159
3.2. Петопроцентна Нација ислама.....	160
3.3. Заједница Ансару Алах.....	161
VII ПРОДОР ЦИХАДИСТИЧКИХ ЛОБИЈА У НАЈЗНАЧАЈНИЈЕ СФЕРЕ АМЕРИЧКОГ ДРУШТВА.....	163
1. Цихадистички лобији у америчким медијима.....	163
2. Утицај цихадистичких лобија на америчку културу.....	167
3. Продор цихадистичких лобија у амерички образовни систем.....	171
4. Инфилтрирање цихадистичких лобија у државну администрацију САД.....	179
4.1. Активности цихадистичких лобија у оквиру Представничког дома Конгреса САД.....	180
4.2. Присуство цихадистичких лобија у Белој кући.....	186
4.3. Инфилтрација цихадистичких лобија у америчке безбедносне структуре.....	190
VIII РАДИКАЛИЗАЦИЈА АМЕРИЧКИХ МУСЛИМАНА И ОРУЖАНИ ЦИХАД НА ТЕРИТОРИЈИ САД.....	194
1. Процес радикализације муслимана на територији САД.....	194
1.1. Радикализација у америчким затворима.....	194
1.2. Радикализација муслимана у америчким џамијама.....	198
1.2.1 Муслиманско друштво региона Ал Дулс (АДАМС Центар).....	198
1.2.2. Џамија Брицтаун.....	199
1.2.3. Исламско друштво округа Оринџ.....	199
1.2.4. Исламски центар Сан Дијега.....	199
1.2.5. Исламски центар Дар ал Акрам.....	199
1.2.6. Центар за молитву Аја Дава.....	200
1.2.7. Масцид ал Нур.....	200
1.2.8. Џамија Ал Фарук.....	200
1.2.9. Масцид ал Хиџра.....	201

1.2.10. Цамија Дар ал Хиџра	201
1.3. Радикализација муслимана у САД путем интернета	201
2. Повезаност америчких муслимана са Исламском државом.....	204
3. 11. септембар 2001. године - један од најцрњих датума у историји САД.....	206
ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	210
ЛИТЕРАТУРА	214
Биографија	236
Изјава о ауторству.....	238
Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада.....	239
Изјава о коришћењу.....	240

УВОД

САД и религија

У српској литератури из области политичких наука, феномену религије у Сједињеним Америчким Државама (САД) посвећено је веома мало пажње, што је велика грешка, јер без сагледавања религијско утицаја готово је немогуће разумети сложене друштвено - политичке процесе који се одвијају у овој земљи.¹ Први који је уочио ову чињеницу био је француски правник и теоретичар Алексис де Токвил (Alexis de Tocqueville). Он је са својим истраживањем², којим је потврдио да је веза између религије и америчке државе нераскидива, потпуно потиснуо ставове својих сународника просветитеља попут Холбаха (Holbah), Волтера (Voltaire), Дидроа (Diderot), Русоа (Rousseau) и других. Они су сматрали да је религија резервисана за ниско образоване друштвене слојеве и да ће она, како животни стандард светског становништва у будућности буде ишао узлазном путањом, потпуно нестати.³ Са Токвиллом се слаже и Макс Вебер (Max Weber), који наводи: „...никоме ко је прије 15-20 година, прије него што је отпочела посљедња акутна европејизација Сједињених Држава, посјетио ову земљу није могла да промакне чак још тада врло интензивна побожност која је владала у свима подручјима која нису још сасвим непосредно била преплављена европским имигрантима. Она је била, како то сваки старији путопис показује, раније још много јача и сама по себи разумљивија него посљедњих деценија.“⁴ Како би покрепио своју констатацију, Вебер наводи пример који се често могао видети у Бруклину, где се приликом склапања пословних партнерстава често могло чути да пословни људи један другог упитају: „Којој цркви припадате?“⁵ Добар је и пример, који такође наводи Вебер, а то је случај лекара за нос и грло, родом из Немачке, који је радио у Охају. Њему је наине дошао пацијент, који је након завршеног прегледа поносно нагласио да је припадник Баптистичке цркве. Збуњени лекар није разумео поруку, па се посаветовао са једним од својих колега Американаца, који му је појаснио да је пацијент желео да му пошаље поруку да не брине за плаћање, јер његова припадност цркви је довољна гаранција да ће он измирити свој дуг.⁶ Професор Мирољуб Јевтић у складу с тим наводи да су „цркве и друге верске групе, бар у односу на нека питања значајно утицала на јавно мњење, тако што су верска убеђења представљала главни извор вредности, друштвених навика и моралних претпоставки на којима се заснивала америчка демократија.“⁷ Од свог настанка, темељ државности САД заснива се „на потпуној слободи вероисповести, али уз чување аутономије верских заједница, што је САД на неки начин и начинило заједницом, тј. федерацијом различитих верских група које су се временом све више усложњавале и делиле чинећи од ове земље прави верски мозаик.“⁸ САД су засноване као секуларна држава, али амерички секуларизам није против религије, већ исту види као феномен који инспирише грађане да савесно и одговорно врше своје грађанске дужности, као и све остале друштвене

¹ Јевтић Мирољуб, *Политикологија религије*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2009, стр. 101-102.

² Видети: De Tokvil Aleksis, *O demokratiji u Americi*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci, Novi Sad, 2002.

³ Јевтић Мирољуб, *Политички односи и религија*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2011, стр. 154-157.

⁴ Вебер Макс, *Protestantska etika i duh kapitalizma*, Veselin Masleša, Svjetlost, Sarajevo, 1989, стр. 195.

⁵ Исто, стр. 195.

⁶ Исто, стр. 196.

⁷ Јевтић Мирољуб, *Политикологија религије...*стр. 103.

⁸ Исто, стр. 102.

активности.⁹ У Првом амандману Устава САД наводи се следеће: „Конгрес не може да доноси никакав закон о установљењу државне религије, као ни закон који забрањује слободно исповедање вере, а ни закон који ограничава слободу говора или штампе или право народа на мирне зборове и на упућивање петиције влади за исправљање неправди.“¹⁰

Према анкетама које је током 2021. године спровео Галуп (*Gallup*), 69% испитаних Американаца се поистовећује са хришћанском вером (35% су протестанти, 22% римокатолици, а 12% припадају некој другој хришћанској деноминацији или су се само дефинисали као хришћани). Свега 7% посто Американаца је истакло припадност другој вери и то су 2% Јевреји, 1% муслимани и 1% будисти. Међу анкетиранима, 21% је навело да је религијски неопредељено, а 3% није одговорило на постављено питање. Врло је битно навести да је скоро половина испитаних, тачније 49%, навело да је религија врло битна у њиховим животима, док је за 27% њих прилично важна. Један део испитаних, тачније 25% је навело да религија не игра битну улогу у њиховим животима.¹¹

Бројни амерички председници, попут Џорџа Буша - млађег (George W. Bush.), али и других претендента на место првог човека државе, користили су религију као један од најјачих аргумената за придобијање подршке гласача.¹² Тако је у кампањи за председничке изборе 2000. године потпредседнички кандидат Демократске странке Џозеф Либерман (Joseph Lieberman) навео „да су очеви нације, творци Устава доследно следили упутства из Библије.“¹³ Тадашњи председнички кандидат демократа Алберт Ал Гор (Albert Al Gore), није се толико служио религијском реториком, али је једном приликом изјавио како често, када се нађе у некој тешкој ситуацији, себе запита: „Шта би радио Исус?“¹⁴ Џорџ Буш - млађи, који је победио на поменутих изборима и постао председник САД јавно је истицао своју приврженост вери, па је тако једном приликом изјавио „како је Исус његов најомиљенији политички филозоф.“¹⁵ Џорџ Буш се служио религијским терминима и приликом преговора у Египту, 2003. године, на којима су били присутни, поред земље домаћина, и представници САД, Израела и Палестине. Управо палестински преговарач Набил Шат (Nabile Shaath) преноси да је Буш тада рекао следеће: „Напао сам Ирак јер ми се јавио Бог и казао ми да идем у Ирак да се борим против непријатеља. Онда ми се поново Господ јавио и рекао да идем у Авганистан.“¹⁶ Исти извор тврди да је Буш том приликом навео: „Бог ми је рекао: Дај Палестинцима независну државу јер ћеш тако обезбедити опстанак Израела, као награду за постојање палестинске државе.“¹⁷ Формално, према Уставу САД, религија не сме имати утицај на избор председника, дакле није битно које је вероисповести будући председник, да ли је верник или атеиста итд...Међутим, у пракси ситуација је другачија, а о томе сведочи и реченица другог председника САД који сматра да је „Устав који предвиђа секуларно уређење прављен само за религиозне људе.“¹⁸

⁹ Јевтић Мирољуб, *Политикологија религије...* стр. 107.

¹⁰ *The Constitution of the United States, Amendment I*, National Constitution Center, стр. 11, доступно на: <https://constitutioncenter.org/media/files/constitution.pdf>, приступљено 22.7.2020.

¹¹ <https://news.gallup.com/poll/358364/religious-americans.aspx>, приступљено 6.12.2021.

¹² Јевтић Мирољуб, *Религија изазов политичкој науци*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2010, стр. 56.

¹³ Јевтић Мирољуб, *Политикологија религије...* стр. 516.

¹⁴ Исто, стр. 516.

¹⁵ Исто, стр. 516.

¹⁶ Јевтић Мирољуб, *Политика се родила из религије*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2022, стр. 182. Ако је председник Џорџ Буш - млађи заиста мислио то што је рекао, могли бисмо се запитати да ли је он подлегао демонском завођењу.

¹⁷ Исто, стр. 182.

¹⁸ Јевтић Мирољуб, *Религија изазов политичкој науци...* стр. 57.

Када говоримо о религији у САД, битно је напоменути да је појам фундаментализам, који се најчешће помиње у религијском контексту, настао управо у САД током деветнаестог века и то као конзервативни евангелистички покрет који нису чиниле само цркве, већ су се из њега изродиле и поједине организације. Све оно што нас данас асоцира при самом помињању термина *верски фундаментализам*, своје корене има управо у Америци и деловању тадашњих фундаменталиста. У том периоду, амерички фундаменталисти креирали су принципе своје вере, тзв. фундаменте, који и данас окупљају следбенике овог покрета широм САД, у циљу дистанцирања од модерних, либералних теолошких схватања савременог света. У начелу, амерички фундаменталисти су се залагали за очување ауторитета Библије и дистанцирање од перцепције Исуса искључиво као човека, одбијање Дарвинове теорије еволуције и спас душе посредством ишчекивања поновног доласка Исуса на земљу и успостављања његовог царства.¹⁹ Како наводи Карен Армстронг (Karen Armstrong): „...они су себе назвали 'фундаменталистима' да би направили разлику између себе и 'либералнијих' протестаната, који су, по њиховом мишљењу, потпуно искривљавали кршћанску вјеру.“²⁰ Одличну дефиницију фундаментализма дао је професор Дарко Танасковић, који наводи: „Фундаментализам је вид приступа догми и њеног интерпретирања потенцијално својствен свакој идеологији, а особито изражено у онима с наглашеном димензијом верничког односа следбеника према Учењу.“²¹ Битно је истаћи да појам фундаментализам не треба увек посматрати у контексту радикализма и негативности. Ако је неко верски фундаменталиста, то не значи да је самим тим и склон тероризму. Чак напротив, то може бити човек који једноставно познаје фундаменте своје вере и не либи се да их следи и практикује.²²

У моћ америчких фундаменталиста, уверили смо се и недавно, тачније 6. јануара 2021. године када су присталице Доналда Трампа (Donald Trump), иначе религиозни евангелисти, насилно упали у зграду америчког Конгреса, незадовољни резултатима одржаних избора. Амерички аналитичари су ову групу људи назвали Независна харизматска мрежа или ИНЦ покрет. Њихов револт инспирисан је ставом да је само председник Трамп у стању да води САД, онако како Бог то налаже, а с обзиром да је Демократска партија добила већину на изборима, што по њима није Божија воља, сигуран је знак да су поменути избори покрадени. Они су након избора организовали тзв. Јерихонски марш „молећи Бога да порази мрачне и корумпиране снаге које су...украде победу Богом помазаном председнику Доналду Трампу.“²³

Дефинисање проблема истраживања

Оно што би немуслимане у САД, али и у остатку света требало да знају о исламу, јесте да ова религија није нужно окренута против евроамеричке цивилизације и западног друштва. Међутим, један део муслимана Запад²⁴ види као вишевековног непријатеља и главну препреку

¹⁹ Kincler Klaus, *Verski fundamentalizam*, Clio, Београд, 2002, стр. 26-27.

²⁰ Armstrong Karen, *Bitka za Boga: fundamentalizam u judaizmu, kršćanstvu i islamu*, TKD Sakinpašić, Сарајево, 2007, стр. XIV.

²¹ Танасковић Дарко, *Ислам: догма и живот*, Српска књижевна задруга, Београд, 2008, стр. 279.

²² Видети о томе: Вукелић Милан, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2018, стр. 52.

²³ Видети више о томе: Јевтић Мирољуб, *Религија као повод за упад у Конгрес САД, Политика*, 19.1.2021.

²⁴ Под појам *Запад* сврставамо и САД, а не само европске земље и њихова друштва. Самјуел Хантингтон (Samuel Huntington) наводи да се термин *Запад* не треба посматрати као географски појам, нити се под њим подразумева одређени народ или њихова религија, већ се односи на цивилизацију која има своје јасно дефинисано усмерење. Видети о томе: Хантингтон Самјуел, *Сукоб цивилизација и преобликовање светског поретка*, ЦИД, Подгорица, Романов, Бања Лука, 2000, стр. 50.

глобалном ширењу шеријатског права, а САД као најјачу карику и лидера тзв. неверничких снага, против којег се мора водити свети рат до коначне победе. Другу групу представљају муслимани који су свесни предности западног друштва и његове привредне и технолошки надмоћи и стога желе да буду део тог света, али задржавајући своју културу и религијска уверења. Такође, постоје и муслимани који Запад виде као извор светског зла, али су спремни да се привремено уклопе у њихово друштво, како би га добро проучили и припремили се за завршну битку.²⁵

Овом истраживању приступамо из угла исламског фундаментализма, феномена који је глобално постао актуелан, како у теорији, тако и у пракси, после 1979. године и догађаја који је представљао васкрснуће исламског света, а то је исламска револуција у Ирану, предвођена ајатолахом Рухолахом Хомеинијем (Ruhollah Khomeini). Циљ исламско - фундаменталистичке идеологије јесте да се пронађе права суштина ислама и да се на основу ње прекроји целокупан живот целог света. Исламски фундаменталисти свет деле на земљу мира (*дар ал ислам*) и земљу рата (*дар ал харб*). Ова два света су у стању константног сукоба све док цео свет не постане јединствена исламска држава у којој ће се владати по шеријатском верском праву. До примирја може доћи, али само привремено и оно не сме трајати дуже од 10 година.²⁶

Једна од земаља која је део *дар ал харба* јесу и САД. Чак се можемо сложити да су САД и прва на листи непријатеља муслимана, пре свега због подршке коју америчке власти већ деценијама пружају Израелу, заклетом непријатељу исламског света.²⁷ У складу с тим, на територији САД активни су бројни цихадистички лобији које дефинишемо као „**скуп појединаца и организација који пропагандно - субверзивним активностима настоје да исламизују регион у којем делују.**“²⁸ У категорију цихадистичких лобија сврстаћемо и оне који не раде директно на исламизацији САД, али подржавајући и промовишући интересе америчких муслимана, доприносе остварењу њихових циљева. Према томе разни исламски центри и цамије, организујући бројне активности за вернике, раде и на афирмацији исламске вере, упознајући на тај начин и немуслимане са *чарима* ислама, у нади да ће неки од њих, у будућности, изговорити шехаду и почети да се клањају Алаху. Такве активности, представљају њихови унутрашњи цихад и облик исламске мисије - даве.

Цихадистички лобији, фигуративно речено, представљају оруђе међународне цихадистичке централе, чији је циљ потпуна исламизација целог света. Професор Валид Фарес (Walid Phares), један од највећих светских стручњака за питања исламског фундаментализма и екстремизма, као и за политику Блиског истока, тзв. цихадистичку централу (матицу) дели на:

- Цихад Муслиманског братства;
- Вахабистички цихад предвођен Саудијском Арабијом;

---

²⁵ Luis Bernard, *Kriza islama*, Ćarobna knjiga, Beograd, 2004, стр. 47-48.

²⁶ Јевтић Мирољуб, *Политикологија религије...*стр. 280-281.

²⁷ Видети више о томе: Вукелић Милан, Косово и Метохија под заставом Исламске државе...стр. 39.

²⁸ Vukelić Milan, *Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the USA*, *Politology of religion: III Biannual Conference 2021 - Conference proceedings* (editors: Jevtić Miroljub, Veković Marko), Center for Study of Religion and Religious Tolerance, Belgrade, 2021, стр. 45. О деловању Муслиманског братства у САД први пут смо говорили на отвореном докторском семинару, 5. јуна 2019. године, у склопу треће године докторских студија политикологије на Факултету политичких наука у Београду. Видети о томе: Вукелић Милан, *Велики цихад Муслиманске браће у Сједињеним Америчким Државама*, доступно на: https://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/Milan-Vukeliv_Dz%CC%8Cihad-u-SAD.pdf, приступљено 1.6.2021.

- Шиитски цихад предвођен Ираном и либанским Хезболахом.²⁹

Упркос бројним разликама, пре свега у теолошким праксама, оно што спаја све цихадистичке лобије јесте њихов заједнички циљ, а то је потпуна трансформација међународних односа који су нам данас познати и поновно стварање јединствене земље ислама (*дар ал ислам*) у којој ће се владати онако како налаже шеријатски верски закон.³⁰

Међутим, свесни да муслимани тренутно не располажу силом која је способна да уђе у оружани сукоб са хришћанским светом, поготово не са војном силом какве су САД, цихадистичка централа је приморана да промени тактику и да преко својих лобија примени знатно лукавији приступ, заснован на ненасилној борби. Амерички аутор Роберт Спенсер (Robert Spencer) овакав приступ назива *невидљиви цихад (Stealth Jihad)*. Кријући се под маском борбе за људска права, научног и хуманитарног рада и пре свега, борбе против растуће исламофобије, нарочито после 11. септембра 2001. године и напада Ал Каиде (*Al Qaeda*) на САД, ови врло организовани и добро финансирани лобији настоје да од САД створе типичну исламску државу. Највећи проблем представља чињеница да просечни амерички и западноевропски грађани, не знају да *невидљиви цихадисти* уопште постоје.³¹ Управо у томе видимо основни проблем, који ће бити у фокусу овог истраживања. Користећи бројне изворе, настојаћемо да прикажемо ко су субјекти (чихадистички лобији) који желе да од САД створе *дар ал ислам* и на који начин то покушавају да остваре.

Веома мало стручњака у САД било је способно да предвиди да се спрема цихадистички удар на њихову земљу. Бројни научници, аналитичари, дипломатски званичници... чак су тврдили да такав развој догађаја није могућ. Валид Фарес наводи како су у америчким медијима, бројним научним скуповима и публикацијама, вапаји стручњака који су упозоравали на деловање цихадиста против Америке потпуно занемарени, па чак и приказани као политички некоректне анализе. Пластичан пример је случај Стивена Емерсона (Stephen Emerson), експерта за тероризам и некадашњег дописника CNN. После објављеног документарца који носи назив *Terrorist Among Us: Jihad in America*, у којем је детаљно описана опасност од исламског екстремизма који прети САД, Емерсон је у америчким медијима био потпуно маргинализован, а врата јавног сектора су му заувек затворена. Слична је судбина задесила и америчког експерта за Блиски исток Данијела Пајпса (Daniel Pipes). Поред тога, велики број чланака и научних истраживачких радова у САД није угледало светлост дана, баш као и што су бројни кандидати остали без радних места и звања, а за то су заслужни управо цихадистички лобији, чији је утицај у свим сферама америчког друштва све већи.³²

На основу свега наведеног можемо дефинисати истраживачко питање овог рада које би гласило: **Да ли је секуларизовано америчко друштво, које кроз историју није имало прилику да се сусретне са било којим обликом организованог цихада на свом тлу (до терористичких напада на Светски трговински центар од 26. фебруара 1993. године и 11. септембра 2001. године), способно да препозна, па и да се супротстави опасности која им прети од бројних цихадистичких лобија који на територији ове земље делују и чији је циљ потпуна исламизација САД па и остатка света?**

²⁹ Видети више о томе: Fares Valid, *Džihad u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike*, Narodna knjiga - Alfa, Beograd, 2008, стр. 89-94.

³⁰ Видети више о томе: Фарес Валид, *Пат идеја - цихадизам против демократије*, Досије студио, Београд, 2018, стр. 57-60.

³¹ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs*, Regnery Publishing INC, Washington D.C., 2008, стр. 6.

³² Fares Valid, *Džihad u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike...стр. 196.*

Предмет истраживања

Теоријско одређење предмета истраживања

У теоријском делу, проблему истраживања прилазимо из угла исламске теологије, тј. исламског веровања (акаид). Познавање фундамената ислама, пре свега феномена цихада, кључно је за разумевање предмета овог истраживања који гласи: **На територији САД делују бројни цихадистички лобији, чији је циљ потпуна исламизација ове земље.**

Наше дефинисање појма *чихадистички лобији*, као и препознавање појединаца и организација у САД које га чине, представља производ дугогодишњег проучавања доктрине и суштине феномена цихада, што је подразумевало коришћење литературе бројних исламских аутора, као и Курана и хадиса. Поред тога, теоријски основ за наше истраживање поставили су и малобројни амерички стручњаци попут Валида Фареса, Роберта Спенсера, Данијела Пајпса, Дејвида Хоровица (David Horowitz) и других, који су из јаких патриотских разлога ушли у борбу са ветрењачама, како би америчку јавност упознали са стварном опасношћу која им прети, ризикујући притом, да их та иста јавност прогласи конзервативцима, па чак и исламофобима, екстремистима и бројним другим неакадемским називима, што је такође, мора се признати, донекле и заслуга успешног пропагандног деловања цихадистичких лобија. Од српских аутора, истакли бисмо пре свега професора Срђу Трифковића, који је указивао на скривено деловање појединих организација у САД, које смо сврстали у групу цихадистичких лобија.

Операционо одређење предмета истраживања

Чиниоци садржаја предмета истраживања

Најзначајнији чиниоци садржаја предмета истраживања нашег рада биће, пре свега:

- Појам **чихада**, феномена који је интегралан део ислама, без којег се ова вера не може замислити. У сунитском исламу, цихад се сматра чак и шестим стубом вере, док се у дванаестоимамском шиизму, цихад сврстава међу десет најзначајнијих религијских пракси.³³ Професор Валид Фарес истиче да је овај феномен са недовољно разумевања изучаван на Западу и наводи „да је у разговору са 1200 предавача на бројним америчким универзитетима, стручњацима за ислам од Оксфорда до Харварда, дошао до закључка да они готово уопште не познају значај и суштину појма цихад. Највећи број њих овај феномен види као бенигну духовну традицију, попут јоге.“³⁴

Иако је готово немогуће у потпуности дефиницијом одредити суштину неког феномена, бројни теоретичари не одустају од покушаја дефинисања цихада. Тако Томас Патрик Хјуз (Thomas Patrick Hughes), на пример, наводи да је цихад „верски рат против неверника у мисији Мухамеда. То је основна верска дужност утврђена у Курану и традицији као божанска институција, и наређена посебно у сврху унапређења ислама и одбијања зла од стране муслимана.“³⁵ Професор Мирољуб Јевтић цихад дефинише као „систем свих акција и поступака на индивидуалном и колективном плану, које муслимани чине у циљу јачања исламске религије и ширења заједнице верника.“³⁶ Професор Фикрет Карчић наводи да цихад,

³³ Amjad - Ali Charles W., Jihad and Just War Theory: Dissonance and Truth, *A journal of theology Dialog*, Volume 48, Issue 3, 2009, стр. 243.

³⁴ Фарес Валид, *Рат идеја - цихадизам против демократије...* стр. 29-30.

³⁵ Hughes Thomas Patrick, *A Dictionary of Islam*, Kazi Publication Inc., Chicago, Illinois, 2007, стр. 243.

³⁶ Jevtić Mirosljub, *Savremeni džihad kao rat*, Nova knjiga, Beograd, 1989, стр. 10.

као обавеза верника „прописана је у Медини и усмјерена, не само консолидацији државне заједнице и очувању њеног територијалног интегритета већ и превладавању свега што се у човеку опире његовом успону ка савршенству.³⁷ Сам термин *џихад*, настаје из корена речи *џ* - *х* - *д* на арапском језику, што у преводу значи *напор*. Често се у литератури може видети да се појам *џихад* преводи као рат, што је погрешно, јер за тај термин у арапском језику се користи реч *харб*. Ипак, јасно је да се ислам кроз своју историју ширио, како исламском мисијом - давом, тако и оружаном борбом, дакле ратом, а и једна и друга активност подразумева улагање напора, те се под термином *џихад* подразумева и вођење рата. Бројни аутори водили су расправу око тога да ли се *џихад* уопште може доделити епитет светог рата, па су неки од њих, попут Хусеина Ђоза, Хасана Сушића и Равена Фајерстона (Reuven Firestone), неуспешно покушали чак и да оспоре чињеницу да *џихад* јесте свети рат, што се јасно види и у појединим ајетима Курана, али и хадисима.³⁸ Као пример можемо навести ајет пет из суре Ал Тавба која каже: „Када прођу свјети месјец, онда убијајте многобошце гдје год их нађете, заробљавајте их, опседајте и на сваком пролазу дочекујте. Па ако се покају и буду молитву обављали и зекат давали, оставите их на миру, јер Алах заиста прашта и самилостан је.“³⁹ Поменимо и један од хадиса у којем се *џихад* јасно наводи као свети рат у којем Мухамед каже: „Коју год од жена сретнеш и видиш реци јој да је послушност мужу равна борби у светом рату - *џихад*у.“⁴⁰ Дакле, констатујемо да „џихад јесте свети рат и мора се тако назвати.“⁴¹

Такође, када говоримо о *џихад*у, једна од расправа међу исламолозима која датира још од краја деветог века, а траје и данас, јесте подела на *велики* и *мали џихад*. Исламски теолози, пре свега они који су склони мистицизму, али и политички коректни западни стручњаци за ислам, из страха да не увреду осећања муслимана, почињу да фаворизују *велики џихад* који подразумева духовну борбу верника, над *малим џихадом*, тј. оружаном борбом.⁴² Као аргумент, углавном наводе хадис у којем се пророк Мухамед приликом повратка из битке својим саборцима обратио речима: „Вратисмо се, ево, из *мањег џихада*, како би се посветили *већем џихад*у, оном који се тиче душе.“⁴³ Такође, помиње се и Мухамедова мисао: „Борац на Алаховом путу је онај који се бори са сопственом душом.“⁴⁴ Расправа о легитимности *великог* и *малог џихада*, саставни је део исламске традиције. О *великом џихад*у писали су и најпоштованији исламски теоретичари попут Абу Хамида ал Газалија (Abu Hamid al Ghazali), али је чињеница да је много више пажње у литератури посвећено оружаном, тј. *малом џихад*у, док се интересовање о духовном или *великом џихад*у јавља знатно касније, када су већ установљени исламски закони, како у теорији тако и у пракси. Врло је битно нагласити и мишљење средњовековног исламског учењака Ибн Тејмије (Ibn Taumiyya), који се противи подели *џихада* на *велики* и *мали*, а за поменути хадис у којем Мухамед фаворизује *велики џихад* каже да је потпуно неутемељен, јер није пренет од стране творца најпоузданијих хадитских збирки⁴⁵, па се стога он не може третирати као легитиман.⁴⁶ Ипак, мишљења смо да треба имати у виду и да је Ибн Тејмија био предак вахабистичке идеологије, те је зато желео да

³⁷ Karčić Fikret, *Studije o šerijatskom pravu i institucijama*, Drugo dopunjeno izdanje, IC El Kalem, Centar za napredne studije (CNS), Sarajevo, 2011, стр. 306.

³⁸ Вукелић Милан, Појам *џихада* у активностима Исламске државе, *Војно дело*, 6/2017, стр. 452-453.

³⁹ *Kuran* (9:5), превео: Korkut Besim, El Kelimeh, Меџihat Islamske zajednice u Srbiji, Novi Pazar, 2009.

⁴⁰ Вукелић Милан, Појам *џихада* у активностима Исламске државе...стр. 453.

⁴¹ Исто, стр. 453.

⁴² Видети о томе: Танасковић Дарко, *Ислам: догма и живот*...стр. 148-150.

⁴³ Исто, стр. 149.

⁴⁴ Исто, стр. 149.

⁴⁵ У шест најпоузданијих збирки хадиса, познатих као као *Кутубус - Суме (al kutub as sittah)*, спадају: Ал Букаријева, Муслим ибн ал Хаџацова, Ал Даудова, Ал Тиримизијева, Ибн Маџацова и Ал Насаиева. Видети о томе: *Al-kutub as-sittah | Islamic literature | Britannica*, приступљено 25.7.2020.

⁴⁶ Vukelić Milan, *Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the USA*...стр. 47.

дискредитује све духовне и мистичке платформе исламског знања, па у складу с тим и његовом виђењу цихада треба приступити обазриво.

Иако се цихад свакако не може свести само на оружану борбу, јер би се на тај начин овом феномену одузела његова духовна компонента, што би знатно деформисало и сузило његову суштину, било би исто тако крајње погрешно занемарити обавезу свих муслимана да учествују у светом рату на који их позива халиф.⁴⁷ Наиме, у цихаду се може учествовати на различите начине, сходно узрасту, полу, имовинском стању итд. По речима Мухамеда ибн Саида ел Кахтанија (Muhammed Bin Said el Kahtani), у цихаду се може деловати „руком (тј. силом), иметком (тј. улажући средства), језиком (тј. тумачећи истину) и срцем (тј. мрзећи непријатеља).“⁴⁸ Из овог цитата се јасно види да су сви муслимани позвани да учествују у *малом цихаду*. Они који су сиромашни и немоћни дужни су да енергију мржње усмере ка непријатељу. За разлику од хришћанства које позива на љубав према непријатељу, које учи да се зло побеђује добром и љубављу,⁴⁹ ислам, са изузетком мистичких струја, у себи садржи наглашену агресивност. Разлог томе вероватно треба тражити и у условима уобличавања исламског учења, будући да је сам веровесник Мухамед учествовао у војним сукобима са житељима Меке, а познато је и да се сурово обрачунао са јеврејским житељима Медине.

У бољем разумевању самог појма и феномена цихада помоћи ће нам подсећање на његов историјски развој. Професор Дарко Танасковић с правом указује да „у Курану постоје четири скупине сукцесивних ставова о цихаду: (1) трпељивост према нападима и увредама од стране неверника и позивање на ислам упорним убеђивањем; (2) ступање у борбу ради одбране од напада; (3) неизазвано покретање војне акције, сем током светих месеци; (4) нападање на невернике увек и на сваком месту.“⁵⁰ Професор Танасковић такође истиче: „Како је исламска заједница убрзано јачала, а Мухамед од прогоњеног веровесника постајао војсковођа и државник експанзивне религијске идеологије с неслућеним светским амбицијама, цихад је све више попримио карактер обавезе учествовања у 'светом рату' против неверника, да би најзад у том смислу био и кодификован...“⁵¹

Приметимо овде да ће наш рад у већој мери бити усредсређен на цихад језиком, тј. на истраживање исламске пропаганде која настоји да остале три форме цихада замагли и минимализује.

- Ту је такође и појам **такијаха**, познат и као текија или кетман. На српском језику овај појам се може превести као обмана или превара, а заснован је на ајету 106, суре 16 Курана који гласи: Онај који занијече Алаха, након што је у њега вјеровао - осим ако буде на то приморан, а срце му остане чврсто у вјери - чека Алахова казна...“⁵² Да појаснимо, по овом ајету муслиманима је дозвољено да се огреше о неке од најзначајнијих елемената своје вере, па чак и да негирају Бога, што је иначе најстроже кажњиво. Међутим, вернике та казна неће задесити, ако остану чврсто у вери, док је њихово негирање ислама само варка за људе који им могу нашкодити. Према томе, не само да могу да се огреше о нека исламска учења, већ могу и

---

⁴⁷ Некада је у личности халифа била обједињена улога световног владара, верског поглавара, законодавца и судије. Самим тим он је био неприкосновени ауторитет. Међутим, након што је сломом Османске империје дошло до укидања позиције султана, који је имао функцију халифа, више није јасно ко је та особа која има право да муслимане читавог света позива на свети рат. У пракси сваки локални исламски вођа присваја себи то право, што не наилази увек на одобравање читавог муслиманског света.

⁴⁸ Наведено према: Танасковић Дарко, *Ислам: догма и живот...* стр. 156-157.

⁴⁹ О односу хришћанства према рату видети: Кинђић Зоран, *Рат и духовност, Српска политичка мисао*, бр. 1, 2016, стр. 297-303.

⁵⁰ Танасковић Дарко, *Ислам: догма и живот...* стр. 150-151.

⁵¹ Исто, стр. 151.

⁵² *Kuran* (16:106).

негирати да су муслимани, прећи у другу веру, прихватити атеизам и слично.⁵³ Мишљења смо да је разумевање овог појма врло битно, како би се схватило и деловање цихадистичких лобија у САД, који се феноменом такијаха врло вешто служе.

- **Тероризам**, у ширем смислу, један је од чиниоца предмета истраживања овог рада, који је уско везан за појам **исламског екстремизма**. И овај појам је врло тешко дефинисати, али како наводи аутор Брус Хофман (Bruce Hoffman): „Практично сваки нарочито гнусан акт насиља за који се сматра да је уперен против друштва - било да укључује деловање антирежимских дисидената или самих влада, организованих злочиначких група или обичних криминалаца, побеснеле руље у нередима или особа укључених у милитантни протест, поремећених појединаца или усамљених утеривача - називају 'тероризмом'“⁵⁴

- **Фанатизам** такође представља један од чиниоца садржаја нашег предмета истраживања, јер деловање појединих цихадистичких лобија на америчком тлу или оних који доприносе остварењу њихових циљева, најбоље се може описати овим појмом. Иако се овај феномен, као што примећује професор Зоран Кинђић, углавном везује за исламске екстремисте, фанатизам је био заступљени и у историји западног друштва, а најбољи пример за то су крвави ратови који су вођени због вере, као и бројне револуције. Ипак, чињеница је да је фанатизам за Запад далека прошлост. Мала је вероватноћа да ће се у уму савременог западног човека родити идеја која би га у тој мери обузела, да је спреман да се њој фанатично преда. Фанатизам наике подразумева веровање да смо у поседу апсолутне истине и да је за њу вредно дати живот, а на Западу се одавно више не верује у апсолутну истину.⁵⁵

- Кључни чинилац садржаја нашег предмета истраживања биће **исламске организације и субјекти**, који делују у форми цихадистичких лобија на територији САД.

Временско одређење предмета истраживања

Што се тиче временске одреднице, ово истраживање обухватиће период од почетка деведесетих година прошлог века, када су бројни цихадистички лобији почели да агресивно делују на територији САД, па до данас.

Просторно одређење предмета истраживања

Наше истраживање ће обухватати територију САД, коју цихадистички лобији виде као погодно тло за остварење својих циљева.

Дисциплинарно одређење предмета истраживања

Ово истраживање је интердисциплинарно. Оно обухвата више дисциплина као што су филозофија религије⁵⁶, психологија религије, социологија религије, али је нагласак пре свега на политикологији религије⁵⁷.

⁵³ Видети више о томе: Јевтић Миролуб, *Исламска визија света код Иве Андрића*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2013, стр. 175-176.

⁵⁴ Hofman Brus, *Unutrašnji terorizam*, Narodna knjiga - Alfa, Beograd, 2000, стр. 9

⁵⁵ Видети о томе: Kindjić Zoran, *O fanatizmu, Filozofija i društvo*, br. 35, god. 2008, стр. 295-297.

⁵⁶ Видети више о филозофији религије: Кинђић Зоран, *Увод у филозофију религије*, Досије Студио, Београд, 2016, стр. 361-384.

⁵⁷ Видети више о политикологији религије: Miroljub Jevtić, *Political Science and Religion, Politics and Religion Journal*, Vol. 1, No. 1, 2007, стр. 59-69.

Циљеви истраживања

Научни циљ истраживања заснива се на научном и теолошком објашњењу деловања исламских организација и субјеката у САД, који своје активности виде као џихад, верску обавезу сваког муслимана. Научном дескрипцијом покушаћемо да прикажемо који су прави циљеви бројних исламских организација и субјеката у САД. Путем научног објашњења покушаћемо да прикажемо на који начин џихадистички лобији у САД желе да остваре свој идеал, а то је потпуна исламизација ове земље. Као највиши ниво научног истраживања у овом раду, покушаћемо да изнесемо научну прогнозу и да предвидимо будућу ситуацију у америчком друштву и њихову коегзистенцију са исламским становништвом.

Друштвени циљ истраживања пружиће увид у проблематику разматране теме. Акцентат ће бити на субјектима, дакле џихадистичким лобијима и последицама које изазива њихово деловање, по само америчко друштво и нацију.

Хипотетички оквир истраживања

Овом истраживању приступићемо путем опште хипотезе која гласи: *У САД делују бројни појединци и организације, који у форми џихадистичких лобија настоје да потпуно исламизују америчко друштво. Њихова борба представља џихад, како на индивидуалном тако и на колективном плану, што је верска обавеза сваког муслимана верника.* Општу хипотезу допуњујемо са четири посебне хипотезе и то су:

- Прва посебна хипотеза: *Само пропагирање вере и приближавање исламских вредности америчком друштву путем исламске мисије - даве, индивидуални је џихад сваког муслимана као појединца, али и организација које у том смислу делују, користећи притом либерални демократски политички систем САД.*

- Друга посебна хипотеза: *Дугорочни, стратешки циљ џихадистичких лобија у САД јесте успостављање контроле над америчким друштвом стварањем базе која ће у будућности креирати ставове и управљати одлукама усмереним према исламској заједници у САД, режимима на Блиском истоку и земљама насељеним муслиманима, као и исламској религији у ширем смислу.*

- Трећа посебна хипотеза: *Џихадистички лобији својим прикривеним деловањем успели су да допру до најзначајнијих институција у САД и на тај начин угрозе безбедност ове земље изнутра, што је идеалан начин за остварење њиховог циља.*

- Четврта посебна хипотеза: *Велики број џихадистичких лобија уско је повезано са исламским екстремистичким организацијама попут Исламске државе (Islamic State), Ал Каиде, Хамаса (Hamas) и других.*

Методолошки приступ

Предмет и циљеви овог истраживања, као и дефинисање хипотеза, захтевају коришћење различитих научних метода.

Ово истраживање представља типичан пример студије случаја у чијем ће фокусу бити територија САД. Посматрајући политичко уређење, безбедносни систем и законе ове државе, покушаћемо да прикажемо на који начин џихадистички лобији, проналазећи слабости америчког државног апарата, настоје да остваре своје циљеве и прошире свој утицај.

Од **основних научних метода** у овом истраживању користићемо методе анализе и синтезе, које ће нам помоћи да покажемо да је деловање појединих исламских субјеката, у форми цихадистичких лобија, борба на Божијем путу, тј. цихад, што представља њихову верску обавезу. Такође, помоћу ове методе детаљније ћемо описати сложени однос исламске религије и национализма, како би у наставку показали да амерички муслимани никако не могу прихватити САД као своју домовину, ако су истински верници и ако следе оно што је написано у Курану и хадисима. За ово истраживање биће корисне и аналитичке (апстракција, специјализација, дедукција) као и синтетичке методе (конкретизација, генерализација, индукција).

Од **опште - научних метода**, користићемо пре свега хипотетичко - дедуктивну, помоћу које ћемо проверити наведене хипотезе.

Од **методе прикупљања података** користићемо анализу садржаја докумената, дакле поједине студије америчких аутора који су се суочили са проблемом којим ће се овај рад бавити, анализе истраживачких центара за борбу против тероризма, документи државних (америчких) институција који су нам доступни, бројни медијски чланци, веб сајтови...

Као изворе података користићемо примарне и секундарне изворе. Примарни би били Устав САД (*The United States Constitution*), саопштења Беле куће (*The White House*) извештаји америчког Министарства правде (*U.S. Department of Justice*), FBI (*The Federal Bureau of Investigation*), Конгреса (*U.S. Congress*) и других институција, затим саопштења самих субјеката (како појединаца тако и организација), које смо препознали као цихадистичке лобије и који делују на територији САД и друге.

Секундарни извори биће врло заступљени у овом истраживању. Дакле, бројна стручна литература, књиге, научни радови и анализе, медијски извори (новински чланци, веб сајтови и слично).

Наведено истраживање, због своје сложености, подразумевало би пре свега квалитативну методу, којом ћемо потпуније покушати да објаснимо деловање цихадистичких лобија у САД и њихове циљеве. Наравно, користићемо и квантитативну методу, пре свега статистичке анализе спроведене од појединих организација и истраживачких центара.

Научна и друштвена оправданост истраживања

Научна оправданост истраживања заснива се на употпуњавању фонда научног знања, како у Републици Србији тако и у иностранству. Сам појам цихада недовољно је истражен од стране научне заједнице. Од српских научника, једино се професор др Мирољуб Јевтић у својој научној монографији *Савремени цихад као рат*, стручно бавио феноменом цихада. Ту је и књига професора др Срђе Трифковића под називом *Сенка цихада*, која је генерални приказ исламске религије и њене историје, а не само феномена цихада. На српском језику, изузимајући поменута дела, готово да не постоји озбиљна анализа овог феномена, стога се надамо да ће ова дисертација дати скроман допринос у том смислу.

Пре свега сам појам *цихадистички лобији* биће, бар по нашем сазнању, први пут употребљен у српском академском дискурсу. Чак се ни амерички аутори никада нису усудили да бројне исламске организације и субјекте назову овим термином.

Друштвена оправданост истраживања огледа се у његовом потенцијалном коришћењу, како у научне, тако и у политичке сврхе. Амерички политички естаблишмент требало би да схвати да лобији који делују као испоставе тзв. цихадистичке централе, САД виде као идеалну мету за остваривање својих циљева. Либерално америчко друштвено

уређење, у којем су слобода практиковања религије, заштита људских права као и сам појам политичке коректности, на највишем могућем нивоу, тешко прихвата овакву констатацију. Дакле ово истраживање, настојаће да скрене пажњу свима који мисле да је претња од деловања цихадистичких лобија неоснована. Такође, не суочавају се само САД са проблемом потенцијалне исламизације свог друштва. Велики број европских земаља такође је на мети цихадистичких лобија, између осталог и наша земља, стога ово истраживање може бити употребљиво и ван граница САД.

I ИСЛАМ У САД

1. Долазак муслимана на амерички континент и ширење заједнице верника

Када су први муслимани закорачили на америчко тло ? Ово питање је одувек било предмет расправе, како у исламским земљама тако и у Европи и САД. Постоје тврдње да је ислам на територији САД био присутан и пре доласка Кристофера Колумба (Christopher Columbus) и његове експедиције 1492. године. Мада не нуди доказе, амерички професор Џејмс Беверли (James Beverley) наводи да не треба потпуно занемарити могућност да су муслимани били присутни на америчком континенту, чак више векова пре него што је Колумбо допливио до Јужне Америке. Он наводи као пример и случај Абубакарија другог (Abubakari II), владара Малија и једног од најпознатијих афричких истраживача, који је у четрнаестом веку, тачније 1311. године, послао 200 бродова са запада Шпаније према Америци. Стога, није немогуће да је неки од бродова Абубакаријеве експедиције заиста дошао до америчких обала и на тај начин предухитрио Колумба. Беверли такође наводи да је Колумбо на свом броду, врло вероватно проучавао мапе које су направили исламски картографи, што је наводно доказ да је и у његовој посади било муслимана.⁵⁸ Многи од њих, који су били чланови прве експедиције, касније су били покрштани,⁵⁹ стога им је било тешко ући у траг и доказати њихово порекло.

Постоји и немали број исламских аутора који имају још радикалније виђење проналаска Америке, позивајући се на различите историјске и географске изворе. Рецимо историчар Абдул Хасан Али ибн ал Хусеин ал Масуди (Abd al Hasan Ali ibn al Husayn Masudi) наводи да је у време Абдулаха ибн Мухамеда (Abdullah ibn Muhammad), емира Кордобе, морепловац Кашкаш ибн Саид ибн Асвад (Khashkhash ibn Saeed ibn Aswad), 889. године прешао Атлантук и дошао до непознате земље, наравно мислећи на Америку.⁶⁰ Како би себи дали легитимитет проналазача америчког континента, исламски теоретичари служе се и податком да је Колумбо у својим мемоарима навео да су га наводно по његовом доласку у Америку дочекале џамије, а он је једну од њих уочио на планини, када је пловио североистоком Кубе. Такође се наводи и да се на Хаитију, Колумбо срео са Еспанола Индијанцима који су му рекли да су пре њега на овој територији већ били црни муслимани, а као доказ показали су му њихова копља.⁶¹ Занимљиво је да се овим аргументима служе и данашњи лидери исламских земаља, као на пример Реџеп Тајип Ердоган (Recep Tayyip Erdoğan), председник Турске, човек који без сумње себе види као модерног халифа и глобалног лидера муслимана, што је и доказао јула 2020. године, поновним претварањем Аја Софије у џамију.⁶² Он је на самиту муслиманских лидера Латинске Америке изјавио да су муслимани открили амерички континент 1178. године и такође је поменуо џамију на планини коју је Колумбо угледао на Куби.⁶³ Поменимо још и занимљиво виђење имама Исламског центра у Детроиту (*Islamic Center of Detroit*) Криса Лоулејса (Chris Lawlace). Он такође сматра да су муслимани на територији Америке били много пре Колумба и не само то, већ и да је Америка (арап. *Амирика*), име добила по арапском термину *амир* (*emir*), што у преводу значи владар. Исто тако, име америчке државе Калифорнија, по виђењу овог имама, изведено је од термина *халиф* што у исламском свету означава лидера свих муслимана. Затим главни град савезне државе Флорида, Галахаси, по

⁵⁸ Beverley James A., *Islamic Faith in America*, Facts On File, New York, USA, 2003, стр. 19.

⁵⁹ Curtis IV Edward E., *Muslims in America - a Short History*, Oxford University Press, New York, USA, 2009, стр. 4.

⁶⁰ Наведено према: Khair Tabish, Leer Martin et. al, *Other Routes: 1500 Years of African and Asian Travel Writing*, Signal Books, United Kingdom, 2006, стр. 12.

⁶¹ <https://sandzakpress.net/muslimani-otkrili-ameriku-prije-kolumba/>, приступљено 25.7.2020.

⁶² Видети о томе: <https://www.bbc.com/news/world-europe-53366307>, приступљено 25.7.2020.

⁶³ <https://www.bbc.com/news/world-europe-30067490>, приступљено 25.7.2020.

њему заправо значи *Тел Алах хаси*, што би се могло превести у смислу *обрати се Алаху девојко*. Главни и највећи град Хаваја, Хонолулу, по њему има значење *Хон Алах ху*, што би се могло протумачити као дозивање Бога.⁶⁴ Још поједине термине овај, у најмању руку контроверзни детроитски имам, превео је на арапски и колико год такво његово виђење делује неозбиљно, па чак и смешно, Кеит Елисон (Keith Ellison), адвокат, тридесети генерални тужилац Минесоте као и бивши члан Представничког дома петог конгресног дистрикта Минесоте, ове изјаве имама Лавлејса није негирао, већ их је прокоментарисао речима: „...млади имам је можда у праву, а можда и не, али то је свакако нешто што би требало проучити.“⁶⁵

Много је већа вероватноћа да су муслимани као робови били део посаде на шпанским флотама током петнаестог и шеснаестог века.⁶⁶ Као први муслиман који је крочио на тло Америке, у литератури се најчешће помиње извесни роб Естеванико (Estevanico), познат и као Естебанико (Estebanico), Естебан де Дорантес (Esteban de Dorantes), Естебан Мавар (Esteban the Moor)...Он је био северноафрички муслиман који је живео у периоду између 1500. и 1539. године. Своју младост провео је у Аземуру (територија данашњег Марока), а 1527. године је пао у ропство и постао власништво племића из Кастиље, Андреса Дорантеса (Andrés Dorantes), са којим је постао члан шпанске колонијалне експедиције која се упутила ка Куби и Јамајци и на чијем је челу био Панфилио де Нарваез (Pánfilo de Narváez). Пре пута, Естеваника је његов власник прекрстио у римокатолицизам, јер на броду није било места за оне који нису католици. Тада је и добио име Естеванико, по којем ће у историји и остати упамћен. Током вишемесечне пловидбе, експедиција је била суочена са бројим недаћама и велики број чланова експедиције је погинуло или умрло услед болести, неповољних временских услова, напада Индијанаца...а међу њима је био и вођа експедиције Нарваез. Иако им је брод био потпуно уништен, Естеванико је заједно са својим власником, племићем Андреасом Дорантесом, био један од 80 преживелих чланова експедиције који су успели да се искрцају на острво Галвестон, покрај обале Тексаса. Када их је задесила зима, само је 15 чланова експедиције остало у животу, међу њима и Естеванико и Дорантес. У међувремену, малобројна група конквистадора је одлучила да напусти острво и упути се ка Пацифику, како би открили Нову Шпанију. Међутим, нису далеко одмакли јер су их заробили Индијанци. Године 1536. робовласничка експедиција пронашла је Естеваника са још тројицом преживелих на северозападу Мексика и вратила их у шпанску колонијалну престоницу. Тада је Дорантес свог роба Естеваника продао Антонију де Мендози (Antonio de Mendoza). Слушајући приче о новој цивилизацији на северу земље, Мендоза је наредио Естеванику да предводи други шпански упад на индијанску територију, али Естеванико се никада није вратио у Нову Шпанију. Верује се да је погинуо 1539. године у граду Зуни Пуебло, на територији Новог Мексика.⁶⁷ Такође, за Естеваника се везује податак, да је пре своје смрти, засадио први усев пшенице на територији Америке.⁶⁸

Поједини афрички муслимани који су лишени слободе и мимо своје воље доведени у Америку, били су много више од обичних робова. Неки од њих, истицали су се образовањем и писменошћу, у најмању руку знали су арапски језик, а познавали су и фундаменте исламске вере, дакле поседовали су и теолошко образовање. Процењује се да је проценат писмености и познавање арапског језика међу афричким робовима муслиманима у Америци био знатно виши од познавања енглеског језика међу њиховим власницима хришћанима. Типичан пример

---

⁶⁴ Akbar Ahmed, *Journey into America: the challenge of Islam*, Brooking Institution Press, Washington D.C., 2010, стр. 168.

⁶⁵ Исто, стр. 168.

⁶⁶ Beverley James A., *Islamic Faith in America...*стр. 19.

⁶⁷ Curtis IV Edward E., *Encyclopedia of Muslim - American History*, Facts On File, New York, USA, 2010, стр. 172.

⁶⁸ Beverley James A., *Islamic Faith in America...*стр. 19.

је западноафрички роб по имену Омар ибн Саид (Omar ibn Said).⁶⁹ Он је рођен 1770. године у месту Фута Торо, западно - афричкој регији (територија данашњег Сенегала), где је завршио исламску школу и био учитељ. Године 1807. он пада у ропство и бива прослеђен у Чарлстаун. Након две године тешког рада на плантажи пиринча Омар ибн Саид успева да побегне, али 1810. године бива поново ухапшен близу Фејетвила, града у Северној Каролини, где постаје власништво генерала Џејмса Овена (James Owen). Својим познавањем арапског писма привлачио је пажњу својих господара,⁷⁰ а остао је упамћен по својих 14 писаних докумената на арапском језику, међу којима је и његова аутобиографија. У знак сећања на његов живот, цамија у Фејетвилу, у којем је провео највећи део свог живота носи назив *Цамија Омара ибн Саида*.⁷¹ Умро је управо у Фејетвилу 1864. године, у деведестчетвртој години живота.⁷²

Следећи талас масовног насељавања муслимана у Америку последица је имиграција, које се могу поделити у неколико периода. По америчкој ауторки Џејн Смит (Jane Smith), први талас се простире у размаку од 1872. до 1912. године, када је велики број блискоисточних муслимана из области тадашње Велике Сирије (територије данашње Сирије, Либана, Јордана и Палестине), која је била под контролом Османског царства, кренуло према САД.⁷³ Оно што је натерало блискоисточне муслимане да потраже нову средину за живот, била је пре свега тешка економска ситуација. Отварањем Суецког канала 1869. године, територија Велике Сирије, која је до тада била мост преко којег су азијски производи долазили на западна тржишта, потпуно је потиснута као трговински партнер у региону. Канал је сада трговину учинио много једноставнијом и не само то, роба из Азије, пре свега свила, почела је да преплављује домаће тржиште. Тешку економску ситуацију у великосиријском региону отежао је и масован пораст становништва и све већи број незапослене радне снаге. Такође, поред економске, новопридошли грађани у САД тражили су политичку стабилност, уморни од честих сукоба и ратом разорених подручја.⁷⁴ У Америци су радили најтеже послове, а како би се што брже уклопили у нову средину, често су модификовали своја имена, па је на пример Мухамед постајао Мо, Муцахид - Марк, а Али једноставно Ал.⁷⁵

Други талас насељавања муслимана на америчко тло, почиње у периоду после Првог светског рата, дакле од 1918. године. У том периоду, у САД су почели да пристижу рођаци имиграната који су се већ населили и привикли на нову средину, а имиграције је значајно подстакао и почетак краја Османског царства, које је контролисало већину територије Блиског истока. У том периоду, између 1921. и 1924. године, САД доносе имиграциони закон који се заснивао на систему квота које ограничавају број лица која могу ући у земљу из одређених држава.⁷⁶

Током трећег периода имиграција муслимана у САД, који је био заступљен највише током 1930. године, у земљу су пристизали пре свега рођаци муслимана који су већ пристигли у САД, баш као и током другог периода. С обзиром на ограничења, узрокована поменути

---

⁶⁹ Considine Craig, *Muslims in America: examining the facts*, ABC - CLIO, USA, 2018, стр. 1-2.

⁷⁰ Alryyes Ala (превела са арапског језика и уредила), *A Muslim American Slave - The Life of Omar ibn Said*, The University of Wisconsin Press, Wisconsin, 2011, стр. 3-4.

⁷¹ Considine Craig, *Muslims in America: examining the facts...*стр. 2.

⁷² Alryyes Ala, *A Muslim American Slave - The Life of Omar ibn Said...*стр. 4.

⁷³ Smith Jane I., *Islam in America*, Columbia University Press, New York, USA, 1999, стр. 51.

⁷⁴ Eraqi Monica Mona, *Arab - Americans and Muslim - Americans Then and Now: From Immigration and Assimilation to Political Activism and Education* - Doctoral dissertation, University of Michigan, Dearborn, 2014, стр. 58-59.

⁷⁵ Haddad Yvonne Yazbeck, *Not Quite American?: The Shaping of Arab and Muslim Identity in the United States*, Baylor University Press, Texas, USA, 2004, стр. 4.

⁷⁶ Smith Jane I., *Islam in America...*стр. 52.

имиграционим законима, њихово насељавање било је контролисано и број муслимана имиграната није растао све до Другог светског рата.⁷⁷

Четврти талас имиграција муслимана трајао од 1947. до 1960. године. У овом периоду долази до масовнијег прилива муслиманског становништва у САД и то не само са територије Блиског истока, већ и из Индије, Пакистана и Источне Европе.⁷⁸ Томе је знатно допринео и Други светски рат. Свесни да се имиграциони закон из двадесетих година због новонастале ситуације мора ублажити, САД прво 1952. године доносе нови знатно либералнији закон који је олакшао људима са угрожених територија да се населе у САД, познат и као Меккеренов - Волтеров акт (*McCarran - Walter Act*), а затим и Национални - имиграциони акт (*Refugee - Relief Act*) из 1953. године.⁷⁹ Новопридошли грађани углавном су се насељавали у Чикагу и Њујорку и за разлику од својих претходника, били су знатно урбанији, еманципованији, образованији и прозападњачки оријентисани, па су се лакше уклапали у америчко друштво. Желели су да у САД наставе образовање или да једноставно стекну вештине које ће им омогућити да постану равноправни грађани.⁸⁰ У том периоду, у САД је живело 78 хиљада муслимана само са арапског говорног подручја, а око 30 хиљада је дошло из осталих крајева света, попут Совјетског Савеза, Турске, већ поменутог Пакистана, итд.⁸¹

Пети и последњи талас имиграција у САД, према поменутој Џејн Смит, почиње од 1965. године, када председник Линдон Џонсон (Lindon Johnson) укида акт о имиграцијама, базиран на квотама које су се заснивале на националној припадности. Тада долази до опадања емиграција из Европе, али у САД масовно почињу да пристижу муслимани, пре свега из Азије и са Блиског Истока. Многа турбулентна дешавања у исламском свету подстакла су муслимане да потраже нови дом ван граница својих земаља. Ту пре свега мислимо на пораз арапских земаља у Шестодневном рату против Израела 1967. године када маса Палестинаца почиње да напушта своју земљу, затим историјска иранска Исламска револуција из 1979. године, после које је маса Иранаца незадовољна доласком на власт ајатолаха Рухолаха Хомеинија била приморана да промени средину, а велики број њих одлучио је да се пресели у САД. Поменимо и сукоб између Пакистана и Бангладеша, сукоб муслимана и хиндуса у Индији, грађански рат у Либану, војни пучеви у Авганистану и Сомалији, окупација Кувајта од стране Ирака, рат у Босни деведесетих година прошлог века... све је то допринело да одређени број муслимана потражи своју срећу у другим срединама, па између осталог и у САД.⁸² Професор Едвард Е. Куртис (Edward E. Curtis IV), износи податак да је само у периоду од 1966. до 1997. године у САД имигрирало око 2.780.000 људи из земаља у којем живи значајан број муслимана. У том периоду, власти САД нису тражиле да будући становници изнесу своју религијску припадност, али поједини демографи наводе да је број муслимана који у том периоду крочио на америчко тло износио око 1.1 милион. Чак 327 хиљада било је из Северне Африке и са Блиског истока, а око 316 хиљада из земаља Југоисточне Азије.⁸³

Колики је тачан број муслимана који данас насељавају територију САД, тешко је установити. Према истраживању врло поузданог Пју истраживачког центра (*Pew Research Center*) из 2018. године, на територији САД живи 3.45 милиона муслимана тј. 1.1% укупног

---

⁷⁷ Исто, стр. 52.

⁷⁸ Исто, стр. 52.

⁷⁹ Moinuddin Iffat Mohammadi, *Muslims Migrations in US: A Study of the Motivations and Consequences behind Migration and Settlement Pattern*, University of Tennessee Honors Thesis Projects, University of Tennessee, Knoxville, 2003, стр. 4-5.

⁸⁰ Smith Jane I., *Islam in America...* стр. 52.

⁸¹ Haddad Yvonne Yazbeck, *Not Quite American?: The Shaping of Arab and Muslim Identity in the United States...* стр. 6.

⁸² Smith Jane I., *Islam in America...* стр. 53.

⁸³ Curtis IV Edward E., *Muslims in America - a Short History...* стр. 73.

америчког становништва.⁸⁴ Према подацима са сајта CIA (*Central Intelligence Agency*) и њиховог пописа становништва, у САД живи 0.9% муслимана.⁸⁵ У сваком случају, упркос овим малим статистичким разликама, може се констатовати да је ислам данас трећа најраспрострањенија религија у САД, одмах после хришћанства и јудаизма⁸⁶, а према поменутом истраживању до 2040. године може се очекивати да ће муслимани бројчано надјачати Јевреје, а до 2050. године, број америчких муслимана износиће 8.1 милиона тј. 2.1% укупног становништва, дакле, duplo више него данас.⁸⁷ Дакле, чињеница је да је услед масовних имиграција муслимана у САД, које су посебно видљиве од почетка 20. века, ислам временом постао битан фактор шароликог верског пејзажа, али и неизоставни део америчког друштва.⁸⁸

Муслимани у САД живе у готово свим америчким савезним државама и градовима. Најраспротрањенији су у Илиноису, где на 100 хиљада становника живи 2.800 муслимана.⁸⁹ Чикаго је према бројним анализама град који је најнасељенији исламским становништвом у САД. Почетком 1900. године муслимани су масовно почели да насељују Чикаго, пре свега са Блиског истока, Централне и Источне Азије, индијског потконтинента, Источне Европе, Африке...Амерички муслимани настањени у Чикагу, одувек су имали врло важну улогу у међурелигијском дијалогу. Тако су 2006. године, верници Уједињене методистичке цркве и исламски лидери креирали *Декларацију о разумевању*, којом су установили заједничку љубав према Богу, борби за социјалну заштиту, поштовање етничких вредности и слично. На ширем подручју Чикага постоји педесетак исламских група и организација. Град Дирборн у држави Мичиген, одавно је познат је као дом бројних муслимана. У овом граду постоји велики број како сунитских тако и шиитских џамија као и предузећа специјализованих за продају халал производа, намењених исламском становништву. Амерички муслимани су традиционално присутни у Бостону, где су се насељавали углавном како би радили на бродоградилишту у Квинсију. Касније су житељи Бостона исламске вере подигли и џамију управо у Квинсију, а касније и у Шерону. Данас, у овом граду постоји више џамија и исламских центара као и бројне исламске школе. У Њујорку, највећем америчком градском подручју, исламска заједница присутна је више од једног века. Њу су чинили бројни пословни људи, трговци, морепловци... У граду, као и у оближњем Њу Џерсију, постоји мноштво џамија, а Њујорк је често домаћин састанака националних исламских организација са територије целе земље. Територија јужног дела Калифорније дом је исламског становништва у којем доминирају они са територије Ирана. У последње време, овај део САД све чешће насељавају муслимани из Авганистана, Сомалије и осталих делова Африке. Међу исламским организацијама у овом делу Калифорније истиче се Исламски центар јужне Калифорније (*Islamic Center of South California*), који поседује изванредну инфраструктуру, својим верницима пружа бројне активности, а између осталог публикује и часопис под називом *Minaret*, који је врло читан међу америчким муслиманима.⁹⁰

---

⁸⁴ <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/01/03/new-estimates-show-u-s-muslim-population-continues-to-grow/>, приступљено 19.7.2020.

⁸⁵ <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/united-states/#people-and-society>, приступљено 10.3.2023.

⁸⁶ Видети о томе: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/08/09/muslims-and-islam-key-findings-in-the-u-s-and-around-the-world/>, приступљено 19.7.2020.

⁸⁷ <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/01/03/new-estimates-show-u-s-muslim-population-continues-to-grow/>, приступљено 19.7.2020.

⁸⁸ Takim Liyakat, The indigenization and politicization of American Islam, *Politics and Religion Journal*, Vol. 5, No. 1 (2011), стр. 115.

⁸⁹ <https://worldpopulationreview.com/state-rankings/muslim-population-by-state>, приступљено 20.7.2020.

⁹⁰ Smith Jane I., *Muslims, Christians, and the Challenge of Interfaith Dialogue*, Oxford University Press, New York, 2007, стр. 49-52.

Истраживање већ поменутог Пју истраживачког центра показује да чак 82% муслимана у САД поседује и америчко држављанство, 42% њих су рођени у САД, док се 40% доселило из других крајева света и временом су стекли статус америчких грађана. Осталих 18% муслимана у САД немају статус држављана.⁹¹ Иако муслимани, на први поглед, делују као хомогена верска заједница, у пракси ситуација је потпуно другачија. Само на територији САД, муслимани се разликују по верској деноминацији, расној припадности, етничком пореклу. У анкети коју је спроводио Пју истраживачки центар на територији САД, више од половине америчких муслимана су сунити, чак 55%, шиити чине 16%, а 14% њих су се декларисали само као муслимани.⁹² Ни за једну расну групу међу муслиманима у САД не може се рећи да је већинска, 41% њих су белци, 28% Азијати, док Афроамериканци црне пути, чине петину, дакле 20%.⁹³ Испитаници исламске вероисповести водили су порекло из најмање 75 различитих држава, мада их већина поседује амерички пасош.⁹⁴ Међутим, оно што спаја муслимане у САД и што је врло битно поменути, јесте њихова приврженост вери. Већина муслимана у САД истиче да је религија врло важна у њиховим животима, чак 65% испитаних, док 42% истиче да се моли сваки дан и практикује свих пет намаза, док се 17% моли бар једном дневно.⁹⁵ Такође, 85% америчких муслимана истиче да верује у Алаха, 72% воли пророка Мухамеда, 59% прати оно што је записано у Курану и Суни, а 48% конзумира халал храну.⁹⁶

Интересантно је мишљење аутора Сема Соломона (Sam Solomon), који је и сам одгајан у духу шеријата, али је извршио апостазију и постао хришћанин. Он тврди да је сам пророк Мухамед рекао да је свака миграција муслимана један облик цихада и да верници треба да се селе, из града, из државе у државу, како би ширили исламску мисију и дали допринос стварању јединствене исламске државе.⁹⁷ Дакле, таквим активностима муслимани врше хиџру и опонашају Мухамеда, оснивача исламске религије, чији је живот идеал за сваког верника. Он који је 622. године са својим најближим саборцима пребеглао из Меке у Медину (Јатриб) и тај дан се бележи као почетак датирања и настанка исламске религије.⁹⁸ У наставку, посветићемо пажњу муслиманима у САД који су пореклом са територије Балкана, а то су пре свега Албанци и Бошњаци.

1.1. Албанска и босанска исламска заједница на територији САД и њихова борба на Божијем путу

У литератури која се бави албанским имиграцијама често се помиње да је први забележени Албанац, који је између 1884. и 1886. године крочио на америчко тло, био Кол Кристифори (Kolë Kristofori), познат и као Николас Кристофер (Nicholas Christopher) из града Катунди, на југу Албаније. Њега је пратило још 16 земљака из истог града. Поједини извори наводе да је и пре њега један неименовани Албанац пристигао у Америку, 1876. године, али се убрзо преселио у Аргентину. Први Албанци у Америци насељавали су се углавном у

---

⁹¹ Besheer Mohamed, Smith Gregory A. (Primary Researchers), U.S Muslims Concerned About Their Place in Society, but Continue to Believe in America Dream, *Pew Research Center*, Washington D.C., USA., July 2017, стр. 34, доступно на: <https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/7/2017/07/U.S.-MUSLIMS-FULL-REPORT.pdf>, приступљено 20.7.2020.

⁹² Исто, стр.8.

⁹³ Исто, стр. 22. Такође видети: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/01/17/black-muslims-account-for-a-fifth-of-all-u-s-muslims-and-about-half-are-converts-to-islam/>, приступљено 20.7.2020.

⁹⁴ Besheer Mohamed, Smith Gregory A. (Primary Researchers), U.S. Muslims Concerned About Their Place in Society...стр. 8.

⁹⁵ Исто, стр. 106-107.

⁹⁶ Исто, стр. 24.

⁹⁷ Наведено према: Corcoran Ann, *Refugee Resettlement and the Hijra to America*, Center for Security Policy Press, Washington D.C., USA, 2015, стр. 13.

⁹⁸ Исто, стр. 7.

Бостону, али су се временом раширили и по другим градовима државе Масачусетс, где је било потребно радне снаге. Албански досељеници у САД били су углавном млади мушкарци, који су трагали за економском стабилношћу. Живели су у заједницама које су се називали конаци, врло скромно, како би више новца слали својим породицама. Како је време одмицало, почели су да насељавају и остале државе САД, према попису из 1990. године, највише их је живело у Њујорку, Масачусетсу, Илиноису, Охају, Мичигену, Калифорнији, Њу Џерсију и Пенсилванији.⁹⁹ Како преноси *The American Community Survey* из 2012. године, Албанца у САД било је 214.300, од тога њих 86.600 чине прву, а 127.700 другу генерацију.¹⁰⁰ Само са територије Косова и Метохије, после сукоба из 1999. године, администрација председника Била Клинтона (Bill Clinton) довела је у САД око 20 хиљада албанских избеглица. Бројни извештаји наводе да је један од разлога њиховог довођења била медијска пропаганда, како би се оправдала америчка војна интервенција против тадашње Југославије.¹⁰¹ Данас, Албанци у САД најраспрострањенији су у три државе, Њујорку, Мичигену и Масачусетсу, где их живи 58%.¹⁰²

Што се тиче албанских муслимана, који су у фокусу овог дела рада, верује се да су они у САД, у већем броју, почели да пристижу око 1913. године. Данас их у САД има између 25 и 30 хиљада, у већини су сунити, мада има и припадника суфијског реда Бектеша. Главни центар њиховог окупљања, преко којег покушавају да побољшају свој статус и ојачају утицај у САД, али и Канади је Председништво албанских муслиманских заједница у Сједињеним Државама и Канади (*The Presidency of Albanian Muslim Community Centers in United States and Canada*), коју оснива имам Вехби Исмаил (Vehbi Ismail) 1992. године. Ова организација окупља 13 исламских центара, тј. џамија, на територији Северне Америке.¹⁰³ Имам Вехби Исмаил, рођен је у Скадру 25. новембра 1919. године, у Тирани је завршио Факултет за исламске студије, а 1937. године одлази у Египат како би уписао магистарске студије на чувеном Универзитету Ал Азхар (*Al Azhar University*) у Каиру. Због доласка комуниста на власт у Албанији, имам Исмаил одлучује да се не враћа у своју домовину. Године 1949. сели се у САД где у Детроиту оснива прву албанску исламску заједницу и џамију. Такође, постаје и уредник два исламска часописа који су публиковани квартално. Током свог живота, написао је и превео са арапског на албански језик више од 25 књига. Имам Вехби Исмаил остаће упамћен као родоначелник и лидер албанске исламске заједнице у Америци.¹⁰⁴

У САД постоји више албанских исламских центара, од којих је најстарији центар из Харпер Вудса, града у савезној држави Мичиген, који је основан 1963. године. У овај албанско - исламски центар су добродошли сви муслимани, без обзира на етничку припадност, али га посећују углавном албански муслимани који су већ староседеоци у Америци, али и имигранти са албанског говорног подручја који су се скоро доселили у САД. Центар садржи велелепну куполу и минарет, по узору на балканске џамије, бројне просторије и сале у којима се одржава верска настава, како на енглеском и албанском, тако и на арапском језику. Поред свакодневних активности, центар спроводи и недељну школу у којој се сваке недеље одржавају часови из албанског језика, основа исламских студија и читања (тумачења) Курана. Забележено је да је

---

⁹⁹ Lehman Jeffrey (editor), *Gale Encyclopedia of Multicultural America - Volume 1*, The Gale Group, Michigan, USA, 2000, стр. 56.

¹⁰⁰ Nedelkoska Ljubica, Khaw Nick, *The Albanian Community in the United States - Statistical Profiling of the Albanian - Americans*, Center for International Development, Harvard University, 2015, стр. 1.

¹⁰¹ Corcoran Ann, *Refugee Resettlement and the Hijra to America...*стр. 65.

¹⁰² Nedelkoska Ljubica, Khaw Nick, *The Albanian Community in the United States - Statistical Profiling of the Albanian - Americans...*стр. 17.

¹⁰³ Lehman Jeffrey (editor), *Gale Encyclopedia of Multicultural America - Volume 1...*стр. 61.

¹⁰⁴ http://www.ahl-alquran.com/English/show_news.php?main_id=2401, приступљено 16.11.2020.

оснивач и први имам овог центра био управо Вехби Исмаил. Од 1996. године, главни имам овог исламског центра (џамије) је Шуајб Гергури (Shuajb Gerguri).¹⁰⁵

У Њујорку се налази Албанско амерички исламски центар Квинса (*Albanian American Islamic Center of Queens*), на чијем се веб сајту могу наћи туторијали како правилно обављати намаз, сатница намаза, Куран на албанском и енглеском језику као и бројна друга саопштења. И овај центар организује бројне едукације за вернике попут часова ислама за одрасле и децу, процес рецитовања шехаде, курсева албанског језика...Центар својим верницима пружа и бројне услуге, попут склапања брака, организовања погребна и слично.¹⁰⁶

У истој држави, конкретно у Бруклину, налази се и Албанско амерички исламски центар Њујорка и Њу Џерсија (*The Albanian American Islamic Center of New York and New Jersey*), који је основан новембра 1972. године. До настанка ове џамије, албански муслимани насељени у Њујорку, молитве су обављали у арапским џамијама, што им није био проблем, али како наводи имам и оснивач овог албанског исламског центра Иса Хоџа (Isa Hoxha), разлог за оснивање овог објекта, поред молитве, био је окупљање албанских муслимана и слање поруке комунистима у Албанији, на чијем је челу био Енвер Хоџа (Enver Hoxha), да религија и даље има врло битну улогу у животу Албанаца и да они не желе да је се одрекну.¹⁰⁷

У граду Тејлору, држава Мичиген, који се налази у близини Детроита, суфијски верски лидер баба Реџеб (Baba Rexheb) 1954. године основао је прву америчко - албанску текију, тј. суфијску ложу, која је бектешима служила за молитве и друге верске ритуале.¹⁰⁸ Баба Реџеб је рођен у албанском граду Ђирокастри, био је нећак бабе Селима Рухија (Baba Selim Ruhu), а са својих 16 година почео је да посећује оближњу текију, где је и завршио своје школовање из исламске теологије, права и књижевности. Када је напунио 21 годину, након што је положио завет целибата, постао је дервиш и до Другог светског рата служио је у заједници бектеша у јужном делу Албаније. Због својих ставова о комунизму, које је јавно износио, био је приморан да 1944. године напусти своју земљу. Једно време је провео у центру за избеглице у Италији, па у текији Магаури код Каира, одакле се 1952. године преселио у САД, у град Њујорк. Врло брзо, већ 1953. године, он се сели у Детроит, где са још 15 Албанаца одлучује да прикупи новац којим ће се купити земља за изградњу прве албанске текије на америчком тлу. Они су свој циљ остварили већ следеће године, а баба Реџеб је био на челу текије у Тејлору до своје смрти, 1995. године.¹⁰⁹

Настанак дервишког реда Бектеша корене вуче из појединих суфијских покрета, насталих на Блиском истоку између једанаестог и дванаестог века. Бектеша су име добили по свом оснивачу иранском филозофу и мистичку Хаџи Бектешу (Haji Bektash). Доктрина бектешизма заснива се на комбинацији шиитских и суфијских веровања, али и појединих предисламских обичаја и пракси, па чак и неисламских обичаја.¹¹⁰ Упркос томе што поштују култ имама Алија и концепт дванаестоимаизма (иснашаризма), за бектеше се не може рећи да су стриктно шиитска секта. Бектешизам доста одступа од класичних исламских обичаја прописаних шеријатским верским правом, рецимо не забрањује конзумирање алкохола, жене

¹⁰⁵ <https://www.aicod.org/>, приступљено 16.11.2020.

¹⁰⁶ Видети више о Албанско - америчком исламском центру у Квинсу: <http://www.aaic-of-queens.com/index.htm>, приступљено 16.11.2020.

¹⁰⁷ <https://www.xhami.org/news/2017/6/16/cqhsf2dqwq08abviv68cna95xzzk26>, приступљено 16.11.2020.

¹⁰⁸ Curtis IV Edward E., *Encyclopedia of Muslim - American history...* стр. xxviii.

¹⁰⁹ Elsie Robert, *Historical Dictionary of Albania*, Second Edition, Scarecrow Press Inc, Plymouth, United Kingdom, 2010, стр. 385-386. О животу бабе Реџеба такође видети: Trix Frances, *The Sufi journey of Baba Rexheb*, University of Pennsylvania Museum of Archaeology and Anthropology, USA, 2009.

¹¹⁰ Doja Albert, *A political history of Bektashism in Albania, Totalitarian Movements and Political Religions*, 7 (1), 2006, стр. 85.

нису обавезне да носе исламску ношњу, молитва и пост нису обавезни и слично. Дакле, на основу тога, лако је закључити да „упркос томе што ова секта слави култ шиитског имама Алија, она не може бити шиитска у строго доктринираном смислу те речи, већ је само шиитски обојена.“¹¹¹

Оно што би Американце требало да забрине, јесте то што су бројни албански муслимани на територији САД склони и екстремизму, што доказује њихова повезаност са терористичким организацијама попут Ал Каиде и Исламске државе. Они су далеко од лојалних америчких савезника, како се генерално представљају.¹¹² Један од ретких америчких политичара који је то уочио и јавно изнео, јесте пуковник Даглас Мекгрегор (Douglas Macgregor), човек од поверења бившег председника Доналда Трампа који се једно време помињао као потенцијални амбасадор САД у Немачкој. Он је августа 2020. године, за CNN изјавио: „Интервенисали смо против православних Срба, православних хришћанских Срба на Косову и у основи поставили муслиманску нарко мафију на чело те земље и назвали то великим успехом за демократију. Ти људи никада нису били наши пријатељи. Никада нам неће ни бити пријатељи. Неизлечиво су непријатељски расположени. Говорим о сунитским исламистима.“¹¹³ Најбољи доказ да је Мекгрегор био у потпуности у праву јесте албански цихадиста Зулфи Хоџа (Zulfi Hoxha), познат и као Абу Хамза ал Амрики (Abu Hamza al Amriki). После посрнућа Исламске државе, проузроковане војном интервенцијом коалиције предвођене управо САД, Хоџа је постао један од лидера ослабљене, али не и потпуно поражене терористичке организације. Зулфи Хоџа је рођен у САД, живео је са родитељима у граду Маргејт, држава Флорида, где је завршио и средњу школу. Важио је за сасвим обичног момка, који није показивао склоности ка исламском екстремизму. Међутим, он се изненада током 2015. године упутио у Сирију, а јавности је постао познат 2017. године, након појављивања на једном пропагандном видео клипу Исламске државе у којем се истиче као главни актер и шаље поруку муслиманима у Америци да се „ослободе пакла тако што ће убијати немуслимане ножем, газити их аутомобилом или бацати са зграда“.¹¹⁴

У САД, 2007. године, ухапшено је шесторо исламских екстремиста под сумњом да су планирали извршење терористичког напада на војну базу Форт Дикс која се налази у Њу Џерсију. Од шесторице цихадиста, четворица су били Албанци и то су Аргон Абдулаху (Argon Abdulahu) и браћа Шаин, Дритон и Елвир Дука (Shain, Driton, Elvir Duka), сви са Косова и Метохије. Њихов план је био да упадну у војну базу и побију што је више могуће америчких војника. Уз поклик *Алаху екбер*, они су се припремали за акцију у планинама Поконос, а свој тренинг из гађања ватреним оружјем су снимали. Међутим, направили су аматерску грешку када су у оближњој продавници, желећи да умноже снимак, заборавили један примерак, који је убрзо доспео у руке FBI. После хапшења један од албанских цихадиста је изјавио: „Када неко покуша да нападне твоју религију и твој начин живота, онда се окрећеш цихаду.“¹¹⁵

Поменимо и случај Самија Осмакача (Sami Osmakas), такође Албанца са територије Косова и Метохије, који је током 2014. године осуђен на 40 година затвора, због планирања терористичког напада на територији САД. Он је ухапшен 2012. године, под оптужбом да је планирао спровођење терористичких активности на подручју Флориде. Забележено је да је са појединим лицима разговарао о потенцијалним погодним местима за извршење терористичког

¹¹¹ Јевтић Мирољуб, *Политикологија религије...*стр. 223.

¹¹² Вукелић Милан, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе...*стр. 148.

¹¹³<https://edition.cnn.com/2020/08/04/politics/kfile-douglas-macgregor-german-ambassador-pick/index.html>, приступљено 16.11.2020.

¹¹⁴ Вукелић Милан, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе...*стр. 147-148.

¹¹⁵ Исто, стр. 69.

акта у Тампи, као и да је покушао да током 2011. године прибави заставу са симболима Ал Каиде.¹¹⁶

Босански муслимани основали су први верски објекат на америчком тлу познат као *Цемијетул Хајрије Исламије* у Чикагу, давне 1906. године, што их чини једном од најстаријих исламских заједница у САД. Ипак, највећи број њих, у САД је имигрирало у периоду између 1992. и 1995. године.¹¹⁷ Углавном су се насељавали у Њујорку, Чикагу, Солт Лејк Ситију, Вејнсбороу и Сент Луису, где је 1999. године од осам хиљада Босанаца чак седам хиљада било исламске вероисповести. Босански муслимани су се врло брзо уклопили у нову средину, јер су у америчким градовима већ постојале четврти насељене њиховим сународницима имигрантима.¹¹⁸ Њихова светла боја коже и косе, уз остале европске карактеристике, била им је одличан адут и омогућило им је да се лакше уклопе у нову средину, па се за њих чак говорило „да имају праву боју коже, али погрешну веру.“¹¹⁹

Данас на територији Северне Америке живи око 300 хиљада босанских муслимана и активно је више од 60 верских организација које су под покровитељством кровне организације која носи назив Исламска заједница Бошњака Северне Америке (*Islamic Community of North American Bosniaks*) са седиштем у Чикагу. У свим босанским исламским организацијама на територији САД обележава се Рамазан, клањају се теравих и џума намази, организују групни ифтари... Ипак, организација коју вреди истаћи јесте и Босански исламски културни центар (*Bosnian Islamic Cultural Center*), јер се у њој већ годинама уназад за време Рамазана учи хафизска мукабела, а учитељ је хафиз Муфиз еф. Мешић. Пре доласка у САД, Мешић је био имам у сарајевској Хацијској џамији, где је предводио учење женске мукабеле. Он је и сам изучавао мукабеле у џамијама широм Сарајева, па је у САД само наставио ту традицију.¹²⁰

Град у САД, у којем живи око 70 хиљада босанских муслимана, што га чини и једним од најнасељенијих, јесте Сент Луис.¹²¹ Стога је вредан помена и Босански исламски центар у Сент Луису (*Bosnian Islamic Center of Saint Louis*), који је основан 2004. године, а званично је отворен 2010. године за време обележавања петнаестог сусрета Бошњака Северне Америке. Имам овог исламског центра је Енвер еф. Кунић.¹²²

Поред спровођења ненасилног цихада, путем исламске мисије - даве, поједини босански муслимани на територији САД, склони су и вођењу оружаног цихада. Типичан пример је Абдулах Рамо Пазара, босански имигрант са америчким држављанством, рођен 1976. године у селу Гомјеница у Босни, који је био настањен управо у Сент Луису, одакле се упутио у Сирију 2013. године и придружио Исламској држави. Фебруара 2015. године, шесторо босанских муслимана са територије САД оптужено је за пружање материјалне подршке радикалним исламским групама у Сирији. Абдулах Рамо Пазара, означен је као крајња адреса, односно прималац средстава у виду оружја, новца и других потрепштина неопходних за вођење цихада. Он је један од првих цихадиста за којег су америчке власти и јавно признале да је учествовао у борбама у Сирији. По доласку на ратиште, повезао се са босанским цихадистима који су већ били присутни у Сирији и брзо је напредовао у цихадистичкој

¹¹⁶ Исто, стр. 70.

¹¹⁷ Considine Craig, *Islam in America: Exploring the issues*, ABC Clio, California, Colorado, 2019, стр. 52.

¹¹⁸ Lehman Jeffrey (editor), *Gale Encyclopedia of Multicultural America - Volume 1*...стр. 264-265. О досељавању босанског становништва у САД такође видети: Coughlan Reed, Owens - Manley Judith, *Bosnian Refugees in America: New Communities, New Cultures*, Springer, New York, 2006.

¹¹⁹ Considine Craig, *Islam in America: Exploring the issues*...стр. 52.

¹²⁰ <https://www.preporod.com/index.php/sve-vijesti/islamska-zajednica/dijaspora/item/870-mukabela-bosnjaka-u-americi>, приступљено 16.11.2020.

¹²¹ Considine Craig, *Islam in America: Exploring the issues*...стр. 52.

¹²² <https://izbsa.com/dzemati/bosnian-islamic-center-of-saint-louis/#>, приступљено 16.11.2020.

хијерархији Исламске државе, где је постао командант једног тенковског батаљона. Иначе, он је већ имао војничког искуства, током деведесетих година прошлог века учествовао је у рату на просторима бивше Југославије, али што је врло занимљиво, не као припадник муџахединских јединица већ као снајпериста оружаних снага Републике Српске.¹²³

Рамо Пазара је у САД дошао касних деведесетих година прошлог века и може се рећи да је живео једним сасвим нормалним животом, не скрећући пажњу на себе. Прво се населио у град Ворен у држави Мичиген. Заједно са тадашњом супругом, био је власник аутопревозничке фирме, међутим тај бизнис се није показао као успешан, стога је врло брзо објавио банкрот. Често се селио по Мичигену, а доста времена је проводио са својим рођацима у граду Јутика у држави Њујорк, где је направио први контакт са једним будућим цихадистом Нихадом Росићем. Управо од тада почиње радикализација Рама Пазаре и његова трансформација у радикалног исламисту. У потрази за послом, 2011. године, он се упућује у Сент Луис. До тада, већ је увелико био индоктриниран у вахабистичку идеологију, а то се могло видети и по његовој бради и одећи коју је почео да носи. Непосредно пре избијања сукоба у Сирији и Ираку, Рамо Пазара упознаје Рамиза Хоџића, с којим су га повезивале цихадистичке идеје и њих двојица путем интернет мрежа почињу да се повезују са радикализованим босанским муслиманима широм света.¹²⁴

Само што је добио статус америчког држављанина у мају 2013. године, Рамо Пазара се преко Турске упућује у Сирију, где постаје део једне мање цихадистичке групације под називом Џаиш ал Мухаџерин ва ал Ансар (*Jaish al Muhajireen w'al Ansar*). Ова терористичка организација била је састављена превасходно од цихадиста са територије Кавказа, Централне Азије и Балкана. Врло брзо, лидер ове цихадистичке формације Таркан Батирашвили (Tarkhan Batirashvili), познат и као Умар ал Шишани (Umar al Shishani), прелази у састав Исламске државе, која је временом постајала све јача. С њим су кренули и бројни досадашњи борци Џаиш ал Мухаџерин ва ал Ансар, а између осталог и цихадисти који су дошли из Босне, међу којима је био и Абдулах Рамо Пазара, који је временом дошао до позиције команданта у оквиру Исламске државе.¹²⁵

Абдулах Рамо Пазара остаће упамћен као први и највише рангирани цихадиста у хијерархији Исламске државе, који долази са територије САД. Погинуо је у борби са припадницима курдских и ирачких снага у сиријском граду Кобани, септембра 2014. године. Поред тога што је активно учествовао у цихаду и стекао статус шехида, Пазара је одржавао контакт са својим позицијама у САД и представљао је подршку онима, који су у будућности планирали да крену пут светог рата.¹²⁶ Оно што је Пазари ишло на руку, јесте чињеница да већина садашњих босанских цихадиста спада у млађу популацију, па нису могли да учествују у рату на просторима бивше Југославије, нити су упознати на чијој се страни борио Рамо Пазара.¹²⁷ Сматрамо да је велика је вероватноћа да се Абдулах Рамо Пазара, управо због гриже савести што је у прошлости ратовао на страни тзв. неверничких снага против своје браће по вери, одлучио да искупљење пронађе тако што ће се придружити цихадистима Исламске државе у Сирији и дати свој допринос борби на Алаховом путу, за оснивање новог халифата и на тај начин окајати своје грехе и обезбедити себи место у ценету.

---

¹²³ Meleagrou - Hitchens Alexander, Hughes Seamus, Clifford Bennett, *The Travelers: American Jihadists in Syria and Iraq*, The George Washington University - Program on Extremism, Washington, D.C, 2018, стр. 23-24.

¹²⁴ Исто, стр. 24-25.

¹²⁵ Исто, стр. 26-27.

¹²⁶ Исто, стр. 30.

¹²⁷ Исто, стр. 26.

Поменимо и босанског дихадисту Бајра Икановића, који је такође боравио у Сирији као борац Исламске државе, а у интервјуу који је дао у Босни, на питање новинара зашто је отишао у Сирију, он наводи: „Отишао сам зато што хоћу да се успостави Алахов закон на земљи. Ми имамо сви за циљ погибију, посебно у борби против жидова. Многи предзнаци Судњег дана управо говоре о тим борбама. Сирија нам уопште није важна, наш циљ је Јерусалим. Мене не гледај као БХ грађанина, ми исто размишљамо од Казахстана до Исланда.“¹²⁸ Иако се није упутио у дихад са територије САД, случај Бајра Икановића за нас је битан, зато што он у свом излагању отворено прети Американцима следећим речима: „...после Рима и Лондона на којима ће се виси селефијска застава на ред долазе САД. Многе битке биле су као тренинг за нас. Ми очекујемо Американце и друге непријатеље...“¹²⁹

Јуна 2020. године, босански муслиман по имену Џанан Чамовић који је илегално боравио у САД, убо је ножем полицајца у Њујорку, отео му оружје и њиме пуцао на другог полицајца. Када је ухапшен, на његовом телефону и УСБ диску, пронађена је већа количина дихадистичке литературе. Чамовић је касније навео да га је његова вера инспирисала да изврши поменути напад.¹³⁰

Креатори америчке спољне политике направили су огромну грешку мислећи да ће од албанских и босанских муслимана створити верне савезнике, па и узорне грађане САД. Њихови потези заснивали су се на мишљењу да ће Албанци и Босанци вечно бити захвални САД, јер им већ годинама помажу да створе независну Босну и Херцеговину, као и тзв. Велику Албанију. За узврат, они ће остати муслимани, по мери САД, представљајући на тај начин целом исламском свету пример да је могуће практиковати ислам, али и живети у модерном, секуларном друштву. Уместо тога, албански и босански муслимани су наставили да агресивно исламизују своја друштва и не само то, већ и да отворено раде на уништењу САД, чији је политички и друштвени систем у супротности са шеријатским верским правом.¹³¹ Има истине у томе да су албански и босански муслимани најближи секуларном концепту, у поређењу са њиховом браћом по вери из других крајева света, али зашто је то тако најбољи одговор даје професор Мирољуб Јевтић речима: „...они нису такви зато што ислам садржи у себи секуларне капацитете, већ зато што им хришћанско окружење није дозволило да остану прави муслимани, после одласка Османске империје.“¹³²

2. Однос неисламског становништва и муслимана у САД

Проблем интеграције муслимана у западна друштва, као и феномен самог исламског екстремизма одувек је привлачило пажњу академске заједнице, медија, политичких званичника, а заинтересованост је ревитализирана после 11. септембра 2001. године и напада Ал Каиде на Њујорк и Вашингтон.¹³³ Питању коегзистенције између муслимана и држављана других верских усмерења, махом хришћана, морамо прићи из два угла. Прво, како америчко неисламско становништво види своје сународнике муслимане, а затим и какав је став муслимана који живе у САД према осталим грађанима - немуслиманима, као и држави уопште.

---

¹²⁸ Јевтић Мирољуб, *Искушења политикологије религије*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2014, стр. 26-27.

¹²⁹ Исто, стр. 27.

¹³⁰ Vidino Lorenzo, Hughes Seamus, Clifford Bennett, *The Islamic State in America: After the Caliphate*, Program on Extremism at George Washington University, Washington D.C., 2022, стр. 9.

¹³¹ Јевтић Мирољуб, *Религија изазов политичкој науци*...стр. 9-11.

¹³² Исто, стр. 199-200.

¹³³ Wike Richard, Grim Brian J., *Western Views Toward Muslims: Evidence from a 2006 Cross -National Survey*, *International Journal of Public Opinion Research*, Volume 22, Issue 1, Spring 2010, стр. 4-5.

Мишљење домицилног америчког становништва према исламској религији и њиховим суграђанима муслимана је подељено. Према подацима до којих је дошао Пју истраживачки центар, последњих година Американци већински имају толерантнији став према муслиманима насељеним у САД, али ипак део америчких грађана, пре свега онај конзервативнији, сматра да муслимани нису и не могу бити део америчког друштва. Током 2017. године, истраживачи са поменутог Пју истраживачког центра спровели су истраживање на ову тему, постављајући питање испитаницима, како би на скали од 0-100 описали свој осећај према муслиманима у САД. Када се узме просек одговора, резултат је 48, што показује да је став Американаца према муслиманима толерантнији него што је то био 2014. године, када је резултат истог истраживања био 40.¹³⁴

Што се тиче повезаности исламске религије и екстремизма, истраживање је показало да 54% одраслих Американаца сматра да ислам њихове сународнике муслимане не подстиче на насиље, или су такви случајеви ретки, док 35% испитаних сматра супротно, а 10% њих није дало никакав одговор. У односу на резултате истраживања из 2011. године, број толерантнијих Американаца, који не виде везу између исламске религије и насиља, порастао је за 9%, док је број оних који сматрају да ислам америчке муслимане подстиче на насиље опао за 5%.¹³⁵

Ипак, упркос резултатима који на први поглед показују да је више Американаца који имају позитивнији став према муслиманима, коначне анализе наводе да чак половина америчког становништва сматра да ислам није компатибилан са америчком културом и вредностима, док 43% тврди супротно. Један од аргумената оних који су мишљења да муслимани не могу бити део америчког друштва, био је да су муслимани у константном сукобу са демократским вредностима и самим концептом демократије, а то тврди 44% испитаних.¹³⁶ Истраживање на ову тему спровео је и амерички Институт за социјалну политику и разумевање (*Institute for Social Policy and Understanding*, у даљем тексту ISPU), а у њиховом извештају из 2019. године наводи се да најпозитивније мишљење према муслиманима у САД имају Јевреји, чак 53% њих има позитиван став према америчким муслиманима, док најнегативнији имају бели евангелисти, 44% верника ове протестантске заједнице нема позитивну слику о муслиманима у САД.¹³⁷

Табела бр. 1. Да ли сматрате да је ислам саставни део америчког мејнстрим друштва ?

Подаци коришћени у табели преузети из: Besheer Mohamed, Smith Gregory A. (Primary Researchers), U.S Muslims Concerned About Their Place in Society, but Continue to Believe in America Dream, *Pew Research Center*, Washington D.C., USA, July 2017.¹³⁸

Да ли сматрате да је ислам саставни део америчког мејнстрим друштва ?	Временски период истраживања: април 2017. године
Не	50%
Да	43%
Не знам/Друго	7%

¹³⁴ Besheer Mohamed, Smith Gregory A. (Primary Researchers), U.S Muslims Concerned About Their Place in Society...стр.122-123.

¹³⁵ Исто, стр. 125.

¹³⁶ Исто, стр. 126.

¹³⁷ Mogahed Dalia (Director of Research), American Muslim Poll 2019: Predicting and Preventing Islamophobia, *Institute for Social Policy and Understanding - ISPU*, Washington. D.C., Michigan, 2019, стр. 20.

¹³⁸ Besheer Mohamed, Smith Gregory A. (Primary Researchers), U.S Muslims Concerned About Their Place in Society...стр. 126.

Табела бр. 2. Да ли сматрате да постоји природан конфликт између ислама и концепта демократије ?

Подаци коришћени у табели преузети из: Besheer Mohamed, Smith Gregory A. (Primary Researchers), U.S Muslims Concerned About Their Place in Society, but Continue to Believe in America Dream, *Pew Research Center*, Washington D.C., USA, July 2017.¹³⁹

Да ли сматрате да постоји природан конфликт између ислама и концепта демократије ?	Временски период истраживања: април 2017. године
Не	46%
Да	44%
Не знам/Не желим да одговорим	9%

Такође према истраживању Пју истраживачког центра, амерички муслимани су генерално задовољни својим животима у САД, али исто тако, чак 75% њих сматра да су припадници исламске религије дискриминисани, а 62% испитаних је мишљења да њихови сународници немуслиманци не виде ислам као саставни део америчког друштва.¹⁴⁰ Оно што је врло битно напоменути, 97% америчких муслимана са поносом истиче припадност исламској религији, док 89% муслимана у САД поносно исказује припадност исламској религији, али и америчкој нацији. Међу испитаницима 6% себе сматра поносним муслиманима, али не и Американцима, док само 1% са поносом истиче да су Американци, али не и муслимани.¹⁴¹ Из наведеног се може се закључити да је међу муслиманима у САД, приврженост вери ипак снажнија него америчкој нацији, што се поклапа са исламским учењем (о самом односу ислама и национализма говорићемо више у наставку рада), пре свега, зато што је и међу 89% оних који истичу да су и муслимани и Американци, у самој анкети припадност вери стављена испред припадности нацији.

Табела бр. 3. Приврженост муслимана вери и америчкој нацији

Подаци коришћени у табели преузети из: Besheer Mohamed, Smith Gregory A. (Primary Researchers), U.S Muslims Concerned About Their Place in Society, but Continue to Believe in America Dream, *Pew Research Center*, Washington D.C., USA, July 2017.¹⁴²

Приврженост муслимана вери и америчкој нацији	Временски период истраживања мај 2017. године
Поносан да будем муслиман	97%
Поносан да будем Американац	92%
Поносан да будем муслиман и Американац	89%
Поносан да будем муслиман, не и Американац	6%
Поносан да будем Американац, не и муслиман	1%
Нисам поносан ни на једно/Друго	4%

У већ поменутом извештају ISPU наводи се да 12% америчких муслимана сматра да ислам мора бити главни извор закона у САД, док је 33% испитаника мишљења да ислам мора бити један од извора америчког закона, али не и једини. Бели евангелисти су још екстремнији по том питању, 17% њих сматра да њихова религија мора кројити амерички закон, а чак 54% да мора бити један од извора.¹⁴³

¹³⁹ Исто, стр. 126.

¹⁴⁰ Исто, стр. 5.

¹⁴¹ Исто, стр. 18.

¹⁴² Исто, стр. 18.

¹⁴³ Mogahed Dalia (Director of Research), American Muslim Poll 2019: Predicting and Preventing Islamophobia...стр. 14.

У историји америчко - исламских односа, нарочито после догађаја од 11. септембра 2001. године, било је покушаја да се успостави облик међурелигијског дијалога, пре свега између хришћана и муслимана. Хришћанска заједница у САД приступа дијалогу у нади да ће научити више о самој исламској религији, а са друге стране и муслимани радо прихватају изазов да својим сународницима друге вероисповести приближе своје религијско учење.¹⁴⁴ Међутим, поставља се питање да ли амерички муслимани заиста желе да буду равноправни актери у дијалогу и допринесу успостављању религијског плурализма? Добар одговор на ово питање може се извући из присећања америчке професорке Џејн Смит на Фулбрајтову конференцију из 2002. године, чија је тема била управо међурелигијски дијалог. Том приликом, исламски теолог који је био један од учесника, свима присутнима је поставио питање: „Ако верујете да је ваша религија истинита и да је ваша дужност да ту истину поделите са другима, зашто би сте онда мислили да је религијски плурализам добра ствар?“¹⁴⁵ Иста ауторка истиче да „управо ова констатација заокружује став многих муслимана према питању истине у другим религијама.“¹⁴⁶ У складу са наведеним, професор Срђа Трифковић у својој књизи под називом *Сенка џихада* истиче: „Од свих великих религија које су познате човеку, учење ислама најмање је подложно дијалогу с другим верама. Међу немуслиманима ислам тражи преобраћенике или послушне поданике, никако партнере у дијалогу.“¹⁴⁷

3. Однос америчких администрација и муслимана

У историјским изворима исламских земаља, није се претерано обраћало пажњу на настанак Америке и саму њену историју. Чак ни присуство америчких трговаца, мисионара и дипломата у исламском свету није изазивало много пажње, много се више говорило, на пример, о Француској револуцији. Уџбеници географије из тог времена били су углавном превођени са француског језика и садржали су само кратке описе западног света. Рецимо уџбеник штампан у Египту, који је 1833. године са француског превео писац шеик Рифа а Рафи ал Татави (Rifa'a Rafi' at Tahtawi) државу *Итазуни* (један од арапских назива за Америку) представља као велику земљу у Северној Америци у којој је се поштује свака вера и верска заједница и која је сачињена од племена која су дошла из Енглеске. Након насељавања, они су се еманциповали, ослободили британског утицаја и формирали слободну и независну заједницу. Прво помињање Америке, као политичког симбола међу муслиманима, забележено је у Истанбулу, јула 1793. године, приликом пријема новопридошлог француског амбасадора који је у то име организовао прославу. Поред заставе Османског царства, Француске и још појединих земаља, истакнута је била и застава Америчке Републике. Тек крајем деветнаестог и почетком двадесетог века у штампаним материјалима Америка почиње да се чешће помиње и то у потпуно неутралном контексту, пре свега из угла посматрања муслимана који живе у САД. Након завршетка америчког Грађанског рата, поједини амерички официри допринели су модернизацији оружаних снага исламских владара.¹⁴⁸

С друге стране, исламска религија била је присутна међу Американцима, готово од настанка САД. Бројни документи показују да су очеви нације, пре свега Џорџ Вашингтон (George Washington), Бенџамин Френклин (Benjamin Franklin) и Томас Џеферсон (Thomas Jefferson), подржавали насељавање муслимана у САД. Марта 1784. године, Џорџ Вашингтон је изјавио да су САД спремне да прихвате припаднике свих нација и религија и да свако може постати држављанин САД, небитно са ког континента долази, независно да ли је хришћанин,

¹⁴⁴ Smith Jane I., *Muslims, Christians, and the Challenge of Interfaith Dialogue...* стр. 64.

¹⁴⁵ Исто, стр. 121.

¹⁴⁶ Исто, стр. 121.

¹⁴⁷ Трифковић Срђа, *Сенка џихада*, Српска књижевна задруга, Београд, 2007, стр. 100.

¹⁴⁸ Luis Bernard, *Kriza islama...* стр. 78-79.

муслиман, Јевреј или припада некој другој секти. Уосталом, познато је и то да је 1789. године, први амерички председник послао писмо мароканском султану Мухамеду бин Абдалаху (Mohammed ben Abdallah), у којем га је уверио да САД никада неће учинити нешто што ће угрозити њихове добре односе.¹⁴⁹ Краљевина Мароко је била и прва држава која је званично признала независност САД, децембра 1777. године.¹⁵⁰

Бенџамин Френклин, један од твораца Декларације о независности, такође је добронамерно гледао на долазак муслимана у САД. Његов плуралистички став најбоље се огледа у томе да је чак охрабривао тадашњег муфтију Константинопоља, да пошаље мисионаре који ће Американце подучавати ислам.¹⁵¹

Позитиван став према доласку муслимана у САД имао је и Томас Џеферсон, а бројни извори наводе да је чак поседовао и свој примерак Курана, што се и данас наводи као „симбол дугорочне историјске повезаности између САД и муслимана.“¹⁵² У својој аутобиографији, председник Џеферсон изражава велико задовољство због доношења закона о успостављању верских слобода из 1786. године, у чијем је креирању и сам учествовао. Тачније, он је написао одговор на предлог закона о успостављању верских слобода у којем се наводи да су „муслимани, баш као и Јевреји, хришћани и припадници других верских мањинских група под заштитом државе Вирџинија и САД.“¹⁵³ Постоје тврдње и да је председник Џеферсон, између осталог, проучавао и арапски језик, као и да је поседовао више књига о исламској религији и цивилизацији, као и да је подржавао да се на академском нивоу изучава исламска религија, као и да она постане саставни део америчког друштва. Дакле, јасно је да су очеви америчке нације поставили корене секуларног друштвеног уређења у САД, као и да су на ислам гледали као на религију коју ће бити могуће уклопити у друштвено - политички систем САД.¹⁵⁴

И бројни други председници САД, такође су имали позитиван став према муслиманима и исламској религији, што се најбоље може видети кроз њихове званичне изјаве, па поменимо неке од њих:

Џон Адамс (John Adams), изјава из 1794. године: „САД, саме по себи, немају карактер непријатељства против закона и религије или спокоја муслимана.“¹⁵⁵

Двајт Ајзенхауер (Dwight Eisenhower), 1957. година: „Цивилизација дугује исламском свету нека од његових најважнијих алата и достигнућа...муслимански геније је много допринео култури свих народа.“¹⁵⁶ Ајзенхауер је први председник САД који је посетио и одржао говор у једној џамији (исламском центру). Наиме, он 1957. године са својом женом био гост

---

¹⁴⁹ Considine Craig, *Muslims in America: examining the facts...*стр. 4-5.

¹⁵⁰ Исто, стр. 11.

¹⁵¹ Исто, стр. 7.

¹⁵² Исто, стр. 7. Видети више о односу Томаса Џеферсона према исламској религији, као и о његовој борби за успостављање религијског плурализма у САД: Spellberg Denise, *Thomas Jefferson's Qur'an. Islam and the Founders. Islam and the Founders*, Vintage, USA, 2014.

¹⁵³ Considine Craig, *Muslims in America: examining the facts...*стр. 7.

¹⁵⁴ Исто, стр. 8-9.

¹⁵⁵ http://icna.org/presidential-quotes-on-islam-muslims/?fbclid=IwAR0g3Y0qsLLpStG8ndjDvk_87nvTiiVlrcH84qSy2O9868zacS-283DFmaU, приступљено 22.12.2020.

¹⁵⁶ Исто, приступљено 22.12.2020.

Исламског центра у Вашингтону, а исти је 2001. године посетио и Џорџ Буш - млађи, непосредно после терористичког напада 11. септембра. 2001.¹⁵⁷

Џералд Форд (Gerald Ford), 1974. година: „Скоро двеста година наша нација црпи снагу из разноликости својих људи и њихових веровања. Ту снагу је у великој мери појачало (исламско) верско наслеђе.“¹⁵⁸

Џими Картер (Jimmy Carter), 1980. година: „Од почетка, САД су имале блиске и драгоцене везе са исламским светом.“¹⁵⁹

Џорџ Буш (George Herbert Walker Bush), 1991. година: “Ја нисам студент религије, али не видим ништа у основним учењима ислама, што нас доводи у контрадикцију. У ствари, принципи су исти - ми имамо разноврсну верску културу. То је љубазност, бити добар према свом комшији, то је љубав, то је и брига о деци. У свим тим стварима - нема ничега антиисламског.“¹⁶⁰

Бил Клинтон, 1994. година: „(Американци знају) Традиционалне вредности ислама, преданост вери и добрим делима, породици и друштву, у складу су са најбољим америчким идеалима.“¹⁶¹ Клинтонова администрација била је можда и највећи заговорник коезистенције ислама и САД, потпуно одбијајући, на тај начин, тезу Самјуела Хантингтона о сукобу цивилизација. Тако је на пример приликом посете мароканског краља Хасана (Hassan II), марта 1995. године, на заједничкој конференцији Бил Клинтон изјавио: „Ислам може бити моћна сила која ће допринети успостављању мира и толеранције у свету, а његове традиционалне вредности у складу су са најбољим западним идеалима. Као што сам већ навео у свом излагању у парламентима Јордана и Израела, САД изузетно поштују ислам и желе да сарађују са његовим следбеницима широм света како би обезбедили мир и бољу будућност за сву нашу децу.“¹⁶² Само месец дана касније, приликом сусрета са премијерком Пакистана Беназир Буто (Benazir Bhutto), Бил Клинтон је изјавио:“ Она (Буто) је изабрана да предводи нацију која има за циљ да комбинује најбоље исламске традиције са модерним демократским идеалима.“¹⁶³ Управо ова последња изјава најбоље симболише непознавање фундамената исламске религије од стране Клинтонове администрације.

Џорџ Буш - млађи, 2002. година: „Ислам доноси наду и утеху милионима људи у мојој земљи и више од милијарду широм света. Рамазан је такође прилика да се подсетимо да је ислам створио богату цивилизацију учења која је користила човечанству“¹⁶⁴ Буш ће остати упамћен као први амерички лидер који је поменуо Куран у званичном обраћању нацији, јануара 2005. године. Такође, за време рада његове администрације први пут је у Белој кући

---

¹⁵⁷ Neumann Rico, Geary Devon, Reaching Muslims from the Bully Pulpit: Analyzing Modern Presidential Discourse on Islam and Muslims from FDR to Trump, *International Journal of Communication*, 13, 2019, стр. 4108.

¹⁵⁸ http://icna.org/presidential-quotes-on-islam-muslims/?fbclid=IwAR0g3Y0qsLLpStG8ndjDvk_87nvTiiVlrcH84qSy2O9868zacS-283DFmaU, приступљено 22.12.2020.

¹⁵⁹ Исто, приступљено 22.12.2020.

¹⁶⁰ Исто, приступљено 22.12.2020.

¹⁶¹ Исто, приступљено 22.12.2020.

¹⁶² Gerges Fawaz A., *America and political Islam: clash of cultures or clash of interests?*, Cambridge University Press, New York, 1999, стр. 94.

¹⁶³ Исто, стр. 94.

¹⁶⁴ <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/infocus/ramadan/islam.html>, приступљено 22.12.2020.

Овде видети и бројне друге изјаве Џорџа Буша - млађег о исламу и муслиманима.

обележена прослава светог исламског месеца Рамазана, 2001. године, а у част Бајрама штампане су чак и исламске поштанске марке са натписом *Еид Мубарак*.¹⁶⁵

Барак Обама (Barack Obama), 2002. година: „Ислам је одувек био део америчке приче - од нашег оснивања, амерички муслимани обогатили су САД. Ислам је речима и делима показао могућности верске толеранције и расне једнакости.“¹⁶⁶ Посебно је остао упамћен његов говор из јуна 2009. године на Универзитету у Каиру (*Cairo University*), том приликом Обама се целом исламском свету обратио речима: „Дошао сам овде у Каиро да потражим нови почетак између САД и муслимана широм света, заснован на узајамном интересу, поштовању, као и истини да Америка и ислам нису искључиви и да не морају бити конкуренција. Уместо тога, они се преклапају и деле заједничке принципе - принципе правде и напретка, толеранције и достојанства свих живих бића.“¹⁶⁷ Априла исте године, Барак Обама је пружио руку пријатељства муслиманима широм света и приликом посете Анкари. Он је приликом обраћања из турског парламента изјавио: “Знам да смо имали потешкоћа последњих година. Знам и да је поверење које везује САД и Турску било укаљано и да се то пренело и на остала места где се практикује исламска вера. Допустите ми да ово кажем најјасније што могу: САД нису и никада неће бити у рату са исламом. Заправо, наше партнерство са исламским светом је кључно, не само како би се осујетила екстремна идеологија коју људи свих вера одбацују, већ и за јачање могућности за све људе...Јасно је да се однос Америке са исламском заједницом не може и неће заснивати само на сузбијању тероризма. Ми се залажемо за шири ангажман заснован на узајамном интересу и поштовању...“¹⁶⁸ Иначе, Обама је први председник САД са исламским именом, његово средње име је Хусеин,¹⁶⁹ баш као и Мухамедовог унука, сина његове ћерке Фатиме и имама Алија.

Председник Џозеф Бајден (Joseph Biden) је такође показао симпатије према муслиманима, када је маја 2022. године, приликом обележавања Рамазанског бајрама у Белој кући, изјавио да се муслимани свакодневно суочавају са насиљем и да није добро да било ко буде угњетаван због својих религијских уверења. Бајден је том приликом изјавио „да муслимани сваког дана чине Америку јачом, иако се и даље суочавају са стварним претњама и изазовима у друштву у којем живе.“¹⁷⁰ Битно је истаћи да је за време Бајденове администрације на место амбасадора за религијске слободе у оквиру Стејт Департамента именован Рашад Хусеин (Rashad Hussain), први муслиман који се икада нашао на тој позицији.¹⁷¹ На основу наведеног, сматрамо да истицање позитивних ставова америчких

---

¹⁶⁵ Federer William J., *What Every American Needs to Know About the Qur'an - A History of Islam & the United States*, Amerisearch, Inc, St. Louis, USA, 2007, стр. 205.

¹⁶⁶ http://icna.org/presidential-quotes-on-islam-muslims/?fbclid=IwAR0g3Y0qsLLpStG8ndjDvk_87nvTiiVlrcH84qSy2O9868zacS-283DFmaU, приступљено 22.12.2020.

¹⁶⁷ *Remarks by the President at Cairo University 6-04-09*, The White House, Office of the Press Secretary, June 4, 2009, доступно на: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-cairo-university-6-04-09>, приступљено 22.12.2020.

¹⁶⁸ Totman Sally, Hardy Mat, *The Presidential Persona Paradox of Barack Obama: Man of Peace or War President?*, *Persona Studies*, 2 (2), 2016, стр. 81-82. Такође видети: *Remarks by President Obama to the Turkish Parliament*, The White House, Office of the Press Secretary, April 6, 2009, доступно на: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-obama-turkish-parliament>, приступљено 22.12.2020.

¹⁶⁹ Federer William J., *What Every American Needs to Know About the Qur'an - A History of Islam & the United States...* стр. 205.

¹⁷⁰ <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/muslims-being-targeted-with-violence-around-the-world-us-president-joe-biden/articleshow/91275493.cms>, приступљено 5.5.2022.

¹⁷¹ Видети више о томе: <https://www.christianitytoday.com/news/2021/july/rashad-hussain-irf-ambassador-religious-freedom-uscirf-khan.html>, приступљено 5.5.2022.

председника о исламу, у неким случајевима, можда и не представља њихово истинско мишљење, већ су пример политичког прагматизма и политичке коректности.

Први амерички председник који је отворено истакао свој анимозитет, како према муслиманима у САД и тако и исламској религији уопште, био је четрдесет пети председник САД Доналд Трамп. Сама изборна кампања Трампа заснивала се на критикама муслимана и исламске религије, са акцентом да су они опасност по америчко друштво. У својим антиисламским изјавама Трамп је истицао негативност шеријата, као и концепта цихада, цамије је представио као места у којима се шири мржња и нетолеранција, а своје политичке опоненте Хилари Клинтон (Hillary Clinton) и Барака Обаму описао је као происламске апологете, који заступају антиамеричку и антиизраелску политику.¹⁷² Врхунац је била његова изјава да би ислам требало забранити, а у складу с тим, 2017. године, Доналд Трамп потписује уредбу по којој се избеглицама из Сирије, Судана, Ирана, Ирака, Јемена, Либије и Сомалије привремено забрањује улаз у САД.¹⁷³ Као оправдање за ову одлуку, Трамп је навео да жели да заштити америчке грађане од потенцијалног тероризма. Само неколико дана пре доношења коначне одлуке по овом питању, Трамп је изјавио следеће: „...Држаћемо радикалне исламске терористе далеко од наше земље.“¹⁷⁴ Ипак, овај контроверзан потез америчког председника осудили су чак и бројни припадници Републиканске партије, па и Трампови најближи сарадници, а велики део америчког јавног мњења искористило је прилику да Доналда Трампа прогласи екстремним исламофобом.¹⁷⁵ Поједине анализе показују да је Трамп серију запаљивих изјава усмерених против муслимана започео чак и пре него што је покренуо своју председничку кампању. Тако је на пример септембра 2010. године у емисији *The Late Show* изјавио „да су САД у рату са муслиманима.“¹⁷⁶ Нешто касније, када је његова кандидатура већ била извесна, Трамп је изјавио како „разматра да 2014. године затвори све цамије на територији целе земље.“¹⁷⁷ После терористичких напада у Паризу, новембра 2015. године, Трамп је изјавио да „Американци требају да надгледају и проучавају цамије.“¹⁷⁸ Под утиском истог, немилостивог догађаја из француске престонице, Трамп је на Твитеру објавио следеће: „Избеглице из Сирије се сада сливају у нашу велику земљу. Ко зна ко су они ? Неки би могли бити ИСИС...“¹⁷⁹ У једном интервјуу за *Fox News*, Доналд Трамп је истакао да је „27% муслимана широм света врло милитантно.“¹⁸⁰ Поменимо још и његову констатацију да су „неки муслимани славили инцидент од 11.9.“¹⁸¹ Током кампање Трампова анти -исламска реторика била је све наглашенија, а можда је најбољи пример за то његова изјава из 2016. године: „Ислам нас мрзи.“¹⁸²

---

¹⁷² Khan Mohsin Hassan, Adnan Hamed, Kaur Surin, *et al*, Muslims' Representation in Donald Trump's Anti - Muslim - Islam Statement: A Critical Discourse Analysis, *Religions* 10 (2), 115, 2019, стр. 14.

¹⁷³ Raza Umar, Khan Mohsin Hassan, Bukhari Shema, Trump and Muslims During US Presidential Elections 2016: A Sentiment Analysis of Muslim Community on Twitter, *Media Education (Mediaobrazovanie)*, 60 (2), 2020, стр. 310.

¹⁷⁴ Neumann Rico, Geary Devon, Reaching Muslims from the Bully Pulpit: Analyzing Modern Presidential Discourse on Islam and Muslims from FDR to Trump...стр. 4107.

¹⁷⁵ Raza Umar, Khan Mohsin Hassan, Bukhari Shema, Trump and Muslims During US Presidential Elections 2016: A Sentiment Analysis of Muslim Community on Twitter...стр. 310.

¹⁷⁶ Исто, стр. 318.

¹⁷⁷ Исто, стр. 318.

¹⁷⁸ Исто, стр. 318.

¹⁷⁹ Исто, стр. 318.

¹⁸⁰ Исто, стр. 318.

¹⁸¹ Исто, стр. 318.

¹⁸² Considine Craig, The Racialization of Islam in the United States: Islamophobia, Hate Crimes, and “Flying while Brown”, *Religions*, 8 (9), 165, 2017, стр. 1.

Без намере да бранимо Трампа и оправдавамо његове анти - исламске изјаве, ваљало би поставити питање свим муслиманима и неолибералним елитама у САД, зашто толико оптужби за исламофобију није упућено на адресу Хилари Клинтон, која се свим силама залагала за војне интервенције у Авганистану, Ираку, Сирији и Либији, дакле државама насељеним исламским становништвом, а после терористичког напада у Орланду, када је исламски екстремиста убио 50 особа у једном геј клубу, Хилари Клинтон је позвала Американце „да поврате дух од 11.9.“¹⁸³ Истраживачи Умар Раза, Хасан М. Кан и Шема Букари (Umar Raza, Hassan M. Khan, Shema Bukhari) ову изјаву Клинтонове тумаче на следећи начин: „Такав наговор је био повезан са институционалним стереотипизирањем муслимана, осталих имиграната, Арапа, јужних Азијата под кишобраном исламофобије. Такав дух 11. септембра састојао се од повећања мржње, посебно насилних злочина над муслиманима и спровођења *Патриотског акта*.“¹⁸⁴ Са њима се слаже и професорка Назиа Кази (Nazia Kazi) која у раду из 2017. године наводи да је „исламофобија била заштитни знак избора 2016. године, најнеприличније оличена у Трамповој, али добро виђена и у кампањи Клинтонове“¹⁸⁵

На основу свега наведеног, можемо се сложити да су готово све америчке администрације, изузев Трампове, настојале да дискурсу о исламској религији и муслиманима у САД, приступе на следећи начин:

- Истицањем да ислам не подржава тероризам и да су такви случајеви девијација исламске религије;
- Изричито раздвајање ислама од сваког облика насиља и тероризма;
- Наглашавање да САД и ислам деле заједничке вредности;
- Подвлачење великог доприноса који је исламска религија пружила светској цивилизацији.¹⁸⁶

Како Валид Фарес наводи, основни циљ цихадиста и њихових апологета који делују на америчком тлу, али и у Западној Европи, јесте уверити јавност и политичке елите да цихадистички покрет не представља никакву претњу по њихова друштва, као и да је он саставни део њихове политичке културе.¹⁸⁷ Имајући у виду ставове појединих америчких администрација, закључујемо да су цихадистички лобији у САД у томе и успели.

Када говоримо о политичким ставовима муслимана у САД, они су већински окренути према администрацијама Демократске партије. Како наводи Пју истраживачки центар чак 66% муслимана у САД је у анкети из 2017. године исказало своју подршку Демократској партији, Републиканској партији наклоњено је свега 13% америчких муслимана, док је 20% истакло да подржава трећу опцију или су политички неодређени. Демократски гласачи међу муслиманима у САД спадају у млађу популацију, 71% њих има између 18 и 29 година, доминирају жене, чак 73% наспрам 59% мушкараца, а није на одмет поменути да муслимански гласачи у САД, демократски оријентисани, поседују високо образовање, чак 75% њих се могу похвалити дипломама факултета.¹⁸⁸

¹⁸³ Raza Umar, Khan Mohsin Hassan, Bukhari Shema, Trump and Muslims During US Presidential Elections 2016: A Sentiment Analysis of Muslim Community on Twitter...стр. 313.

¹⁸⁴ Исто, стр. 313.

¹⁸⁵ Наведено према: Khan Mohsin Hassan, Adnan Hamed Mohd, Aljuaid Haifa, *et al*, Islamophobic Discourses in Hillary Clinton's Speech at Council of Foreign Relations during US Presidential Elections 2016, *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, Volume 8, Issue 11, 2019, стр. 118.

¹⁸⁶ Neumann Rico, Geary Devon, Reaching Muslims from the Bully Pulpit: Analyzing Modern Presidential Discourse on Islam and Muslims from FDR to Trump...стр. 4112.

¹⁸⁷ Fares Valid, *Džihad u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike*...стр. 168.

¹⁸⁸ Besheer Mohamed, Smith Gregory A. (Primary Researchers), U.S Muslims Concerned About Their Place in Society...стр. 85.

Табела бр. 4. Политичка опредељеност муслимана у САД

Подаци коришћени у табели преузети из: Besheer Mohamed, Smith Gregory A. (Primary Researchers), U.S Muslims Concerned About Their Place in Society, but Continue to Believe in America Dream, *Pew Research Center*, Washington D.C., USA, July 2017.¹⁸⁹

Политичка опредељеност муслимана у САД	2017. година	2011. година	2007. година
Демократска партија	66%	70%	63%
Републиканска партија	13%	11%	11%
Трећа опција/неопредељени	20%	19%	26%

На изборима 2016. године, од 44% америчких муслимана који тврде да су изашли на гласање, чак 78% њих је подржало демократског кандидата, Хилари Клинтон (од тога 88% гласача чине жене), а Трампа само 8%. Иначе, 65% муслимана у САД сматра да је Трамп лош председник и не крију да су незадовољни како он води државу, а међу њима се посебно истичу црни муслимани. Чак 80% њих не одобрава методе Доналда Трампа и радо би видели неког другог на челу САД.¹⁹⁰ Сигурно да је један од разлога великог незадовољства америчких муслимана према Трампу и његова политика према Израелу, тачније Јерусалиму, трећем свету месту ислама. Наиме, Трамп је марта 2016. године, у жеку кампање, изјавио у седишту Америчко - израелског комитета за јавне послове (*The American Israel Public Affairs Committee*, у даљем тексту АИРАС): „Преселићемо америчку амбасаду у вечну престоницу јеврејског народа, Јерусалим.“¹⁹¹ Да ово није било само предизборно обећање у циљу прикупљања гласова, Трамп је доказао већ у децембру 2017. године, када је америчка амбасада и званично пресељена из Тел Авива у Јерусалим.¹⁹²

Табела бр. 5. Да ли одобравате методе којима актуелни председник управља државом ?

Подаци коришћени у табели преузети из: Besheer Mohamed, Smith Gregory A. (Primary Researchers), U.S Muslims Concerned About Their Place in Society, but Continue to Believe in America Dream, *Pew Research Center*, Washington D.C., USA, July 2017.¹⁹³

Да ли одобравате методе којима актуелни председник управља државом ?	Да	Не	Неопредељени/ друго
Доналд Трамп (2017. година)	19%	65%	16%
Барак Обама (2011. година)	76%	14%	10%
Џорџ Буш - млађи (2007. година)	15%	69%	16%

Горе наведена анкета нам показује да су амерички муслимани, од 2007. године, најпозитивнији став имали према администрацији Барака Обаме, док су најнезадовољнији били администрацијом Џорџа Буша - млађег, јер су његови ставови о муслиманима и исламу уопште, као што смо навели, били врло умерени, за разлику од иступања Доналда Трампа. Истраживање организације Зогби (*Zogbi International*) из 2001. године показује да су амерички муслимани на изборима 2000. године били наклоњенији Џорџу Бушу него осталим кандидатима. Чак 42% испитаних је навело да је гласало за Буша, дакле кандидата

¹⁸⁹ Исто, стр. 85.

¹⁹⁰ Исто, стр. 87-88.

¹⁹¹ Rinehart Sixta Christine, President Trump and Jerusalem: The Effects of the Relocation of the American Embassy on the Israeli - Palestinian Peace Process, *The Journal for Interdisciplinary Middle Eastern Studies*, Vol. 2, Spring 2018, стр. 25.

¹⁹² Исто, стр. 25.

¹⁹³ Besheer Mohamed, Smith Gregory A. (Primary Researchers), U.S Muslims Concerned About Their Place in Society...стр. 88.

Републиканске партије, док је Ала Гора, кандидата Демократске партије, подржало 31%, а Ралфа Нејдера (Ralph Nader), пореклом Либанца, који је био номинован од Зелене партије, 12% гласача исламске вероисповести.¹⁹⁴ Дакле, амерички муслимани су превасходно били наклоњенији Републиканској партији, а велика је вероватноћа да су муслимански гласачи прешли на страну демократа након што је Буш потписао *Патриотски акт* и извршио инвазију на Ирак.¹⁹⁵ Подсетимо, потписивањем поменутог документа, Буш је дао легитимитет FBI и обавештајним службама да врше појачану контролу и надгледање муслимана на територији САД.¹⁹⁶ Такође, сматрамо да је један од разлога због којег су у последње време амерички муслимани наклоњенији Демократској партији, иако би се могло очекивати да им је ближа позиција Републиканске партије која негује породичне вредности и противи се абортусу и атеизму, то што они не ометају муслимане у остваривању глобалних цихадистичких циљева. За разлику од представника демократа који имају либералније ставове према пропагирању исламских вредности, републиканци су знатно тврдокорнији по том питању, што се могло видети и за време председничког мандата Доналда Трампа.

Врло је битно нагласити да муслимани у САД имају подељено мишљење према самом изборном процесу и учествовању у њему. Водеће исламске групе охрабрују муслимане у САД да учествују у политичком животу, па и да се сами кандидују за електорске позиције и друге функције.¹⁹⁷ Циљ ових цихадистичких лобија у САД је да један дан, када се за то створе услови, на челу државе, у функцији председника буде муслиман који ће временом тренутни политички систем САД заменити шеријатом.¹⁹⁸ С друге стране, радикалније исламске групе изричито су против учествовања у политичком животу једне *неверничке* земље. На пример, Хизб ал Тахир (*Hizb al Tahrir*), једна од истакнутијих исламских екстремистичких организација сматра да је гласање на изборима једнако кршењу верске одредбе, јер је закон који се спроводи у САД дело човека, а учествовање у њему је за једног исламског верника недопустиво.¹⁹⁹ Њихова порука америчким муслиманима током изборне 2000. године гласила је: „Региструјте се за гласање, регистровани сте се да почините харам.“²⁰⁰ Управо због тога, један део америчких муслимана одбија да гласа и на тај начин да легитимитет секуларном друштвеном уређењу,²⁰¹ али ипак број оних који учествују у политичком животу САД и гласају на изборима у константном је порасту. На изборима 2020. године, забележена је рекордна излазност америчких муслимана, чак 84% њих је истакло да је изашло на изборе, а 69% њихових гласова припало је кандидату Демократске партије Џоу Бајдену, док је за Доналда Трампа гласало 17% муслимана.²⁰²

Поједини амерички муслимани учествују и у финансирању политичких партија. Тако је, на пример, током изборних кампања 1998. и 2000. године, Демократска партија је од својих

---

¹⁹⁴ American Muslim Poll Nov/Dec 2001, *Zogby International*, New York, USA, December 2001, стр. 10, доступно на: <http://www.cippusa.com/wp-content/uploads/2014/08/pmreport.pdf>, приступљено 24.12.2020.

¹⁹⁵ Sperry Paul, *Infiltration: How Muslim Spies and Subversives have Penetrated Washington*, Nelson Current, USA, 2005, стр. 286.

¹⁹⁶ Исто, стр. 283.

¹⁹⁷ Takim Liyakat, *The indigenization and politicization of American Islam...*стр. 120.

¹⁹⁸ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...*стр. 11.

¹⁹⁹ Takim Liyakat, *The indigenization and politicization of American Islam...*стр. 121.

²⁰⁰ Исто, стр. 121.

²⁰¹ Исто, стр. 121.

²⁰² <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-election-2020/us-election-muslim-voters-biden-b1587825.html>, приступљено 11.1.2021.

муслиманских присталица инкасирао 357.506 долара, а Републиканска партија 249.672 долара.²⁰³

4. Феномен исламофобије у САД - реалност или средство цихадистичких лобија за одбрану ислама од критика ?

Феномен исламофобије у западноевропском и америчком друштву наметнуо се као дискурс, али и културолошки проблем, што је последица бројних терористичких напада од стране радикалних исламских група и појединаца, а пре свега оног од 11. септембра 2001. године у САД. Постоје бројне анализе овог феномена, што је често изазивало жучну расправу и довело до тога да се створи неакадемска, па чак за појединце и увредљива подела на тзв. исламофиле и исламофобе.²⁰⁴ Ипак, примерније је ауторе које су проучавали феномен исламофобије класификовати на интерналисте и екстернисте, како наводи Питер Демант (Peter Demant). Интерналисти су они који сматрају да су муслимани сами криви за растућу исламофобију, дакле истичу да је проблем унутар саме исламске религије, која није способна да препозна и прихвати западне вредности и због тога остаје затворена у сопственом ригидном свету, без шанси за модернизацију и напредак, а као последица тога све је више младих муслимана који прихватају радикална исламска учења која воде ка екстремизму. У екстерналисте спадају они који тврде да је исламска религија предмет неразумевања, одбачености и погрешне перцепције Запада и то је главни разлог глобалног анимозитета према муслиманима, оличеног у феномену исламофобије.²⁰⁵ Управо су представници екстерналистичког приступа, типичан пример цихадистичких лобија, који су предмет истраживања овог рада.

Постоје бројне дефиниције овог феномена, али у принципу, све се мање или више свode на то да исламофобија представља „скуп негативних осећања према муслиманима и њиховој религији, од опште нетолеранције, нетрпељивости и предрасуда са једне стране, до великог страха и мржње са друге, што би се могло манифестовати кроз дискриминацију муслимана, њихову социјалну искљученост, вербално и физичко узнемиравање, злочине из мржње, нападе на џамије и клеветање исламске религије у медијима.“²⁰⁶ Према Организацији исламске сарадње (*The Organisation of Islamic Cooperation*, у даљем тексту ОИЦ), исламофобија је „ирационалан или врло моћан страх или несклоност према исламској религији.“²⁰⁷ Бивши Генерални секретар Уједињених Нација (*The United Nations*, у даљем тексту УН), Кофи Анан (Kofi Annan), 2004. године, исламофобију је представио као „дубок, лични проблем за муслимане, ствар од велике важности за сваког ко је забринут за очување универзалних вредности и питање са импликацијама за међународну хармонију и мир.“²⁰⁸

Темеље онога што се данас назива и изучава као исламофобија, пре свега кроз приступ екстерналистичке школе, поставио је Едвард Саид (Edward Said), још 1978. године у свом делу под називом *Orientalism*, у којем, под истоименим појмом (оријентализам) описује

²⁰³ Takim Liyakat, The indigenization and politicization of American Islam...стр. 124.

²⁰⁴ Голијанин Ведран, Ислам и Запад: Порекло и оправданост феномена исламофобије, *Годишњак*, бр. 17, год. 2018, стр. 78.

²⁰⁵ Demant Peter, *Islam vs. Islamism: the dilemma of the Muslim world*, Praeger, London, 2006, стр. 204-206.

²⁰⁶ Haddad Yvonne Yazbeck, Harb Nazir Nader, Post - 9/11: Making Islam an American Religion, *Religions*, (5), 2014, стр. 479.

²⁰⁷ Büyükgebiz Mustafa, How The Enemy Has Changed: Islamophobia And Post 9/11 Syndrome In John Le Carre's Novel; A Most Wanted Man, *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute*, (25) 2016, стр. 230.

²⁰⁸ Исто, стр. 230.

идеолошку конструкцију, помоћу које Запад жели да успостави и истакне своју надмоћ над источним културама.²⁰⁹ У књизи *Кривотворење ислама*, Саид наводи да “барем од краја осамнаестог стољећа па до наших дана, савременом западњачком реакцијом на ислам доминирала је радикално поједностављена врста размишљања која се још увијек може назвати оријентализмом. Опћи темељ оријенталистичке мисли, имагинарни је, а опет драстично поларизовани географски опис поделе свијета на два неједнака дела: на већи, 'онај другачији', по имену Исток и на други, познат као 'наш' свијет, а зван још западни свијет или Запад.”²¹⁰ Теза Едварда Саида заснива се на томе да је перцепција коју Запад има према оријенту потпуно политизована, на шта су утицали бројни фактори попут “дугог периода анти - исламских и анти-арапских предрасуда на Западу, затим сукоб Арапа и израелских циониста и утицај истог на америчке Јевреје, али и на целокупну либералну културу и друштво, као и тотална немогућност да се о Арапима и исламској религији расправља објективно и без страсти.”²¹¹

Упркос Саидовом истраживању, остаје забележено да је термин исламофобија први пут употребљен на француском језику, у делу Етиена Динеа (Ettiene Dinet) и Силмана Бен Ибрахима (Silman Ben Ibrahim) под називом *L'Orient vu de l'Occident*, где користе појам *accès de délire islamophobe*.²¹² На енглеском језику, шира јавност је са термином исламофобија, масовно почела да се упознаје 1997. године, када је британска тинк танк организација *Runnymede Trust* публиковала извештај о заступљености исламофобије у Великој Британији под називом *Islamophobia: A Challenge for Us All*,²¹³ мада се у Оксфордском речнику наводи да је овај појам први пут у штампи забележен 1991. године, у америчкој публикацији *Insight*.²¹⁴

Поред порекла и само значење појма представљало је једну од предмета полемика. Тако на пример, Фред Халидеј (Fred Halliday) сматра да појам исламофобија, који је опште прихваћен у свету, треба заменити термином *антимуслимизам*, јер нетрпељивост коју појединци испољавају, по његовом мишљењу, није усмерена према исламу као религији, већ према одређеној групи муслимана, стога је овај термин прикладнији.²¹⁵ Британски социолог Кристофер Ален (Christopher Allen), чији се радови веома често цитирају, заступа тезу да је исламофобија нови облик расизма па наводи: „Исламофобија је једна идеологија, по теорији, функцији и сврси слична расизму и другим сличним појавама, која потврђује и одржава негативно вредновано значење муслимана и ислама у савременим околностима...”²¹⁶ Вредно помена је и виђење професора Стивена Шихија (Stephen Sheehi) који сматра да је исламофобија „идеолошки феномен који постоји ради промоције политичких и економских циљева како на домаћем терену, тако и у иностранству...”²¹⁷ Дакле, Стивен Шихи сматра да је концепт

²⁰⁹ Cashmore Ellis (editor), *Encyclopedia of Race and Ethnic Studies*, Routledge, London, 2004, стр. 215.

²¹⁰ Said Edward W., *Krivotvorenje islama*, Biblioteka Tridvajedan, Zagreb, 2003, стр. 63.

²¹¹ Said Edward W., *Orientalism*, Vintage Books, New York, 1979, стр. 26-27.

²¹² Allen Chris, *Islamophobia*, Ashgate Publishing Limited, United Kingdom, 2010, стр. 5. Такође видети и: Исто, стр. 5, фн. 9.

²¹³ Hargreaves Julian, *Islamophobia: Reality or Myth?* - doctoral thesis, Law School at Lancaster University, United Kingdom, 2016, стр. 3. Видети: Conway Gordon (chairman), *Islamophobia: A Challenge for Us All*, *Runnymede Trust*, United Kingdom, October 1997.

²¹⁴ Allen Chris, *Islamophobia*...стр. 5.

²¹⁵ Наведено према: Исто, стр. 136-137. Такође видети и: Massoumi Narzanin, Mills Tom, Miller David, *Islamophobia, Social Movements and the State: For a Movement - centred Approach*, у књизи: Massoumi Narzanin, Mills Tom, Miller David (editors), *What is Islamophobia?: Racism, Social Movements and the State*, Pluto Press, London, 2017, стр. 4-5.

²¹⁶ Allen Chris, Ка новој дефиницији исламофобије, у књизи: Alibašić Ahmet, Jusić Muhamed (Urednici), *Islamofobija: pojam, pojava, odgovor*, El Kalem, Sarajevo, 2014, стр. 109-118, овде преузето из: Голијанин Ведран, *Ислам и Запад: Порекло и оправданост феномена исламофобије*...стр. 79.

²¹⁷ Sheehi Stephen, *Islamophobia: The Ideological Campaign against Muslims*, Clarity Press Inc, USA, 2011, стр. 32, овде преузето из: Massoumi Narzanin, Mills Tom, Miller David, *Islamophobia, Social*

исламофобије интересно институционализован и ефектно проширен од стране бројних светских влада, пре свега америчке, како би оправдали ратове и недела усмерена према исламском свету.²¹⁸ Заиста је исламофобија у виду дискурса, почела да се убрзано шири после већ свима познатог догађаја од 11. септембра 2001. године. Бројни медији али и политички званичници, међу којима је био и председник Џорџ Буш, тада су готово у глас говорили да је овај терористички напад жесток ударац исламских терориста на целокупну западну цивилизацију.²¹⁹

Поред наведених виђења и анализа исламофобије, поједини аутори заступају критички став, да је феномен исламофобије „дискурзивно оружје чији је циљ да се оправдано утиша критика исламских пракси и догме.“²²⁰ Овакву теорију заступају представници интерналистичке школе попут Хамилтон А.Р. Гиба (Hamilton A.R. Gibb), Мартина Крејмера (Martin Kramer), Даниела Пајпса, Бернарда Луиса (Bernard Lewis) и многих других.²²¹

Један од критичара исламофобије који заступа ову тезу је и индијско - британски писац Кенан Малик (Kenan Malik). Он врло умерено наводи своје мишљење, а то је да у једном демократском друштву „не сме постојати граница када се ради о критикама идеја и да ништа не би требало бити неизрециво, само зато што то неко сматра увредљивим или културно и верски осетљивим.“²²² У чланку из јануара 2005. године, објављеном у престижном британском листу *The Guardian*, Кенан Малик директније упућује критику онима који се крију иза феномена исламофобије речима: „Муслимани верују да су нападнути са свих страна. То је претеривање у истицању расног злостављања, како би се угушиле критике ислама.“²²³ У истом тексту Малик наводи да креирање такве атмосфере у друштву, у којем је свако ко се осмели да упути коментар или критику на ислам или муслимане, ризикује да буде таргетиран као исламофоб, ствара штету свим грађанима, било да се ради о муслиманима или припадницима других религија. Што је више дискурс исламофобије заступљен, чак и номинални муслимани све више почињу да верују да су мета константних напада и репресије и то код њих буди осећај мржње и жељу за осветом, а као последица тога све је више оних који се окрећу екстремизму.²²⁴ Дакле порука је јасна, они који се највише позивају на исламофобију и истичу овај појам глобални проблем, већи су кривци за ширење исламског екстремизма од тзв. исламофоба, тј. оних који критикују и позивају на дебату о исламској религији,²²⁵ што је

Movements and the State: For a Movement - centred Approach, у књизи: Massoumi Narzanin, Mills Tom, Miller David (editors), *What is Islamophobia?: Racism, Social Movements and the State...* стр. 7.

²¹⁸ Наведено према: Massoumi Narzanin, Mills Tom, Miller David, *Islamophobia, Social Movements and the State: For a Movement - centred Approach*, у књизи: Massoumi Narzanin, Mills Tom, Miller David (editors), *What is Islamophobia?: Racism, Social Movements and the State...* стр. 7.

²¹⁹ Büyükgebiz Mustafa, *How The Enemy Has Changed: Islamophobia And Post 9/11 Syndrome In John Le Carre's Novel; A Most Wanted Man...* стр. 234. Такође видети: Pavelić Adila, Čačić - Kumpes Jadranka, *Islam, islamofobija i Zapad: suprotstavljeni pogledi i društvena stvarnost, Migracijske i etničke teme*, god. 31 br. 3, 2015, стр. 417.

²²⁰ Imhoff Roland, Recker Julia, *Differentiating Islamophobia: Introducing a New Scale to Measure Islamoprejudice and Secular Islam Critique*, *Political Psychology*, Vol. 33, No. 6, 2012, стр. 812.

²²¹ Demant Peter, *Islam vs. Islamism: the dilemma of the Muslim world...* стр. 205.

²²² Malik Kenan, *Fear, indifference and engagement: Rethinking the challenge of anti-Muslim bigotry*, у извештају: Elahi Farah, Khan Omar (editors), *Islamophobia: Still A Challenge for Us All, Runnymede Trust*, London, 2017, стр. 73.

²²³ <https://www.theguardian.com/world/2005/jan/07/religion.islam>, приступљено 20.1.2020. Такође видети: Imhoff Roland, Recker Julia, *Differentiating Islamophobia: Introducing a New Scale to Measure Islamoprejudice and Secular Islam Critique...* стр. 813.

²²⁴ Исто, приступљено 20.1.2020. Такође видети: Philips Melanie, *Londonistan*, Encounter Book, New York, 2006, стр. 74.

²²⁵ Philips Melanie, *Londonistan...* стр. 74.

сасвим нормално у једном демократском и либералном друштву. Сматрамо да је овакво постављање и виђење проблема исламофобије, који се до сада показао као нерешив проблем, како у САД, тако и у западноевропским земљама, потпуно исправно.

Британска новинарка и ауторка Меланија Филипс (Melanie Philips) сматра да је циљ оних који се позивају на исламофобију сузбијање критика ислама, па чак и оправдање исламског екстремизма. Она у својој критици иде још даље тврдећи да је исламофобија измишљен појам који представља параван за одбрану антисемита. Дакле, она истиче да је цео концепт исламофобије у суштини анти - јеврејски и створен је како би контрирао антисемитизму, као и да је просто дегутантно поредити исламофобију са стварном мржњом с којом се Јевреји већ дуги низ година суочавају.²²⁶

Валид Шоебат (Walid Shoebat) и Бен Барак (Ben Barrack), наводе да тежња муслимана који настоје да у САД исламофобију ставе у исти раван са антисемитизмом, никада неће бити успешна, јер амерички Устав сваком дозвољава да изнесе свој став и критику било које религије. Он истиче да они који се константно жале и први план истичу исламофобију „занемарују праве проблеме а то су јудеофобија, христофобија и амерофобија.“²²⁷

Амерички аутор Роберт Спенсер наводи да је једно од најјачих оружја цихадистичких лобија у САД управо утишавање свих критичара ислама. За разлику од много радикалнијих метода коришћених од стране њихових претходника, које привлаче пажњу јавности и појачавају страх од исламског екстремизма, садашњи цихадисти користе суптилније методе, а то је етикетирање неистомисљеника терминима попут расисти, ксенофоби, исламофоби и слично. Дакле, цихадистички лобији, или како их Спенсер назива *невидљиви цихадисти*, схватили су да је у либералном и политички коректном друштву какво је америчко, много делотворније и ефектније критичаре ислама прогласити исламофобима и расистима, него претити им смрћу или било којим обликом насиља.²²⁸

Организација која је можда и најјачи цихадистички лоби у САД јесте Савет за америчко исламске односе (*The Council On American - Islamic Relations*, у даљем тексту CAIR), а једна од њених главних делатности је управо идентификација и припрема тужби против организација и појединаца у САД који су на било који начин, својим изјавама или активностима, бар по њиховом виђењу, увредили ислам или муслимане појединачно.²²⁹ CAIR у својим редовима има активисте чији је циљ да медијски компромитују и ућуткају стручњаке који су упозоравали јавност на растући исламски екстремизам у САД, представљајући их као антимуслимане и исламофобе. На њиховој листи тзв. *мрзитеља ислама* био је и Валид Фарес лично, затим стручњаци попут Данијела Пајпса, Стивена Емерсона, Шавки Караса (Shawki Karas), Бат Јора (Bat Ye'or) и многи други.²³⁰ Цихадистички лобији су себи дали за право да исламофобима прогласе и такве академске величине као што су Бернард Луис и Самјуел

---

²²⁶ <https://www.theguardian.com/news/2019/dec/17/islamophobia-a-bogus-label-jewish-chronicle-under-fire-over-story>, приступљено 20.1.2020.

²²⁷ Shoebat Walid, Barrack Ben, *The Case for Islamophobia: Jihad by the Word - America's Final Warning*, Walid Shoebat Foundation, USA, 2013, стр. 3.

²²⁸ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 51-52.

²²⁹ Mawyer Martin, *Twilight in America: The Untold Story of Islamic Terrorist Training Camps Inside America*, PRB Publishing, USA, 2012, стр. 139. Такође видети: Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 52.

²³⁰ Fares Valid, *Džihad u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike...* стр. 231-232.

Хантингтон, истичући да су њихови радови²³¹ представљали идеолошку матрицу и темељ феномена који је данас познат као исламофобија.²³²

Управо већ поменути Роберт Спенсер наводи случај професора Омида Сафија (Omid Safi), који је 2004. године, на Универзитету Колгејт (*Colgate University*) у Њујорку, где је предавао предмет *Ислам и модерност*, представио документ на којем су се налазила 23 имена, тзв. исламофоба, са пуним биографијама, научним референцама и њиховим коментарима о исламској религији. На прва два места налазе се великани америчке али и светске науке а то су управо Бернард Луис и Самјел Хантингтон. То није све, професор Сафи је својим студентима дао јасне инструкције да свако истраживање и помињање ислама, исламског екстремизма или било чега што се тиче исламске религије, мора бити карактерисано као исламофобија, оријентализам, западни тријумфализам и слично. Иначе, Оmid Сафи је врло брзо постао и професор на престижном Универзитету Северна Каролина (*The University of North Carolina*).²³³

За појединце који су смогли храбрости да упуте критику муслиманима и исламској религији, цихадистички лобији спремили су одговор у виду добро организоване кампање, која је позната као *индустрија исламофобије* (*The Islamophobia Industry*). Професор Џон Еспозито (John Esposito), у предговору књиге Нејтана Лина (Nathan Lean), тзв. *индустрију исламофобије* дефинише као скуп организација и донатора, који располажу вишемилонским буџетом у циљу ширења страха, ксенофобије и расизма, стварајући на тај начин климу која је опасност за целокупно друштво.²³⁴ Цихадистички лобији у САД направили су чак и интернет странице *islamophobia.org*²³⁵ и *islamophobicnetwork.com*²³⁶ и никог не треба да чуди што је први под покровитељством управо организације CAIR, на којима су под пуним именом наведени појединци и организације, који се сматрају исламофобима, што је типичан пример дискриминације и таргетирања неистомишљеника, дакле управо онога против чега се цихадистички лобији наводно боре.

Валид Фарес констатује да су цихадисти однели велику победу „приморавањем владајућих структура на Западу да се клањају тој такозваној 'осетљивости', која истински не потиче од муслиманских маса, већ је вештачки производ цихадистичких пропагандиста.“²³⁷ Они, како истиче Фарес, „веома добро разумеју начин на који функционишу демократске културе и како штите своје заједнице од физичке и моралне штете; стога су своју идеологију унели на Запад, камуфлирајући је као питање верске слободе и толеранције. На тај начин либерална демократска друштва, и сама осетљива на осетљивости свих заједница, повукла су се из тога што би могло да се доживи као морална агресија против муслиманских заједница. Ту слабост искористили су исламисти и њихови савезници на Западу, који су угушили полемику и дали цихадистима искључива права да одреде шта је *осетљиво* у муслиманској

---

²³¹ Мисли се на чланак Бернарда Луиса који под називом *The Roots of Muslim Rage*, који је објављен 1990. године у листу *The Atlantic*, видети: Lewis Bernard, *The Roots of Muslim Rage*, *The Atlantic*, 266, 3, ABI/INFORM Global, September 1990, као и на књигу Самјуела Хантингтона, *Сукоб цивилизација и преобликовање светског поретка...*

²³² Bouamama Saïd, *The Making of Contemporary Identity - Based Islamophobia*, видети у: *Countering the Islamophobia Industry: Toward More Effective Strategies*, *The Carter Center*, USA, 2018, стр. 25.

²³³ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 228-231.

²³⁴ Lean Nathan, *The Islamophobia Industry: How the Right Manufactures Fear of Muslims*, Pluto Press, New York, 2012, стр. xii-xiii.

²³⁵ Видети: <http://www.islamophobia.org/>, приступљено 20.1.2020

²³⁶ Видети: <https://islamophobicnetwork.com/>, приступљено 20.1.2020.

²³⁷ Фарес Валид, *Пат идеја - цихадизам против демократије...* стр. 286.

култури.“²³⁸ Дакле, примарни циљ дихадистичких лобија није заштита људских права и борба против глобално растуће исламофобије и оних који је шире, већ постепена трансформација плуралистичког западног друштва у исламско, лукаво користећи у том циљу најјача оружја демократског политичког система, а то су правна једнакост, слобода говора и мишљења и слично.²³⁹

---

²³⁸ Исто, стр. 286-287.

²³⁹ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...*стр. 6.

II ТЕМЕЉИ КОНФРОНТАЦИЈЕ ИЗМЕЂУ МУСЛИМАНА И САД

1. Да ли су муслимани непријатељи САД ? - питање које још увек збуњује бројне Американце

Конфронтација између муслимана и САД, типичан је пример Хантингтоновог судара цивилизација. Овај велики политиколог, још крајем двадесетог века, у свом капиталном делу под називом *Сукоб цивилизација и преобликовање светског поретка* истакао је да „у овом новом свету најважнији и најопаснији сукоби неће бити сукоби између друштвених класа, богатих и сиромашних или других економски одређених група, него између људи који припадају различитим културним ентитетима.“²⁴⁰ Оно што је врло битно, а и сам Хантингтон истиче, јесте да „оживљавање религије широм света појачава ове културне разлике.“²⁴¹ Ислам је од свог настанка за муслимане представљао начин живота, темељ за стварање идеалног друштва, решење за све проблеме и потпуну супротност западној култури и модерности коју оно за собом носи.²⁴² Виђење Запада као извора свих невоља са којим се свет суочава, није перцепција само исламских фундаменталиста и радикалних имама, већ и оних либералних муслимана, које Запад види као савезнике. Дакле, према уопштеном виђењу у исламском свету, сам Запад на челу са САД, представља арогантну и материјално оријентисану глобалистичку машинерију која контролише њихова друштва и ресурсе, покушавајући да наметне сопствене вредности, које су супротне исламским. Како би се од тога одбранили, муслимани морају имати сопствени идентитет, своја научна достигнућа, војну неутралност и слично.²⁴³

Тек након крвавог терористичког пира исламских екстремиста, америчка јавност, али и остатак западног друштва, био је приморан да најзад схвати „да постоји 'свет' цихада који функционише по дијаметрално супротним нормама међународних односа, који није спреман да се повинује споразумима савремене светске политике. Пре 11. септембра ова реалност није званично призната, али сада је то чињеница.“²⁴⁴ Питање *зашто су Американци омржени у свету*, постављало се у САД и раније, али после 11. септембра 2001. године, добило је ново значење и фокус је померен на однос Запада, пре свега САД и исламског света.²⁴⁵ Председник Џорџ Буш - млађи је након поменутог терористичког напада из 2001. године, реторички дао и одговор речима: „Они мрзе нашу слободу и нашу демократију.“²⁴⁶ Надовезујемо на то и тврдњу Де Токвила који истиче: „Американци у својим мислима тако потпуно поистовећују хришћанство и слободу да је скоро немогућно постићи да једно замисле без другог...“²⁴⁷

Дакле, како истиче Хантингтон „основни проблем за Запад није исламски фундаментализам. То је ислам, различита цивилизација чији је народ уверен у супериорност своје културе и који је опседнут инфериорношћу своје моћи.“²⁴⁸ С друге стране, „problem за ислам није СИА или Министарство одбране Сједињених Држава. То је Запад, различита

²⁴⁰ Хантингтон Самјуел, *Сукоб цивилизација и преобликовање светског поретка...* стр. 28.

²⁴¹ Исто, стр. 29.

²⁴² Исто, стр. 121.

²⁴³ Исто, стр. 236-237.

²⁴⁴ Fares Valid, *Džihad u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike*, стр. 41.

²⁴⁵ Sardar Ziauddin, Davies Meryll Wyn, *Why do people hate America ?*, Icon Books, United Kingdom, 2003, стр. 7.

²⁴⁶ LeVine Mark, *Why They Don't Hate Us: Lifting the Veil on the Axis of Evil*, Oneworld Publications, Oxford, England, 2005, стр. 25.

²⁴⁷ De Tokvil Aleksis, *O demokratiji u Americi...*стр. 254.

²⁴⁸ Хантингтон Самјуел, *Сукоб цивилизација и преобликовање светског поретка...*стр. 240.

цивилизација чији је народ уверен у универзалност своје културе и верује да му његова супериорна, иако опадајућа моћ намеће обавезу да ту културу прошири широм света.“²⁴⁹

Роберт Спенсер је још изричитоји у покушају да одговори на ово питање. Он наводи да је свакоме ко је макар мало проучавао исламску теологију јасно да муслимани не мрзе САД због њених поступака из прошлости, већ пре свега, зато што им то изричито наређују њихова религијска начела. Обавеза сваког исламског верника је да води џихад против неверника, а крајњи циљ је успостављање исламског закона. Ихсан Багби (Ihsan Bagby), професор исламских студија са Универзитета Кентаки (*University of Kentucky*), навео је касних осамдесетих година прошлог века „да он лично шеријат ставља испред уставне владе и да би тако требао да размишља сваки исламски верник.“²⁵⁰ Такође, он истиче да муслимани никада неће бити равноправни грађани САД, „јер не могу бити у потпуности посвећени институцијама као ни идеологијама ове земље.“²⁵¹

Ставовe аутора који деле мишљење да је главни разлог разилажења муслимана и САД, пре свега религијске природе, исламски модернисти свакако би радо оспорили. Ипак, томе сведоче и бројни ајети Курана, па поменимо само неке од њих:

„Нека вјерници не узимају за пријатеље невјернике кад има вјерника; а онога ко то чини - Алах неће штитити. То учините једино да бисте се од њих сачували....“²⁵²

„Мухамед је Алахов посланик, а његови следбеници су строги према невјерницима, а самилосни међу собом...“²⁵³

„О Вјеровјеснице, бори се против невјерника и лицемјера и буди према њима строг! Пребивалиште њихово биће Џехеннем, а грозно је он боравиште.“²⁵⁴

„Лицемјерима и лицемјеркама и невјерницима Алах пријети џехенемском ватром, вјечно ће у њој боравити, доста ће им она бити! Алах их је проклео, и њих чека патња непрекидна.“²⁵⁵

„О вјерници, не узимајте за заштитнике Јевреје и кришћане! Они су сами себи заштитници! А њихов је онај међу вама који их за заштитнике прихвати...“²⁵⁶ Наравно, указујемо на то и да у Курану постоје ајети који тврде другачије.

Само тумачење Курана, у исламској теологији, познато као тефсир, врло је сложено, па се у обзир мора узети и правило дерогације, што подразумева обавезну замену старијих ајета Курана млађим, који су самим тим и исправнији. Такође, треба имати на уму и да се најсветија књига муслимана састоји од сура објављених у Меки, као и оних које су настале у Медини, дакле после хиџре, 622. године. Управо је новији, медински део Курана препун ајета који су знатно нетолерантнији према Јеврејима и кришћанима.²⁵⁷

У наставку показаћемо још неке елементе конфронтације између ислама и САД, које џихадистички лобији у овој земљи настоје да уруше.

---

²⁴⁹ Исто, стр. 241.

²⁵⁰ Наведено према: Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 42.

²⁵¹ Наведено према: Исто, стр. 42.

²⁵² *Kuran* (3:28).

²⁵³ Исто, (48:29).

²⁵⁴ Исто, (9:73).

²⁵⁵ Исто, (9:68).

²⁵⁶ Исто, (5:51).

²⁵⁷ Видети о томе: Вековић Марко, *Религија за политикологе*, Филип Вишњић, Београд, 2022, стр. 93.

2. Разлике у тумачењу појединих политичких и друштвених елемената

2.1 (Не)подударност ислама и евроамеричког концепта модерне демократије?

Може ли се исламска цивилизација уклопити у концепт модерне, либералне демократије, карактеристичне за западна друштва, у које сврставамо и америчко, питање је које се често поставља и на које никада нећемо добити исти одговор, поготово не од исламских аутора и теоретичара.²⁵⁸ Како би анализирали сам однос демократског политичког уређења и исламске религије, морамо прво дефинисати шта је демократија. Сам појам настао је још у доба старих Грка и буквалном преводу представља владавину народа (*demos* - народ, *kratia* - владавина).²⁵⁹ Код муслимана, реч која је први пут употребљена у том смислу, појављује се у осамнаестом веку, у турском језику, а то је *џумхуријат*, што је изводница из арапске речи *џамхур*, која означава народ или групу људи.²⁶⁰ Како се наводи у Политичкој енциклопедији „свака демократија као конкретни облик досадашњег друштва, укључујући друштво прелазног периода од капитализма у социјализам и комунизам, јесте и мора бити политички систем.“²⁶¹ Данас је креирање демократског друштва врло популаран дискурс и идеал бројних режима, па чак и оних који се не могу назвати потпуно демократским. Чак и они верују да је њихово тренутно недемократско уређење само привремена фаза ка успостављању онога што се може назвати потпуном демократијом.²⁶² Често смо сведоци да чак и диктаторски режими, који немају додирних тачака са основним елементима демократије, а воле да своје државе називају демократским, у својим иступањима користе демократске фразе, како би избегли критике али и ојачали своју власт. Ипак, поред своје популарности, демократија је тема бројних критичара, које бивши професор са Универзитета Јејл (*Yale University*) и можда најпознатији теоретичар демократске теорије Роберт Дал (*Robert Dahl*), сврстава на три групе:

- На оне који деле мишљење Платона и истичу да је демократија апсолутно непожељна и непотребна, али не и немогућа;
- На критичаре који немају ништа против демократије, чак верују да је она и пожељна, али у пракси њу није могуће остварити;
- Последњу трећу групу чине тзв. добронамерни критичари који фаворизују демократију, сматрају је неопходним елементом за развој друштва, али опет критикују неке њене сегменте.²⁶³

Један од разлога глобалног нераумевања демократије као феномена, што отежава и њено дефинисање, јесте чињеница да се она развијала хиљадама година, па је самим тим пролазила кроз бројна раздобља, од старогрчког периода па до модерног доба, те се не треба чудити што демократија и данас има бројне нерешене проблеме и ствара одређене недоумице.²⁶⁴ Ипак, можемо се сложити да политички системи који се сматрају демократским, морају бити засновани на одређеним принципима и то су „суверенитет народа или човека; владавина већине и право мањине да се изрази; док је политика скуп алтернатива...“²⁶⁵ Већ

²⁵⁸ Lewis Bernard, *Faith and Power: religion and politics in the Middle East*, Oxford University Press, New York, 2010, стр. 55-56.

²⁵⁹ Dal Robert, *Demokratija i njeni kritičari*, CID Podgorica, 1999, стр. 59.

²⁶⁰ Khurshid Ahmad, *Islam i demokratija: Neke konceptualne i savremene dimenzije*, *Dijalog*, no. 01, 02, 2015, стр. 96.

²⁶¹ Grupa autora, *Politička enciklopedija*, Savremena administracija, Beograd, 1975, стр. 142.

²⁶² Dal Robert, *Demokratija i njeni kritičari...* стр. 58.

²⁶³ Исто, стр. 58.

²⁶⁴ Исто, стр. 58.

²⁶⁵ Grupa autora, *Politička enciklopedija...* стр. 143.

поменути професор Дал, као једно од виђења, демократију представља „као посебан скуп политичких институција и праксе, као нарочита целина конкретних права, као друштвени и економски поредак, систем који омогућује извесне корисне резултате, или као јединствени процес доношења колективних и обавезујућих одлука.“²⁶⁶

С друге стране, аутори попут Френка Карстена (Frank Karsten) и Карела Бекмана (Karel Beckman), имају много мање критички став према демократији од Роберта Дала. По њима, „можете да критикујете начин на који се демократија у пракси спроводи или да оцрните актуелне политичке вође и партије, али критика демократског идеала као таквог не долази у обзир.“²⁶⁷ Према њиховом виђењу „демократија значи слобода, јер свима је дозвољено да гласају; демократија је једнакост, јер сваки глас се једнако броји; демократија је правда, јер сви су једнаки; демократија је јединство, јер сви одлучујемо; демократија је мир, јер демократске земље не започињу неправедне ратове. Кад се тако ствари поставе, испада да је алтернатива демократији заправо диктатура. А диктатура, наравно, представља све што је лоше: губитак слободе, неједнакост, рат, неправду...“²⁶⁸ Поменути аутори демократију чак стављају у контекст божанства, истичући да „није претерано рећи да је демократија постала својеврсна религија - савремена, световна религија... Све државе, изузев њих једанаест - Мијанмар, Свазиленд, Ватикан и неке арапске земље-тврде за себе да су демократије, макар само по имену. Веровање у демократско божанство у чврстој је вези са националном демократском државом која се постепено појавила током деветнаестог века. Бога и цркву заменила је држава, као Света мајка друштва. Демократски избори су ритуал којим се молимо држави за запослење, за стан, здравље, безбедност и школовање; наша вера у демократску државу је апсолутна; верујемо да ће нам она обезбедити све; држава је хранитељ и судија, она је свезнајућа и свемоћна; од ње очекујемо решење свих друштвених, па чак и личних проблема.“²⁶⁹

Не треба заборавити да на Западу данас живи више десетина милиона муслимана, који су део западног друштва па је њихово виђење појма демократије од велике важности. Само у Европи „муслимани су осам столећа били присутни у Шпанији, два и по у јужној Италији и Сицилији и шест столећа краје подручје Балкана.“²⁷⁰

Генерално, када се расправља о односу исламске религије и демократије, могу се дефинисати две методе проучавања. Прва је адаптивна метода, по којој ислам и демократија могу међусобно коегзистирати, а друга је метода контраста и есенцијализма, по којој су ислам и демократија два потпуно неуклопива феномена, која једноставно не могу ићи један с другим.²⁷¹

Прву методу практикују тзв. модернисти или реформатори, који истичу је могуће прилагодити ислам модерним западним вредностима, као и демократским принципима попут слободе говора, владавине већине, слободних избора и слично. Модернистички исламски покрет активно је почео да делује у деветнаестом веку, као противтежа салафистичком виђењу ислама, иако не одбацују потпуно неке од фундамената њиховог учења попут пуног суверенитета Курана и Суне, легитимитета праведних халифа, као и апсолутно поштовање

---

²⁶⁶ Dal Robert, *Demokratija i njeni kritičari...* стр. 61.

²⁶⁷ Karsten Frenk, Bekman Karel, *Demokratija - mit ili stvarnost*, Global Book, Novi Sad, Liberalni Centar Katalaksija, Beograd, 2012, стр. 6.

²⁶⁸ Исто, стр. 7.

²⁶⁹ Исто, стр. 6.

²⁷⁰ Velić Abdulgafar, Islam i demokratija, *Glasnik rijaseta Islamske zajednice u BiH*, vol. LXXI, broj 7-8, 2009, стр. 637-638.

²⁷¹ Sardarnia Khalil, Bahrapour Yalda, Islam and Democracy: A Critical Reappraisal of Adaptation and Contrast Theories, *Journal of Politics and Law*, Vol. 10, No. 3, 2017, стр. 1.

Божије воље. Темелј модернистичког виђења ислама заснива се на ставовима Сајида Џамала (Sajid Jamal), који је истицао да је могуће модернизовати ислам, а опет остати веран фундаментима религије. По његовој теорији, пожељно је ислам приближити савременој технологији, науци и демократским механизмима, користећи се ицтихадом и савременим тумачењем Куранских ајета.²⁷² Такође, исламски модернисти истичу да су се рана исламска учења апсолутно базирала на ономе што Запад данас назива демократијом, а то су: „правда (*адл*), истина (*хак*), консултовање (*шур*) и једнакост (*мусават*).“²⁷³ Поред наведеног, заступници тезе која се заснива на подударности исламске религије и концепта демократије, како би оправдали своје виђење, често наводе следеће:

- да су *зекат* (трећи стуб ислама) и *садака*, који представљају прикупљање милостиње за сиромашне и симбол добротинства у исламској религији, исто што у демократском уређењу представља социјална заштита;
- да је институција *бајт ал мал*, коју је Мухамед основао како би водио рачуна о финансијским потребама уме, еквивалент данашњег трезора или министарства финансија у западним друштвима;
- да је халиф Омар приликом проглашења свог наследника, уми понудио да бирају између неколико кандидата и на тај начин поставио темеље онога што се у демократском уређењу данас назива изборним процесом;
- да се оно што се у исламу назива *ал баи 'ах* или позив на оданост, у демократском друштву може тумачити као право народа да путем избора изрази поверење и верност изабраном лидеру;
- да је у исламу концепт који је познат као *ал 'Амр бил - Ма 'руф ва ал - Нахл ан ал - Мункар*, тј. дужност заједнице муслимана да препознају добро, али и осуде зло, исто што је за данашње грађане демократских друштава слобода говора, тј. могућност да изразе незадовољство и упуте критику актуелним властима и режимима.²⁷⁴

Управо је институција шуре, један од главних аргумената којим модернистичка, тј. реформаторска струја покушава да докаже компатибилност између ислама и демократије. Њихова идеја заснива се на томе да оно што се у раном исламском периоду називало шуром, тј. консултацијама или саветовањем, данас треба трансформисати у институцију саветодавне владе, чији би један од задатака био успостављање правде и заштита грађана, дакле оно што се на Западу сврстава у концепт демократије.²⁷⁵ На пример, египатски аутор Фетхи Осман (Fethi Osman) је мишљења да „цео народ има обавезу да путем шуре учествује у одлучивању о томе кога жели за своје вође и представнике. Важно је да се путем шуре изабере шеф државе или владајућа странка из које ће бити премијер. Тако исто, изабрана јавна тела требају своје одлуке доносити *шуром*.“²⁷⁶ Професорка Азиза Хибри (Aziza Hibri) са Универзитета Ричмонд (*University of Richmond*), истиче да „принцип *шуре* можемо применити на све гране демократске власти, тако што ће попримити другачије и сталоженије облике од оних које је имао у ранијим данима ислама.“²⁷⁷ Такође, исламски модернисти наводе да се концептом шуре

²⁷² Наведено према: Исто, стр. 2-3.

²⁷³ Voll John O., Islam and Democracy: Is Modernization a Barrier? *Religion Compas*, 1/1, 2007, стр. 173.

²⁷⁴ Al Sulami Mishal Farm, *The West and Islam: Western liberal democracy versus system of shura*, Routledge Curzon, New York, 2003, стр. 6-7.

²⁷⁵ Velić Abdulgafar, Islam i demokratija...стр. 645-646.

²⁷⁶ Osman Fethi Muhammed, *Moderna demokratija i koncept šure*, Islam globalni izazov, стр. 83, преузето из: Velić Abdulgafar, Islam i demokratija...стр. 646.

²⁷⁷ Hibri Aziza Y., *Islamski konstitucionalizam i pojam demokratije*, Šerijatsko pravo u savremenim društvima, Sarajevo, 1998, стр. 95, преузето из: Velić Abdulgafar, Islam i demokratija...стр. 647.

муслимани штите од тиранске владавине, јер Мухамед није својим поданицима наметнуо свог наследника, већ им је допустио да саветовањем, тј. путем шуре, сами изаберу вођу.²⁷⁸

Један од првих и најпознатијих исламских аутора који је бранио тезу да су ислам и демократија могу међусобно коегзистирати је већ поменути Едвард Саид. Према његовој оријенталистичкој теорији, Запад је главни кривац што се, још од осамнаестог века, ислам представља као назадна идеологија и на основу тога створен је дискурс да је ислам по природи антидемократски оријентисан.²⁷⁹

Од савремених исламских модерниста који се залажу за приближавање демократских вредности и исламске религије, ваља истаћи и тунижанског мислиоца и политичара Рашида Ганучија (Rached Ghannouchi), лидера покрета Енахда (*Ennahda*), који сматра да је успостављање демократије у исламским земљама, неопходност. Он верује да би се симбиозом исламских вредности и демократских принципа створио специфичан облик исламске демократије, који би допринео да се исламске земље најзад ослободе од тираније и посртања и крену путем просперитета и напретка.²⁸⁰ Како Ганучи наводи: „плуралистичка парламентарна демократија је идеалан инструмент за спровођење у дело Божијег закона - шеријата.“²⁸¹

Социолог Мансур Мо'адел (Mansour Mo'addel) је истакнути исламски модерниста који такође заговара повезаност ислама и демократије. Он је мишљења да је погрешно арапски и исламски свет посматрати искључиво кроз призму фундаментализма, који није адекватан репрезент и не представља став свих муслимана. Он сматра да више пажње треба пружити управо модернистички оријентисаним ауторима, који доказују да је могуће успоставити адаптивност између концепта демократије и исламске религије.²⁸²

Малек Бенаби (Malek Bennabi), који се високо рангира међу исламским модерним сматра да је могуће успоставити компатибилност између ислама и демократије као логичне комбинације која ће помоћи исламским заједницама да се ослободе декаденције.²⁸³ Дакле, Бенаби је мишљења да је концепт секуларне западне демократије потребно реконструисати и прилагодити, како би се створио један облик локалне демократије која ће бити примењива у исламским земљама.²⁸⁴ Ово су само нека од мишљења бројних модернистичких и прозападно оријентисаних исламских аутора, који се залажу за приближавање ислама и западног концепта демократије.

С друге стране, група конзервативно оријентисаних исламских аутора, теоретичара и мислилаца представља тзв. есенцијалистичку или методу контраста по којој су ислам и демократија потпуно неуклопиви и само њихово помињање у истом контексту крши основне принципе исламске вере, која се заснива на потпуном суверенитету Бога и шеријатског верског права и сваки покушај његовог модификовања или мењања представља одступање од вере и богохуљење.²⁸⁵

---

²⁷⁸ Наведено према: Al Sulami Mishal Farm, *The West and Islam: Western liberal democracy versus system of shura...*стр. 6.

²⁷⁹ Sardarnia Khalil, Bahrapour Yalda, *Islam and Democracy: A Critical Reappraisal of Adaptation and Contrast Theories...*стр. 4-5.

²⁸⁰ Наведено према: Исто...стр. 3.

²⁸¹ Наведено према: Voll John O., *Islam and Democracy: Is Modernization a Barrier?...*стр. 173.

²⁸² Наведено према: Sardarnia Khalil, Bahrapour Yalda, *Islam and Democracy: A Critical Reappraisal of Adaptation and Contrast Theories...*стр. 6.

²⁸³ Наведено према: Исто...стр. 3.

²⁸⁴ Исто...стр. 3.

²⁸⁵ Voll John O., *Islam and Democracy: Is Modernization a Barrier?...*стр. 172.

Један од највећих исламских идеолога, чији се ауторитет апсолутно не доводи у питање, чак ни од стране модерниста, Абул Ала Мавдуди (Abul Awla Maududi), истиче следеће: „Основа овог дина је да је само Алах власник земље и суверен над свим људским бићима. Дакле, само Он се мора слушати и служити и сви аспекти људског живота морају се водити у складу са његовим шеријатом.“²⁸⁶

Калим Сидики (Kalim Siddiqui), британско - пакистански аутор и мислилац, говорећи о западној демократији наводи: „Највећи политички *куфр* модерног света је национализам, а одмах иза њега иде демократија (суверенитет народа), социјализам (диктатура пролетеријата), капитализам и 'слободна воља.' Сви политички системи засновани на једној или више ових идеја, емоција или филозофија саставни су део *куфра*.“²⁸⁷

Сејид Кутб (Sayyid Qutb), египатски писац, теоретичар и бивши истакнути припадник Муслиманског братства, у свом добро познатом делу *Знакови на путу* истиче да је западни свет искористио све своје потенцијале и да више ништа не може пружити човечанству, а томе је значајно допринела и демократија, која га је „довела до стања које наликује банкроту.“²⁸⁸ У својим делима, Кутб се оштро противи свим режимима који се заснивају на секуларизму и наводи да су западне демократије и светски поредак суочени са потпуним моралним и духовним пропадањем, а како би се спасили, они морају прихватити владавину ислама и потпуно одбацити безбожничке режиме, који се крију под маском демократије. Стога, Кутб позива све муслимане на глобални цихад против западних демократија и владара који је спроводе.²⁸⁹ Све системе, па и демократске, који нису уређени по шеријатском верском праву, Кутб назива - цахилијетским.²⁹⁰

Чињеница је да када говоримо о исламу увек предност имају ставови исламских теоретичара, али када говоримо о односу демократије и исламске религије, није на одмет поменути и мишљења појединих еминентних западних политиколога и исламолога. Тако на пример Ели Кедури (Ellie Kedourie) сматра да је „западна демократија са својим основним принципима попут људског суверенитета, слободе, владавине хуманитарног права, плурализма... неспојива са исламским погледом на свет и традицијом која пропагира принципе који подразумевају сувереност Бога, као и непоштовање људске суверености и традиције.“²⁹¹ Такође, Кедури сматра да је ислам главни кривац за растући тероризам у свету, као и да су насиље и екстремизам саставни део исламске традиције, а као пример наводи мучеништво четвртог халифа, имама Алија, атентате Хасана-е-Сабаха (Hasan-e-Sabbah), исмаилитског мисионара и оснивача секте асасина.²⁹²

---

²⁸⁶ Maududi S. Abul Awla, *Khutabat (Fundamentals of Islam)* - 2nd edn, Kazi Publications, Chicago, 1977, стр. 258-259, преузето из: Voll John O., *Islam and Democracy: Is Modernization a Barrier?...*стр. 172.

²⁸⁷ Siddiqui Kalim, Primary goals and achievements of the Islamic Revolution in Iran, у књизи: Siddiqui Kalim (editor), *Issues in the Islamic Movement, 1983–84 (1403–04)*, The Open Press, London, 1985, стр. 13, преузето из: Voll John O., *Islam and Democracy: Is Modernization a Barrier?...*стр. 172.

²⁸⁸ Kutb Sejjid, *Znakovi na putu* (prevod Prljača Mustafa, Mrahorović Muhamed), Муфтијство, Тузла, 1996, стр. 5.

²⁸⁹ Наведено према: Sardarnia Khalil, Bahrapour Yalda, *Islam and Democracy: A Critical Reappraisal of Adaptation and Contrast Theories...*стр. 7.

²⁹⁰ Kutb Sejjid, *Znakovi na putu...*стр. 10.

²⁹¹ Kedourie Ellie, *Democracy and Arab Political Culture*, Frank Cass Press, London, 1994, стр. 5-6, преузето из: Sardarnia Khalil, Bahrapour Yalda, *Islam and Democracy: A Critical Reappraisal of Adaptation and Contrast Theories...*стр. 8.

²⁹² Наведено према: Sardarnia Khalil, Bahrapour Yalda, *Islam and Democracy: A Critical Reappraisal of Adaptation and Contrast Theories...*стр. 9.

Можда и најзначајнији политиколог двадесетог века, Самјуел Хантингтон, концизно истиче да **демократија није успела да се прошири у већини исламског света, пре свега, зато што традиционална исламска култура то није дозволила.**²⁹³

Поменимо и Бернарда Луиса, као једног од представника есенцијалистичке методе сагледавања проблема. Наиме, Луис у свом чланку под називом *Islam and Liberal Democracy* наводи да је појам западне демократије некомпатибилан са исламским учењем из једноставног разлога, а то је што исламска друштва као систем државног уређења прихватају само теократију.²⁹⁴ Од свих држава, чланица ОИС, једино је Турска донекле спровела демократију која је привидна западној, али уз доста препрека и проблема. Друге државе или нису пробале да успоставе демократске институције или им то једноставно није успело.²⁹⁵ Такође, како истиче Луис, у исламским земљама постоји тзв. лажна, квази демократија, као што је случај у Ирану, где постоје избори, али су они контролисани, у смислу да су резултати спорни, комисија одлучује ко може учествовати у изборном процесу, а кандидати се из више разлога могу искључити, тако да је то далеко од западне парламентарне демократије. Све то доводи до стварања једнопартијског система, као у време комунизма и фашизма.²⁹⁶

Иако многи муслимани тврде да њихова религија није препрека демократији, као и да није окренута против ње, контрадикторност се види одмах приликом самог тумачења појма - демократија. Као што смо већ навели, у буквалном преводу термина, али и у пракси, демократија означава владавину народа, што је за муслимане, ако су истински верници, у потпуности неприхватљиво. Дакле „у исламу је једино Алах суверен, а људи су само Божији намесници на земљи (халифе).“²⁹⁷ Како тврди Куршид Ахмад (Khurshid Ahmad): „Исламска држава се разликује од секуларне демократије и дијаметрално је супротстављена концепту суверенитета народа. Алах је Врховни Законодавац, а шеријат државни закон.“²⁹⁸ Свесни ове чињенице исламски реформатори покушали су да пронађу компромис и да западни облик демократије уведу у ислам под појмом исламократија, шурократија, теодемократија и слично. Дакле, модернистичка струја исламских теоретичара не прихвата да у пракси владавина Алаха може заменити владавину људи на земљи, већ да се Божији суверенитет огледа кроз Куран и шеријатски закон, који ипак спроводе људи.²⁹⁹

Уз пуно поштовање свих угледних стручњака који су проучавали однос ислама и демократије, о самом односу муслимана према демократском уређењу, као и о појединим демократским начелима, најбољи суд се може донети тумачењем појединих ајета Курана, најсветије књиге свих муслимана, који у том смислу каже следеће:

„Зар они да имају богове који им прописују да вјерују оно што Алах није наредио? Да није ријечи прије изречене, међу њима би већ било пресуђено. А невјернике, доиста, чека патња несносна.“³⁰⁰

---

²⁹³ Хантингтон Самјуел, *Сукоб цивилизација и преобликовање светског поретка*...стр. 29.

²⁹⁴ Lewis Bernard, *Islam and Liberal Democracy. Atlantic Monthly*, 271 (2), 1993, стр. 96, преузето из: Sardarnia Khalil, Bahrapour Yalda, *Islam and Democracy: A Critical Reappraisal of Adaptation and Contrast Theories*...стр. 9.

²⁹⁵ Lewis Bernard, *Faith and Power: religion and politics in the Middle East*...стр. 55-56.

²⁹⁶ Исто, стр. 146.

²⁹⁷ Velić Abdulgafar, *Islam i demokratija*...стр. 639.

²⁹⁸ Khurshid Ahmad, *Islam i demokratija: Neke konceptualne i savremene dimenzije*...стр. 106.

²⁹⁹ Velić Abdulgafar, *Islam i demokratija*...стр. 641.

³⁰⁰ *Kuran*, (42:21).

„Ма у чему се разилазили, пресуду треба дати Алах - То вам је, ето, Алах, Господар мој - у Њега се ја уздам и њему се обраћам.“³⁰¹

„Зашто да поред Алаха тражим другог судију, кад вам Он објављује књигу потанко? А они којима смо Ми дали Књигу добро знају да Ку'ран објављује Господар твој истинито, зато ти не сумњај никако !“³⁰²

„И суди им према ономе што Алах објављује и не поводи се за прохтјевима њиховим, и чувај их да те не одврате од нечега што ти Алах објављује. А ако не пристају, ти онда знај да Алах жели да их због неких гријехова њихових казни. А многи људи су, заиста, невјерници.“³⁰³

„Зар они траже да им се као у паганско доба суди ? А ко је од Алаха бољи судија народу који чврсто вјерује ?“³⁰⁴

„Реци: Алах најбоље зна колико су остали; тајне небеса и Земље једино Он зна Како Он све види, како Он све чује ! Они немју другог заштитника осим Њега, а Он не узима никог у одлукама Својим као ортака.“³⁰⁵

„...Мени је доиста јасно ко је Господар мој, а ви Га не признајете. Није у мојој власти оно што ви пожурујете - пита се само Алах, Он суди по правди и Он је судија најбољи.“³⁰⁶

„О вјерници, покоравајте се Алаху и покоравајте се Посланику и представницима вашим. А ако се у нечему не слажете, обратите се Алаху и Посланику, ако вјерујете у Алаха и у Онај свијет; то вам је боље и за вас ријешење лепше.“³⁰⁷

Заговорници теорије да је могуће успоставити *modus vivendi* између западне демократије и ислама, поред тога што су занемарили наведене Куранске ајете, нису у обзир узели и два врло битна принципа који руше њихову теорију. Прво, концепт западне, либералне демократије апсолутно одбија било какво мешање политике и религије.³⁰⁸ С друге стране, ислам и политика су неодвојиви. Још у време првих генерација муслимана „религијска истина и политичка моћ биле су неодвојиво повезане: прва је просвећивала другу, док је друга подржавала прву.“³⁰⁹ Чак је и вођа чувене иранске Исламске револуције, ајатолах Рухолах Хомеини једном истакао „да је ислам политика или није ништа.“³¹⁰ Позната је и његова реченица: „Када неко мало проучи или бар мало обрати пажњу на правила исламске владе, исламске политике, исламског друштва и исламске економије схватиће да је ислам врло политичка религија. Свако ко ће рећи да је религија одвојена од политике је незналица и не познаје ни ислам ни политику.“³¹¹ Исто тврди и Хасан ал Бана (Hassan al Banna), оснивач исламског фундаменталистичког покрета Муслиманско братство (*Muslim Brotherhood*), који каже следеће: „Ако би ти неко рекао: 'Ово је политика !', реци: 'Ово је ислам, и ми не познајемо

---

³⁰¹ Исто, (42:10).

³⁰² Исто, (6:114).

³⁰³ Исто, (5:49).

³⁰⁴ Исто, (5:50).

³⁰⁵ Исто, (18:26).

³⁰⁶ Исто, (6:57).

³⁰⁷ Исто, (4:59).

³⁰⁸ Al Sulami Mishal Farm, *The West and Islam: Western liberal democracy versus system of shura...* стр. 5-6.

³⁰⁹ Luis Bernard, *Kriza islama...* стр. 31.

³¹⁰ Наведено према: Исто, стр. 31.

³¹¹ https://en.wikiquote.org/wiki/Ruhollah_Khomeini, приступљено 5.2.2021. Такође видети: Khomeini Rouhollah, *Tahrir Al Wasilah - vol. 1* (превео на енглески језик: Naqavi Sayyid Ali Reza), Institute for Compilation and Publication of Imam Khomeini's Works, Teheran, 2001.

такве поделе'.³¹² Карен Армстронг у том смислу наводи: „...за побожног муслимана политика је оно што би кршћани назвали сакрамент. То је активност која мора бити посвећена, тако да и она постаје манифестација божанског.“³¹³

Друго, **савремена либерална демократија мора бити секуларна**, конкретно „од степена остварене секуларизације зависи степен развоја демократије.“³¹⁴ Већ поменути Куршид Ахмад сматра да је недопустиво да се остатку света, а поготово муслиманима који имају свој идентитет и културолошку посебност, намеће став да је западна демократија идеалан концепт друштва које цело човечанство мора прихватити, јер на тај начин глобализација се агресивно трансформише у неоколонијализам. По њему, концепт демократије је извоз који САД и остале западњачке силе, путем манипулације па чак и присиле, агресивно покушавају да наметну земљама Трећег света, међу којима су и исламске, што је врло непромишљено. Сваки напор да се секуларна западна демократија имплементира међу муслимане, могућ је само путем тоталитарног управљања, а као последица тога, доћи ће до још наглашеније радикализације грађана.³¹⁵

Међутим, упркос томе што је западни облик либералне демократије неуклопив у исламску догму, међу муслиманима постоје реформистичке струје које су спремне да прихвате демократско уређење у својим земљама, па чак и да се боре за њега. Узмимо као пример ситуацију у Ирану, где су грађани, углавном студенти, неколико пута од Исламске револуције 1979. године, излазили на улице Техерена и осталих градова, захтевајући већу слободу и права. Такође, битно је истаћи да цихадистички лобији врло лукаво манипулишу успостављањем демократије у исламским земљама. Они су у више наврата, иако је то против њиховог верског уверења, били спремни да подрже тзв. демократизацију исламских држава, ако у томе виде могућност да ојачају свој статус, али и да спрече модерничке струје да прошире свој утицај. Тако су цихадисти и њима лојалне политичке партије, учествовали на тзв. слободним изборима, што је један од фундамената модерне демократије, како би њихове снаге дошле на власт и на тај начин спречили потенцијално ширење демократије и плурализма у будућности. Типичан пример успешног спровођења тзв. цихадистичке демократије, јесте победа Хамаса³¹⁶ на палестинским изборима 2006. године, као и масовна присутност припадника Хезболаха у либанском парламенту.³¹⁷ У Египту 2006. године, Муслиманско братство је освојило велики број места у парламенту, дакле учествовали су на изборима, иако се ради о типичном исламистичком покрету који не крије своје циљеве, а то је успостављање шеријата на територији целе државе. У Алжиру је 1991. године, на изборима учествовао Фронт исламског спаса (*Islamic Salvation Front*) и освојио више од 50% гласова, а после свог изборног успеха, лидери ове цихадистичке партије су објавили да ће све неисламске партије у земљи бити укинуте и да ће сви закони бити уређени шеријатом. Партиципација исламских партија на изборима, одлична је варка и за западне либералне елите које подржавају њихово учешће у

³¹² Quoted from Al Banna Message “*Between Yesterday and Today*”, Majmu’Rasa-’il al Imam al Shahid Hassan Al Banna (A Collection of the Epistles of the Martyr Imam Hassan Al Banna), Al Mu’assassa Al Islamiyya, Beirut, 1983, стр. 160, преузето из: Ellethy Yaser, *Islam, Context, Pluralism and Democracy*, Routledge, New York, 2015, стр. 192.

³¹³ Armstrong Karen, *Bitka za Boga: fundamentalizam u judaizmu, kršćanstvu i islamu...*стр. 45.

³¹⁴ Јевтић Мирољуб, *Политикологија религије...*стр. 81.

³¹⁵ Khurshid Ahmad, *Islam i demokratija: Neke konceptualne i savremene dimenzije...*стр. 94-95.

³¹⁶ Постоје мишљења да су Хамас створиле израелске безбедносне службе, како би направиле противника са којим није могуће успоставити споразум о постојању две државе, те самим тим направиле противтежу и ослабиле национални палестински покрет. Ипак, њихова креација се временом отргла контроли...Видети на пример о томе: Filiu Jean - Pierre, *The Orgins of Hamas: Militant Legacy or Israeli Tool*, *Journal of Palestine Studies*, Vol. XLI, No. 3 (Spring 2012), стр. 55, <https://theintercept.com/2018/02/19/hamas-israel-palestine-conflict/>, приступљено 8.2.2021.

³¹⁷ Фарес Валид, *Пат идеја - цихадизам против демократије...*стр. 289-291.

демократском процесу, не схватајући да изласком на изборе исламисти лукаво користе модерне демократске алате за остварење својих циљева.³¹⁸ Овакве демократске активности цихадистичких лобија, представљају типичан пример такијаха. Дакле, на основу свега наведеног, мишљења смо да се ислам не може уклопити у амерички систем неолибералне демократије, која је, за муслимане безбожничка, па самим тим и непривратљива.

Део рада у којем смо анализирали однос исламске религије и демократије, идеално је затворити цитатом Роберта Шумана (Robert Schuman), који доказује да је, ипак, изворна демократија остварива само у западним друштвима. Он у својој књизи *Pour l'Europe* о томе каже: „Демократија ће бити хришћанска или је неће ни бити. Антихришћанска демократија биће карикатура која ће потонути у тиранију и анархију.”³¹⁹ Као политички концепт, хришћанска демократија је посебно ојачала након Другог светског рата, пре свега у Западној Европи. Њен програм који је непосредно кројила и црква, посредством снажног утицаја на вернике, допринео је појединим друштвеним променама, а самим тим и решавању бројних социјалних питања. Хришћанска демократија има снажан политички утицај у бројним земљама, а заснована на „хришћанском начелу братства и једнакости свих људи, поштовању људског достојанства и извесним социјалистичким елементима у хришћанству она је брзо обезбедила низ радничких права, применила у извесној мери и национализацију и тиме ублажила револуционарна кретања.”³²⁰

2.2. Концепт секуларног друштвеног уређења

Појам секуларизма, један је од главних камена спотицања између цихадистичких лобија и САД. Сам појам настао је од латинске речи *saeculum*, што би у преводу значило век, тј. људско доба. Касније, овај појам је почео да се користи у смислу негације духовности и религиозности. Секуларизам се може представити као „систем односа између државе и цркве, односно религије, у коме се религија чини приватном ствари појединца и нема утицаја на јавну власт.”³²¹ Верује се да је појам секуларизам „у заоштреном смислу раздвајања духовног и световног први пут употребљен у вези са одузимањем црквених имања при преговорима за Вестфалски мировни уговор (1646-1648).”³²² Секуларно друштвено уређење заснива се на потпуној одвојености религије и политике и залаже се да сви грађани, којој год религијској групи припадали, пред законом морају бити једнаки.³²³

Међу секуларним друштвеним уређењима, раздвајају се два типа секуларизма, а то су наглашени и јасно видљиви тзв. асертивни секуларизам који се агресивно залаже, не само за раздвајање религије и државе, већ и за потпуно њено уклањање из свих сфера друштвеног живота. Ту је и тзв. пасивни секуларизам, који се заснива на истим принципима, али није директно окренут против религије и не сматра је штетном. Као пример асертивног секуларизма често се помиње Француска, док су управо САД одличан пример пасивног секуларизма. У принципу, асертивни секуларизам се темељи на мишљењу да је религија илузија и главна препрека напретку и модернизацији друштва, као и да представља манипулационо средство, којим су поједини владари покушавали да држе народ под контролом. Класични представници овог облика секуларизма су Мустафа Кемал Ататурк (Mustafa Kemal Atatürk), Карл Маркс

³¹⁸ Исто, стр. 136-140.

³¹⁹ Наведено према: Јевтић Мирољуб, Религијско питање растаче Европску унију, *Политика*, 9.1.2018. Такође видети: Вукелић Милан, Ислам као чинилац мултикултурализма у идентитету Европске Уније, *Култура полиса*, год. XVI (2019), бр. 38, стр. 267.

³²⁰ Група аутора, *Politički leksikon*, Удружење publicista Beograda, Beograd, 1979, стр. 126-127.

³²¹ Јевтић Мирољуб, *Политикологија религије...* стр. 79.

³²² Исто, стр. 80.

³²³ Al Faruki Jakir, Siddiky Roknuzzaman, Secularism and the Muslim World: An Overview, *Journal of Social Science*, 1(1), July 2017, стр. 18.

(Karl Marx), Макс Вебер, Џорџ Холиоук (George Holyoake) и многи други. С друге стране, пасивни секуларизам заснива се на религијском плурализму и мултикултурализму, а његови представници су Џон Лок (John Locke), Томас Џеферсон, Адам Смит (Adam Smith), Махатма Ганди (Mahatma Gandhi) и други.³²⁴ Јирген Хабермас (Jürgen Habermas) о тзв. позитивном, пасивном секуларизму каже: „Секуларни грађани, све док дјелују као секуларни грађани, не требају ни да одричу вјерским ставовима могућност истине, нити да поричу право својим суграђанима вјерницима да дају допринос јавном дискурсу кроз религијски језик.“³²⁵

Падом Османског халифата, муслимани су масовно почели да се суочавају са идеологијом национализма, која је праћена управо секуларизмом.³²⁶ Најснажнији секуларни режим који су муслимани на својој кожи осетили био је свакако турски, спроведен од стране Кемала Ататурка, познат и као *Кемализам*. Током његове владавине, Турска је кренула у агресивну вестернизацију, са циљем да земља достигне западноевропску модерност и постане равноправан члан Европске уније. Међутим, Ататурково одбацивање дубоко укоренење исламске традиције, Турској је донело више штете него користи.³²⁷ Водећи се идеологијом познатом као *Шест стрела Кемализма* (републиканизам, национализам, секуларизам, популизам, револуционаризам и статизам),³²⁸ Ататурков режим је између двадесетих и тридесетих година прошлог века, успео да створи формално секуларне институције, али уклонити ислам из свакодневног живота грађана, било је готово незамисливо. Поред тога што је ислам био темељ Османског царства, Кемалу Ататурку није ишло у прилог да уђе у отворен сукоб са клером. Стога су се кемалисти окренули лукавијем приступу, с циљем да преузму контролу над исламом, а не да га потпуно забране. Тако су отпочели оснивање посебних институција, чији је задатак био да се баве верским питањима. У суштини, задатак оваквих тела био је да модернизује (секуларизује) традиционални ислам, како би он постао уклопив у Ататурков пројекат познат као *Нова Турска*. Једна од таквих институција била је Дијанет, затим Комитет за религијске послове на чијем су челу били теолог Мехмет Фуат Корпулу (Mehmet Fuat Köprülü) и декан Универзитета у Анкари (*Ankara University*) Исмаил Хаки Балтачиоглу (İsmail Hakkı Baltacıoğlu) и многе друге.³²⁹ Последице Ататуркових реформи биле су и више него видљиве, пре свега у урбанијим деловима земље. На пример у Истамбулу и Анкари људи су све мање славили Рамазан и ређе су посећивали џамије, али у руралнијим деловима земље становништво је одбило да прихвати нова правила и негирање шеријата, па су наставили да практикују ислам онако како им традиција налаже. То је створило одређене социјалне и политичке проблеме, тј. поделу у оквиру самог друштва.³³⁰ Поред Ататурка, у исламском свету, са секуларизмом су експериментисали и Џамал Абдул Насер (Gamal Abdel Naser) у Египту, ирачки лидер Садам Хусеин (Saddam Hussein), затим шах Реза Пахлави (Reza Pahlavi) у Ирану, Хафиз ал Асад (Hafiz al Assad) у Сирији...³³¹ Међутим, творци идеологије која је остала упамћена као арапски национализам нису били муслимани, већ

---

³²⁴ Исто, стр. 20-21. О подели на асертивни и пасивни секуларизам такође видети: Kuru Ahmet T., *Secularism and State Policies toward Religion: The United States, France and Turkey*, Cambridge University Press, New York, 2009.

³²⁵ Habermas Jurgen , Ratzinger Joze, *Dijalektika sekularizacije*, Dosije Beograd, Beograd, 2006, стр. 32, преузето из: Karić Enes, Islam i sekularizam, *Novi Muallim*, god. X, br. 39, jesen 2009, стр. 60.

³²⁶ Исто, Karić Enes, Islam i sekularizam...стр. 60.

³²⁷ Ab Rahman Asyraf, Wan Ahmad Wan Ibrahim, *et al*, The Consequences of Ataturk's Secularization on Turkey, *Asian Social Science*, Vol. 11, No. 21, 2015, стр. 350.

³²⁸ Al Faruki Jakir, Siddiky Roknuzzaman, *Secularism and the Muslim World: An Overview...*стр. 22.

³²⁹ Shlykov Pavel, The secularization and desecularization nexus in the Turkish contest: What is Behind? *Politics and Religion Journal*, Vol 13, No 2, 2019, стр. 204-205.

³³⁰ Ab Rahman Asyraf, Wan Ahmad Wan Ibrahim, *et al*, The Consequences of Ataturk's Secularization on Turkey...стр. 352-353.

³³¹ Al Faruki Jakir, Siddiky Roknuzzaman, *Secularism and the Muslim World: An Overview...*стр. 23.

хришћани као и припадници маџина, који су говорили арапски језик. Њихова идеја била је да истицањем овог секуларног пројекта, међу муслиманима умање значај халифата и стварања верске државе, у чему нису успели, јер су морали да падну на колена пред традиционалним исламским јединством.³³²

Баш као и у перцепцији демократије, међу исламским теоретичарима постоје они који сматрају да је могуће остварити везу између секуларизма и исламске религије. Један од првих исламских учењака, који је подржао идеју секуларизма био је Египћанин Али Абд ал Разик (Ali Abd al Raziq), дипломац чувеног Универзитета Ал Азхар и шеријатски судија. Он је изазвао бурне реакције у исламском свету када је 1925. године (само годину дана после пада Османског халифата) издао књигу *Islam and the Foundations of Government*, у којој је заступао став да се исламски свет не треба оптерећивати успостављањем новог халифата, истичући на тај начин да религија не мора имати утицај на креирање државе. Бројни верски ауторитети побунили су се против оваквих ставова Ал Разика, чак је покренута и петиција да високо веће Ал Азхара осуди његове ставове што су они и урадили. Универзитет му је поништио звање, чиме је Ал Разик изгубио и звање судије. Своју каријеру наставио је на једном од секуларних египатских универзитета. Иначе и отац Ал Разика, Хасан, заступао је исте ставове, чак је учествовао и у основању прве секуларне политичке партије у Египту 1907. године, која је носила назив Партија Уме (*Al Umma Party*), баш као и његов брат Махмуд, који је после гашења Партије Уме, био један од оснивача Либерално конституционалистичке партије Египта (*Liberal Constitutional Party of Egypt*), која је такође заступала секуларне ставове.³³³ Управо став Ал Азхара, сигурно најпрестижнијег исламског универзитета, који је, како смо навели, осудио ставове свог дипломца Али Абд ал Разика, представља пластичан пример односа исламске религије према концепту секуларизма.

Један од најпознатијих исламских секулариста свакако је Тарик Рамадан (Tariq Ramadan), који сматра да прихватање секуларизма од стране муслимана, није издаја вере. Чак напротив, по његовом мишљењу сви муслимани треба да поштују законе држава у којима живе, јер је то саставни део њихове интеграције, али и да теже изградњи јединственог идентитета, у западним, дакле секуларним државама.³³⁴

Поменимо и Нурколиша Мадџида (Nurcholish Madjid), који је у највећој исламској земљи Индонезији, остао упамћен као борац за модернизацију и демократизацију, па самим тим и секуларизам. Он је заступао став да мешање вере и државе не може донети резултате и осуђивао је ставове оних који сматрају да је увођење шеријата неопходност. По његовом мишљењу, неговање друштвене етике, унапређење индивидуалности, образовања и дијалога између муслимана и припадника других верских група је пут који треба следити, пре него стварати типичну исламску државу.³³⁵

Енес Карић о животу у муслимана у западним, секуларним земљама каже: „Ислам у секуларним земљама либералне демократије има шансу као вјера, ту ислам постаје, ако тако могу казати, много вјерскији. Он ту престаје бити државна идеологија, и све више се тумачи

---

³³² Фарес Валид, *Пат идеја - џихадизам против демократије...* стр. 80-81.

³³³ Broucek James, *The Controversy of Shaykh 'Ali 'Abd Al Raziq* - doctoral degree, The Florida State University, College of Arts and Sciences, Tallahassee, Florida, 2012, стр. 1-2. О раду Али абд ал Разика такође видети: Halilović Seid, *Tokovi islamske misli u XX veku*, Centar za religijske nauke Kom, Beograd, 2021, стр. 53-70, Ali Souad, *A religion, not a state: Ali 'Abd al Raziq's Islamic justification of political secularism*, The University of Utah Press, Utah, 2009.

³³⁴ Наведено према: Esposito John L., *Rethinking Islam and Secularism*, *The Association of Religion Data Archives (ARDA)*, стр. 10-11, доступно на: <https://www.thearda.com/categories/arda-papers/guiding-papers/rethinking-islam-and-secularism>, приступљено 10.2.2021.

³³⁵ Наведено према: Исто, стр. 12.

као вјера, као морал и као назор многоликих етичких норми.³³⁶ Генерално, ставови исламских модерних који настоје да докажу да постоји јединство између исламске религије и секуларизма, макар и оног пасивног, који је заступљен у САД, заснива се на мишљењу да су „вредности на којима се заснива либерални секуларизам попут плурализма, религијских слобода, неутралности свих религија и слично, уклопиве са исламом.“³³⁷

Да су ове тврдње неутемељиве и да су ислам и секуларизам неспојиви, сматра и професор Мирољуб Јевтић, који наводи: „На основу живота Исуса могло се основати секуларно друштво јер је он имао индиферентан однос према држави и политици. За разлику од тога оснивач ислама Мухамед био је истовремено веровесник, првосвештеник, шеф државе, врховни судија и командант војске. И он је пример који муслимани морају да следе ако желе да буду спашени смрти на судњем дану. Зато муслимани морају имати верску државу, а она не може да прихвати да су религије равноправне, јер ислам не може да прихвати да су све вере исправне...“³³⁸ Мишљења смо да готово не постоји муслимански верник, па макар био и либералан, који би оспорио овакво виђење проблема.

У складу с тим, један од поштованијих исламских теоретичара, шеик Јусуф ал Карадави (Yusuf al Qaradawi), такође сматра да је секуларизам потпуно неуклопив са исламском религијом, поготово у земљама које су већински муслиманске. Као аргумент, Карадави помиње Библијских стих: *Дајте Цезару шта је Цезарово, а Богу шта је Божије*, што јасно говори да је у хришћанству оправдано одвојити веру од државе, док је за ислам, који представља јединствени поглед на свет и заснива се на спровођењу искључиво Алахове воље, то недопустиво.³³⁹

Босански исламски лист *Препород* током 2015. године, објавио је критички текст под називом *О секуларним муслиманима*, у којем аутор поставља питање, шта је то секуларни ислам? Да ли је то ислам који испред молитве ставља неке друге активности, који толерише испијање алкохола, неодлазак у џамију и слично. У овом тексту, тзв. секуларни муслимани су представљени као кукавице, које се плаше предрасуда и таргетирања од стране Запада, па желе да остану невидљиви и да се по сваку цену уклопе у неисламске средине. Исто тако, аутор истиче „да постоје они секуларни (традицијски припадају исламу, али не поштују основе постулате вјере који су непромјењиви до Судњег дана) и они који су муслимани без обзира на правце и подврсте. Запад је давно одвојио Цркву од државе, вјерско од свјетовног, а ми ћемо сходно томе одвојити муслимане од секулариста и, надамо се, не спајати под исти називник неспојиво.“³⁴⁰

Ипак, јасно је да муслимани данас живе у секуларним државама широм света, како у САД, Европи, Аустралији... и то је неоспорно. Међутим, кључно је истаћи једно, суштински важно питање, а то је да ли ће муслимани у неисламским земљама вољно прихватити секуларни друштвени поредак, под условом да постоји алтернатива?³⁴¹ Бићемо слободни да на основу вишегодишњег проучавања исламске религије дамо и одговор, а он је свакако - не.

³³⁶ Karić Enes, *Islam i sekularizam*...стр. 62.

³³⁷ Al Faruki Jakir, Siddiky Roknuzzaman, *Secularism and the Muslim World: An Overview*...стр. 16.

³³⁸ Јевтић Мирољуб, *Политички односи и религија*...стр. 120-121.

³³⁹ Al Qaradawi Yusuf, *Al Islam wa-al 'almaniya wajhan li-wajh*, Dar al Sahwa li-l-Nashr, Cairo, 1987, стр. 126, преузето из: Esposito John L., *Rethinking Islam and Secularism*...стр. 6-7.

³⁴⁰ <https://www.preporod.com/index.php/sve-vijesti/drustvo/teme/item/2979-o-sekularnim-muslimanima>, приступљено 10.2.2021.

³⁴¹ Krämer Gudrun, „Islam is Religion and State”: on the Relationship among Religion, Law and Politics in Islam, *materials from the International Symposium “Islam and the Secular State”* (editors: Munavvarov Z.I., Schneider - Deters W.), Memorial Complex of al Imam al Bukhari, Republic of Uzbekistan, 5-6 June 2002, стр. 198.

Наравно, овај наш одговор је условљен тиме да се ради о муслиманима који су истински верници и изричито поштују фундаменте своје вере. И не само то, „они морају уложити напоре, онолико колико је у њиховој моћи, да од држава домаћина направе исламске државе у којима ће се владати по шеријатском верском праву.“³⁴² Та активност представља њихов лични, унутрашњи цихад, којим ће се доказати Алаху и заслужити место у ценету. Такође, овакво деловање, типичан је пример активности цихадистичких лобија.

На основу свега наведеног, изводимо следећи закључак: ислам је кроз своју вишевековну историју био суочен са бројним западним, њима страним идеологијама, а секуларизам је само једна од њих. У неким периодима, поједине исламске земље су можда биле привидно секуларизоване, али никада суштински секуларне, зато што такво друштвено уређење одступа од традиционалног верског учења муслимана.

2.3. Разлике у перцепцији државе и концепта национализма

Евроамеричко виђење државе може се дефинисати као „најзначајнији облик политичког организовања у класном друштву, апарат насиља којим једна класа држи у покорности друге класе и слојеве.“³⁴³ Врло је битно разумети, да је држава историјска творевина, етапа у цивилизацији која би, ако нестану друштвене класе, у будућности такође могла нестати.³⁴⁴

Исламско виђење државе разликује се од истог појма у западној политичкој теорији и пракси, мада им је сама функција и деловање слично. Ипак, основна разлика је томе што су у исламу држава и вера у нераскидивој вези, или како би Арапи рекли *ва дин ва даула* (и вера и држава). Дакле, исламска држава базирана је као верска заједница пре свега, а право које ствара држава, потпуно је у функцији вере.³⁴⁵ Исламски мислилац шеик Бакер ал Садр (Вақир ал Садр) о неопходности стварања универзалне државе свих муслимана каже следеће: „Исламска држава није само неопходност верског закона, већ поред тога и неопходност цивилизације. Она чини једини пут који омогућује процват људских могућности у исламском свету и његово уздизање на њему својствен природни ранг, на висок ниво заиста људске цивилизације, исто као и његово ослобођење од свих форми расула, опчињености и лутања.“³⁴⁶ Из овог цитата јасно се види да је стварање исламске државе услов како би се муслимани потпуно остварили као верници и потчинили Алаху.³⁴⁷ У званичном листу исламске заједнице Босне и Херцеговине, који носи назив *Таквим*, у броју из 1992. године наводи се: „Ислам тежи да уништи све државе и владе било гдје на лицу земље које су супротстављене идеологији и програму ислама без обзира на државу и нацију која је на власти. Сврха ислама је да успостави државу на темељу своје идеологије и програма, без обзира која нација постаје носилац ислама или пак која нација је поткопана у процесу оснивања идеолошке државе. Ислам тражи Земљу - не само њен дио него цијелу планету“³⁴⁸ Према томе, из наведеног закључујемо да цихадистички лобији у САД, морају настојати да од САД створе *дар ал ислам*, наравно онолико колико је у њиховој моћи, што представља њихову верску обавезу.

³⁴² Вукелић Милан, *Ислам као чинилац мултикултурализма у идентитету Европске Уније*...стр. 272.

³⁴³ Група аутора, *Politički leksikon*...стр. 100.

³⁴⁴ Исто, стр. 100.

³⁴⁵ Видети више о томе: Јевтић Мирољуб, *Политикологија религије*...стр. 205-207.

³⁴⁶ El Sadr Baker, *Les sources de pouvoir dans Vetat islamique*, Teheran, Paris, 1981, преузето из: Јевтић Мирољуб, *Политикологија религије*...стр. 207, фн. 740.

³⁴⁷ Јевтић Мирољуб, *Политикологија религије*...стр. 207.

³⁴⁸ *Таквим*, Председништво удружења илмије у БиХ, Сарајево, 1992, преузето из: Јевтић Мирољуб, *Његош и ислам*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2015, стр. 106-107, фн. 154.

Тежња ка стварању јединственог исламског друштва за муслимана је стара готово колико и сама религија. Пророк Мухамед је 622. године извршио хиџру, тј. пребегао из Меке у Медину, са циљем да створи исламско друштво, које ће бити само по себи и држава, са њим на челу и Алаховим законом као извором права. Задатак сваког верника био је да подржи нову исламску државу, у супротном, његова вера не би била потпуна.³⁴⁹ Како наводи професор Мирољуб Јевтић: „Без исламске државе нема ислама и то је азбука, која ако се не схвати и не прихвати здраво за готово, води у ризик да се о исламу ништа не зна и да сваки корак који тежи да се муслиманима приближи води у супротном смеру - у сукобе.“³⁵⁰

Баш као што је ислам одавно успоставио појам државе која не познаје географске границе, тако се и појам народа у исламу не заснива на припадности раси, истом језику и пореклу, већ само на покорности Богу.³⁵¹ Изучавање односа исламске религије и национализма врло је битно не само са становишта исламске догме, већ и како би се конкретније објаснила корелација између муслимана и западних друштава.³⁵² Концепт национализма, код муслимана познат као *каумијја*, може се дефинисати као осећај припадности и поштовање нације. Као сродан појам, уз национализам се често помиње и концепт патриотизма, који муслимани на арапском познају под термином *ватанијја* који се најједноставније може представити као љубав према својој домовини.³⁵³ Кроз историју, национализам као политички покрет имао је више значења и користио се за остварење различитих циљева. Рецимо, у време креирања грађанског друштва и нација био је оруђе за борбу против феудализма. У времену капитализма, често је коришћен као средство за успостављање контроле, па чак и поробљавање мањих, слабијих народа. С друге стране, управо су те угњетаване масе често користиле исто оружје и окупљале се око национализма као покрета који ће подстаћи народ на борбу за слободу тј. независност.³⁵⁴

За разлику од Американаца од којих је већина (63%) веома, па чак и екстремно поносна на своју националну припадност,³⁵⁵ муслимани верници, где год живели, не смеју прихватити национализам, чак напротив, морају га осудити као новотарију која је контрадикторна исламској вери. Дакле, „све што истиче везу са нацијом, у модерном смислу те речи, а то је језик, порекло, етничке и државне границе, по исламу се не прихвата као уједињујући фактор људске заједнице.“³⁵⁶ Али да не буде забуне, **муслиманима вера не забрањује да прихвате национализам који је подређен исламу, већ само онај секуларни, материјалистички национализам, специфичан за западна друштва.** Он се тумачи као *ширк* и за њега нема места у исламској религији.³⁵⁷

Дакле, у исламском учењу прави се подела на праведни, дозвољени национализам и онај који је лош, тј. забрањен. У праведни, муслиманима дозвољени национализам, спадају:

- *Каумијја ал наид*, који симболизује присећање млађих генерација муслимана на славу својих предака и њихову тежњу да се поистовете са њима. Овај облик национализма одобрио је и сам Мухамед;

³⁴⁹ Al Qaradawi Yusuf, *State in Islam*, Al Falah Foundation, Pakistan, 2004, стр. 15.

³⁵⁰ Јевтић Мирољуб, *Религија изазов политичкој науци...*стр. 169.

³⁵¹ Velić Abdulgafar, *Islam i demokratija...*стр. 648.

³⁵² Ali Muhamad, *Nationalism and Islam: Perspective of Egyptian and Syrian Muslim intellectuals*, *Indonesian Journal of Islam and Muslim Societies*, Volume 4, Number 1, June 2014, стр. 51.

³⁵³ Исто, стр. 53.

³⁵⁴ Група аутора, *Politički leksikon...*стр. 255.

³⁵⁵ Видети истраживање портала *statista.com*: <https://www.statista.com/statistics/261561/proud-to-be-american/>, приступљено 15.2.2021.

³⁵⁶ Јевтић Мирољуб, *Политикологија религије...*стр. 250.

³⁵⁷ Ali Muhamad, *Nationalism and Islam: Perspective of Egyptian and Syrian Muslim intellectuals...*стр. 64-65.

- *Каумијја ал умма*, представља интерес појединца за сопствени народ и заједницу, што је по исламу легитимно осећање;
- *Каумијја ал танзим*, остварење циљева као што су слобода и спасење заједнице, појединачном тежњом сваког појединца.³⁵⁸

За разлику од наведених легитимних облика национализма који су у егзистенцији са вером, муслиманима је забрањено практиковање:

- *Каумијја ал махилија*, национализма који представља тежњу појединаца да ревитализују старе предисламске обичаје, као што су расизам и пренаглашени национализам који се фаворизује испред вере.
- *Каумијја ал удван*, национализам који настоји да уруши исламску традицију, што такође симболизује агресивно истицање супериорности једне расе или нације у односу на другу, што је по исламу недопустиво.³⁵⁹

Значајну анализу, вредну помена, на тему односа исламске религије и национализма приредио је Али Мухамед Накави (Ali Muḥamad Naqavi) који у том смислу наводи: „Национализам и ислам имају две супротстављене идеологије, школе и идеје и независне програме и циљеве...“³⁶⁰

Један од најистакнутијих исламских идеолога Сејид Кутб у свом делу *Знакови на путу* о национализму каже следеће: „Родовски и племенски изолационизам (асабијја), национ и национализам, расна и територијална припадност само су периферни и припрости облици међуљудске, колективне солидарности коју је људски род нетом упознао и развијао у различитим историјским раздобљима своје духовне посрнулости.“³⁶¹ Како наводи Кутб, сам Мухамед је приказао своје гађење према национализму називајући га терминима попут „мртва коприва, смрдуша или смрдљива баруштина (мунтина), из које се шири воњ смрада и трухлежи.“³⁶² Такође, Сејид Кутб у већ поменутој књизи, одбојност ислама према национализму описује речима: „Нема владарења осим Божијег, нема закона осим оног који долази од Бога, нема власти нико ни над ким, јер сва власт припада само Богу и јер је 'нација' коју ислам жели људима -верског карактера, верска нација, у којој је, под Алаховом заставом, потпуно једнак Арапин, Бизантијац, Перзијанац и сви други народи и расе.“³⁶³

Бернард Луис о различитом поимању нације, па самим тим и национализма, у исламском и западном друштву каже следеће: “У западном свету, основна јединица људске организације јесте нација, која је у америчкој, али не и у европској употреби, буквално синоним за земљу. Она је потом даље подељена на различите начине, од којих је један од подела на основу религије. Муслимани, међутим, имају тенденцију да посматрају не нацију подељену на религијске групе, него религију подељену на нације.“³⁶⁴ Луис такође наводи и да је халифат

³⁵⁸ Mitchell Richard P., *The Society of the Muslim Brothers*, Oxford University Press, New York, 1993, стр. 266.

³⁵⁹ Исто, стр. 266. Такође видети: Abdullahi Abdurahman, *Tribalism, Nationalism and Islam: The Crisis of Political Loyalty in Somalia* - MA Thesis, Institute of Islamic Studies McGill University, Montreal, 1992, стр. 31, фн. 60.

³⁶⁰ Naqavi Muhamed Ali, *Islam and Nationalism*, Islamic Propagation Organization, Teheran, 1984, преузето из: Јевтић Мирољуб, *Политикологија религије...*стр. 250, фн. 900.

³⁶¹ Kutb Sejjid, *Znakovi na putu...*стр. 166.

³⁶² Исто, стр. 166.

³⁶³ Исто, стр. 27.

³⁶⁴ Luis Bernard, *Kriza islama...*стр. 17.

остао симбол исламског јединства, као и да бројни муслимани, чак и данас, осећају празнину услед његовог непостојања.³⁶⁵

Сам Куран истиче „сасвим изразито оштро противљење ономе што се може назвати народна пристрасност, а што излази из оквира религијске традиције.“³⁶⁶ Тако ајет 13, суре 49 Ал Хуџурат каже: „О људи, Ми вас од једног човјека и једне жене стварамо и на народе и племена вас дјелимо да бисте се упознали. Најугледнији код Алаха је онај који Га се највише боји...“³⁶⁷

Такође у сури Ал Анфал, ајет 63 наводи: „И он је сјединио срца њихова. Да си ти потрошио све оно што на земљи постоји, ти не би сјединио срца њихова, али их је Алах сјединио.“³⁶⁸

Навешћемо и ајет из суре Ал Имран који каже: „Сви се чврсто Алахова ужета држите и никако се не раздињујте. И сетите се Алахове милости према вама када сте били једни другима непријатељи, па је Он сложио срца ваша и ви сте постали милошћу Његовом пријатељи, и били сте на ивици ватрене јаме, па вас је Он ње спасио...“³⁶⁹

Такође у сури Ал Араф, ајет 158 каже: „О људи, ја сам свима вама Алахов посланик, Његова власт је на небесима и на Земљи, нема другог Бога осим њега....“³⁷⁰

Ајет 195, суре Ал Имран, такође доказује да у вери нема разлика, па наводи: „Ниједном трудбенику између вас труд његов нећу поништити, ни мушкарцу ни жени - ви сте једни од других.“³⁷¹

Одступања од вере, где спада и национализам, Куран приказује појмом *жар пагански*, па у сури Ал Фетх у ајету 26 наводи: „Кад су невјерници пунили своја срца жаром, жаром паганским, Алах је спустио смиреност Своју на Посланика свога и на вјернике и обавезао их да испуњавају оно због чега ће постати прави вјерници...“³⁷²

Ово су само неки од ајета Курана који верницима забрањују различитост, а о самом односу ислама и национализма говоре и бројни хадиси. По нашем скромном мишљењу, најизраженији је хадис из збирке чији је аутор имам Муслим ибн ал Хаџаџ (Muslim ibn al Hajjaj), а преноси Абдулах ал Баџали (Abdullah al Bajali), који каже: Онај који погине под заставом слепости, који истиче своју породицу и подржава своје племе, умро је смрћу из дана цахилијета.³⁷³

Дакле, на основу религијских текстова, јасно је да у исламу „углед и достојанство људи мере се управо по снази племенитости и чистоте њихове душе, а не по томе што они припадају овој или оној нацији. Национализам, у складу с тим, није мерило истине, вредности и права, већ могући узрок несреће, кризе и пропасти народа. Јер национализам као модерна идеологија није усмерен ка истинском метафизичком блаженству.“³⁷⁴

---

³⁶⁵ Исто, стр. 15.

³⁶⁶ Halilović Seid, Nacionalizam i religija u svetu filozofske baštine islama, *Kom*, vol. IV (2), 2015, стр. 103.

³⁶⁷ *Kuran*, (49:13).

³⁶⁸ Исто, (8:63).

³⁶⁹ Исто, (3:103).

³⁷⁰ Исто, (7:158).

³⁷¹ Исто, (3:195).

³⁷² Исто, (48:26).

³⁷³ *Sahih Muslim*, 1st Edition (translation on English: Abd al Hamid Siddiqui, edited by: Mika'il al Almany), book 20, Hadith 4561, стр. 1156.

³⁷⁴ Halilović Seid, Nacionalizam i religija u svetu filozofske baštine islama...стр. 104.

Исламски портал *Менхеи*, на крају текста под називом *Национализам на ваги ислама*, у којем се говори о односу ислама и национализма, додаје појашњење које на изузетан начин пружа сажет одговор на питање које и данас збуњује многе, а то је зашто муслимани прихватају да живе у националистички уређеним друштвима, иако им ислам налаже да не прихватају национализам као идеологију. Одговор, тј. појашњење гласи: „С обзиром да су данас готово све државе свијета националистичке, оне својим законима присиљавају сваког грађанина да себе одреди национално. У том случају, муслиман ће изабрати националност, али само декларативно, и никако неће бити националиста, да воли или мрзи некога на основу националне припадности, нити да се хвалише или уздиже нацијом.“³⁷⁵ Мишљења смо да овај одговор најбоље објашњава и став појединих муслимана у САД о самој припадности америчкој нацији. Наравно, опет напомињемо, немојмо заборавити и концепт такијаха, који смо појаснили у уводу нашег рада, а којим се многи муслимани у САД вешто служе.

После терористичког напада 11. септембра 2001. године, у САД долази до нагле ревитализације национализма, помешаног са снажним саосећањем са израелским националним питањем, што додатно погоршава односе САД са исламским светом,³⁷⁶ и отвара простор за деловање цихадистичких лобија.

3. Америчка подршка Израелу и јеврејској заједници

Вишедеценијско савезништво САД и Израела упечатљиво је описао Барак Обама 2011. године, на конференцији у седишту организације АИПАС, када је изјавио: „Везе између САД и Израела су нераскидиве, а посвећеност Сједињених Држава сигурности Израела је гвоздена.“³⁷⁷ Завршетком Британског мандата Палестине 1948. године, Давид Бен Гурион (David Ben Gurion) је моментално прогласио независност државе Израел, а САД, на чијем је челу тада био председник Хари Труман (Harry Truman), биле су прве које су их признале. Незадовољство арапских држава је ескалирало и Ирак, Сирија, Египат, Јордан и Либан отпочеле су грађански рат против Јевреја, који је трајао од 15. маја 1948. године до 7. јануара 1949. године. Израел је из овог сукоба изашао конторлишући већу територију него што је Резолуцијом 181 UN о подели Палестине било предвиђено. Наравно, велику заслугу за то имали су западни савезници Израела, на челу са САД.³⁷⁸ Овај догађај међу Палестинцима је остао упамћен као велика катастрофа (*Ал Накба*), која је знатно утицала на будућност њиховог народа.³⁷⁹

САД и Израел и данас спајају бројни заједнички интереси, пре свега на територији Блиског истока: обе државе се боре против регионалне доминације Ирана и настоје да ослабе њихов нуклеарни програм, исламски екстремизам и организације попут Ал Каиде, Хамаса, Хезболаха и других који представљају претњу за обе државе, повезује их и заједнички интерес за разрешавањем израелско - палестинског питања, подржавају успостављање прозападних

³⁷⁵ <https://menhedz.com/nacionalizam-na-vagi-islama/>, приступљено 25.2.2021.

³⁷⁶ Lieven Antonol, *America Right or Wrong: An Anatomy of American Nationalism*, Oxford University Press, New York, 2004, стр. 1.

³⁷⁷ *Remarks by the President at the AIPAC Policy Conference 2011*, The White House, Office of the Press Secretary, May 22, 2011, доступно на: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/05/22/remarks-president-aipac-policy-conference-2011>, приступљено 26.2.2021.

³⁷⁸ Rugh William A., *American encounters with Arabs: the "soft power" of U.S. public diplomacy in the Middle East*, Praeger Security International, USA, 2006, стр. 28-29.

³⁷⁹ Видети више о томе: Sa'di Ahmad, *Catastrophe, Memory and Identity: Al Nakbah as a Component of Palestinian Identity*, *Israel Studies*, Volume 7, Number 2, 2002, стр. 175.

режима у региону...³⁸⁰ Међутим, то није све. Разлог повезаности, тачније подршке коју САД пружају Израелу, такође је и теолошког карактера, што ћемо објаснити у наредним редовима.

Велики број Американаца, махом религиозних евангелиста, следи идеологију хришћанског ционизма, која се заснива на веровању да ће Исус поново доћи на земљу и тада ће наступити Судњи дан. Верници ће бити награђени вечним животом у рају, док ће грешници бити осуђени на муке у паклу. Међутим, **услов да се то деси, јесте да се Јевреји врате у Палестину, своју свету земљу, што директно угрожава планове муслимана.**³⁸¹ Поред веровања да је повратак Исуса повезан са повратком Јевреја у Палестину, хришћански ционисти верују да је просперитет САД уско повезан са напредовањем Израела. Дакле, ако будућност Израела буде светла, исто ће бити и са САД. Према томе, јасно је да према овом виђењу, САД све своје спољно - политичке активности морају усмерити ка очувању Израела што их директно доводи у сукоб са Арапима, односно муслиманима.³⁸² Колику моћ ови религиозни протестантски фундаменталисти имају у САД, показује податак да су током 2003. године чинили чак 46% укупне америчке популације, а свој политички и економски утицај доказали су тако што су својим напорима у Белу кућу увели неколико председника, међу којима је и Џорџ Буш - млађи.³⁸³

Сам појам хришћански ционизам датира из 1903. године, када је почео да се помиње у листу *New York Times*, прво у писмима читалаца упућеним уреднику, а двадесетак година касније и у званичним вестима. Аутор Наум Соколов (Naum Sokolow) га помиње 1919. године у свом делу *The History of Zionism 1600-1918*, затим се бележи у делу Клода Даверноја (Claude Duvernoy) *La Prince et le Prophete* из 1967. године. Интересантан је случај из 1975. године, када је евангелиста Даглас Јанг (Douglas Young) у листу *Jerusalem Post* од стране појединих колега назван хришћанским ционистом, а он им се уместо одговора, захвалио на комплименту. Од деведесетих година прошлог века, термин хришћански ционизам почиње да се шире употребљава у јавном мњењу, а до 2003. године термин је најчешће коришћен како би описао конзервативно гласачко тело Републиканске странке, које подржава Израел на основу тумачења Библије.³⁸⁴

Тешко је дати прецизну дефиницију хришћанског ционизма, али поменимо рецимо виђење Волтера Риганса (Walter Riggans), који тврди да је то „сваки хришћанин који подржава ционистички циљ изградње државе Израел, њене армије, владе и других институција.“³⁸⁵ Потпунију дефиницију даје професор Доналд Вагнер (Donald Wagner), иначе презбитеријанац и критичар хришћанског ционизма, који га дефинише као „покрет унутар протестантског фундаментализма који модерну државу Израел схвата као остварење Библијског пророчанства и на основу тога добија политичку, финансијску и верску подршку.“³⁸⁶

Срж учења хришћанских циониста заснива се феномену премиленијалног диспензационализма, чији је идејни творац био англикански свештеник Џон Нелсон Дерби (John Nelson Darby). Његово учење заснива се на веровању да је историја спасења подељена на периоде, тј. диспензије, а већина оних којих заговарају овај теолошки концепт, верује да тих периода има седам и то су:

³⁸⁰ Waxman Dov, Real Problem in U.S. - Israeli Relation, *The Washington Quarterly*, April 2012, стр. 74.

³⁸¹ Јевтић Мирољуб, *Искушења политикологије религије...* стр. 36-37.

³⁸² Јевтић Мирољуб, Хришћански ционизам као чинилац политике САД, *Medjunarodni problemi*, Vol. LXV, No. 4, 2013, стр. 466.

³⁸³ Исто, стр. 467.

³⁸⁴ Spector Stephen, *Evangelicals and Israel: The Story of American Christian Zionism*, Oxford University Press, New York, 2009, стр. 2.

³⁸⁵ Наведено према: Исто, стр. 2.

³⁸⁶ Наведено према: Исто, стр. 2

- Период невиности;
- Период савести;
- Период људске владе;
- Период завета (Аврамово доба);
- Период закона;
- Црквено доба;
- Период краљевства.³⁸⁷

Хришћански ционисти верују да ће након последњег периода и поновног доласка Исуса Христа, доћи до Судњег дана и верници ће доживети узношење (*eng. Rapture*) и заједно са Христом ће отићи на небо, док ће неверници остати на земљи, а Антихрист ће завладати наредних седам година и успоставиће привидни мир између Арапа и Јевреја... Ипак, Антихрист ће на половини своје седмогодишње владавине, затражити да буде обожаван као Бог, затим ће забранити јудаизам, а против Израела ће подићи велику војску. Трећина Јевреја ће прећи на хришћанство а остали ће бити убијени. Тај период ће, по Дербију, за јеврејски народ остати упамћен као *Период Јаковљеве невоље*.³⁸⁸

По предању, Исус Христ ће са својим верницима које је повео на небо у бици код Армагедона победити антихриста, а Сатану везати и бацити у јаму без дна, затим ће преузети власт над јеврејским краљевством, са Јерусалимом као главним градом и наредних хиљаду година ће владати и ширити утицај и моћ Јевреја широм света. После тог миленијума Христове владавине, Сатана ће се ослободити и отпочети још једну побуну, али ће је Бог угушити.³⁸⁹ У складу са наведеним предањем, хришћански ционисти верују да су Арапи и Иранци агенти Сатане и непријатељи Јевреја, а САД су главни савезник Израела у борби против исламских екстремиста. Битно је нагласити да велики број евангелиста, не само да воле Израел, већ и јеврејске теолошке праксе прихватају као своје, а спремни су и да дају свој живот за та уверења.³⁹⁰

С друге стране, за муслимане Јерусалим је треће свето место, одмах после Меке и Медине, са којег је Мухамед на крилатој животињи са лицем жене и репом пауна званом Бурак, одлетео на небо.³⁹¹ Овај догађај познат је као исраа (ноћно путовање) и мирац (успињање). Према предању, Мухамед који је често одмарао и молио се Алаху поред Кабе, једне ноћи је заспао. Њега је из трећег пута пробудио анђео Џебраил (често се помиње и као Ћибрил) и довео га до поменуте беле крилате животиње по имену Бурак, коју је узјахао и заједно са Џебраилом одлетео до Јерусалима. Тамо се сусрео са претходним посланицима које је предводио у молитви, а затим се отиснуо на небо, кроз седам небеса. На свом путу Мухамед је сретао разне посланике, видео лепоту небеса и стигао до дрвета лотуса (*Sidretul - munteha*), код којег је од Алаха примио заповест о обављању пет дневних молитви и фундаменте вере које муслимани морају поштовати. Након тога, Мухамед се вратио, прво у Јерусалим, па затим у Меку где је још увек била ноћ. Када је Мухамед препричавао своје искуство, многи му нису веровали, чак су га и исмејавали, а припадници његовог племена Курејш сматрали су чак да је Мухамед луд. Управо је овај догађај представљао тест за муслимане, којим се могло доказати ко је истински верник, а ко не. Међу онима који су веровали Мухамеду били су његови верни саборци и пријатељи Абу Бакр и Омер. По предању, поједини сведоци су видели караване који су ишли ка Меки (Мухамед их је описао при свом повратку), што је био доказ да је Пророк говорио истину. Ноћно путовање у исламу се посматра као награда Мухамеду од стране Алаха,

³⁸⁷ Исто, стр. 13-14.

³⁸⁸ Исто, стр. 14.

³⁸⁹ Исто, стр. 14.

³⁹⁰ Исто, стр. 6-7.

³⁹¹ Hiti Filip, *Istorija Arapa od najstarijih vremena do danas*, drugo fototipско izdanje, Veselin Masleša, Sarajevo, 1988, стр. 118-119.

за његову жртву и напоре у ширењу вере. Било Мухамедово путовање телесно или духовно, па чак и једно и друго, о чему исламски верници и теоретичари од давнина расправљају, оно је свакако утемељило Јерусалим као место од великог значаја за ислам.³⁹²

Након свог небеског путовања и сусрета са Алахом, Мухамед је муслиманима, као дар, донео молитву, која ће им омогућити да се приближе Богу.³⁹³ У част његовог путовања и сусрета са Алахом, на Брду храма³⁹⁴ у Јерусалиму, изграђена је џамија Купола на стени, а у близини ње и џамија Ал Акса.³⁹⁵ Проблем је у томе што Јевреји, како би поново изградили Соломонов храм (за шта су чак и припремили све што је потребно, од грађевинског материјала који испуњава старозаветне норме па до свих потрепштина које су неопходне за храмовну службу), морају срушити две свете џамије. Међу Јеврејима чак постоје и радикалне струје које су заиста спремне да поведу борбу за преузимање Брда храма. Муслимани не само да неће дозволити да Купола на стени и Ал Акса буду угрожене, већ су толико сумњичави према Јеврејима да им не дозвољавају ни да врше археолошка испитивања испод џамија, са чим Јевреји не могу да се помире, јер верују да се испод њих налази Заветни ковчег.³⁹⁶

Што се тиче хришћана, они нису потпуно уједињени по овом питању. За разлику од дела протестаната, који жељно очекују обнову светог јеврејског храма као предуслова за други долазак Исуса Христа и успостављања његовог царства на земљи, православци сматрају да ће то бити предзнак да се ближи долазак Антихриста.³⁹⁷ Када смо код православаца, није на одмет поменути да у Палестини постоји мањина православних хришћана, која не само да је растрзана између сукоба Јевреја и муслимана од којих су посматрани као *религијски други*, већ је и њихова будућност врло неизвесна, јер им је број у константном опадању.³⁹⁸ Поред тога, они годинама трпе прогон од јеврејских екстремиста, а доказ за то је број напада који су се у протеклој деценији повећали. Палестински православци су од деветнаестог века осуђени и на борбу са протестантским и католичким мисионарима, али и са грчком православном црквом која не дозвољава палестинском свештенству да заузме више позиције.³⁹⁹ Статус палестинских православаца кроз историју можда је најбоље описан од стране уредништва листа *Filastin*, које је октобра 1931. године навело: „Ако Палестина има право да каже да је потпала под два мандата, британски и ционистички, православна заједница има право да каже да је потпала под три мандата, британски, ционистички, а опет и трећи грчки.“⁴⁰⁰

Како наводи професор Зоран Кинђић, није реално очекивати да ће доћи до политичког решења за питање Јерусалима, али с обзиром да је у питању религијски сукоб и муслимани и Јевреји, па и хришћани, требали би да се усагласе око духовног решења, а крајњи циљ би требао да буде тзв. небески Јерусалим, који ће задовољити верске прохтеве припадника све

---

³⁹² Ramadan Tarik, *Stopana Božijeg poslanika*, Udruženje Ilmijje islamske zajednice u BiH, Sarajevo, 2010, стр. 80-83.

³⁹³ Hamidullah Muhammed, *Uvod u islam*, III izdanje, Starješinstvo islamske zajednice, Sarajevo, 1989, стр. 20.

³⁹⁴ Код муслимана познато као Ал Харам ал Шариф.

³⁹⁵ Кинђић Зоран, Религијски основ борбе за средиште света, *Српска политичка мисао*, бр. 2/2015, год. 22, вол. 48, 2022, стр. 220.

³⁹⁶ Исто, стр. 222-223.

³⁹⁷ Исто, стр. 223.

³⁹⁸ Lackovich Ashley, *Consecrated Community, Sacred Spaces and National Indifference: Religious Identity as a Survival Tool for Palestinian Orthodox Christians in Israel and the Palestinian Territories* - MA Thesis, MALS Final Project 1995-2019, Skidmore College, New York, 2010, стр. 2.

³⁹⁹ Видети више о томе: <https://www.middleeasteye.net/opinion/palestinian-orthodox-christians-struggle-two-colonialisms>, приступљено 15.12.2022.

⁴⁰⁰ Исто, приступљено 15.12.2022.

три религије, као место које је средиште света и на којем су верници најближе Богу.⁴⁰¹ Неименовани арапски географ из десетог века, у том смислу је истицао: „Једна молитва у Јерусалиму је боља него хиљаду молитава на другом месту. Бог опрашта ономе ко је дошао у Јерусалим; он се ослобађа од својих грехова. Ко је посетио Јерусалим, тај ће ићи у рај.“⁴⁰²

4. Империјалистичка политика САД на територији ширег Блиског истока и ширење регионалног анти - американизма

Блискоисточни регион одавно је познат као полигон на којем велике силе воде борбу за остварење својих циљева. У геополитичкој литератури, њихове тежње описују се термином Велика игра.⁴⁰³ Један од стратешки битних играча у тој игри свакако су и САД, чији је бивши председник Џорџ Буш - млађи најавио нову стратегију ширења демократије и слободе на већем Блиском истоку, што је презентовано и на самиту Г8, фебруара 2004. године. То подразумева, да су мета америчког деловања у региону све земље Арапске лиге, дакле „од Марока до Мауританије до Авганистана и Пакистана на истоку те завршава Турском на северу. Једина већински немуслиманска земља у саставу овог региона је Израел.“⁴⁰⁴ Поред тежње за ширењем демократије, као и настојању да се заштити држава Израел (што смо објаснили у претходним редовима), кроз медијацију у решавању израелско - палестинског сукоба, интереси САД на Блиском истоку усмерени су и ка коришћењу одличног географског положаја између Европе, Азије и Африке, експлоатацији енергената (доказано је да се на Блиском истоку налазе највеће резерве нафте), борби против тероризма... Инструменти САД за остварење наведених циљева углавном се базирају на коришћењу сопствене економске снаге кроз инвестирање, куповину и продају нафте, склапањем савезништва са земљама у региону попут Саудијске Арабије, Турске, Египта и већ поменутог Израела, изградњом војних база, махом у Персијском заливу,⁴⁰⁵ али и рушењем неподобних режима и подржавањем про - америчких лидера, који ће служити њиховим интересима, какав је био случај у Ирану 1953. године, када су САД подржале свргавање са власти Мохамеда Мосадика (Mohammad Mosaddegh) и знатно допринеле доласку шаха Резе Пахлавија. За остварење својих циљева САД се не либе ни да употребе силу. Само за време мандата Буша - млађег, америчке оружане снаге извршиле су 563 војне операције, док је Барак Обама превазишао тај број већ у првој години руковођења државом. Процењује се да су САД на Блиском истоку, пре свега у државама Персијског залива, Ираку, Сирији, Египту, Јордану и Турској, располагале силом од око 50 хиљада трупа, уз логистичку и инфраструктурну подршку.⁴⁰⁶

Тежњом да идеолошки и политички прекроје блискоисточни регион и на тај начин га учине погоднијим за развој проамеричких вредности, САД су пробудиле мржњу локалног становништва, међу којем је све више јачао осећај анти - американизма.⁴⁰⁷ Феномен анти - американизма стар је готово колико и саме САД. У најблажој форми представља критику америчке политике и социјалних вредности, а у екстремнијој интерпретацији може довести до

⁴⁰¹ Кинђић Зоран, Религијски основ борбе за средиште света...стр. 230-231.

⁴⁰² Исто, стр. 231.

⁴⁰³ Janković Slobodan, Sukobi na Bliskom istoku-osnovna obeležja, *Međunarodni problemi*, 2-3, 2007, стр. 266.

⁴⁰⁴ Исто, стр. 268-269.

⁴⁰⁵ Fiedler Radosław, The United States Policy toward the Middle East in the Post - cold War Era: Hegemony or Leadership, *Toplum ve Demokrasi*, 4 (8), Ocak - Aralık, 2010, стр. 170.

⁴⁰⁶ Alaadin Ranj, Shaping the Political Order of the Middle East: Crisis and Opportunity, *Istituto Afari Internazionali (IAI)*, 19 - 09, april 2019, стр. 3-4.

⁴⁰⁷ Chiddick John, America, Israel and anti - Americanism in Middle East, у књизи: O'Connor Brendon, Griffiths Martin (editors), *The Rise of Anti - Americanism*, Routledge, New York, 2006, стр. 91.

потпуног одбијања свега што је америчко, па чак и постојања америчке културе и демократије.⁴⁰⁸ Реторика Џорџа Буша - млађег после терористичког напада од 11. септембра 2001. године, поготово међу муслиманима, почиње да буди страх од америчког унилатерализма, а тадашња политика САД још израженије почиње да се тумачи као напад на ислам.⁴⁰⁹ Тада долази до кристалисања једног новог, можда и најтипичнијег облика анти - американизма, познат као анти - бушизам.⁴¹⁰ Бројни аналитичари, попут Пол Џонсона (Paul Johnson) и Џозефа Џофеа (Josef Joffe) на пример, заступају став да је анти - американизам најзаступљенији управо на Блиском истоку, пре свега зато што су САД најзначајнији покровитељ ционизма, стога су анти - американизам и анти - ционизам два неодвојива концепта и иду под руку један с другим. Поред тога, САД и Израел су две најзначајније земље (Израел у региону, а САД на глобалном нивоу), стабилне демократије које спаја и снажан осећај националног идентитета.⁴¹¹ Све наведено, у потпуности је контрадикторно са циљевима муслиманских земаља у региону, а пре свега самом исламском религијом.

С друге стране, поједини аутори попут Бери Рубина (Barry Rubin) и Салмана Рушдија (Salman Rushdie) на пример, истичу да муслимани и Арапи генерално криве Американце за све негативно у њиховим земљама, стога и сам концепт анти - американизма користе као параван, како би оправдали константну економску, политичку и социјалну стагнацију исламских земаља, као и немогућност да се изборе са корупцијом, угрожавањем људских права сопствених грађана и слично. Дакле, по овом виђењу анти - американизам је одраз незадовољства и зависти пропалих и неуспешних друштава, али ипак, ова теза није одржива из разлога што су анти - америчка осећања заступљена и у другим немуслиманским земљама, које су врло развијене. Исто тако, муслимани свој гнев у тој мери никада нису усмерили према неким другим, такође развијеним земљама са стабилним демократијама, већ искључиво према Израелу и САД.⁴¹²

Водећи, дугорочно гледано, погрешну политику и занемарујући идеолошку снагу исламског света, САД су знатно утицале и на радикализацију становништва и јачање екстремистичких група, које су од стране Американаца неретко коришћене као оруђе за обрачун са конкурентима. Типичан пример таквог деловања јесте подршка талибанима у Авганистану, које су обучавали и наоружавали за рат против Совјетског Савеза и на тај начин су буквално створиле Ал Каиду, која им је своје право лице показала 11. септембра 2001. године и то на америчком тлу.⁴¹³ С друге стране, логика бројних исламско - фундаменталистичких режима у време Хладног рата, приликом склапања савезништва са САД, заснивала се на ицтихаду. Између две неверничке, непријатељске силе, Руси су били у том тренутку приоритет за обрачун, зато што су били атеисти. Такође, за разлику од Американаца који су материјалисти и само су желели да се докопају нафте, руски комунизам је привлачио одређену групу млађе популације, дакле идеолошки је био опасан. То је био аргумент исламских верских ауторитета који су подржали привидно савезништво са САД.⁴¹⁴ Одмах након 11. септембра и крвавог пира Ал Каиде, САД су кренуле у одмазду против

⁴⁰⁸ Judt Tony, Lacorne Denis, Introduction: The Banality of Anti - Americanism, у књизи: Judt Tony, Lacorne Denis (editors), *With Us or Against us: Studies in Global anti - Americanism*, Palgrave Macmillan, New York, 2005, стр. 2.

⁴⁰⁹ Iyanatul Islam, Anti - Americanism in the Muslim world, у књизи: O'Connor Brendon, Griffiths Martin (editors), *The Rise of Anti - Americanism...*стр. 70.

⁴¹⁰ Judt Tony, Lacorne Denis, Introduction: The Banality of Anti - Americanism, у књизи: Judt Tony, Lacorne Denis (editors), *With Us or Against us: Studies in Global anti - Americanism...*стр. 1.

⁴¹¹ Наведено према: Iyanatul Islam, Anti - Americanism in the Muslim world, у књизи: O'Connor Brendon, Griffiths Martin (editors), *The Rise of Anti - Americanism...*стр. 68-69.

⁴¹² Наведено према: Исто, стр. 69.

⁴¹³ Вукелић Милан, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе...*стр. 18-19.

⁴¹⁴ Фарес Валид, *Рат идеја - џихадизам против демократије...*стр. 195.

Авганистана, земље из које је Осама бин Ладен (Osama bin Laden) координирао терористичке нападе. Прво је извршен притисак на Пакистан, којем је наређено да одмах прекине све контакте са талибанима. Затим су САД са својим савезницима отпочеле кампању против талибанског режима, да би 7. октобра 2001. године отпочела и војна операција која је резултирала падом Кабула, 13. новембра исте године, што је био и коначан ударац талибанима у Авганистану. Најзад, октобра 2004. године, Авганистан добија и демократски изабраног председника Хамида Карзаја (Hamid Karzai), који је био по укусу Американаца. На одржаним изборима, Карзај је освојио 55.4% гласова.⁴¹⁵ Операција у Авганистану није испунила очекивања Американаца, упркос успостављању демократског режима, јер више од 100 хиљада цивила је изгубило животе, као и више од 2 хиљаде америчких војника. Талибани су у Авганистану остали значајна снага и претња, а одлука САД да до септембра 2021. године повуче све трупе, пружила им је шансу да преузму власт, чиме је поткопано све оно што су за две деценије САД постигле у Авганистану.⁴¹⁶ Бајденова администрација је спровела у дело повлачење које је и бивши председник САД Доналд Трамп најавио. У периоду од 14. до 30. августа 2021. године, САД и њени западни савезници повукли су своје снаге, оставивши за собом велику количину наоружања и војне опреме, што су талибани искористили да 19. августа исте године и званично прогласе рађање нове државе-Исламски Емират Авганистан.⁴¹⁷

Након рата у Авганистану, али и терористичког напада Ал Каиде на САД из 2001. године, анти-америчко расположење нагло је ојачало и у Пакистану⁴¹⁸, посебно након доласка на власт проталибанских власти, октобра 2002. године, у провинцијама Балоџистан и Хајбер-Пахтунва (Северозападна гранична провинција).⁴¹⁹ Међутим, током 1979. године, када је отпочела инвазија Совјета на Авганистан, Пакистан је био значајан за САД, као земља која ће им бити савезник у борби против комуниста. Тада су америчке власти донирале Пакистану 3.2 милијарде долара и подржале њихов нуклеарни програм.⁴²⁰ Пракса нам показује да САД мењају однос према својим савезницима, у складу са тренутном политичком ситуацијом и самим интересима, чега је и јавност у Пакистану, претпостављамо, одувек била свесна, али подршка јачег никад није на одмет, макар она била и само привремена.

На однос САД и Пакистана значајно утиче и дугогодишњи сукоб Индије и Пакистана, који се огледа у константном војном, политичком, економском, социјалном надметању две силе. За разлику од Пакистана, који је деценијама уназад уздрман бројним унутрашњим немирима, који се осете у свим аспектима друштва, Индија је константном развоју, а политичка и економска ситуација у земљи је стабилна. Стога није немогуће да Запад на челу са САД промени курс и у будућности се окрене Индији као регионалном савезнику. То би био озбиљан ударац за Пакистан, који би у том случају изгубио војну, политичку и финансијску

---

⁴¹⁵ Akbarzadeh Shahram, *America's challenges in the greater Middle East: the Obama Administration's policies*, Palgrave Macmillan, New York, 2011, стр. 197.

⁴¹⁶ https://www.washingtonpost.com/national-security/biden-us-troop-withdrawal-afghanistan/2021/04/13/918c3cae-9beb-11eb-8a83-3bc1fa69c2e8_story.html, приступљено 5.3.2021.

⁴¹⁷ Видети више о томе: Вукелић Милан, Џихад у Авганистану и успон талибана, *Културни центар Новог Сада*, есеј поводом истоименог предавања одржаног 15.10.2021, Нови Сад, 2021, доступно на: <https://www.kcns.org.rs/agora/dzihad-u-avganistanu-i-uspon-talibana/>, приступљено 5.11.2021.

⁴¹⁸ Исламска Република Пакистан је типичан пример државе која је настала на темељима исламске религије. Муслиманско становништво је настојало да створи државу верски чистих, уосталом и сам термин *Пакистан* на урду језику значи *чист*. Видети о томе: Јевтић Мирољуб, *Политикологија религије...* стр. 174.

⁴¹⁹ Waseem Mohammad, *Anti - Americanism in Pakistan*, у књизи: Judt Tony, Lacorne Denis (editors), *With Us or Against us: Studies in Global anti - Americanism...* стр. 173-175.

⁴²⁰ Javid Umbreen, Mushtaq Imrana, *Historical Perspective of Pakistan USA Relations; Lessons for Pakistan, A Research Journal of South Asian Studies*, Vol. 29, No. 1, January - July 2014, стр. 295.

подршку САД и њених савезника.⁴²¹ Такође, оно што САД свакако не одговара јесте чињеница да већ низ година Пакистан има све боље односе са Кином. Посете дипломата две земље већ су устаљена пракса, а војна, технолошка и економска сарадња из године у годину је све јача. Кину и Пакистан спаја и заједничка граница, а пројекат изградње аутопута који спаја Кину са пакистанском луком Гвадар, додатно ојачава односе две земље. Дакле, по свему судећи у региону се кристалишу два нова геополитичка савеза, један је САД и Запад - Индија, а други Пакистан - Кина.⁴²²

Један од разлога несугласица Пакистана и САД свакако је и религијске природе. Пакистану је веома је стало до судбине муслимана широм света, па јавност често поставља питање да ли су Американци заиста савезник муслимана или нису? Антиционизам врло је снажан у Пакистану, готово од настанка Израела 1948. године. Пакистанци се потпуно саосећају са својом палестинском браћом по вери, а мржња према Јеврејима и израелској држави је бескомпромисна.⁴²³ С обзиром да су САД најзначајнији савезник Израела, јасно је какав је став пакистанске јавности према њима.

После дешавања у САД од 11. септембра 2001. године, Пакистан се прикључује САД у борби против тероризма, стога су се власти обрачунале са бројним исламским терористичким организацијама попут Ласкар-е-таиба (*Laskar-e-Taiba*) и Ласкар-е-јхангви (*Laskar-e-Jhangvi*), а током 2002. и 2003. године ухапсиле лидере Ал Каиде, Абу Зубајада (Abu Zubaydah), Рамзи бин ал Шиба (Ramzi bin al Shibh) и Калид Мухамеда (Khalid Mohammed). Међутим, Пакистан је и даље остао суочен са растућим тероризмом у својој земљи, пре свега зато што су бројне цихадистичке групе желеле одмазду против проамеричких власти и председника Мушарафа (Pervez Musharraf).⁴²⁴ Мржња према Американцима могла се осетити у целој земљи. Само две недеље након терористичког напада Ал Каиде, близу порте, на улицама Карачија могли су се видети огромни графити *Слом Америке*, док су дечаци у бизини исламских школа узвикивали поклич који је популаризовао ајатолах Хомеини током иранске Исламске револуције, а то је *Смрт Америци*. Док су САД вршиле завршне припреме за бомбардовање Авганистана, 2001. године, слични анти-амерички слогани могли су се затећи и у другим исламским земљама, попут Омана (*Америка је непријатељ Бога*), Малезије (*Уништити Америку*), Египту (*Америко иди дођавола, Авганистан ће вас надјачати*)...⁴²⁵

Према истраживању из 2004. године, само 6% Пакистанаца сматрало је да су САД заиста посвећене борби против тероризма, док је 55% становништва мишљења да је једини циљ Американаца да владају светом. Пакистан је можда и земља у којој је анти - американизам и највише заступљен.⁴²⁶

Иранска исламска револуција из 1979. године, предвођена ајатолахом Рухалохом Хомеинијем, представљала је глобално политичко буђење исламског света и већина муслимана овај догађај је видела као „ослобођење од секуларних, безбожничких западних режима и почетак нове ере у којем ће исламски свет доживети процват и вратити се својој

⁴²¹ Šabanić Emir, Povijest indisjko - pakistanskog sukoba, *Polemos*, vol, 19 no. 37, 2016, стр. 122.

⁴²² Исто, стр. 127. Треба истаћи да чланица БРИКСА Индија озбиљно рачуна и на блиске везе са Русијом.

⁴²³ Waseem Mohammad, Anti - Americanism in Pakistan, у књизи: Judd Tony, Lacorne Denis (editors), *With Us or Against us: Studies in Global anti - Americanism...*стр.174-175.

⁴²⁴ Javaid Umbreen, Mushtaq Imrana, Historical Perspective of Pakistan USA Relations; Lessons for Pakistan....стр. 298.

⁴²⁵ Herbst Philip, *Talking terrorism: a dictionary of the loaded language of political violence*, Greenwood Press, London, 2003, стр. 6.

⁴²⁶ Javaid Umbreen, Mushtaq Imrana, Historical Perspective of Pakistan USA Relations; Lessons for Pakistan...стр. 299.

вери, као што Алах то од њих и захтева.⁴²⁷ Амерички империјализам знатно је допринео избијању Револуције, јер су га многи видели као највећу препреку ослобађању Ирана од капитализма, стога је у виду прве фазе Револуције неопходно било срушити режим шаха Резе Пахлавија, самим тим и америчке интересе у региону.⁴²⁸ Изазивањем масовних демонстрација и немира, те 1979. године, присталице Хомеинија успевају да остваре свој циљ и да свргну шахову владу са власти, а фебруара исте године ајатолах Хомеини се враћа из изгнанства у Француској и званично проглашава настанак Исламске Републике Иран, засноване на систему управљања познатом под називом *Вилајет-е-факих* (безкомпромисна владавина исламских правника на челу са Великим лидером), која је и званично усвојена на референдуму, децембра 1979. године.⁴²⁹ Није на одмет поменути да, иако је Иранска исламска револуција предвођена шиитском улемом на челу са ајатолахом Хомеинијем, један од њених најзначајнијих личности био је др Али Шариати (Ali Shariati) који је инспирисао велики број младих и образованих људи у Ирану, да крену путем који им је Хомеини указао.⁴³⁰

За Хомеинија, као и за многе исламске лидере у региону, САД су представљале оличење зла, демона против којег се морају мобилисати све расположиве снаге, тј. модел друштва који је супротан исламском. Маса људи у Ирану убеђена је да су Американци њихов главни проблем и да спас лежи само у исламу.⁴³¹ Уосталом, и сам термин *велики Сатана*, под којим су САД познате широм исламског света, скован је од стране иранског режима, а ни САД им додуше нису остали дужни и Иран су назвали *Осовином зла* у блискоисточном региону.⁴³² Подсетимо и на изјаву бившег иранског председника Махмуда Ахмадинејада (Mahmoud Ahmadinejad), који је без задршке изјавио да је уништење САД остварљив циљ: „Онима који сумњају или се питају да ли је то могуће или у то не верују кажем им, остварење света без Америке и Израела је могуће и изводљиво.“⁴³³

Мржња према САД међу Иранцима је видљива и данас, готово на сваком кораку. Пажњу нам је привукла емисија са иранског државног ТВ Канала 1, од маја 2021. године, у којој је, у спомен генерала иранске Револуционарне гарде Касема Солеиманија (Qasem Soleimani), ликвидираних од стране америчких оружаних снага у јануару 2020. године, емитована песма која велича Гарду и у којој се њени припадници обавезују да ће осветити смрт свог генерала. Један од стихова песме *Будна и јака нација* гласи: *Са Алијевом војском, уништићемо палату угњетавања...*, а одмах затим приказује се лансирање ракета и монтажа америчког Капитол Хила у пламену. Даље, песма се наставља стиховима: *...Ослобођење Јерусалима долази из Ирана...* и слично. Ово се може протумачити као опомена актуелној америчкој администрацији, која је све снаге усмерила на борбу против десничарског екстремизма, чије су присталице уверене у крађу председничких избора, недавно извршиле напад управо на

⁴²⁷ Вукелић Милан, Исламски екстремизам у Југоисточној Азији, *Војно дело*, 6/2019, стр. 11.

⁴²⁸ Saghafi Morad, Three Sources of Anti - Americanism in Iran, у књизи: Judt Tony, Lacorne Denis (editors), *With Us or Against us: Studies in Global anti - Americanism...* стр. 189.

⁴²⁹ Katzman Kenneth, Iran, Gulf Security and U.S. policy, у књизи: Beck Lucille (editor), *Iranian Foreign Policy: Context, Regional analyses and U.S. Interests*, Nova Publishers, New York, 2016, стр. 43.

⁴³⁰ Hamid Algar, *Roots of the Islamic Revolution in Iran*, Islamic Publications International, New York, 2001, стр. 85.

⁴³¹ Rubin Barry, Rubin Judith Colp, *Hating America: a history*, Oxford University Press, New York, 2004, стр. 158.

⁴³² Yeganeh Hamid, The “Great Satan” talks with the “Evil”, *International Journal of Conflict Management*, Vol. 22, No. 3, 2011, стр. 219-220.

⁴³³ Наведено према: Spencer Robert, *What Americans Needs to Know About Jihad*, David Horowitz Freedom Center, USA, 2007, стр. 7.

зграду Капитола, али истинска претња не долази од њих, већ од цихадистичког режима који чак и не крије да им је циљ уништење Израела и САД.⁴³⁴

Чињеница је да после колапса Совјетског Савеза и терористичког напада од 11. септембра 2001. године, исламски екстремизам заузима место главне претње америчкој спољној политици⁴³⁵. САД су направиле поделу међу исламским режима на оне који само настоје да остваре своје националне интересе, као и на оне, који на основу својих верских уверења, представљају претњу за САД и њене интересе. На путу одмазде америчке администрације нашао се и Ирак, а религијски фактор знатно је утицао на одлуку да се изврши инвазија на ову, доминантно исламску земљу, за коју се лажно тврдило да поседује оружје за масовно уништење. Под лупом САД налазила се сама природа режима Садама Хусеина и његова повезаност са другим исламским земљама и организацијама.⁴³⁶ Наравно, на одлуку америчких власти да војно интервенишу у Ираку знатно су утицали и политички, стратешки и економски интереси.⁴³⁷ За ову операцију администрација Џорџа Буша - млађег имала је велику подршку америчког јавног мњења. Према анкети из децембра 2002. године, чак две трећине Американаца (66.1%) је веровало да Ирак већ поседује оружје за масовно уништење док је 29.7% испитаних мишљења да Садам Хусеин још нема такво наоружање, али је на путу да га развије. Такође, чак 80.6% испитаних је истакло да је уклањање Садама Хусеина неопходно како би се Ирак разоружао. У истој анкети, 39.3% испитаних било је мишљења да ислам подстиче насиље више него друге религије.⁴³⁸ Званично, операција која је позната и као Трећи заливски рат, отпочела је 20. марта 2003. године. САД су са својим савезницима снажно нападе Ирак што је довело до брзог слома ирачких војних снага и ликвидације Садама Хусеина. САД су заузеле Ирак и настојале да формирају нову демократску владу, међутим до стабилности није дошло, а сукоби између нове владе, побуњеника и америчких војних снага су се наставили. Бушов други тзв. превентивни рат (први је био у Авганистану) или како га многи називају рат за успостављање новог америчког царства, према подацима из новембра 2011. године које наводи *Iraq Body Count*, довео је до расељења више од два милиона Ирачана, погинуло је између 103.013 и 112.571 ирачких цивила, а најмање 250 хиљада је рањено. Организација која носи назив Пројекат националних приоритета (*National Priorities Project*) процењује да је рат коштао око 800 милијарди долара.⁴³⁹

Путања Садама Хусеина, од лојалног америчког савезника до непријатеља, почела је раније, још током ирачке инвазије на Кувајт деведесетих година прошлог века. Американци и

---

⁴³⁴ <https://www.jihadwatch.org/2021/05/irans-national-tv-air-music-video-depicting-u-s-capitol-being-destroyed>, приступљено 5.3.2021

⁴³⁵ Међутим, из појединих изјава НАТО политичара и официра стиче се утисак да је православље њихов главни противник. Занимљиво је рецимо мишљење пензионисаног америчког генерала Бенџамина Хоџиса (Benjamin Hodges) који је навео да је Српска православна црква, која је по његовом мишљењу под контролом Русије, главна препрека остваривању геополитичких циљева НАТО пакта на Балкану. Видети о томе: <https://www.novosti.rs/vesti/planeta.300.html:838949-General-Hodzic-priznao-Za-NATO-je-SPC-glavna-pretnja-za-dovrsavanje-posla-na-Balkanu>, приступљено 6.3.2021. По мишљењу православних верника такав став је последица њиховог веровања да је свети дух који делује у православној цркви главна препрека доласку Антихриста.

⁴³⁶ Smidt Corwin E., Religion and American Attitudes Toward Islam and an Invasion of Iraq, *Sociology of Religion*, Vol. 66, Issue 3, Fall 2005, стр. 243-246.

⁴³⁷ Hinnebusch Raymond, The US Invasion of Iraq: Explanations and Implications, *Critique: Critical Middle Eastern Studies*, Vol 16, Issue 3, 2007, стр. 212.

⁴³⁸ Smidt Corwin E., Religion and American Attitudes Toward Islam and an Invasion of Iraq...стр. 247-248.

⁴³⁹ Bassil Youssef, The 2003 Iraq War: Operations, Causes, and Consequences, *IOSR Journal Of Humanities And Social Science (JHSS)*, Volume 4, Issue 5 (Nov.- Dec. 2012), стр. 29.

њени савезници нису подржали ову операцију⁴⁴⁰, пре свега због страха да ће изгубити контролу над трговином и производњом нафте на Арапском полуострву.⁴⁴¹ Међутим, међу муслиманским масама широм света ирачки председник је у том периоду почео да стиче велику популарност као лидер који је имао довољно храбрости да се супротстави најјачој сили на свету, стекавши на тај начин статус муслиманског хероја. Иако се један део исламског света није слагао са неким поступцима и политиком Садама Хусеина, он је ипак задобио њихово поштовање. Како је време одмицало, популарност Садама Хусеина била је све већа, а у бројним земљама отпочеле су демонстрације против присуства страних трупа у заливу. Исламске екстремистичке организације из Пакистана, Сирије, Јордана, Египта, Судана и других исламских земаља, тадашњи сукоб виделе су као судар ислама и крсташа са Запада и изразили су своју подршку Ираку. Бивши декан исламског колеџа у Меки Сафар ал Хавали (Safar al Hawali) тада је навео да Запад није почео рат само против Ирака, већ против ислама. Јордански краљ Хусеин (Hussein) такође је истицао да САД нису удариле само на Ирак, већ на све Арапе и муслимане. Такође, муслимане је иритирало и често Бушово призивање Бога да помогне САД, што је овом сукобу додатно дало епитет типичног религијског рата. Америчка интервенција, ујединила је исламски свет и привремено ставила у други план и шиитско - сунитски раскол.⁴⁴² Уједињеност свих исламских снага против Запада и САД тада је најбоље описао управо поменути Сафар ал Хавали речима: „Они из ирачког БААС - а наши су непријатељи неколико сати, али Рим је наш непријатељ до страшног суда.“⁴⁴³ Дакле, закључујемо да САД, занемарујући снагу вере исламског света, нису схватиле да су нападом на Ирак и ликвидацијом Садама Хусеина 2003. године, од њега направиле шехида, привремено ујединиле исламски свет и још више ојачале анимозитет који муслимани већ деценијама имају према Американцима.

Своју експлораторну политику, САД су спровеле и у Либији. Кријући се иза концепта који је назван *Responsibility to Protect - R2P*, НАТО снаге предвођене САД војно су интервенисале у Либији 2011. године, како би свргнуле са власти Муамера Гадафија (Muammar Gaddafi) и наводно пружиле либијском народу прилику да окусе плодове дуго жељене демократије. Либија је прошла, очигледно кратак пут, од лојалног америчког савезника до непријатеља. Наиме, од стицања независности 1951. године, Либија је била земља у којој су САД биле економски и војно врло активне, пре свега због откривања великих резерви нафте у либијској Сахари. Временом, америчко тржиште контролисало је чак 90% либијске нафте, па је ова земља представљала важан фактор америчког интереса у МЕНА⁴⁴⁴ региону, а ваздухопловна база Вилус у Триполију представљала је симбол америчког војног присуства у овој земљи. САД су зажмуриле, па чак и помогле приликом војног пуча 1969. године и трансформације Либије од монархије у Арапску Републику.⁴⁴⁵

Међутим, нови лидер Муамер Гадафи убрзо национализује либијску нафтну компанију, извоз нафте се смањује ради очувања резерви, а од стране САД Гадафи бива оптужен за спонзорисање тероризма што је довело до тога да Либија буде изложена санкцијама, прво од

---

⁴⁴⁰ Постоје и теорије по којима је Садам Хусеин можда у почетку и добио привидну подршку Американца за напад на Кувајт и водећи се тиме, доста наивно ушао у овај сукоб.

⁴⁴¹ Chomsky Noam, *After the Cold War: U. S. Foreign Policy in the Middle East*, *Cultural Critique*, No. 19, (Autumn, 1991), *The Economies of War*, стр. 19.

⁴⁴² Хантингтон Самјуел, *Сукоб цивилизација и преобликовање светског поретка...*стр. 275-277.

⁴⁴³ Наведено према: Исто, стр. 277.

⁴⁴⁴ Скраћеница за регију Блиског истока и Северне Африке (Middle East and North Africa -MENA), који броји 24 земље и садржи чак 60% светских резерви нафте и 45% резерви природног гаса. Видети о томе: <https://www.investopedia.com/terms/m/middle-east-and-north-africa-mena.asp>, приступљено 5.3.2021.

⁴⁴⁵ Sawani Youssef M., *The United States and Libya: The Contradictions of Intervention and Disengagement*, *International Relations and Diplomacy*, Vol. 2, No. 12, December 2014, стр. 783-784.

стране САД, а касније и међународне заједнице. Уље на ватру додаје и обарање америчког цивилног авиона изнад града Локерби, 1991. године, за шта САД оптужују управо Гадафијев режим. Постоје докази из којих се може закључити да Либија није имала апсолутно никакве везе са обарањем авиона, већ им је овај случај подметнут у политичке сврхе, како би се додатно ојачале наводне везе Гадафија са тероризмом и Либији увеле додатне санкције. Гадафијев режим бива приморан да прихвати одговорност за овај инцидент и у циљу ублажења санкција, Либија отпочиње преговоре који су резултирали тиме да земља која је до недавно била оптужена за подршку тероризму, сада постане један од америчких савезника за борбу против истог. Либија постаје чланица СБ УН, почиње да добија позитивне оцене у борби за заштиту људских права и сви претходни греси Гадафију бивају опроштени. То је још један доказ да је *случај Локерби* био ништа друго да политичка манипулација како би се Гадафи приморао на сарадњу. Да је Гадафијев режим успешно рехабилитован сведочи посета тадашње државне секретарке САД Кондолизе Рајс (Condoleezza Rice) Триполију, којој је том приликом друштво правио Гадафи лично, а 2009. године, са свим ловорикама, Муамер Гадафи прославља четрдесету годишњицу своје владавине.⁴⁴⁶

Избијањем Арапског пролећа 2010. и 2011. године долази до коперниканског обрта. Протести који су почели у Тунису брзо су се ширили и нису заобишли ни Либију. САД како би наводно испуниле захтеве народа жељног демократије, окрећу леђа Гадафију и одлучују да га оружаним путем скину са власти, а врло брзо га и ликвидирају.⁴⁴⁷ Данас, као последица ове војне интервенције, Либија је земља која је потонула у безвлашће, екстремизам, насиље и константне сукобе, а одговорност за то сноси искључиво САД.⁴⁴⁸ То није све, јер падом Гадафија долази до буђења исламског екстремизма у Либији⁴⁴⁹. После арапског пролећа, многе државе проглашавају демократске изборе, што је исламистима пружио могућност да се наметну као легитимна политичка снага и да се боре за власт. У Либији, после Гадафија, долази до избора већ 2012. године, а Муслиманска браћа узимају учешће путем свог политичког крила, тј. партије под називом Партија правде и изградње (*Justice and Constuction Party*, у даљем тексту ЈСР).⁴⁵⁰ Либијска фракција Муслиманског братства основана је 1949. године у Бенгазију, али Муамер Гадафи им је по доласку на власт послао јасну поруку да ако желе да шире исламску мисију - даву, то ће морати да раде ван граница Либије. Многи припадници организације напустили су земљу, а појединци су чак основали и привремену групу у САД под називом Исламска група - Либија (*Islamic Group - Libya*). Њени чланови 1982. године се враћају у Либију и покушавају да поново успоставе присуство Муслиманског братства у земљи, међутим Гадафи је многе од њих ухапсио и ликвидирао. Падом Гадафијевог режима 2011. године, Муслиманско братство се брзо прегрупише у Либији, а један од лидера либијског огранка Мухамед Суван (Muhammad Suwan) оснива ЈСР, чији је циљ од самог настанка био јасан, а то је стварање пан -исламског халифата на територији Либије. На поменутих изборима

---

⁴⁴⁶ Исто, 785-786.

⁴⁴⁷ Исто, 786. Судбина Муамера Гадафија била је слична као и Садама Хусеина, а један од разлога због којег су се САД окренуле против Гадафија је и његова најава да ће формирати афричку валуту, чиме би амерички долар био озбиљно угрожен. Видети на пример о томе: <https://millenium-state.com/blog/2019/05/03/the-dinar-gold-the-real-reason-for-gaddafis-murder/>, приступљено 5.3.2021.

⁴⁴⁸ Исто, стр. 783.

⁴⁴⁹ Мишљења смо да је Гадафи успешно користио социјалистичке идеје у борби против исламизма у Либији. За време његове владавине народ је живео у благостању, а након јачања исламистичких струја у Либији, земља је потонула у безнађе.

⁴⁵⁰ Trauthig Inga Kristina, Ghosts of the Past: The Muslim Brotherhood and its Struggle for Legitimacy in post - Qaddafi Libya, *International Centre for the Study of Radicalisation - ICSR*, London, United Kingdom, 2018, стр. 5, доступно на: <https://icsr.info/wp-content/uploads/2019/01/ICSR-Report-Ghosts-of-the-Past-The-Muslim-Brotherhood-and-its-Struggle-for-Legitimacy-in-post%E2%80%91Qaddafi-Libya.pdf>, приступљено 5.3.2021.

одржаним 2012. године, ЈСР заузима друго место и добија 34 од 200 места у либијском парламенту.⁴⁵¹

Последња интервенција у Сирији и Ираку, где су САД предводиле коалицију против терористичке организације Исламска држава, с циљем да се глобалном тероризму упути завршни ударац, такође није дала очекиване резултате.⁴⁵² Иако је после оружаних акција међународних снага, тзв. халифат Исламске државе изгубио готово целокупну територију, која је у једном моменту премашила величину Велике Британије, цихадисти Исламске државе за кратко време су успели да се консолидују и у Сирији поново успоставе упоришта.⁴⁵³ Аутор Јирген Тоденхофер (Jürgen Todenhöfer) је предвидео да ће серије бомбардовања на ирачке и сиријске градове, усмртити више цивила него терориста, што ће додатно ојачати екстремизам код муслимана и створити нове терористе који ће желети освету. У време када је главна мета Американаца био Осама бин Ладен, постојало је можда хиљаду терориста, а данас их је стотину пута више.⁴⁵⁴ Дакле, јасно је да су ратови које су САД протеклих година водиле у циљу сузбијања тероризма имали контраефекат и представљали су базу за јачање екстремизма и узгој нових терориста.⁴⁵⁵

У складу са наведеним, није ни чудо што поједини муслимани сукоб са САД виде као цивилизацијски судар ислама и Запада, или како га је бивши председник Ирана Махмуд Ахмадинеџад описао, то је „сукоб исламске нације и агресивне суперсиле.“⁴⁵⁶ Према истраживању које је спровео Пју истраживачки центар 2014. године, међу становништвом широм света, анти-америчко осећање убедљиво је најзаступљеније на Блиском истоку, где је само 30% становништва имало позитиван став према САД.⁴⁵⁷

Табела бр. 6. Процент позитивног виђења САД по регионима широм света

Подаци коришћени у табели преузети из: Wike Richard, Stokes Bruce, Poushter Jacob, *et al* (Primary Researchers), Global Opposition to U.S. Surveillance and Drones, bit Limited Harm to America's Image, *Pew Research Center*, Washington D.C., USA, July 14, 2014.⁴⁵⁸

Процент позитивног виђења САД по регионима широм света	
Глобално	65%
Африка	74%
Европа	66%
Азија	66%
Латинска Америка	65%
Блиски исток	30%

⁴⁵¹ Muslim Brotherhood in Libya, *Counter Extremism Project*, стр. 3, доступно на: https://www.counterextremism.com/sites/default/files/mb_pdf/MB%20Branch_Libya_042919.pdf, приступљено 5.3.2021.

⁴⁵² Todenhofer Jirgen, *Deset dana u Islamskoj državi*, Laguna, Beograd, 2016, стр. 31.

⁴⁵³ <https://srb.news-front.info/2019/08/10/ideoloshki-karakter-povratka-islamske-drzhave/>, приступљено 5.3.2021.

⁴⁵⁴ Todenhofer Jirgen, *Deset dana u Islamskoj državi...*стр. 31.

⁴⁵⁵ Исто, стр. 25.

⁴⁵⁶ Janković Slobodan, Sukobi na Bliskom istoku - osnovna obeležja...стр. 267.

⁴⁵⁷ Wike Richard, Stokes Bruce, Poushter Jacob, *et al* (Primary Researchers), Global Opposition to U.S. Surveillance and Drones, bit Limited Harm to America's Image, *Pew Research Center*, Washington D.C., USA, July 14, 2014, стр. 13, доступно на: <https://www.pewresearch.org/global/wp-content/uploads/sites/2/2014/07/2014-07-14-Balance-of-Power.pdf>, приступљено 10.3.2021. Када би се овакво истраживање спровело данас, претпостављамо да би проценат анти - американизма био још већи, посебно у Африци и Азији.

⁴⁵⁸ Исто, стр. 13.

Гледајући по државама, исто истраживање показује да је позитиван став према САД најнижи био у Египту, где је само 10% анкетираниог становништва изразило симпатије према САД, затим следи Јордан са 12%, Пакистан са 14%, Турска 19%, ситуација је нешто боља била у Тунису где је симпатије према САД показало 42% испитаних, а никог не изненађује да је најпозитивнији став према Американцима био изражен у Израелу, чак 84%.⁴⁵⁹

Свесни чињенице да им је исламски свет од велике важности, како у стратешком смислу тако и због великих резерви нафте у блискоисточним земљама, која је им је неопходна за функционисање њихове привреде, САД улажу велике напоре да поправе свој лош имиџ који имају међу муслиманима, стога настоје да, кад год је то могуће, блискоисточне конфликте решавају у корист муслимана, а да се опет не угрози Израел и интереси Јевреја.⁴⁶⁰ Бери Рубин наводи више примера у којем су САД, широм света, подржале муслимане у сукобу са немуслиманима или са секуларним снагама. Тако су САД биле савезник Турака у сукобу са Грцима, подржали су босанске и косовске муслимане против Југославије, Азербејџан у рату са Јерменима, Авганистан против Совјета итд. Исто тако, САД су биле савезник исламистима, који су били против Насеровог режима у Египту, Ба'атиста у Сирији и Ираку...⁴⁶¹ Ипак, колико год се трудили, Американци ће тешко повратити поверење муслимана које су одавно изгубили. Ко год поседује, макар основно знање о исламу, свестан је да муслиманима ништа не може заменити свете џамије Ал Аксу и Куполу на стени, одакле је пророк Мухамед кренуо на своје небеско путовање.⁴⁶²

Дакле, на основу наведеног закључујемо да је растући анти-американизам међу муслиманима проузрокован агресивном империјалистичком политиком САД, претежно на ширем региону Блиског истока, уз константно пружање подршке Израелу, пробудио гнев муслимана и самим тим омогућио цихадистичким лобијима да и у САД масовно регрутују људство, чији је главни циљ кажњавање *Великог Сатане*, због свог зла које су нанели муслиманима широм света.

---

⁴⁵⁹ Исто, стр. 15-16.

⁴⁶⁰ Јевтић Мирољуб, *Искушења политикологије религије*...стр. 41.

⁴⁶¹ Rubin Barry, *The Truth about U.S. Middle East Policy*, у књизи: Rubin Barry, Rubin Judith Colp (editors) *Anti - American terrorism and the Middle East: a documentary reader*, Oxford University Press, New York, 2002, стр. 87-88.

⁴⁶² Јевтић Мирољуб, *Религија изазов политичкој науци*...стр. 19.

III ЦИХАД МУСЛИМАНСКОГ БРАТСТВА У САД

1. Настанак, организација и идеологија Муслиманског братства

Организација Муслиманско братство (арап. *Jama'a al Ikhwan al Muslimin*) без сумње је једна од најзначајнијих исламско - фундаменталистичких организација на свету, која и данас има велики утицај на бројне муслимане, стога је проучавање њене идеологије, која се темељи на феномену цихада и више него значајно.⁴⁶³ Организација је основана 1928. године, од стране Хасана ал Бане као полутајни религијски покрет, у египатском граду Исмаилија. Полазна идеја оснивача заснивала се на чињеници да је Египат потпуно вестернизован и као такав потонуо је у *цахилијет*, зато га треба спасити и поново га претворити у праву исламску државу. По Хасану ал Бани, тадашњи краљ Фарук (King Farouk) и партија Вафд (*Wafd Party*), нису имали довољно снаге за такав подухват. Стога је он преузео одговорност на себе и почео са просвећивањем народа, с намером да египатско друштво врати својим исламским коренима.⁴⁶⁴

Хасан ал Бана рођен је 1906. године египатском месту Махмудија, у провинцији Бухајра, 90 миља удаљеног од Каира. Његов отац Шеик Ахмад 'Абд ал Рахман ал Бана ал Са'ати (Ahmad Abdul Rahman Al Banna Al Sa'ati), био је исламски теолог и локални имам, школован на престижном Универзитету Ал Азхар у Каиру. Већ са 12 година, Хасан ал Бана постаје члан прве религијске организације под називом Удружење за морално понашање (*Society for Moral Behaviour*) и врло брзо постаје њен лидер. Хасан ал Бана је био фасциниран суфијским учењем, којем је остао посвећен цео живот. Врло брзо, он ступа у контакт са Хасафијским удружењем за милосрђе (*Hasafiyya Society for Charity*) и већ са својих 13 година постаје секретар ове организације чији су главни циљеви били борба против ширења утицаја хришћанских мисионара у регији и очување исламског морала. У том периоду упознаје и Ахмеда ал Сукарија (Ahmad al Sukkari), који је знатно допринео идеји стварања Муслиманског братства.⁴⁶⁵

Како је време одмицало Хасан ал Бана је све више залазио у тајне суфизма, инспирисан пре свега учењима Абу Хамида ал Газалија. Већ 1923. године, Хасан ал Бана се сели у престоницу Египта како би отпочео завршну фазу свог образовања. Он у Каиру уписује Универзитет Дар ал Улум (*Dar al Uloom, Cairo University*), који је био секуларног усмерења, где је похађао вишу учитељску школу, али поред формалног образовања Хасан ал Бана је остао веран суфизму, исламском учењу и идеалима које је преузео од свог оца и ранијих учитеља. Битно је нагласити да је у време пресељења Ал Бане у Каиро, политичка ситуација у земљи била је врло нестабилна. Као религиозни муслиман из малог места, Ал Бану је потресао ниҳилизам исламског света и слабљење утицаја религије у Египту, који је тонуо у секуларизам. Као студент друге године универзитета, Хасан ал Бана постаје члан организације Исламско друштво за племенитост карактера (*Islamic Society for Nobility of Character*), с којом је широм града одржавао предавања о исламским темама, у нади да ће спречити људе да се удаљују од своје вере. На завршној години универзитета, Хасан ал Бана је писао есеј у којем је требало да прикаже своје циљеве након дипломирања, као и на који начин ће покушати да их оствари. У свом раду навео је да се његов народ, под утицајем политичких дешавања којем је био изложен и пре свега захваљујући снажном утицају западне цивилизације, све више удаљава од идеала исламске вере. Као последица тога, млади падају у отпадништво, стога он себе види као саветника и учитеља који ће и старију и млађу популацију подучавати циљевима исламске

⁴⁶³ Jevtić Miroljub, *Savremeni džihad kao rat...*стр. 260.

⁴⁶⁴ Исто, стр. 260-261.

⁴⁶⁵ Mitchell Richard P., *The Society of the Muslim Brothers...*стр. 1-2.

вере, која је извор њиховог благостања и среће. Та активност је, како наводи била „његова веза са Богом.“⁴⁶⁶

По завршетку студија, 1927. године, Хасан ал Бана се сели у град Исмаилија где прихвата посао професора арапског језика. Поред тога, активно је учествовао у друштвеном животу заједнице и баш као што је навео у свом есеју, доделио је себи улогу учитеља и свакодневно је едуковао и држао предавања житељима Исмаилије о исламским темама. За своје активности, поред школа и џамија, користио је и јавна места, махом кафиће, како би окупио народ и привукао њихову пажњу. Он је пажљиво бирао које теме највише погађају слушаоце, а оне који су били најзаинтересованији, организовао је у мање групе и са њима настављао дискусију о сврси вере. У том периоду, Ал Бана дефинише четири кључна фактора, тј. групе, који утичу на креирање мишљења заједнице муслимана у граду, а то су били: улема, шеици суфијских редова, старешине утицајних породица и друштава, као и исламске организације и удружења. У складу с тим, он своју пажњу усмерава ка наведеним групама, у циљу добијања њихове подршке. Иако више није живео у Каиру, Ал Бана је одржавао контакте са истомишљеницима у престоници Египта, па те исте 1927. године, са неколико својих пријатеља подржава оснивање Удружења младих мушкараца муслимана (*Young Men's Muslim Association*). Убрзо након настанка ове исламске организације, Хасан ал Бана, марта 1928. године, оснива своју организацију познату као Муслиманско братство.⁴⁶⁷ Како преноси Мартин Фрамpton (Martin Frampton), у својим каснијим мемоарима Хасан ал Бана се присетио дана оснивања, наводећи да је тог дана њему пришло шесторо људи и заклело му се на верност речима: „Мука нам је од овог живота: живота срама и окова. Јасно је да Арапи муслимани немају шансу да се изборе за статус и поштовање у овој земљи...Ми не знамо како да делујемо као ви, нити да служимо земљи, религији и нацији као ви. Желимо да вам понудимо све што имамо, како би се ослободили пред Богом. Ви сте задужени за све што од сада радимо.“⁴⁶⁸ Почаствован указаним поштовањем, Хасан ал Бана прихвата улогу лидера и том приликом сви присутни су се заклели да ће бити војници посвећени исламској мисији - дави и да ће све своје напоре посветити борби на Божијем путу.⁴⁶⁹ Име организацији дао је Хасан ал Бана лично. Он је том приликом рекао: „Ми смо браћа у служби ислама; стога, ми смо Муслиманска браћа.“⁴⁷⁰ У првим годинама од оснивања Муслиманско братство било је концентрисано на Исмаилију. Настојали су да успоставе директан контакт са грађанима, како у џамијама, тако и на другим јавним местима. Упозоравали су на штетан утицај западњачког система вредности који се шири земљом, учествовали су у реализацији бројних пројеката, као што су изградња џамија, школа, социјалних институција и слично.⁴⁷¹ Само годину дана од оснивања, Муслиманско братство је имало четири секције. Прва је настала у граду оснивања, а врло брзо њен утицај је почео да се шири по целом Египту, а касније и на остале исламске земље. Сам Хасан ал Бана је једном приликом навео да је 1945. године Муслиманско братство бројало 500 хиљада чланова, а врло брзо, за свега две године, њихов број је порастао на чак два милиона. Велику популарност и поштовање у исламском свету, стекли су током 1948. године, када су се отворено противили одлуци да се Јевреји населе у Палестину и страствено се борили у тадашњем рату против Израела.⁴⁷²

---

⁴⁶⁶ Исто, стр. 3-6

⁴⁶⁷ Исто, стр. 6-8.

⁴⁶⁸ Frampton Martin, *The Muslim Brotherhood and the West: a history of enmity and engagement*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 2018, стр. 11.

⁴⁶⁹ Исто, стр. 11.

⁴⁷⁰ Mitchell Richard P., *The Society of the Muslim Brothers...* стр. 8.

⁴⁷¹ Wickham Carrie Rosefsky, *The Muslim Brotherhood: Evolution of an Islamic movement*, Princeton University Press, New Jersey, 2013, стр. 22.

⁴⁷² Jevtić Mirosljub, *Savremeni džihad kao rat...* стр. 261.

У оквиру Братства, од оснивања, хијерархија се строго поштовала, а нагласак је био на потчињености вођи, дакле Хасану ал Бани, који је био *ал муршид ал ам*, тј. врховни лидер.⁴⁷³ Аутор Калил ал Анани (Khalil al Anani) детаљно приказује изузетно комплексну структуру организације, засновану на бројним хијерархијским нивоима који су били међусобно повезани и представљали су једну од специфичности организације која јој је гарантовала потпуну лојалност чланова, а најбоље се може представити вертикалном и хоризонталном шемом управљања.⁴⁷⁴ У наставку, појаснићемо вертикалну структуру Муслиманског братства, која креће од породице (*усраа*), без сумње основне јединице организације. Чинило ју је пет до седам чланова, који су се састајали на недељном нивоу како би дискутовали о религијско политичким темама. Ранијих година, задатак породице био је упознавање чланова са идеологијом и циљевима организације, а касније породица је проширила своје деловање и постала је одговорна за планирање будућих политичких активности организације. Породица је имала свог капетана тј. вођу (*накиб*) и то је углавном био најстарији међу њима.⁴⁷⁵

Следећи ранг у хијерархији Муслиманског братства биле су дивизије (*Шу'ба*), које су чинили чланови Породица и укупно су бројале између 30 и 40 чланова. Дивизије су биле одговорне за реализацију циљева организације, свака у свом реону деловања. Ту спада регрутација нових чланова, ширење исламске мисије, остваривање политичких и социјалних циљева и слично. Свака дивизија имала је свог руководиоца (*раис*), који је имао свог заменика (*наиб*) и један и други су имали мандат четири године.⁴⁷⁶

Изнад дивизија, у хијерархијској структури Муслиманског братства налазили су се дистрикти (*мантрик*) и њихов задатак је био давање препорука и спровођење у дело одлука донетих од стране административне канцеларије, на делу територије за који су задужени. Такође, дистрикти су били задужени и за надгледање рада дивизија и решавање евентуалних административних проблема или спорова унутар чланства. Сваки дистрикт имао је свог управника и заменика, а сваки припадник унутар овог организационог нивоа, морао је бити члан Муслиманског братства минимум две године.⁴⁷⁷

Следећи ниво у вертикалној хијерархијској структури Муслиманског братства била је Административна канцеларија (*Мактаб идари*) која је представљала извршни орган организације на нивоу регије и била је одговорна за спровођење циљева организације на делу територије за који је надлежна. Њени чланови су се састајали два пута месечно како би расправљали о спровођењу циљева организације и имали су потпуну власт над чланством у оквиру региона за који су одговарали. Свака Административна канцеларија, према члану 29. Законика Муслиманског братства, била је дужна да једном годишње Шура савету преда извештај о раду. Управо је Шура савет бирао чланове Административних канцеларија на мандат од четири године, могао је и да их реизабере, али и да их суспендује у сваком тренутку на 30 дана, док се не изабере нови чланови.⁴⁷⁸

Шура савет (*Меџлис ал шура*) представљао је законодавно тело Муслиманског братства и један је од најважнијих органа управљања. Био је задужен за одобравање буџета, планова, стратегија и акција организације и што је врло важно, за избор Главног одбора и руководиоца самог савета. Бројао је 90 чланова и свака регија је имала одређену квоту, односно број места који може заузети у оквиру Шура савета. Наравно, та квота се одређивала у односу на

---

⁴⁷³ Исто, стр. 261.

⁴⁷⁴ Al Anani Khalil, *Inside the Muslim Brotherhood: religion, identity, and politics*, Oxford University Press, New York, 2016, стр. 103-105.

⁴⁷⁵ Исто, стр. 105-106.

⁴⁷⁶ Исто, стр. 106.

⁴⁷⁷ Исто, стр. 106.

⁴⁷⁸ Исто, стр. 106-107.

величину регије, али у принципу није била пракса да једна регија има више од 15 представника у оквиру Шура савета, али се њихов број, уколико је то потребно, могао и повећати. Сваки члан Шура савета морао је имати више од 30 година, морао је бити активан члан Муслиманског братства минимум пет година и бирао се на мандат од четири године. Шура савет се састајао два пута годишње, али због хитности, на позив руководиоца Шура савета или на иницијативу минимум 20 чланова, састанци су се могли организовати и чешће. То се дешавало у случају избијања неке политичке кризе, хапшења неког од високо ранжираних чланова и слично. Састанцима Шура савета председавао је њен руководиоца, а у случају његове одсутности, заменик руководиоца и најстарији члан скупштине. Одлуке у оквиру Шура савета доносиле су се већином гласова присутних или у случају непостојања већине, посебним гласањем за нека одређена питања.⁴⁷⁹

Главни одбор (*Ал Мактаб ал Иршад*) био је највиши извршни орган Муслиманског братства, сачињен од 16 чланова изабраних од стране Шура савета. Главни одбор је могао да прикључи још три члана већином гласова, а додатни члан, да би био изабран, морао је имати сагласност више од половине чланова. Чланови Главног одбора Муслиманског братства морали су имати минимум 30 година, уз активно чланство од најмање десет година. Бирали су се на четири године, а мандат им је могао бити и продужен. Састанци Главног одбора одржавали су се на недељном нивоу, увек у Каиру, осим ако сам одбор или већина чланова не затраже да се локација промени. На захтев минимум пет чланова, могли су се сазивати и хитни, ванредни састанци. Баш као и у случају Шура савета, састанцима Главног одбора председавао је руководиоца, а у случају да он није присутан, његову улогу преузимао је заменик или најстарији члан одбора. Основи задатак највишег извршног органа Муслиманског братства било је спровођење планова организације, било да су социјалне, политичке или религијске природе, као и хитних интервенција унутар саме организације. Главни одбор полагао је годишњи извештај о раду Шура савету, пред којим су се наводили и планови, као и тренутна достигнућа.⁴⁸⁰

Врховни лидер (*Ал муршид ал ам*) био је вођа организације, такође биран од Шура савета на период од шест година уз могућност реизбора. Да би неко испунио услов да постане први човек Муслиманског братства морао је имати више од 40 година уз петнаестогодишње активно чланство у организацији. Након избора, *ал муршиду ал ам*-у сви чланови су се заклињали на верност. Он да би био слободан да посвећено управља организацијом, не би требало да обавља ни једну другу функцију. Врховни лидер је могао себи да изабере једног или више заменика, као и делегате који ће руководити Главним одбором и Шура саветом. Генерално, Шура савет је могао да смени врховног лидера, мада се то никада у пракси није догодило. Вођа Муслиманског братства био је одговоран је за надзор и контролу свих структура унутар организације, за њено представљање у јавности, све одлуке које Шура савет и Главни одбор доносио, он је морао одобрити. Укратко речено имао је потпуну моћ, која је била неупитна.⁴⁸¹

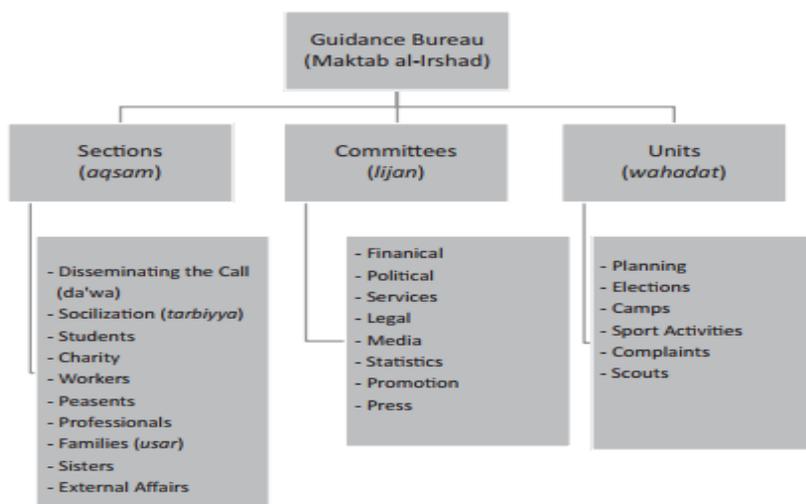
⁴⁷⁹ Исто, стр. 107-108.

⁴⁸⁰ Исто, стр. 108-109.

⁴⁸¹ Исто, стр. 109-110.

Слика бр. 1. Вертикална хијерархијска структура Муслиманског братства (преузето из књиге: Al Anani Khalil, *Inside the Muslim Brotherhood: religion, identity, and politics*, Oxford University Press, New York, 2016)⁴⁸²

Слика бр. 2. Хоризонтална хијерархијска структура Муслиманског братства (преузето из књиге: Al Anani Khalil, *Inside the Muslim Brotherhood: religion, identity, and politics*, Oxford University Press, New York, 2016)⁴⁸³

Идеологија Муслиманског братства, од самог оснивања, била је јасна. Циљ је био да се путем дихада створи јединствена држава муслимана, која неће имати границе, мада је Хасан ал Бана, превасходно, активности по том питању свео на своју домовину коју је требало извести на прави пут, а то је пут ислама. Исламска мисија - дава, била је начин да се тај циљ оствари и сви муслимани морали су деловати у том смеру. Дава је, по Хасану ал Бани, била спиритуална активност прожета суфизмом, али је у практичном смислу, била и борбеног карактера. Лидер Братства је сматрао да је борба са самим собом нижи ниво дихада, док је оружана борба за тријумф ислама највиши. Такође, не треба занемарити ни остале посредничке облике вођења дихада, али ипак оружана борба за Хасана ал Бану била је

⁴⁸² Исто, стр. 104, слика 7.1.

⁴⁸³ Исто, стр. 105, слика 7.2.

приоритет.⁴⁸⁴ Ипак, како је време одмицало, организација је била суочена са бројним проблемима, од којих је најтежи био смрт лидера Хасана ал Бане. Стога је и сам концепт вођења цихада и остварења циљева доживео бројне модификације.⁴⁸⁵

Наглим јачањем утицаја Муслиманског братства и услед пораза у рату од Израела 1948. године, краљ Фарук постаје забринут за свој опстанак и одлучује да забрани деловање Муслиманског братства, децембра 1948. године. Ипак, Хасан ал Бана и његови саборци настављају своје активности у тајности, због чега су оптужени за субверзивност и издају, а власти фебруара 1949. године ликвидирају Хасана ал Бану, што је био тежак ударац за организацију. Након тог догађаја, уследило је њено посртање, пре свега у виду немогућности вођења оружаног цихада. Организација са тада дели на три струје, од којих је превласт заузела тзв. умерена, предвођена шеиком Хасаном ал Худејбијем (Hassan al Hudaibi), који је изабран и за новог *муриид амм - а*. На основу ублажених ставова, Муслиманско братство поново добија дозволу за рад 1951. године. Упркос блажој реторици и начину деловања, организација је и даље имала велику популарност у народу, чак и међу официрима, од којих је 33% било повезано са Муслиманским братством. Међутим, опште је прихваћено мишљење да су официри искористили утицај које је Братство уживало у народу, како би успешно извршили државни удар и свргнули са власти краља Фарука, да би се касније удаљили од организације. Поред тога, масовно почињу да се подижу оптужнице против припадника Муслиманског братства, међу којима је био и Ал Худејби, за планирање атентата на председника Насера. Он је агресивно кренуо у обрачун са припадницима Муслиманског братства, што је проузроковало да само у периоду између 1965. и 1966. године, 38 чланова организације буде ликвидирано, а чак 18 хиљада ухапшено. У том периоду, настаје чувено дело Сејида Кутба, *Знакови на путу*, које је постало манифест за деловање многих будућих исламских екстремистичких организација.⁴⁸⁶

Од тог периода, можемо се сложити, идеологија Муслиманског братства се трансформише и почиње да се базира на мисионарском деловању. Идеја о потпуној исламизацији друштва остаје идеал, али остварење тог циља све више почиње да се води ненасилним методама. Њихово одбацивање оружане борбе, тј. малог цихада, може се представити и једноставно, као неопходност.⁴⁸⁷ Од 2011. године, Муслиманско братство почиње да учествује у политичком животу Египта, посредством Партије слободе и правде (*Freedom and Justice Party*). На изборима 2011. године, дакле одмах по оснивању, партија Муслиманског братства побеђује на изборима и на власти се задржава до 2013. године, када Мохамед Морси (Mohamed Morsi), иначе истакнути члан Братства и тадашњи председник државе, бива насилно свргнут.⁴⁸⁸

Сама мисија Муслиманског братства заснована је на седам тачака, тј. обавеза које сваки припадник мора поштовати и представља везу између личне религиозности сваког члана и главног циља, а то је исламизација друштва. Тих седам тачака (дужности) су:

- Сваки припадник се мора заклетити на верност Муслиманском братству, што подразумева да мора у потпуности бити посвећен вери, његово тело и карактер морају бити чврсти, мисли зреле, уверења исправна, молитве несебичне, а само његово постојање мора бити корисно за друге људе...то је обавеза сваког припадника Муслиманског братства;

---

⁴⁸⁴ Jevtić Miroljub, *Savremeni džihad kao rat...*стр. 263.

⁴⁸⁵ Видети више: Исто, стр. 267.

⁴⁸⁶ Исто, стр. 266-269.

⁴⁸⁷ Исто, стр. 269.

⁴⁸⁸ Vukelić Milan, *Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the USA...*стр. 49.

- Сваки припадник Муслиманског братства мора имати своју породицу која ће га поштовати. Он их мора упутити у исламске норме и научити их како да их практикују и поштују;
- Сваки припадник Муслиманског братства мора радити на реформи друштва, истицати важност праведног живота и извршења добрих дела и што је најважније утицати на људе да свој живот посвете исламу;
- Сваки припадник Муслиманског братства треба настојати да ослободи своју земљу од сваког страног, неисламског утицаја;
- Сваки припадник Муслиманског братства мора настојати да реформише владу своје државе, док она не постане исламска у правом смислу те речи и као таква, не буде способна да служи читавој заједници муслимана;
- Муслиманска браћа, на међународном нивоу, морају радити на обнављању утицаја целокупне заједнице муслимана, њихове части, промоцији исламске цивилизације, ослобађању окупираних исламских земаља, све док сви муслимани не постају јединствена заједница обједињена у халифату;
- Муслиманска браћа морају на себе преузети улогу учитеља у циљу едукације целог света.⁴⁸⁹

На основу наведених тачака, јасно је да је циљ Муслиманског братства био ширење исламске вере на сваки део света, кренувши од појединца, преко своје породице и државе, па до целокупног друштва, све док се политеизам потпуно не искорени и док светом не завладају Алахови закони. То је доказ да је за Братство ислам био идеологија, много више него сама религија чија је сврха да верницима обезбеди духовно спасење. Од свог настанка ова организација је проширила своје деловање готово на сваки континент, а њихове активности на територији САД захтевају посебну пажњу.⁴⁹⁰ На међународном нивоу, Муслиманско братство своје активности спроводи посредством бројних организација и огранака, које мање или више, делују независно од Каира.⁴⁹¹

2. Ширење утицаја Муслиманског братства у САД и концепт цивилизацијског цихада

Ширењу Муслиманског братства у САД претходило је успостављање њихових структура у Европи. Чак су и исти људи, као и њихови саборци, имали кључну улогу у тим напорима.⁴⁹² Велики допринос ширењу Братства на Запад дао је пре свих Саид Рамадан (Said Ramadan), зет Хасана ал Бане, који је због прогона чланова Братства у Египту пребегао у Женеву. Касније је променио пребивалиште и доспео у Немачку, где је учествовао у изградњи бројних исламских организација.⁴⁹³ Велику славу Саид Рамадан је стекао 1962. године, када је дао велики допринос стварању организације Муслиманска светска лига (*Muslim World League*, у даљем тексту MWL). Иако се противио било каквим националним поделама унутар MWL, нафтом богати Саудијци су врло брзо преузели примат и заузели најзначајнија места у организацији. Уосталом, Саудијска Арабија је одувек и била дом ислама, а са њима на челу, организација је без проблема могла да спроведе у дело готово сваки пројекат. Многи припадници

⁴⁸⁹ Haqqani Husein, *The Politicization of American Islam, Current Trends in Islamic Ideology*, vol. 6, 2008, стр. 86-87.

⁴⁹⁰ Исто, стр. 87.

⁴⁹¹ Zollner Barbara, *The Muslim Brotherhood*, у књизи: Akbarzadeh Shahram, *Routledge Handbook of Political Islam*, Routledge, New York, 2012, стр. 51

⁴⁹² Johnson Ian, *The Brotherhood's Westward Expansion, Current Trends in Islamic Ideology*, vol. 6, 2008, стр. 78.

⁴⁹³ Vukelić Milan, *Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the USA...*стр. 49-50.

Муслиманског братства после прогона из Египта, населили су се у Саудијску Арабију, где су врло брзо пронашли заједнички језик са домаћинима, како због њиховог новца, тако и због ригидне вахабистичке идеологије, која је била блиска Братству. Међутим, за разлику од њих, Саид Рамадан је већ 1963. године ступио и конфликт са Саудијцима када је одбио да његов први исламски центар који је основао у Женеви постане испостава MWL. Такође, Рамадан није пристао ни да његов часопис под називом *Al Muslimun* постане званично гласило MWL, истичући да не жели да било ко утиче на његов рад. Иако га се нису одмах одрекли, Рамадан је сам почео да се удаљава од саудијских званичника, а касније је чак изгубио и поверење својих студената, који нису остали имуни на утицај Саудијске Арабије, а међу њима се највише истицао Сиријац Галеб Химат (Galeb Himmat). У сваком случају, Саид Рамадан је остао врло утицајан и поштован међу муслиманима широм света и упамћен као један од утемељивача Муслиманског братства на Западу.⁴⁹⁴

Активиста који је такође знатно допринео ширењу Муслиманског братства на Запад је и Јусуф Нада (Youssef Nada). Он се може представити као спона између лобија Братства у Европи и САД. Нада је 1954. године био ухапшен због оптужбе да је учествовао у припреми атентата на египатског председника Насера, али се након ослобађања сели у Аустрију, где почиње да изучава технологију производње сира, што је био његов породични бизнис. Међутим, пошто посао са сиром није оправдао очекивања, Јусуф Нада своје активности усмерева на Триполи, где почиње да извози грађевински материјал из Аустрије. Средином шездесетих година прошлог века, Јусуф Нада упознаје Галеба Химата, с којим ће временом постати близак пријатељ. После државног удара у Либији 1969. године, Јусуф Нада доживљава још један пословни фијаско и бива приморан да напусти земљу. После здравствених проблема (наводно је доживео нервни слом) и лечења на клиници у немачкој бањи Висбаден, Нада сигурну луку проналази у Швајцарској, у месту Кампионе Д'Италија, близу језера Лугано. Већ 1971. године придружује се свом пријатељу Галебу Химату и постаје члан организације Исламско друштво јужне Немачке (*Islamic Society of Southern Germany*), некада познате као Комисија за изградњу џамија у Минхену (*Munich's Mosque Construction Commission*). Седамдесете године двадесетог века биле су погодне за исламске организације на европском тлу. У Лондону 1973. године, одржан је велики састанак исламских лидера, тачније исламских културних центара и организација, са циљем да се формира организована мрежа која ће показати путоказ свим муслиманима у Европи. Галеб Химат је, уз Пакистанца Курсида Ахмада (Khurshīd Ahmad) који је био близак са екстремистичком организацијом Џамаа-е-ислами (*Jamaat-e-Islami*), изабран за члана управног савета, док је састанком руководио представник Саудијске Арабије.⁴⁹⁵

Недуго после састанка у Лондону, већ 1977. године, Јусуф Нада и Галеб Химат организују нови састанак у Лугану, који је окупио најзначајније исламске лидере, а један од присутних био је и Јусуф ал Карадави. Циљ састанка био је да се глобална исламистичка мрежа прошири и на остатак Европе, али и на САД. На овом састанку учешће су узели и двојица Ирачана, Џамал ал Барзињи (Jamal al Barzinji) и Ахмад Тотонџи (Ahmad Totonji), који су већ били настањени у САД, а сам Тотонџи је помогао оснивање организације Муслиманска студентска асоцијација (*Muslim Students Association*, у даљем тексту MSA), 1963. године. Ал Барзињи и Тотонџи готово су копирали активности Галеба Химата и Јусуфа Наде у Немачкој, тако да се може рећи да су исламске организације под контролом Муслиманског братства у Европи представљале претечу њихових лобија у САД. Касније је Џамал ал Барзињи у граду Плејнфилду у Индијани поставио темеље за оснивање кровне организације познате као

⁴⁹⁴ Johnson Ian, *The Brotherhood's Westward Expansion...*стр. 73-74.

⁴⁹⁵ Исто, стр. 75-76.

Исламско друштво Северне Америке (*Islamic Society of North America*, у даљем тексту ISNA).⁴⁹⁶

Битно је истаћи да муслимани који су се насељавали у САД, нису долазили са намером да исламизују америчко друштво, нити су били вођени идеологијом радикалног ислама. Педесетих година прошлог века, муслимани су масовно почели да пристижу као студенти или да би једноставно остварили тзв. амерички сан. Међутим, поред тога, они су имали одређене верске потребе. Требала им је џамија у којој ће се молити, место где ће купити халал храну, адекватно религијско и културно образовање за децу, желели су да организују свадбе и сахране у складу са исламским обичајима, потребне су им биле и финансијске институције које функционишу у складу са исламским прописима...Активисти Муслиманског братства су препознали њихове потребе и настојали су да им то и омогуће, али су уједно видели и свој интерес, а то је могућност да регрутују високо образоване кадрове и поставе базу која ће ширити њихову поруку. С друге стране, млади и амбициозни муслимани пристигли у САД, видевши да им исламисти могу помоћи у остварењу њихових потреба, били су спремни да прихвате и радикалнију исламску идеологију како би заштитили своје наслеђе и идентитет.⁴⁹⁷

У том периоду оно што је такође ишло у прилог активистима Братства, јесте буђење Саудијске Арабије, која је настојала да прошири свој утицај међу муслиманима широм света. Херман Елитс (Hermann Elits), бивши амбасадор САД у Египту и Саудијској Арабији, преноси да су касних четрдесетих година прошлог века, Хасан ал Бана и његови сарадници путовали у Саудијску Арабију. Суданац Шеик Мухамед Сурур Сабан (Mohammed Suroor Sabban), који је обављао функцију заменика саудијског министра финансија био је задужен за финансирање пројеката Муслиманског братства и ширење њиховог утицаја. Дакле, египатска централа Муслиманског братства била је блиска са саудијском краљевином, а Хасан ал Бана је са својим саборцима требао само да убеди своје саудисјке партнере да је инвестирање у Европу и САД добра прилика.⁴⁹⁸

Избијање Хладног рата такође је ишло у прилог Братству, јер су САД настојале да сузбију комунизам, а самим тим и да спрече зближавање муслиманских земаља са Совјетима. Свако ко би могао да им помогне у том циљу био је прихватљив. Саудијска Арабија се на тај начин позиционирала као поуздан амерички савезник, а с обзиром на блиске везе Саудијаца са Муслиманским братством, САД су и на њих гледале као на потенцијалне савезнике.⁴⁹⁹ Такође, Американци су после иранске Исламске револуције из 1979. године, Иран виделе као главну претњу која долази из исламског света, док је Саудијска Арабија, као што смо рекли, перципирана као пријатељска земља. Муслиманском братству је, поред тога, у прилог значајно ишло и занемаривање цихадистичке идеологије као опасности од стране Американаца, што је омогућило њиховим активистима да значајно прошире своју мрежу деловања у САД.⁵⁰⁰

Мухамед Акрам (Mohammed Akram), један од лидера Муслиманског братства задужен за деловање у САД и Канади, 1991. године, саставио је документ под насловом *An Explanatory Memorandum on the General Goal for the Group in North America*⁵⁰¹, у којем је детаљно описан план Братства, тј. тактика за претварање САД у исламску државу. Своју борбу у САД

---

⁴⁹⁶ Исто, стр. 77-78.

⁴⁹⁷ Haqqani Husein, *The Politicization of American Islam...*стр. 87-88.

⁴⁹⁸ Исто, стр. 88-89.

⁴⁹⁹ Исто, стр. 89.

⁵⁰⁰ Исто, стр. 91-92.

⁵⁰¹ Видети: *An Explanatory Memorandum on the General Goal for the Group in North America*, *The Center for Security Policy*, Washington D.C, 2013. Такође видети:

<https://www.investigativeproject.org/documents/20-an-explanatory-memorandum-on-the-general.pdf>, приступљено 25.5.2021

припадници Братства дефинисали су појмом *цивилизацијски џихад*.⁵⁰² Овај облик џихада знатно је суптилнији и дугорочно гледано опаснији од оружане борбе, јер се заснива на трансформацији друштва изнутра, како би се припремио терен за евентуално, успостављање шеријата у будућности. Дакле, циљ *цивилизацијског џихада* Муслиманског братства је урушавање друштва, државних институција, школства, цензурисање сваке повезаности између исламске религије и тероризма, све са циљем да исламски закон врменом постане опште прихваћен. Стога он никако не сме бити заштићен или толерисан америчким Уставом који гарантује слободу практиковања религије. Концепт *цивилизацијског џихада* осмишљен је тако да искористи америчко мултикултурно и либерално немуслиманско становништво, које једноставно није способно да препозна његову суштину и стане му на пут. Уосталом, коначан циљ *цивилизацијског џихада* је исти као и оружаног облика вођења борбе на Алаховом путу, а то је покорвање немуслимана и њихово довођење под власт ислама.⁵⁰³

Сам Мухамед Акрам путем Меморандума шаље јасну поруку свим припадницима Братства да је „процес прилагођавања цивилизацијски џихад у свом пуном облику. Припадници Братства морају схватити да је њихов рад у Америци облик великог џихада у уклањању западне цивилизације изнутра и саботирању њихове сопствене земље њиховим рукама...како би ислам надвладао све остале религије.“⁵⁰⁴ Такође, за остварење цивилизацијског џихада у САД наводи се шест тачака, а прва је управо „успостављање стабилних и ефектних исламских покрета предвођених Муслиманским братством.“⁵⁰⁵ У складу с тим, у документу се активистима Братства јасно даје до знања да се налазе у земљи која разуме једино језик снажних, функционалних организација без којих ни једна група не може бити поштована. Без успостављања таквог система, они неће успети да остваре свој циљ.⁵⁰⁶

Никог не треба да зачуди то што бројни џихадистички лобији у САД улажу велике напоре да умање важност Меморандума за деловање Муслиманског братства у САД, чак и да негирају његово постојање. Међутим, да је овај документ реалност сведочи догађај са суђења петорици чланова Фондације свете земље за помоћ и развој (*Holy Land Foundation for Relief and Development*, у даљем тексту HLF), који су 2008. године били оптужени за финансирање и пружање подршке Хамасу. Наиме, када им је постављено питање о постојању Меморандума Муслиманског братства, нико од њих није негирао његово постојање, већ су само навели да је тај документ старијег датума, па се не сматра више релевантним. Са њима се не слаже амерички пуковник Џозеф Мајерс (Joseph Myers), који истиче да је овај документ управо разлог зашто Муслиманско братство треба посматрати као претњу, као и организације које се помињу као део њихове мреже.⁵⁰⁷ Подсетимо на то и да амерички аутор Роберт Спенсер заступа мишљење да је Муслиманско братство најистакнутији актер у спровођењу тзв. *невидљивог џихада* на америчком тлу.⁵⁰⁸ Можемо констатовати да је Спенсеров термин *невидљиви џихад*, синоним за *цивилизацијски џихад*, како су лидери Муслиманског братства дефинисали своје активности на територији САД и Канаде.

---

⁵⁰² Quiggin Tom, *The Muslim Brotherhood in North America (Canada/USA), Terrorism and Security Experts of Canada Network (TSEC)*, Canada, 2014, стр. 7.

⁵⁰³ *What is Civilization Jihad? - CounterJihad*, приступљено 25.5.2021.

⁵⁰⁴ An Explanatory Memorandum on the General Goal for the Group in North America...стр. 16-17.

⁵⁰⁵ Исто, стр. 12-13.

⁵⁰⁶ Исто, стр. 22-23.

⁵⁰⁷ Dreher Rod, Reporting the Muslim Brotherhood, *Current Trends in Islamic Ideology*, vol. 6, 2008, стр. 124.

⁵⁰⁸ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 14.

3. Лобији Муслиманског братства и њихове активности на територији САД

У складу са јасно наведеним циљевима, у поменутом меморандуму Муслиманског братства наведено је 29 пријатељских организација, њихових лобија, од којих многе и данас представљају најзначајније исламске организације на територији САД, а што је посебно забрињавајуће, њихови лидери су од стране америчких званичника виђени као вође исламске заједнице у САД и поуздани партнери у борби против екстремизма, што им пружа могућност да дубоко продру унутар америчког цивилног друштва, али и саме америчке владе.⁵⁰⁹ Своје циљеве они настоје да остваре методама које су познате као *муруна* (флексибилност) и *такијах* тј. *кетман* (прикривање).⁵¹⁰

У наставку рада, акценат ће бити на организацијама, дихадистичким лобијима Муслиманског братства, који су по нашем мишљењу најактивнији у спровођењу дихада на територији САД, али и који су и директно повезани са исламским терористичким организацијама.⁵¹¹ Уосталом, у овом раду већ поменути Стивен Емерсон истиче „да све истакнуте исламске организације у САД, корене вуку од Муслиманског братства.“⁵¹²

3.1. Муслиманска студентска асоцијација

MSA је прва испостава Муслиманског братства, која је настала на америчком тлу.⁵¹³ Основана је 1963. године од стране студената, муслиманских имиграната, на Универзитету Илиноис у месту Урбана - Шампајн (*University of Illinois Urbana -Champaign*).⁵¹⁴ Џејмс Беверли износи податак да се том приликом 75 студената са десет универзитета окупило да разговара о тој идеји и спроведе је у дело.⁵¹⁵ Организација је осмишљена као студентска група са циљем да муслиманима који су на студијама у САД омогући све неопходне услове за живот, а између осталог и да се посвете својој вери, као и да студенте немуслимане едукује о исламској религији, али и да буде кровна организација задужена за координацију рада и активности свих осталих исламских група које ће у будућности бити основане на америчком тлу.⁵¹⁶ Чланство организације је врло шаролико, чине га муслимани из више од 35 земаља, „од

⁵⁰⁹ An Explanatory Memorandum on the General Goal for the Group in North America...стр. 7. Листу пријатељских организација, лобија Муслиманског братства у САД, видети на истом документу, стр. 31-32.

⁵¹⁰ Lappen Alyssa A., *The Muslim Brotherhood in North America*, у књизи: Rubin Barry (editor), *The Muslim Brotherhood: the organization and policies of a global Islamist movement*, Palgrave Macmillan, New York, 2010, стр. 162.

⁵¹¹ О самом деловању лобија Муслиманског братства у САД, такође видети: Vukelić Milan, *Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the USA*...стр. 45-59.

⁵¹² Emerson Steven, *Who Is Behind the Muslim Mainstream Organizations?*, у књизи: Stern Sarah N. (editor), *Saudi Arabia and the Global Islamic Terrorist Network: America and the West's Fatal Embrace*, Palgrave Macmillan, New York, 2011, стр. 36.

⁵¹³ Lappen Alyssa A., *The Muslim Brotherhood in North America*...стр. 161.

⁵¹⁴ Grewal Zareena, *Islam is a foreign country: American Muslims and the global crisis of authority*, New York University Press, New York, 2014, стр. 138.

⁵¹⁵ Beverley James A., *Islamic Faith in America*...стр. 65.

⁵¹⁶ Vukelić Milan, *Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the USA*... стр. 51. Организација MSA подстакла је оснивање бројних исламских организација у Северној Америци, попут Исламског фонда Северне Америке (*North American Islamic Trust*), Асоцијације муслиманских научника и инжењера (*Association of Muslim Scientists and Engineers*), Удружења муслиманских друштвених научника (*The Association of Muslim Social Scientists*), Исламске медицинске асоцијације (*Islamic Medical Association*), Исламског друштва Северне Америке...Видети о томе: Yunus Ilyas Ba, Kone Kassim, *Muslims in the United States*, Greenwood Press, Westport, CT, 2006, стр. 50-51.

Албаније до Јужне Африке и од Марока до Кине.⁵¹⁷ MSA се брзо ширила и до 1983. године, на територији Северне Америке имала је 310 огранака и бројала је више од 45 хиљада чланова.⁵¹⁸

Захваљујући MSA, бројним студентима муслиманима у САД омогућени су простори за молитву у оквиру студентских кампуса, а неке од просторија опремљене су готово као праве џамије. MSA организује бројне активности у виду предавања, семинара, али и програма забавног карактера са циљем да окупи студенте исламске вероисповести из различитих крајева, како би се са својим колегама успоставили контакте. Такви догађаји су врло модерног карактера, на њима често наступају музички бендови, а циљ је послати поруку да бити муслиман не значи само слепо практиковати фундаменте своје вере. Догађај у организацији MSA вредан помена познат је као Недеља исламске свести (*Islam Awareness Week*), који представља одличну прилику за студенте муслимане да својим колегама, других верских опредељења, представе исламску религију и упознају их са њеним фундаментима, што за њих представља облик исламске мисије - даве и испуњење верске дужности.⁵¹⁹

Поред годишње, MSA одржава и регионалне конференције широм САД и Канаде, које су прилика и за студенте који не могу себи приуштити пут на националну конференцију. На свим скуповима MSA често су присутне врло утицајне личности из исламског света, попут амбасадора, професора, политичких званичника, новинара, па и немуслимана из разних северноамеричких организација, појединци из удаљених земаља, који користе прилику да се обрате присутнима. Такође, конференције у организацији MSA одлична су прилика и за муслиманске студенте да зараде новац издавањем простора за продају књига, тепиха, одеће и накита и разних других производа који привлаче присутне, посебно оне који долазе из далека.⁵²⁰

Организација MSA улаже знатне напоре да помогне студентима муслиманима да се изборе са потенцијалним притиском од стране својих колега немуслимана, у смислу неконзумирања алкохола или ношења марама код жена.⁵²¹ Укратко речено, MSA подстиче младе муслимане да своју религију практикују јавно, а не само иза затворених врата, као и да увек у сваком моменту бране своју веру. Уосталом и сам мото организације рефлектује њихов главни циљ, а то је „да служи најбољим интересима муслимана и ислама, како би им омогућили да практикују своју веру као комплетан начин живота.“⁵²² Уз подршку студентима у САД и организовања бројних едукативних конференција, једна од значајнијих активности MSA, која је свакако вредна помена, јесте организација пута на ходочашће у Саудијску Арабију.⁵²³

Међутим, MSA и њене чланове прате и бројне контроверзе, пре свега у виду повезаности са лицима и организацијама који су довођени у везу са тероризмом. Наведимо као пример Афиу Сидики (Aafia Siddiqui), чланицу Ал Каиде, која је у време својих студија на МИТ (*The Massachusetts Institute of Technology*), често учествовала у активностима које је организовала MSA. Она није једина чланица MSA која је била оптужена за сарадњу са радикалним исламским групама, а постоје и тврдње да се MSA финансира од стране бројних врло

---

⁵¹⁷ Grewal Zareena, *Islam is a foreign country: American Muslims and the global crisis of authority...*стр. 138.

⁵¹⁸ Исто, 138-139.

⁵¹⁹ Vukelić Milan, *Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the USA...*стр. 51.

⁵²⁰ Yunus Ilyas Ba, Kone Kassim, *Muslims in the United States...*стр. 49.

⁵²¹ Beverley James A., *Islamic Faith in America...*стр. 35.

⁵²² Abdo Geneive, *Mecca and Main Street: Muslim life in America after 9/11*, Oxford University Press, United Kingdom, 2007, стр. 195.

⁵²³ Yunus Ilyas Ba, Kone Kassim, *Muslims in the United States...*стр.51.

проблематичних организација. Забележено је и да су бројни чланови MSA били учесници антисемитских скупова, а организација је такође на своје трибине доводила појединце у виду предавача, који величају радикалну исламску идеологију.⁵²⁴ Када је MSA почела да позива радикалне исламске теоретичаре да гостују у САД, америчка влада још им је и олакшавала долазак, сматрајући их антикомунистима, што су они и били, али њихова предавања у САД су генерално била заснована на предвиђању будућег сукоба између муслимана и Запада. Наступи теолога из исламских земаља у САД слали су јасну поруку, а то је да западњачки начин живота неће донети користи муслиманима, па уместо тога треба радити на исламизацији модерног света, што је и главни циљ Муслиманског братства.⁵²⁵ Тако је на пример имам вашингтонског масцида Ал Ислам (*Masjid al Islam*) на једном догађају у организацији MSA на Универзитету УКЛА (*University of California, Los Angeles*) чак отворено запретио егзистенцији САД речима: „Ако бисте рекли да ће Совјетски Савез бити обрисан са лица земље...људи би помислили да сте луди, јел тако ? Видели смо пад једне од такозваних суперсила, стари Ујка Сем је следећи.“⁵²⁶ Огранак MSA на Универзитету Пен Стејт (*Pennsylvania State University*), једном приликом је угостио шеика Калида Јасина (*Khalid Yasin*) који је том приликом своје исламистичке ставове потврдио речима: „Ако немате људе који су вођени шеријатом, онда имате људе који су ван закона.“⁵²⁷ MSA је на Универзитету Темпл (*Temple University*) и Универзитету Џорџ Вашингтон (*The George Washington University*), била домаћин имаму Заиду Шакиру (*Zaid Shakir*) који је тада говорио: „сваки муслиман који је искрен...волео би да види како Америка постаје исламска земља.“⁵²⁸ Такође, он је навео и да је „америчка уставна влада против наредби Алаха.“⁵²⁹ Имам Сараџ Вахаџ (*Siraj Wahhaj*) је као гост организације MSA на Универзитету Вирџинија Комовелт (*Virginia Commonwealth University*) изјавио да „ако муслимани буду политички паметни, могли би да преузму САД и замене њихову уставну владу шеријатом.“⁵³⁰

Једна од активности MSA која нам је привукла пажњу, а на њу указује аутор Хусеин Хакани (*Husein Haqqani*), јесте финансирање превођења књига радикалних исламских теоретичара, пре свега Хасана ал Бане, Сејида Кутба, Абул Ала Мавлудија и других који заступају идеологију Муслиманског братства. Њихова дела су преведена на 70 језика и широко су дистрибуирана, тако да су доступна у бројним исламским центрима и џамијама, а муслимани који студирају у САД бесплатно се могу служити овом литературом, па чак је и носити својим домовима. Ови преводи знатно су допринели развоју једне радикализоване генерације муслимана, која ће бити блиска идеологији коју пропагира Муслиманско братство.⁵³¹ Такође, MSA има и своје часописе, један од њих носи назив *Al Ittihad* и публикује се у виду месечног магазина и двонедељног билтена.⁵³² Посебну пажњу привлачи часопис под називом *Al Talib* коју издаје огранак MSA на Универзитету УКЛА. Ради се о врло тиражној публикацији коју само MSA штампа у 20 хиљада примерака по броју, а у 37 савезних држава *Al Talib* има 56 хиљада читалаца. Јула 1999. године, часопис *Al Talib* је на своју насловну страницу ставио слику Осаме бин Ладена, а у једном од текстова наводи се следеће: „Када чујемо да неко наводи великог муџахида... Осаму бин Ладена, као 'терористу', треба да

⁵²⁴ Vukelić Milan, *Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the USA...*стр. 51.

⁵²⁵ Haqqani Husein, *The Politicization of American Islam...*стр. 91.

⁵²⁶ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 251.

⁵²⁷ Исто, стр. 253.

⁵²⁸ Исто, стр. 253.

⁵²⁹ Исто, стр. 253.

⁵³⁰ Исто, стр. 253-254.

⁵³¹ Haqqani Husein, *The Politicization of American Islam...*стр. 90-91.

⁵³² Yunus Ilyas Ba, Kone Kassim, *Muslims in the United States...*стр. 50.

бранимо нашег брата и представимо га као борца за слободу...“⁵³³ Исти часопис је новембра 2000. године поменуо и Абдулаха Азама (Abdullah Azzam) у следећем контексту: „Молимо се да се сан шеика Азама о правој исламској држави оствари.“⁵³⁴

Врло интересантан податак преноси нам ауторка Генеив Абдо (Geneive Abdo), која наводи да је велики број студената, чланова MSA, на Универзитету у Мичигену (*University of Michigan*), кампуса у граду Дирборн, било радикализовано од стране локалних имама, па чак и врло блиско са салафистичком организацијом Хизб ут Тахрир ал Ислами (*Hizb ut Tahrir al Islami*), која је забрањена у више земаља, а њена идеологија заснива се на обнови халифата, који ће заменити владе садашњих исламских држава. Радикализовани чланови сматрали су да се њихове колеге муслимани све више удаљавају од суштине исламске вере. По њима циљ сваког муслимана је да константно утиче на владу САД да промени своју политику према исламском свету, као и да жене морају носити традиционалну исламску ношњу, а контакти муслимана са хришћанима и Јеврејима морају бити сведени на минимум. Све се то променило, како тврди Генеив Абдо пролећа 2004. године, када је на чело мичигенског огранка MSA у Дирборну дошао Латиф Фархан (Latif Farhan), који је одлучно кренуо у сукоб са салафистичким струјама у оквиру организације. Његовим доласком, ствари су кренуле на боље, бројни студенти муслимани у оквиру кампуса, који нису желели да приступе организацији док су њоме управљали салафисти, сада су то учинили. Фархан и његови сарадници знатно су либерализовали организацију, укинули су, на пример, правило да жене које нису носиле мараме не могу приступити организацији...Дакле, преузимајући место председника MSA, Фархан је отворио врата свим студентима муслиманима, без обзира на њихове политичке ставове, такође добродошли су били и сунити и шиити, а како би показао да је коегзистенција припадника три различите монотеистичке религије могућа, Фархан је организовао догађај под називом *Деца Абрахама*. Активности новог председника MSA у Дирборну, изазвале су негативне реакције конзервативније оријентисаних муслимана, од којих је претрпео чак и физички напад, септембра 2004. године.⁵³⁵

3.2. Исламско друштво Северне Америке

Почетком седамдесетих година прошлог века, MSA је била суочена са чињеницом да бројни њени чланови нису више били у статусу студената. Такође, око организације су се окупљали и људи који никада нису ни пришли неком од студентских кампуса, дакле тих година демографски карактер организације почео је значајно да се мења. На самим конференцијама MSA, како годишњим тако и регионалним, све су били гласнији они који су заступали мишљење да организација не може да се бави проблемима муслимана који нису студенти. Стога, било је неопходно основати нову организацију која ће имати ширу област деловања.⁵³⁶

После вишегодишњег преговарања, исламски активиста Сајид М. Сид (Sayyid M. Syeed) организује састанак на којем су присуствовали представници више исламских америчких организација, с циљем да се формира нова, кровна организација, која ће објединити њихово деловање и бавити се свим проблемима заједнице муслимана, док ће MSA остати фокусирана на студенска питања.⁵³⁷ У складу с тим, 1981. године у Плејнфилду, држава Индијана, оснива

⁵³³ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 251. Видети и оригинални чланак иза којег стоји уредништво часописа: Editorial, *Jihad in America maintaining an Islamic identity in an un - Islamic environment*, *Al Talib*, Volume 9, Issue 6, 1999.

⁵³⁴ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 251

⁵³⁵ Abdo Geneive, *Mecca and Main Street: Muslim life in America after 9/11...*стр. 187-191.

⁵³⁶ Yunus Ilyas Ba, Kone Kassim, *Muslims in the United States...*стр. 50.

⁵³⁷ Curtis IV Edward E, *Encyclopedia of Muslim - American History...*стр. 296.

се организација под називом ISNA, која постаје најмоћнији лоби америчких муслимана у САД. Џејмс Беверли наводи да је готово половина џамија у САД повезана са овом организацијом, која је замишљена као мост који ће ујединити муслимане широм Америке и повезати их са својом браћом по вери широм света.⁵³⁸ Заједно са формирањем организације настаје и часопис *Islamic Horizons*, као саставни део пројекта.⁵³⁹ Ова публикација се прво штампала повремено, затим је почела да се објављује двомесечно, да би временом постала најтиражнији муслимански часопис са тиражем од преко 50 хиљада примерака.⁵⁴⁰ Такође, ISNA је издавач и часописа *American Journal of Islamic Studies* и *Al Ittihad*.⁵⁴¹

О распрострањености ISNA, организације основане од стране припадника Муслиманског братства који су некада били на челу MSA, најбоље сведочи број присутних на њиховим годишњим конференцијама, док само веб - сајт организације месечно бележи 2.6 милиона прегледа.⁵⁴² Као пример навешћемо њихову годишњу конференцију у Вашингтону, одржану 2002. године, на којој је скоро 50 хиљада присутних слушало предавања бројних научника, имама, министара и других утицајних личности, како муслимана тако и немуслимана. На овим манифестацијама заступљене су разне теме, али најчешће се дискутује о политичким проблемима исламског света.⁵⁴³ Религијске праксе током конференција у организацији ISNA стриктно се поштују, програм увек почиње петком после џума намаза, постоје дрес кодови базирани на исламским обичајима који се морају поштовати, организују се свих пет заједничких молитви, теме о којима се говори пажљиво су биране и готово увек се базирају на изазовима са којима се муслимани суочавају, пре свега у Европи и Северној Америци... Као национална организација која у САД има статус исламског мејнстрима, ISNA се залаже за идеолошки приступ вери и настоји да пошаље поруку својим члановима да је ислам комплетан начин живота, много више од самог одласка у џамију и практиковања пет дневних молитви. Циљ ISNA није само подстицање муслимана у САД да практикују своју веру, већ и да путем поменутих годишњих конвенција, регионалних конференција и публикација опомену муслимане који су почели да губе веру и врати их на прави пут.⁵⁴⁴ На свом веб сајту организација ISNA као своју мисију наводи: „Подстицање развоја исламске заједнице, међуверске сарадње, цивилног ангажовања и бољег разумевања ислама.“⁵⁴⁵ Ипак, мишљења смо да је циљ овог, уосталом као и осталих лобија Муслиманског братства у САД, много више од наведеног...

Повезаност организације ISNA са исламским екстремизмом помиње се и у документу FBI из 1987. године, у којем се наводи да је ова организација под контролом Муслиманског братства, а само годину дана касније FBI је у једном од својих извештаја навео да је истинска тежња организације ISNA „да утиче на законодавство САД и доношење политичких одлука.“⁵⁴⁶ Такође, један од бивших аналитичара FBI сведочећи пред америчким Сенатом навео је да финансијски извештај ISNA од 1991. године приказује да је организација у то време највише средстава примала из Саудијске Арабије. Канадски медији пренели су 2005. године податак да је огранак ISNA у тој земљи, тачније организација Исламски центар Торонта (*Islamic Centre in Toronto*) која је њихова централа у Канади, 2002. године примила пет милиона долара од саудијског краља плус милион и 500 хиљада долара у виду годишње

⁵³⁸ Beverley James A., *Islamic Faith in America...* стр. 37.

⁵³⁹ Curtis IV Edward E, *Encyclopedia of Muslim - American History...* стр. 296.

⁵⁴⁰ Исто, стр. 298.

⁵⁴¹ Smith Jane I., *Islam in America...* стр. 170.

⁵⁴² Vukelić Milan, *Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the USA...* стр. 52.

⁵⁴³ Yunus Ilyas Ba, Kone Kassim, *Muslims in the United States...* стр. 51.

⁵⁴⁴ Исто, стр. 52.

⁵⁴⁵ <https://isna.net/mission-and-vision/>, приступљено 1.6.2021.

⁵⁴⁶ Vukelić Milan, *Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the USA...* стр. 52.

донације. Исте године, Саудијска исламска развојна банка (*The Saudi Islamic Development Bank*) донирала је још 275 хиљада долара за развој школског програма организације ISNA.⁵⁴⁷ Један од лидера ISNA, поменути Сајид М. Сид, у интервјуу за *New York Times*, 2004. године, покушао је да негира да се његова организација финансира са стране, истичући да су само једном добили финансијска средства од своје браће из иностранства. Ипак, општи је утисак да је ова констатација представника ISNA прилично неуверљива и да с њом није успео да прикрије чињеницу да је ISNA и касније добијала озбиљну финансијску подршку из Саудијске Арабије.⁵⁴⁸ То потврђује и аутор Мајкл Волер (Michael Waller), који истиче да је ова организација једна од најутицајнијих исламских група у САД и Канади и важан промотер фундаменталистичког, чак и екстремистичког виђења ислама, као и да је обилно финансирана од стране Саудијске Арабије.⁵⁴⁹ Он такође наводи да је ISNA и највећи добављач саудијске литературе на територији Северне Америке, снабдевајући чак 1100 џамија.⁵⁵⁰

Једна од контроверзи која се везује за организацију ISNA, јесте и њихова веза са палестинским Хамасом. То се разоткрило приликом већ поменутог суђења припадницима организације HLF. Наиме, у том периоду политички лидер Хамаса Муса Абу Мазрук (Moussa Abu Marzouk) захвалио се организацији ISNA за пружену подршку током периода док је боравио у затвору. Турски аутор Зејно Баран (Zeyno Baran) сматра да то не треба никог да изненади, с обзиром да је ISNA формирана од стране припадника Муслиманског братства, а готово сви њени оснивачи, међу њима и Сајид М. Сид, остали су активни у раду ISNA, као и у појединим сродним исламским организацијама. Сви они су имали контакт са радикалним исламом у својој прошлости, али су то, наравно, свесно изоставили из својих званичних биографија.⁵⁵¹

3.3. Исламска асоцијација за Палестину

Како се наводи на платформи *Discover the Network*⁵⁵², Исламска асоцијација за Палестину (*Islamic Association for Palestine*, у даљем тексту IAP) као једна од пријатељских организација, наведена у Меморандуму Муслиманског братства, основана је 1981. године и била је активна све до 2004. године.⁵⁵³ Седиште јој је било у граду Бриџвју у држави Илионоис.⁵⁵⁴ IAP, која је некада била позната под именом Америчко муслиманско друштво (*American Muslim Society*), себе представља као организацију која је посвећена борби за права Палестинаца. Такође, једна од њених активности је и писање чланака које, како они тврде, „западни медији под контролом циониста, не желе да објаве.“⁵⁵⁵

⁵⁴⁷ Baran Zeyno, The Muslim Brotherhood's U.S. Network, *Current Trends in Islamic Ideology*, vol. 6, 2008, стр. 101.

⁵⁴⁸ Quiggin Tom, The Muslim Brotherhood in North America (Canada/USA) ...стр. 57-58.

⁵⁴⁹ Waller Michael J., Making Jihad Work for America, *The Journal of International Security Affairs*, No. 10, Spring 2006, стр. 20-21.

⁵⁵⁰ Исто, стр. 21.

⁵⁵¹ Baran Zeyno, The Muslim Brotherhood's U.S. Network...стр. 111.

⁵⁵² Овај веб - сајт је пројекат иза којег стоји Центар за слободу Дејвида Хоровица (*David Horowitz Freedom Center*) и представља врло богату базу података која садржи информације о активностима појединаца, организација и институција који чине политичку левицу у САД. Информације којима сајт расположе прикупљене су из бројних извора попут јавних саопштења, књига, медијских чланака... Видети о томе: *Discover the Networks*, приступљено 1.6.2021.

⁵⁵³ <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/islamic-association-for-palestine-iap>, приступљено 1.6.2021.

⁵⁵⁴ Видети: International Business Publication (аутор и издавач), *Arab Lobby in the United States Handbook: organization, operation, performance*, Washington D.C., 2015. стр. 109.

⁵⁵⁵ Исто, стр. 109.

Ова организација је оптужена и за ширење антисемитизма, а америчка влада је IAP прогласила испоставом Хамаса у САД. Управо је један од истакнутих оперативаца Хамаса, Муса Абу Мазрук представљен и као оснивач IAP. Једна од контроверзи везана за ову организацију јесте тужба у вредности од 156 милиона долара, поднета 2004. године од стране америчког Федералног суда у Чикагу против IAP због подршке терористичкој организацији Хамас и смрти седамнаестогодишњег америчког држављанина Давида Боима (David Boim)⁵⁵⁶, што је представљало и прво званично повезивање организације са Хамасом, иако је америчка влада већ замрзла средства IAP.⁵⁵⁷ Постоје и судска документа која доказују да је твирац IAP била организација Палестински комитет (*Palestine Committee*), некадашња мрежа иза које је стајало Муслиманско братство, с циљем да пружи финансијску и политичку подршку Хамасу у САД. Такође, наводи се и да је IAP коришћен као медијско оруђе од стране Хамаса.⁵⁵⁸

Као пример који доказује повезаност организације IAP са Хамасом помиње се и извештај америчког Сервиса за имиграцију и натурализацију (*Immigration and Naturalization Services*) од 14. августа 2001. године, у којем се истиче да се активности IAP базирају на објављивању и дистрибуцији саопштења Хамаса, путем својих меморандума али и других докумената, у којима се величају активности ове организације. У истом документу се наводи да је IAP инкасирао око 490 хиљада долара, у периоду док је Муса Абу Мазрок био један од истакнутих лидера Хамаса. Амерички стручњак за тероризам, Стивен Емерсон, IAP је описао као први глас Хамаса у САД, док је Оливер Ревел (Oliver Revell), бивши начелник службе за борбу тероризма у оквиру FBI, IAP описао као истурену организацију Хамаса, која учествује у пропаганди исламских милитаната.⁵⁵⁹

Наведено потврђују и поједини припадници америчког Министарства финансија (*U.S. Department of the Treasury*) који наводе да је главна активност IAP у САД ширење Хамасових објава у којима се чланови организације позивају на цихад, као и да учествују у прикупљању средстава који ће помоћи борбу на Божијем путу, затим дистрибуција повеље и пропагандних гласила Хамаса, пружање подршке бомбашима самоубицама, организовање догађаја у виду конвенција и конференција на којима учествују чланови Хамаса, као и састанака лидера који се налазе у затвору, попут Мусе Абу Мазрука и Мохамеда Салаха (Mohammed Salah).⁵⁶⁰

У Филаделфији 3. октобра 1993. године, одржан је састанак између припадника IAP и лидера Муслиманског братства који је праћен од стране FBI. У документима Фондације NEFA и FBI, који су сачињени након тог догађаја, наводи се да су се тог дана службеници IAP Омар Ахмад (Omar Ahmad) и Нихад Авад (Nihad Awad) састали са високим представницима Муслиманског братства, међу којима је био и члан шуре савета Мохамед ал Ханути (Mohammed Al Hanooti), као и са активистима, финансијерима и чак једним војним лидером

---

⁵⁵⁶ Давид Боим је био студент који је маја 1996. године убијен на аутобуској станици у Израелу на Западној обали од стране припадника Хамаса. Четири године касније, његова породица је тужила палестинске исламске организације које делују у САД и које су повезане Хамасом, тврдећи да су одговорне за његову смрт. Наравно, оптужени су негирали повезаност са тероризмом, представљајући ове тврдње као пример исламофобије. Видети: <https://www.usatoday.com/story/news/2017/05/12/parents-us-teen-killed-hamas-sue-palestinian-charity-group/101546712/>, приступљено 1.6.2021.

⁵⁵⁷ International Business Publication (аутор и издавач), *Arab Lobby in the United States Handbook: organization, operation, performance...* стр. 110.

⁵⁵⁸ <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/islamic-association-for-palestine-iap>, приступљено 1.6.2021.

⁵⁵⁹ International Business Publication (аутор и издавач), *Arab Lobby in the United States Handbook: organization, operation, performance...* стр. 110.

⁵⁶⁰ Merley Steven, *Muslim Brotherhood in the United States, Center on Islam, Democracy, and the Future of the Muslim World, Hudson Institute, Washington D.C., 2009*, стр. 36.

Хамаса. Циљ овог састанка био је креирање стратегије за рушење палестинско - израелског мировног споразума и наставак операција на територији САД. Наводи се да су учесници састанка улагали напоре да ови разговори остану у тајности, чак су и избегавали да изговарају ХАМАС по имену, па су уместо тога користили термине *Самах* и *Организација*. Учесници су се сложили да је неопходно прикупљати финансијска средства, истицати политичке циљеве, утицати на јавно мњење као и на одлуке америчке владе и једног дана створити организацију која ће бити адекватна алтернатива Палестинском ослободилачком покрету. Такође, како FBI наводи, учесници су се сложили да се цихад мора наставити, да им демократско окружење у САД пружа одличну основу за неометан рад, као и да сва прикупљена средства треба усмерити на јачање организације Хамас.⁵⁶¹

3.4. Исламски круг Северне Америке

Ова организација настала је 1968. године, када је основан покрет Круг пријатеља (*Circle of Friends*), који је углавном окупљао муслимане са урду говорног подручја и деловао је у сенци организације MSA.⁵⁶² Званично организација Исламски круг Северне Америке (*Islamic Circle of North America*, у даљем тексту ICNA) настаје 1971. године, са седиштем у Њујорку и фокусом на промоцију исламског начина живота у САД.⁵⁶³ Као свој главни циљ организација наводи „остваривање Алаховог задовољства...успостављањем исламског начина живота као што је записано у Курану и Суни пророка Мухамеда.“⁵⁶⁴ У складу с тим, ова организација као своју мисију истиче: „Позивање целог човечанства путем свих средстава комуникације да се посвети Богу, мотивација муслимана да испуне своју дужност и посведоче остварењу тог циља, организовање свих оних који су спремни да се посвете циљу кроз учење ICNA, стварање могућности и услова за унапређење знања о исламу, као и за јачање карактера и усавршавање вештина свих који су повезани са ICNA.“⁵⁶⁵ Наводи се и да организација настоји да се „супротстави свим облицима непоштења и угњетавања, као и да подржи напоре на пољу грађанских слобода и друштвено - економске правде, као и да допринесе човечанству служећи свима којима је помоћ потребна, са фокусом на територију Северне Америке.“⁵⁶⁶ Такође, ICNA жели и сарадњу са другим организацијама у циљу успостављања јединства исламске заједнице. Седиште организације је у Њујорку, у Квинсу, а неке од активности које спроводе су организовање тренинг кампова, округлих столова, форума, семинара и слично.⁵⁶⁷ Деловање организације у САД дефинисао је и њен бивши председник Мохамед Јунус (Mohammad Yunus), који је 2000. године у часопису *The Message* навео следеће: „ICNA је исламска заједница, тј. организација која се бори за спровођење исламског начина живота у овој земљи од раних седамдесетих година. То је мотивисало муслимане да се врате својој обавези...а не да се изгубе у трци за материјалну добит у овој земљи изобиља“⁵⁶⁸ У наставку Јунус наводи: „Где год исламски покрет успе да успостави праву исламску заједницу, он ће формирати коалиције и савезништва. То ће довести до уједињења уме и представљаће корак ка поновном стварању

⁵⁶¹ Исто, стр. 37.

⁵⁶² An IPT Investigative Report on Jamaat-e-Islami Network's Support for Jihad and Islamism, *The Investigative Project on Terrorism*, Washington, D.C, June 2019, стр. 15, доступно на: <https://www.investigativeproject.org/documents/misc/1058.pdf>, приступљено 10.6.2021.

⁵⁶³ Rubin Judith Colp, North America, у књизи: Rubin Barry (editor), *Guide to Islamist Movements, vol. 1*, M.E. Sharp, New York, England, 2010, стр. 580.

⁵⁶⁴ International Business Publication (аутор и издавач), *Arab Lobby in the United States Handbook: organization, operation, performance...*стр. 112.

⁵⁶⁵ Исто, стр. 112.

⁵⁶⁶ Исто, стр. 112.

⁵⁶⁷ Исто, стр. 112. О мисији и циљевима ICNA, такође видети и на њиховом сајту: <https://www.icna.org/about-icna/mission-vision/>, приступљено 11.6.2021.

⁵⁶⁸ An IPT Investigative Report on Jamaat-e-Islami Network's Support for Jihad and Islamism...стр. 6,

халифата.⁵⁶⁹ Један од оснивача организације ICNA, Талат Султан (Talat Sultan), 2016. године такође у интервјуу за матични часопис наводи да је „идеја за оснивање организације настала као потреба да се оснује покрет који ће спроводити даву како би позвао немуслимане да прихвате ислам и едуковао их о исламу као начину живота и свакодневној посвећености Алаху.“⁵⁷⁰ Ипак, најкраће и најдиректније, прави циљ ове организације објашњава Шамим Сидики (Shamim Siddiqui) који је био задужен за издавачку и проповедачку делатност, а пре доласка у САД, 20 година је провео као члан пакистанског огранка Џамаа-е-Ислами. Сидики наводи да је главни циљ ICNA „да омогући да Алахова вера буде доминантна на целој планети.“⁵⁷¹ Оно што се у програму организације ICNA јасно подвлачи као приоритет јесте „већи ангажман са немуслиманима у циљу промоције ислама, као и да је ICNA у сред про-шеријатске кампање чији је циљ да објасни да исламски закон није претња америчком друштву.“⁵⁷²

Неки од значајнијих пројеката које је ICNA покренула на америчком тлу су *ICNA Relief*, *877 - Why Islam*, *Young Muslims*, *The National Shura Council*, *The Message International*, *Muslim Alert Network*, *Muslim Savings and Investments* и други који су формираны током година како би задовољили потребе америчке исламске заједнице.⁵⁷³ Поред наведених пројеката, ICNA је позната и по томе што организује и активности за жене, у оквиру секције која носи назив *ICNA Ladies*.⁵⁷⁴

Поред тога што се налази на листи лобија Муслиманског братства,⁵⁷⁵ ICNA се помиње и као филијала јужноазијског исламског покрета Џамаа-е-Ислами.⁵⁷⁶ То је потврђено и у Резолуцији америчког Конгреса означеној бројем *H. Res 160*, фебруара 2019. године, у којој се позива Стејт Департмент, Агенција за национални развој (*Agency for International Development*) и друге релевантне институције да обуставе финансирање и сваку сарадњу са организацијама које су повезане са организацијом Џамаа-е-Ислами, а међу њима се наводи и ICNA.⁵⁷⁷ Међутим, забележено је да је ICNA на својим конвенцијама угостила поједине лидере Џамаа-е-Ислами, који су негативно говорили о САД и Западу. Један од њих био је на пример Јусуф Ислахи (Yusuf Islahi), лидер индијске фракције организације Џамаа-е-Ислами, која носи назив Џамаа-е-Ислами Хинд (*Jamaat-e-Islami Hind*). Једна од његових контроверзних изјава била је да су за терористички напад од 11. септембра 2001. године криви Јевреји, као и да је тај догађај одговор на америчку ароганцију.⁵⁷⁸ На сајту организације ICNA до скоро се могла видети и његова биографија, али је временом уклоњена. Можда је то серверска грешка или технички проблем, али мишљења смо да је већа вероватноћа да ICNA жели да прикрије везе са лицима која су повезана са терористичким организацијама.

На конференцији у организацији ICNA, одржаној 1990. године, присутнима се обратио и Мухамед Сијам (Mohammad Siyuam), високо рангирани представник Хамаса, као и Курсид

---

⁵⁶⁹ Исто, стр. 6.

⁵⁷⁰ Исто, стр. 10-11.

⁵⁷¹ Исто, стр. 11.

⁵⁷² <https://www.investigativeproject.org/3562/icna-relief-promotes-jihad-donations>, приступљено 1.6.2021.

⁵⁷³ <https://icna.org/about/>, приступљено 1.6.2021.

⁵⁷⁴ Vukelić Milan, *Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the USA...*стр. 52.

⁵⁷⁵ Видети: *An Explanatory Memorandum on the General Goal for the Group in North America...*стр. 32.

⁵⁷⁶ *An IPT Investigative Report on Jamaat-e-Islami Network's Support for Jihad and Islamism...*стр. 3.

⁵⁷⁷ *Expressing concern about the threat posed to democracy and human rights by theocratic groups operating in South Asia*, 116th Congress, 1st Session, H. Res. 160, U.S. House of Representatives, Introduced in House – Foreign Affairs by Rep. Jim Banks, Washington, D.C., February 28th 2019, стр. 4, доступно на: <https://www.congress.gov/116/bills/hres/160/BILLS-116hres160ih.pdf>, приступљено 10.6.2021.

⁵⁷⁸ *An IPT Investigative Report on Jamaat-e-Islami Network's Support for Jihad and Islamism...*стр. 7-8.

Ахмад, тадашњи заменик лидера пакистанске терористичке организације Џамаа-е-Ислами.⁵⁷⁹ Њихово присуство пренео је и *The Message*, часопис у издању ICNA, који је у једној од својих публикација најавио Ахмада и Сијама као говорнике, јула 1990. године.⁵⁸⁰

Поменимо и врло контроверзан став Тајаба Јунуса (Tayyab Yunus), лидера омладине организације ICNA, који је на конвенцији 2000. године присутне упитао: „Сви би волели да видимо нашу децу као успешне инжењере, али ко од вас би могао рећи да жели да пошаље своје синове у цихад у Чеченију ? Колико вас заправо може да каже да жели да пошаље своју децу у цихад?“⁵⁸¹

Цихадистичку оријентацију организације ICNA, потврдио је и њен тадашњи председник Зулфикар Али Шах (Zulfikar Ali Shah) на конвенцији 2001. године, када је предводио присутне, са којима је у глас на арапском језику узвикивао: „Наш пут, наш пут је цихад, цихад.“⁵⁸²

Поједини активисти организације ICNA директно су учествовали у терористичким делима. Наведимо као пример Фахада Хашмија (Fahad Hashmi), Пакистанца који је одрастао у Њујорку и дипломирао на колеџу у Бруклину. Он је из Лондона депортован у САД, након што је ухапшен на Хитроу аеродрому, где се сукобио са особљем, док је покушавао да побегне у Пакистан. Он је оптужен да је пружао подршку Ал Каиди у Авганистану, тако што им је транспортовао војну опрему али и асистирао у регрутацији терориста. Помоћ му је пружао и Мухамед Јунаид Бабар (Mohammed Junaid Babar), такође бивши студент бруклинског колеџа и агент Ал Каиде који је учествовао у покушају ликвидације пакистанског председника Первеза Мушарафа, 2003. године.⁵⁸³ Фахад Хашми је признао своју повезаност са Ал Каидом и 2010. године је у САД осуђен на 15 година затвора.⁵⁸⁴

3.5. Интернационални институт исламске мисли

Идеја о оснивању организације Интернационални институт исламске мисли (*International Institute of Islamic Thought*, у даљем тексту ИИТ) настала је на састанку исламских лидера у Лугану 1977. године, који су организовали припадници Муслиманског братства Јусуф Нада и Галеб Химат.⁵⁸⁵ Званично, ИИТ је основана 1981. године у Пенсилванији, а као оснивачи организације наводе се бивши заменик премијера Малезије Анвар Ибрахим (Anwar Ibrahim) и професор Исмаил ал Фаруки (Ismail al Faruqi), један од лидера Муслиманског братства.⁵⁸⁶ Поред њих, оснивању организације знатно су допринели и већ поменути Џамал ал Барзињи и Ахмад Тотонци, Абдулхамид Абусулајман (Abdulhamid Abusulauman) и Таха Џабир ал Алвани (Taha Jabir al Alwani), Јакуб Мирза (Yaqub Mirza), извршни директор Фондације СААР (*SAAR Foundation*) која је била повезана са Хамасом и Сајид М. Сид (бивши председник MSA). Касније се организацији ИИТ придружио и бивши министар образовања Јордана, Ишак Ахмад Фаркан (Ishaq Ahmad Farhan), који је био близак са јорданским огранком Муслиманског братства.⁵⁸⁷ Садашње седиште организације налази се

⁵⁷⁹ <https://www.investigativeproject.org/3562/icna-relief-promotes-jihad-donations>, приступљено 1.6.2021.

⁵⁸⁰ Видети: *691-icna-1990-conv-flyer-in-july-1990-the-message.pdf* ([investigativeproject.org](https://www.investigativeproject.org)), приступљено 1.6.2021.

⁵⁸¹ Rubin Judith Colp, North America...стр. 585.

⁵⁸² <https://www.investigativeproject.org/3562/icna-relief-promotes-jihad-donations>, приступљено 1.6.2021.

⁵⁸³ Lappen Alyssa A., The Muslim Brotherhood in North America...стр. 163.

⁵⁸⁴ Видети: *U.S. citizen sentenced in Manhattan Federal Court to fifteen years in prison for conspiring to provide material support to Al Qaida*, United States Attorney Southern District of New York, June 2010, доступно на: <https://www.justice.gov/archive/usao/nys/pressreleases/June10/hashmisyedsentencingpr.pdf>, приступљено 1.6.2021.

⁵⁸⁵ Johnson Ian, The Brotherhood's Westward Expansion...стр. 77-78.

⁵⁸⁶ Vukelić Milan, Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the USA...стр. 53.

⁵⁸⁷ Baran Zeyno, The Muslim Brotherhood's U.S. Network...стр. 100.

у Херндону, савезна држава Вирџинија, а своје испоставе има и у бројним градовима широм света.⁵⁸⁸

Главни циљ организације ИИТ у САД јесте тзв. *исламизација знања*. Наиме, ИИТ наводи да „подржава истраживачке пројекте који се баве реконструкцијом исламске мисли и погледа на свет по принципима Курана и Суне.“⁵⁸⁹ Своју мисију ИИТ настоји да оствари одржавањем научних конференција и семинара, спровођењем студијских програма, пружањем подршке научним радницима и истраживачима који делују у циљу ширења исламске мисли, објављивањем радова на енглеском, арапском, али и на другим језицима, као и успостављањем сарадње са научним институцијама и универзитетима широм света, који делују у истом циљу.⁵⁹⁰ Како би њихов метод рада постао глобално видљив и свима доступан, ИИТ 1989. године објављује свој манифест под називом *Islamization of Knowledge: General Principles and Work Plan*⁵⁹¹. У овој публикацији јасно се наводи да је „колонијализам допринео вестернизацији и секуларизацији исламског образовања, што је имало катастрофалне последице по уму, препознатљиву универзалну заједницу муслимана.“⁵⁹²

Федералном истрагом америчких власти из 2002. године, закључено је да је SAFA група, била уско повезана са терористичким организацијама Хамас и Палестински исламски џихад (*Palestinian Islamic Jihad*) и то посредством ИИТ, која је била део њихове мреже. Марта исте године, операцијом *Green Quest*, федералне власти врше претрагу бројних организација за које се верује да су повезане са Муслиманским братством, па између осталог и ИИТ.⁵⁹³ Запленом њихових рачунара и провером финансијских извештаја и других докумената, доказано је да је ИИТ директно учествовала у финансирању исламских терористичких организација, као и да је повезана са Палестинским исламским џихадом.⁵⁹⁴ Такође је примећено да су велике суме новца пребачене организацији Светско предузеће за исламске студије (*World Islamic Studies Enterprise*), коју је основао Сами ал Ариан (*Sami Al Arian*).⁵⁹⁵ Он је био активиста ИИТ, а 2006. године је од стране америчких власти оптужен да је величао и финансијски помагао терористичку организацију Палестински исламски џихад, што је касније и лично признао. Након одређеног временаведеног у притвору, депортован је у Турску.⁵⁹⁶ Ал Ариан је у

---

⁵⁸⁸ International Business Publication (аутор и издавач), *Arab Lobby in the United States Handbook: organization, operation, performance...*стр. 105.

⁵⁸⁹ Baran Zeyno, *The Muslim Brotherhood's U.S. Network...*стр. 100..

⁵⁹⁰ International Business Publication (аутор и издавач), *Arab Lobby in the United States Handbook: organization, operation, performance...*стр. 105.

⁵⁹¹ Видети: AbuSulayman Abdulhamid (edition editor), *Islamization of Knowledge: General Principles and Work Plan*, Second Edition - Revised and Expanded, International Institute of Islamic Thought Herndon, Virginia, 1989, доступно на:

https://www.muslimlibrary.com/dl/books/English_Islamization_of_Knowledge_General_Principles_and_Work_Plan.pdf, приступљено 15.6.2021.

⁵⁹² Shideler Kyle, Daoud David, International Institute of Islamic Thought (ИИТ): The Muslim Brotherhood's Think Tank, *Center for Security Policy - Occasional Paper Series*, July 2014, Washington D.C., стр. 5, доступно на: <https://centerforsecuritypolicy.org/wp-content/uploads/2014/07/IIIT-Backgrounder-final-07-28-14-1.pdf>, приступљено 15.6.2021.

⁵⁹³ Shideler Kyle, Daoud David, International Institute of Islamic Thought (ИИТ): The Muslim Brotherhood's Think Tank...стр. 8.

⁵⁹⁴ Vukelić Milan, *Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the USA...*стр. 53.

⁵⁹⁵ Shideler Kyle, Daoud David, International Institute of Islamic Thought (ИИТ): The Muslim Brotherhood's Think Tank...стр. 8.

⁵⁹⁶ Vukelić Milan, *Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the USA...*стр. 53.

САД изградио имиц умереног исламског лидера, иако је у својим наступима проклињао на смрт Америку и Израел и помогао у организацији терористичких напада против Израела.⁵⁹⁷

Бери Рубин наводи да су организацију ШТ створили симпатизери и припадници Муслиманског братства, уз помоћ новца богатих Саудијаца, а у књизи из 2001. године под насловом *Violence* аутора Абд ал Хамида абу Сулајмана (Abdul Hamid Ahmad AbuSulayman) иза које стоји управо ШТ, наводи се да је Израел страни узурпатор који мора бити суочен са „страхом, терором и недостатком сигурности.“⁵⁹⁸

3.6. Уједињена асоцијација за студије и истраживања

На листи пријатељских организација Муслиманског братства⁵⁹⁹, налази се и Уједињена асоцијација за студије и истраживања (*United Association for Studies and Research*, у даљем тексту UASR) коју је 1989. године у Чикагу основао Муса Абу Мазрук, у форми тинк - танка, са превасходним циљем да промовише идеологију Хамаса у САД. Организација је затворена од стране америчких федералних власти 2004. године, а да је била у директној вези са Хамасом, потврдио је и један од истакнутијих оперативаца ове терористичке организације Мохамед Салах. Он је навео да је UASR у САД вршио улогу политичке команде Хамаса, као и да је њен директор у САД био Ахмед Јусуф (Ahmed Yousef), који је 2005. године побегао из САД, како не би био кривично гоњен, да би такође у том периоду постао политички саветник лидера Хамаса Исмаила Ханијеџа (Ismail Haniyeh). Јусуф је у оквиру Хамаса, обављао и дужност потпарола за западне медије.⁶⁰⁰

3.7. Баит ул мал

Организација Баит ул мал (*Baitul Mal Inc*, у даљем тексту ВМІ) је основана 1985. године у Сикокусу, граду у савезној америчкој држави Њу Џерси, од стране Египћанина Солимана С. Бихеирија (Soliman S. Biheiri), којег су америчке власти ухапсиле због кршења имиграције и финансирања тероризма.⁶⁰¹ ВМІ је настала као организација која ће муслиманима пружати финансијске услуге у областима инвестиција, консалтинга, међународне трговине, лизинга и слично. Међутим, 1999. године, амерички истражитељи проналазе везу ВМІ са организацијом Интернационална милост (*Mercy International*) која је представљала параван за финансирање Ал Каиде. Поред тога, ВМІ је била у контакту са бројним лицима повезаним са финансирањем међународног тероризма, конкретно Хамаса и Ал Каиде, а верује се да је ВМІ учествовала чак и у финансирању бомбашких напада Ал Каиде на америчке амбасаде у Кенији и Танзанији 1998. године.⁶⁰²

У сведочењу пред америчким Сенатом, 2003. године, Ричард Кларк (Richard Clarke) је навео да листа инвеститора ВМІ, указује на могућност да је ова организација само параван за пружање финансијске подршке терористичким групама. Како Кларк наводи, на листи инвеститора налазили су се:

- Муса Мухамед Абу Мазрук, добро познати лидер Хамаса, као и Јасин ал Кади (Jasin al Qadi), који се наводи као један од финансијера Ал Каиде;

⁵⁹⁷ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 23.

⁵⁹⁸ Наведено према: Rubin Judith Colp, *North America...* стр. 588.

⁵⁹⁹ Видети: An Explanatory Memorandum on the General Goal for the Group in North America... стр. 32.

⁶⁰⁰ Baran Zeyno, *The Muslim Brotherhood's U.S. Network...* стр. 103.

⁶⁰¹ <https://www.washingtontimes.com/news/2004/mar/28/20040328-115805-6149r/>, приступљено 1.7.2021.

⁶⁰² <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/baitul-mal-inc-bmi>, приступљено 1.7.2021.

- Јусуф Нада и Галеб Химат, оснивачи банке Ал Таква (*Al Taqwa*), са којом је ВМІ имала финансијске аранжмане. Новембра 2001. године, савезна влада САД је ову банку, као и њене чланове, представила као финансијске помагаче Ал Каиде;
- Барака група (*Baraka Group*), на чијем је челу Салех Камел (*Saleh Kamel*), оснивач суданске исламске банке, у којој су поједини високо рангирани припадници Ал Каиде имали више рачуна;
- Јусуф ал Карадави, високо рангирани припадник Муслиманског братства, који се наводи и као лични пријатељ оснивача ВМІ Солимана С. Бихеирија. Иначе, Јусуф ал Карадави се помиње и као један од акционара поменуте Ал Таква банке, као и члан њеног шеријатског одбора;
- Као инвеститор ВМІ, помиње се и Кувајтска финансијска кућа (*The Kuwait Finance House*). Јануара 2003. године, америчко Министарство финансија прогласило је ову установу као терористички ентитет који је под директном контролом кувајтског огранка Муслиманског братства. Као један од појединаца који је директно учествовао у финансијским трансакцијама Кувајтске финансијске куће и ВМІ, наводи се Тарик Сувајидан (*Tareq Suwaidan*), један од лидера Муслиманског братства у Кувајту;
- Прегледом компјутера оснивача ВМІ Солимана С. Бихеирија, установљено је да је он био у контакту и са већ поменути професором Самијем ал Арианом, оптуженим због сарадње са организацијом Палестински исламски джихад.⁶⁰³

Рад организације ВМІ званично је обустављен 2001. године.⁶⁰⁴

3.8. Исламски фонд Северне Америке

Организација Исламски фонд Северне Америке (*North American Islamic Trust*, у даљем тексту *НАИТ*) основана је 1973. године у Индијани од стране организације *MSA*.⁶⁰⁵ Идеја је била створити организацију која ће проширити свој утицај изван универзитетских кампуса. Оснивањем ове организације у форми вакуфа, сврха *НАИТ*, као што се наводи и у њиховим оснивачким актима, била је да „служи у најбољем интересу ислама и *MSA* у САД и Канади.“⁶⁰⁶ Ова организација примала је велике своте новца, пре свега из Саудијске Арабије, што им је омогућило да финансирају бројне пројекте. Избијањем Иранске исламске револуције 1979. године, Саудијска Арабија још агресивније почиње да врши свој утицај на америчке муслимане, те они повећавају своје донације што је организацији *НАИТ* омогућило да преузме контролу над великим бројем џамија у САД. Према интерним документима *НАИТ*, ова организација је контролисала око 300 исламских центара, а поједини аналитичари за националну безбедност износе податак да је *НАИТ*, само током 2003. године, поседовала имовину 75% џамија у САД, док је заједно са организацијом *ISNA*, имала утицај и на њихов идеолошки садржај.⁶⁰⁷ Стивен Мерли (*Steven Merley*), у извештају о деловању Муслиманског братства, наводи да проценат исламске инфраструктуре у САД, која је под контролом организације *НАИТ*, варира у распону од 27-79%.⁶⁰⁸

Према документима *FBI* из 1987. године, ова организација захваљујући помоћи из блискоисточних земаља, подстиче джихад међу америчким муслиманима и то кроз

⁶⁰³ *Statement to the House on Terrorist Financing*, Statement before the United States Senate Banking Committee by Clarke Richard, 22th October 2003, стр. 14-16, доступно на: https://en.wikisource.org/wiki/Statement_to_the_House_on_Terrorist_Financing, приступљено 15.8.2021.

⁶⁰⁴ <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/baitul-mal-inc-bmi>, приступљено 15.8.2021.

⁶⁰⁵ <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/north-american-islamic-trust-nait>, приступљено 15.8.2021.

⁶⁰⁶ Baran Zeyno, *The Muslim Brotherhood's U.S. Network...* стр. 99-100.

⁶⁰⁷ Исто, стр. 100.

⁶⁰⁸ Merley Steven, *Muslim Brotherhood in the United States...* стр. 42.

финансирање активности попут демонстрација против САД и Израела, пружањем подршке Палестинском ослободилачком покрету (Palestine Liberation Organization), али и иранској Исламској револуцији и влади Исламске Републике Иран, као и ширењем пропаганде која осуђује операције САД на Блиском истоку.⁶⁰⁹

Крајем осамдесетих година прошлог века, FBI је у још једном свом документу навео да у оквиру организације NAIT делују појединци који подржавају иранску Исламску револуцију предвођену ајатолахом Хомеинијем али и другим шиитским лидерима, који су објавили рат САД и Израелу, јер их сматрају непријатељима исламске вере.⁶¹⁰

Најзад, у трећем документу из 1988. године, FBI долази до суштине и препознаје NAIT као једну од организација која је под контролом Муслиманског братства и чији је дугорочни план да „успостави исламску револуцију у САД и политичку контролу над свим неисламским владама у свету.“⁶¹¹ Један од тројице повереника организације NAIT био је Басам Осман (Basam Osman), који је препознат као високо рангирани члан Муслиманског братства.⁶¹² Дакле, констатујемо да је и FBI својим извештајима потврдио да Меморандум о деловању Муслиманског братства у САД није измишљотина групе *исламофобичних* Американаца, већ опасност коју САД морају да врло озбиљно схвате.

У већ поменутој операцији *Green Quest*, коју је америчка савезна влада спровела у циљу разбијања ланца организација на територији САД које су повезане са терористичким групама, на мети је била и NAIT. Установљено је да је ова организација представљала саветодавног партнера групи Амана узајамни фонд (*Amana Mutual Funds Trust*), чији је оснивач Јакуб Мирза, који је такође био предмет истраге у оквиру поменуте операције *Green Quest*. Током суђења организацији HLF, наведено је да је ISNA преко NAIT финансирала лидере Хамаса али и институције које су са њима повезане, на пример Исламски универзитет у Гази (*Islamic University of Gaza*) и Исламски центар Газе (*Islamic Center of Gaza*), који је основан од стране једног од истакнутијих шефова Хамаса, Ахмеда Јасина (Ahmed Yassin). Поред наведеног, NAIT надгледа деловање и других организација које се налазе на Меморандуму Муслиманског братства за деловање у САД, конкретно мислимо на Публикације америчког фонда (*American Trust Publications*) и Сервис исламских књига (*Islamic Book Service*), које се баве дистрибуцијом исламске литературе (књига и CD - ова).⁶¹³

3.9. Савет за фикх Северне Америке – ИСНА комитет за фикх

Организација Савет за фикх Северне Америке (*Fiqh Council of North America*, у даљем тексту FCNA) корене вуче из већ поменуте организације MSA, тачније њеног Одбора за верска питања, који се касније развио у засебну организацију познату као ИСНА комитет за фикх (*ISNA Fiqh Committee*). Како се исламска заједница у САД развијала, а самим тим и њене потребе али и проблеми, 1986. године од ИСНА комитета за фикх настаје FCNA. Иако је деловала као засебна организација FCNA је остала филијала ISNA, а главне активности биле су јој саветовање и едукација верника о важности спровођења шеријата у Северној Америци, како у њиховим сопственим животима, тако и шире. У појединим документима америчке владе наводи се да је FCNA званично настала тек 15. јуна 1994. године у Вирџинији као непрофитна организација, а као њени први оснивачи означени су Таха Џабир ал Алвани (Таха Jabir Al

⁶⁰⁹ <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/north-american-islamic-trust-nait>, приступљено 15.8.2021.

⁶¹⁰ Исто, приступљено, 15.8.2021.

⁶¹¹ Исто, приступљено 15.8.2021.

⁶¹² Merley Steven, *Muslim Brotherhood in the United States...* стр. 42.

⁶¹³ <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/north-american-islamic-trust-nait>, приступљено 15.8.2021.

Alwani), Цамал ал Барзињи и Абдурахман Аламуди (Abdurahman Alamoudi). Такође, документа откривају да је FCNA у блиској вези са организацијом ИТТ и Фондацијом SAAR, са којима чак дели и адресу.⁶¹⁴ Једна од главних активности организације FCNA је „издавање фатви (правних препорука) и преиспитивање могућности увођења шеријата као правног оквира који ће регулисати животе муслимана у САД.“⁶¹⁵ Након терористичког напада на САД, 11. септембра 2001. године, FCNA је донела фатву којом даје легитимитет војницима исламске вероисповести у оквиру америчке армије да учествују у рату против земаља које су дале допринос извршавању терористичког акта, па чак и ако се ради о њиховој браћи по вери. Четири године касније, дакле 2005. године, FCNA издаје фатву којом се осуђује повезивање ислама са тероризмом и екстремизмом, наводећи да је то грађанска и верска обавеза сваког верника. Ову фатву подржало је више од стотину исламских организација и џамија у САД. Поред тога, FCNA је помагала верницима и око решавања свакодневних недоумица која се тичу склапања брачних уговора, учествовања у прославама неисламских празника као што су на пример Божић и Дан независности и слично. На тај начин, ова организација помаже муслиманима да остану посвећени својој вери, упркос томе што се налазе у неисламском окружењу.⁶¹⁶

Баш као бројне исламске организације у САД и FCNA је током 2002. године била под присмотром током операције *Green Quest*. Након претреса канцеларија ове организације није дошло до хапшења чланова FCNA, али је подигнута оптужница против двоје лица, међу којима је био и Абдурахман Аламуди.⁶¹⁷ Он је 2004. године, осуђен на 23 године затвора због повезаности са терористичким организацијама, учествовању у нелегалним финансијским трансакцијама са Либијом из које је износио новац и то покушао да сакрије од америчког закона, али и давање лажних изјава приликом захтева за натурализацију.⁶¹⁸ Министарство финансија САД наводи да је Аламуди пренео више од милион долара испостави Ал Каиде у Великој Британији.⁶¹⁹

3.10. Удружење муслиманске арапске омладине

У једном од интерних докумената Муслиманског братства наводи се да је ова организације настала 1972. године под именом Удружење муслиманске омладине Кувајта (*Muslim Kuwaiti Youth's Association*), са превасходним циљем да се посвети студентима који долазе у САД из арапских земаља. Осамдесетих година прошлог века, организација почиње да се убрзано развија, под будним оком *Ихваниста* (Муслимасног братства) који су усмеравали њено деловање и руководили на локалном нивоу.⁶²⁰ Као Удружење муслиманске арапске омладине (*Muslim Arab Youth Association*, у даљем тексту МАУА) настаје 1989. године са седиштем у Плејнфилду у држави Индијани и бива активна све до 2004. године. У званичним документима организације МАУА наводи се следеће: „У срцу Америке, у дубинама корупције,

⁶¹⁴ Merley Steven, *Muslim Brotherhood in the United States...*стр. 39.

⁶¹⁵ Hlaváčová Simona, *US Based Islamist Network: Presence in Cyberspace and Online Projects*, *Masaryk University Journal of Law and Technology*, Issue 2007, No. 2, 2007, стр. 270.

⁶¹⁶ Curtis IV Edward E., *Encyclopedia of Muslim - American History...*стр. 201.

⁶¹⁷ <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/fiqh-council-of-north-america-fcna>, приступљено 1.9.2021.

⁶¹⁸ Видети: *Abdurahan Alamoudi Sentenced to Jail in Terrorism Financing Case*, *U.S. Department of Justice*, October 15, 2004, доступно на: https://www.justice.gov/archive/opa/pr/2004/October/04_crm_698.htm, приступљено 1.9.2021.

⁶¹⁹ Baran Zeyno, *The Muslim Brotherhood's U.S. Network...*стр. 101.

⁶²⁰ Merley Steven, *Muslim Brotherhood in the United States...*стр. 57, фн. 115. Такође видети и интерни документ Муслиманског братства под називом “*Shura Council Report on the future of the Group*”, стр. 4, доступно на: <https://www.investigativeproject.org/documents/21-shura-council-report-on-the-future-of-the-group.pdf>, приступљено 16.9.2021.

пропасти и моралне ускраћености, елита исламске омладине чврсто се држи Алаховог учења.⁶²¹ Такође, у публикацијама ове организације може се прочитати да је „западна цивилизација заснована на одвојености религије од живота док је исламска цивилизација заснована на фундаментима који су супротни од западних.“⁶²²

МАУА је пажњу јавности почела да привлачи одмах по оснивању, дакле 1989. године, када је учествовала у организацији врло контроверзне конференције у Канзас Ситију на којој је такође присутан био члан Хамаса Мохамед Сијам, у својству говорника. Он је позвао муслимане на оружани цихад против Израела, Јевреја и хришћана. На истој конференцији присутан је био и Насер Химди (Nasser Himdi) који је у Чикагу узимао часове руковања оружјем, под будним оком озлоглашеног терористе Мохамеда Салаха, који је касније ухапшен у Израелу. Сви присутни на овом окупљању позвани су да подрже палестинску интифаду против Израела, док је излагање једног од главних говорника, који је представљен као човек који је у терористичком нападу аутобусом усмртио 16 Израелаца, испраћено са великим овацијама и поклицима - *Алах екбер*.⁶²³

На конференцији у организацији МАУА у Толеду, држава Охајо, одржаној 1995. године, један од говорника био је и шеик Јусуф ал Карадави, који је том приликом изјавио: „Ми ћемо покорити Европу, ми ћемо покорити Америку ! Не мачем, већ путем даве.“⁶²⁴ Сматрамо да управо ова реченица Ал Карадавија, пластично описује праве циљеве свих цихадистичких лобија који делују на територији САД и који су у нашем фокусу истраживања.

3.11. Фондација свете земље за помоћ и развој

HLF била је највећа добротворна исламска организација у САД, основана 1987. године у Лос Анђелесу под називом Фонд окупиране земље (*Occupied Land Fund*). Њен примарни циљ био је прикупљање помоћи за угрожени палестински народ на територији Западне обале и Појаса Газе у Израелу. Четири године касније организација мења име у HLF, а своје седиште премешта у град Ричардсон у држави Тексас. Том приликом HLF оснива и своје три испоставе у државама Калифорнија, Илиноис и Њу Џерси.⁶²⁵

Израелске власти су 1997. године извршиле упад у канцеларије HLF у Јерусалиму и откриле да је амерички огранак HLF пребацивао велике своте новца терористичкој организацији Хамас, више од 12 милиона долара, вршећи уз то и пропагандну делатност кроз величање Хамаса путем видео снимака, докумената али и другим каналима. На основу ових података, америчке власти 2001. године започињу кривични процес против ове организације. Временом је откривено да је лидер HLF Гасан Елаши (Ghassan Elashi), иначе оснивач и интернет компаније *InfoCom*⁶²⁶, донирао Хамасу 11 милиона долара. Ко-оснивач и председник HLF Шукри Абу Бакер (Shukri Abu Baker) такође је учествовао у финансирању Хамаса, а

⁶²¹ <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/muslim-arab-youth-association-maya>, приступљено 16.9.2021.

⁶²² Исто, приступљено 16.9.2021.

⁶²³ Исто, приступљено 16.9.2021.

⁶²⁴ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 280.

⁶²⁵ Rubin Judith Colp, North America... стр. 581. Напомињемо да поједини извори наводе да је HLF основана 1989. године. Видети на пример: Mawyer Martin, *Twilight in America: The Untold Story of Islamic Terrorist Training Camps Inside America...* стр. 125.

⁶²⁶ Аутор Пол Спери наводи да је Елаши, заједно са своја четири брата, оптужен да је преко компаније *InfoCom* са седиштем у Даласу, илегално слао робу високе технологије у Сирију, коју су америчке власти означиле као земљу која спонзорише тероризам и у којој се наводно крио и Абу Муса Мазрук, лидер Хамаса. Видети о томе: Sperry Paul, *Infiltration: How Muslim Spies and Subversives have Penetrated...* стр. 253.

Мохамед ал Мезаин (Mohammad Al Mezain) који је у једном периоду био на функцији председника HLF, јавно је изнео податак да је он лично у САД прикупио 1.8 милиона долара за потребе активности Хамаса.⁶²⁷

У оптужници против HLF, америчка влада је потврдила да је ова организација део мреже Муслиманског братства која у САД шири исламско-фундаменталистичку идеологију, коју заступа и Хамас.⁶²⁸ Децембра 2001. године, дакле недавно после терористичког напада Ал Каиде од 11. септембра исте године, извршном наредбом тадашњег председника САД, HLF је проглашена терористичком организацијом, па је самим тим и затворена. Пресуда против HLF и њених чланова, како се наводи у саопштењу FBI, највећа је победа америчких власти против финансирања тероризма у САД, од добро познатих догађаја који су се одиграли 11. септембра 2001. године.⁶²⁹ Упркос јаким доказима, суђење организацији HLF трајало је веома дуго. Оптужница је подигнута 2004. године, да би тек 2007. године суђење отпочело, али исте године судија Џо Фиш (Joe Fish) прекида процес, јер порота није могла да донесе одлуку. Најзад, 2008. године, суђење се наставља и оснивачи HLF бивају осуђени.⁶³⁰ Пресудом по свим тачкама (укупно 108), оптуженима су додељене следеће затворске казне:

- Шукри Абу Бакер, 65 година затвора;
- Гасан Елаши, 65 година затвора;
- Муфтид Абдулкадер (Mufid Abdulqader), 20 година затвора;
- Абдулрахман Одех (Abdulrahman Odeh), 15 година затвора;
- Мохамед ал Мезаин, 15 година затвора.⁶³¹

3.12. Муслиманско америчко друштво

Број исламских организација у САД, који је основан или је под контролом Муслиманског братства увећан је 1993. године, оснивањем организације Муслиманско америчко друштво (Muslim American Society, у даљем тексту MAS) у држави Илиноис од стране Џамала Бадавија (Jamal Badawi), Омара Субанија (Omar Soubani), Ахмада Елкадија (Ahmad Elkadi) и Мухамеда Акифа (Mohammed Akef) који је био и лидер Муслиманског братства.⁶³² Како се наводи на званичној веб страници ове организације која данас има 40 својих представништва широм САД, њихова мисија заснива се на “унапређењу појединца и друштва преношењем исламског знања, промоцијом друштвеног рада, политичким активизмом и још много тога.”⁶³³

MAS улаже велике напоре да прикрије своје везе са Муслиманском братством. У једном од Меморандума MAS, организација налаже својим члановима да на свако питање које се односи на њихову везу са Братством одговоре негативно, тврдећи чак да је свака таква констатација исламофобија и меккартизам. Овим тврдњама, али и тужбама против клевете успели су да ућуткају бројне истраживаче, новинаре али и своју браћу по вери који су били свесни те чињенице.⁶³⁴ И сам Мухамед Акиф је једном приликом за лист *Tribune* изјавио да је он лично допринео оснивању MAS, док је некадашњи генерални секретар ове организације

⁶²⁷ Rubin Judith Colp, North America...стр. 582.

⁶²⁸ Исто, стр. 582.

⁶²⁹ <https://archives.fbi.gov/archives/news/stories/2008/november/hlf112508>, приступљено 16.9.2021.

⁶³⁰ Mawyer Martin, *Twilight in America: The Untold Story of Islamic Terrorist Training Camps Inside America*...стр. 125.

⁶³¹ Видети о томе: Quiggin Tom, *The Muslim Brotherhood in North America (Canada/USA)*...стр. 182.

⁶³² Baran Zeyno, *The Muslim Brotherhood's U.S. Network*...стр. 103-104.

⁶³³ <https://www.muslimamericansociety.org/about-us/>, приступљено 20.9.2021.

⁶³⁴ Baran Zeyno, *The Muslim Brotherhood's U.S. Network*...стр. 106.

Шакер ал Сајид (Shaker al Sayed) за исти медиј истакао врло важну информацију, а то је да су у том моменту чак 45% активних чланова MAS чинили припадници Муслиманског братства. Како наводи аутор Зеино Баран, услов за приступање организацији MAS, који је морао да испуни свако ко жели да постане активни члан, био је петогодишњи друштвени рад и проучавање списа идеолога Муслиманског братства, Хасана ал Бане и Сејида Кутба.⁶³⁵

Доказ о повезаности MAS са Муслиманским братством навела је и агент FBI Лара Бернс (Lara Burns), приликом сведочења на суђењу члановима HLF. Она је изјавила да је током претреса куће Исмаила Елбарасеа (Ismail Elbarasse), бившег помоћника вође Хамаса Мусе Абу Мазрука, пронађен телефонски именик у којем су се налазила имена најистакнутијих чланова Муслиманског братства у САД, а на првој страници именика под насловом Чланови управног одбора, налазило се 15 имена, међу којима су били и оснивачи MAS, Џамал Бадави, Омар Субани и Ахмад Елкади.⁶³⁶

Поред наведеног, исламистичке циљеве MAS отворено је потврдио и председник ове организације Есам Омеиш (Esam Omeish) и то у више наврата. Тако је на пример у августу 2007. године, гостујући у радио емисији код новинарке Лауре Инграм (Laura Ingraham), рекао да би волео да види шеријатско верско право у САД и да Американци сами гласају за његово спровођење. Септембра исте године, Омеиш је изабран од стране гувернера Вирџиније за члана Комисије за имиграцију, међутим поднео је оставку након изласка у јавност снимка у којем он шаље поруку Палестинцима у Вашингтону, да треба да буду посвећени џихаду, јер је то једини начин да ослободе своју земљу. Такође, он је честитао палестинским џихадистима који су вршили самоубилачке нападе, на њиховој посвећености у борби на Божијем путу, а у више наврата давао је врло контроверзне и негативне изјаве о Израелу.⁶³⁷ Председник MAS је и лично настојао да негира везе организације са Муслиманским братством истичући да тај документ не треба посматрати као било какав план *Ихваниста* за исламизацију Америке, као и да је поменути Меморандум „препун одвратних изјава које су у директној супротности са принципима нашег ислама.“⁶³⁸ Ипак, мишљења смо, упркос тврдњама Есама Омеиша, да подаци које смо навели у претходним редовима недвосмислено показују везу MAS и Муслиманског братства, иако се MAS формално не налази на листи пријатељских организација у Меморандуму за деловање у Америци из 1991. године, јер је основана две године касније.

3.13. Савет за америчко исламске односе

Једна од најистакнутијих исламских организација у САД је свакако CAIR, основана у Вашингтону, 1994. године. Њена примарна мисија јесте борба против антиисламских предрасуда са којима су муслимани у САД суочени као и документовање случајева које сматрају исламофобијом. Од 1996. године, CAIR издаје годишњи извештај о људским правима америчких муслимана под називом *The Status of Muslim Civil Rights in the United States*.⁶³⁹ За разлику од других исламских организација у САД, CAIR ужива незанемарљиву подршку грађана, има 33 поглавља, око 60 чланова који за свој рад добијају плату, али и више стотина волонтера. Као пример наводимо 2006. годину, када је CAIR само од чланарина инкасирао 41 хиљаду долара. Финансије CAIR су врло стабилне, а како сама организација наводи највећи део прихода добија од донација и грантова америчке владе. Према подацима из 2012. године,

⁶³⁵ Исто, стр. 104.

⁶³⁶ <https://www.investigativeproject.org/347/muslim-brotherhood-phonebook-confirms-that-mas-is>, приступљено 20.9.2021.

⁶³⁷ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 28.

⁶³⁸ Исто, стр. 27.

⁶³⁹ Curtis IV Edward E., *Muslims in America - a Short History...* стр. 94.

организација је располагала имовином у вредности од око 7.5 милиона долара, коју углавном чине некретнине.⁶⁴⁰

Оснивачи CAIR су некадашњи чланови организације IAP, такође лобија Муслиманског братства, Нихад Авад, Омар Ахмад и Рефик Џабер (Refeeq Jaber).⁶⁴¹ Иако се не налази на листи пријатељских организација Муслиманског братства у поменутом Меморандуму из 1991. године, јер је основана тек 1994. године, CAIR је можда и најзначајнији и најактивнији цихадистички лоби у Америци.⁶⁴² Управо је Нихад Авад, током 1994. године јавно изразио своју подршку Хамасу, терористичкој организацији за коју се верује да је продужена рука Муслиманског братства у Палестини.⁶⁴³ На поменутом суђењу HLF, организација CAIR је препозната као саучесник, а није на одмет навести да су Уједињени Арапски Емирати, новембра 2014. године, сврстали CAIR и MAS на листу терористичких организација, заједно са Ал Каидом, Исламском државом и другим сродним исламским групацијама.⁶⁴⁴

Поједини активисти CAIR, били су чак укључени у оружане цихадистичке активности и то на америчком тлу. Један од њих је Рендал Ројер (Randall Royer), који је током 1997. године био ангажован у CAIR као координатор за медијске активности. Он је 2003. године осуђен на 20 године затвора због сарадње са једном цихадистичком групом из Вирџиније, познатој по имену Вирџинијска цихадистичка мрежа (*Virginia Jihad Network*), која је планирала извршење терористичког напада у САД.⁶⁴⁵ Уосталом, има ли бољег доказа повезаности организације CAIR са терористичким организацијама од догађаја који се одиграо пре терористичког напада од 11. септембра 2001. године, када су припадници CAIR, заједно са организацијама Амерички муслимански савет (*American Muslim Council*) и Муслиманско веће за јавне послове (*Muslim Public Affairs Council*), без имало зазирања, врло самоуверено организовали протесте против одлуке Стејт Департмента да Хезболах, Хамас и Палестински исламски цихад декларише као терористичке организације. Такође, деведесетих година прошлог века, CAIR је отпочео кампању у виду јавних протеста против медија који су извештавали о историји милитантног ислама, коришћења термина *исламски фундаментализам* и наводно погрешног приказивања цихада у медијима, као активности у којој се подразумева и употреба силе. То је за исламске активисте, исте оне који су пресуду терористима за бомбашки напад на Светски трговински центар из 1993. године назвали неправдом, пример тзв. клеветања исламске вере.⁶⁴⁶

Једна од значајнијих активности организације CAIR у САД јесте подношење тужби против појединаца и организација, који су, по њиховој процени, увредили муслимане и њихову веру.⁶⁴⁷ У наставку навешћемо само неколико, од многобројних примера таквог деловања CAIR, на основу којих ова организација оправдава епитет цихадистичког лобија.

CAIR посебну пажњу посвећује заштити права муслимана на њиховим радним местима. Стога ова организација упућује послодавцима неколико захтева, садржаних у памфлету под називом *An Employer's Guide to Islamic Practices*, који би требао да помогне фирмама да

---

⁶⁴⁰ Kortmann Matthias, Rosenow - Williams Kerstin, *Islamic Organizations in Europe and the USA: A Multidisciplinary Perspective*, Palgrave Macmillan, New York, 2013, стр. 38.

⁶⁴¹ Quiggin Tom, *The Muslim Brotherhood in North America (Canada/USA)*...стр. 108.

⁶⁴² Vukelić Milan, *Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the USA*...стр. 46, фн. 7.

⁶⁴³ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs*...стр. 24.

⁶⁴⁴ Видети о томе: <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2014/11/17/why-the-u-a-e-is-calling-2-american-groups-terrorists/>, приступљено 1.10.2021.

⁶⁴⁵ Vukelić Milan, *Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the USA*...стр. 54.

⁶⁴⁶ Трифковић Срђа, *Сенка цихада*...стр. 338-339.

⁶⁴⁷ Mawyer Martin, *Twilight in America: The Untold Story of Islamic Terrorist Training Camps Inside America*...стр. 139.

разумеју верске захтеве муслимана и да им у складу с тим омогући одговарајуће услове. Неке од препорука које CAIR наводи су:

- Да се муслиманима не забрањује ношење браде на радним местима, чак иако је то против пословне политике послодавца, јер многи од њих браду носе из верских разлога. У складу с тим препоручљиво је сугерисати им да носе маску или да браду прикрију на неки други начин док су на радном месту;
- Многи муслимани на глави носе капе, познате као куфи, док жене носе хиџаб. Стога им њихови послодавци не смеју забрањивати да се тако одевају на радном месту, иако то није у складу са пословном политиком компаније;
- Неки муслимани ће одбити да се рукују са припадницима супротног пола, што не треба сматрати увредом, чак и ако се ради о лицу које им је надређено;
- Многи муслимани неће желети да гледају у очи своје саговорнике, што се не треба тумачити као одраз непоштовања или покушај избегавања комуникације;
- Муслиманима вера забрањује да конзумирају свињско месо. Стога, ако компаније поседују кантину, треба набавити посебну храну за своје раднике исламске вероисповести, од добављача који производе халал производе;
- Многи муслимани се не осећају угодно на друштвеним догађајима на којима се прослављају празници других вероисповести, као и на другим окупљањима на којима се служе алкохолна пића. Према томе, муслимани не смеју бити кажњени од својих послодаваца ако одбију присуство на таквим догађајима;
- Пошто је алкохол за муслимане забрањен, њихови послодавци не смеју да их приморавају да продају или да служе алкохолне производе. Такође, не треба да их позивају да учествују у активностима које садрже било какав вид коцкања;
- Петком муслимани практикују најважнију молитву, познату као џума намаз, која траје до 90 минута и обележава се током дана у џамијама. Муслиманима послодавци морају дозволити да у радно време обављају своје верске праксе;
- Током месеца Рамазана муслимани посте, тако да не користе паузу за ручак. Њихови послодавци требали би да им скрате радно време у том периоду, у трајању поменуте паузе;
- Муслиманима је обавеза да обављају пет дневних молитви, од којих су две у току радног времена. Послодавци морају обезбедити својим запосленима који су исламске вероисповести адекватне просторе за молитву, где ће они практиковати своју веру. Такође, за то време их не смеју узнемиравати. Они се у том периоду неће јављати на телефоне, нити ће разговарати са својим колегама, што они не смеју протумачити као увреду;
- Пре сваке молитве, муслимани морају практиковати абдест (ритуално чишћење лица, руку и ногу). У радно време, то углавном обављају над судоперама у ресторанима у трајању од петнаестак минута. Послодавци им не смеју ускраћивати ту праксу.⁶⁴⁸

Челници организације CAIR су тврдили да је овај памфлет привукао пажњу великог броја америчких фирми и корпорација и да је поручено више од 15 хиљада примерака као и да послодавци прихватају њихове сугестије, због све већег броја муслимана који се запошљавају. Само се поставља питање да ли је садржај који се наводи у поменутом штиву заиста

---

⁶⁴⁸ Sperry Paul, *Infiltration: How Muslim Spies and Subversives have Penetrated Washington...* стр. 227-228.

пријатељска сугестија послодавцима или се у ствари ради о наредби ? Руководилац једне од компанија која се налази на листи од 500 највећих и најпрофитабилнијих компанија у САД 500 (*Fortune 500*), навео је да CAIR заиста предњачи у борби за права муслимана, али да је њихов прави циљ спровођење исламизације радних места у САД. Он је такође CAIR назвао „културолошком петом колониом.“⁶⁴⁹

Поменимо и један врло интересантан случај из 1996. године, када је организација CAIR отпочела кампању против компаније Најки (*Nike*), једног од најпознатијих произвођача спортске опреме. Споран је био њихов нови модел патика који је носио назив EP (*Air*). Назив модела био је исписан стилизованим словима која су организацији CAIR личиле на реч *Алах* написано арапским словима. Компанија Најки није желела да одбаци ову оптужбу и улази у сукоб са CAIR, па је повукла поменути модел из продаје, а уз то је морала и да финансира изградњу игралишта у близини једне џамије на северу Вирџиније. Наравно, CAIR није пропустио прилику и да затражи да се компанија Најки подвргне тзв. обуци о осетљивости.⁶⁵⁰

Врло битну чињеницу примећује професор Срђа Трифковић, а то је да је након терористичког акта Ал Каиде у САД од 11. септембра 2001. године, CAIR лукаво почео да уклања своје везе са исламистима. Велики део, до тада доступне архиве, у виду саопштења за јавност, цитата из медија, говора активиста и бројних других активности, једноставно је нестало са њиховог веб сајта.⁶⁵¹ Подсећамо да смо у претходним редовима навели и да се на сајту организације ICNA више не може видети биографија Јусуфа Ислахија...Дакле, врло је могуће да се и CAIR и ICNA служе истом тактиком у циљу уклањања опипљивих доказа која их доводе у везу са лицима повезаним са тероризмом.

---

⁶⁴⁹ Исто, стр. 229-230.

⁶⁵⁰ Трифковић Срђа, *Сенка џихада...*стр. 339.

⁶⁵¹ Исто...стр. 341.

IV ЦИХАД САЛАФИСТИЧКИХ ЛОБИЈА У САД

1. Концепт салафистичког виђења исламске вере и (не)подударност са вахабизмом

Салафизам је настао крајем тринаестог и почетком четрнаестог века на основу учења исламског теолога Ибн Тамије, који је, гледајући како Монголи и Мамелуци продиру у исламски свет, остао забринут за будућност свог дина. Стога је позвао вернике да устану против освајача који се окренуо против заповести Алаха и Мухамеда, а у својим списима наводио је шта сматра исправним и како муслимани треба да практикују своју веру.⁶⁵² Салафистичка доктрина заснива се на шест основних начела и то су:

- Практиковање вере по узору на прве генерације муслимана;
- Прихватање монотеизма, у исламу познато под термином *таухид*;
- Константна борба против свих врста неверстава;
- Прихватање Курана и Суне као главних извора легитимитета;
- Одбијање неверничких иновација у вери;
- Веровање да се у Курану и Сунни могу наћи одговори на сва најважнија питања.⁶⁵³

Поред наведеног, припадници салафистичког покрета разликовали су се од других муслимана бројним специфичним обичајима, одећом, практиковањем намаза, говору... Тако су, на пример, истицали да је мушкарцима обавеза да носе браду, а да жене морају прекривати своја лица, давали су велики значај арапском језику и то оном класичном, изворном, који је особу која га познаје приближавао божанским изворима. Стриктно су одбијали, па чак су и исмевали, коришћење модерног арапског језика. Египатски салафија алим Саид Раслан (Said Raslan) је чак истицао да је недопустиво да се исламски проповедници служе колоквијалним, савременим арапским језиком, јер то доводи до неразумевања верског учења.⁶⁵⁴

Једна од специфичности салафизма, како тврди аутор Исмаил Раихан (Ismail Raihan), јесте инсистирање на поштовању ицтихада, самосталног тумачења вере, управо како би се спречило слепо праћење закона, које би довело до удаљавања од изворног знања које су поседовали први муслимани. Верује се да су чак и Ибн Тамија и његов ученик Ибн ал Кајим ал Џаузија (Ibn al Qayyim al Jawziyyah) предлагали да се најзначајнији извори, Куран и Суна, тумаче независно од правних школа. Ипак, Исмаил Раихан наводи да врло еминентни аутори који су проучавали салафизам, као што је Бернард Хејкел (Bernard Haykel) на пример, истичу да је став Ибн Кајима ал Џаузије био да муслимани не треба да буду робови мезхеба, али да опет, ицтихад може практиковати само онај ко је врхунски познавалац вере. Дакле упитно је да ли би Ибн Тамија заиста забранио муслиманима да се понашају онако како налажу правне школе, а да се његови ученици не слажу у потпуности с тим. Јеменски теолог Мухамед ал Шавкани (Muhammad al Shawkani), који је такође био заступник теорије да ицтихад треба бити фаворизован испред таклида, како би оправдао своје мишљење, навео је да муслимани пре него што поступе по некој одлуци, требају тражити доказ њене исправности. Противници салафизма су на ову његову тврдњу одговорили да они који не познају довољно фикх, не могу себи дозволити разматрање верских питања, а као аргумент искористили су управо мишљење ученика Ибн Тамије, Ибн Кајума ал Џаузије, које смо навели.⁶⁵⁵ Многи исламски аутори, попут

⁶⁵² Mohie - Eldin Fatima, The Evolution of Salafism: a History of Salafi Doctrines, *Al Noor*, Volume 9, Number 1, Fall 2015, стр. 44.

⁶⁵³ Anjum Ovamir, Salafis and Democracy: Doctrine and Context, *The Muslim World*, Volume 106, Issue 3, July 2016, стр. 449.

⁶⁵⁴ Raihan Ismail, *Rethinking Salafism: the Transnational Networks of Salafi 'ulama in Egypt, Kuwait and Saudi Arabia*, Oxford University Press, New York, 2021, стр. 13.

⁶⁵⁵ Наведено према: Исто, стр. 15-16.

Фатиме Мохи Елдин (Fatima Mohie Eldin) на пример, сматрају да су и сама учења Ибн Тамије, на којима се салафизам развијао, инспирисана делом имама Ахмада ибн Ханбала (Ahmad ibn Hanbal), исламског теолога по којом је ханбалијски мезхеб и назван.⁶⁵⁶ Ипак, на једном од својих суђења 1306. године у Дамаску, Ибн Тамија је то негирао речима: „Нисам навео ништа осим веровања побожних предака и ништа није везано за имама Ахмада (Ибн Ханбала). Имам Ахмад је само пренео знање које је Пророк донео.“⁶⁵⁷

Само име салафистичке секте потиче од термина *ал салаф ал салих* што би у преводу значило *побожни преци*, а означава прве три генерације муслимана које су биле најближе Мухамеду и чији живот треба бити узор свим верницима. После смрти прве генерације Мухамедових пратиоца, њихово знање о вери наследила је друга генерација која је остала позната као чувари традиције Мухамедових најближих следбеника (*таби'ун*). До 750. године и друга генерација муслимана је преминула, па је њих наследила трећа генерација која је у исламској теологији позната као следбеници следбеника (*атба ал таби'ун*) и они представљају последњи поуздани извор живота и дела пророка Мухамеда.⁶⁵⁸ Како се преноси у бројним збиркама хадиса, рецимо у Муслимовој и Бухаријевој, сам Мухамед је рекао: „Најбољи од људи су моја генерација, па они који долазе после њих, па они који долазе после њих.“⁶⁵⁹

Концепт салафизма одувек је био предмет дебате међу истраживачима. У складу с тим, као једну од подела Хенри Лаузиер (Henri Lauzière) наводи модернистички и пуристички салафизам. Пионири прво наведеног, модернистичког салафизма, који се развијао од краја деветнаестог до средине двадесетог века, били су Џамал ал Дин ал Афгани (Jamal al Din al Afghani), Рашид Рида (Rashid Rida) и Мухамад Абдух (Muhammad Abduh). Тзв. модерни салафисти настојали су да прилагоде ислам новијем добу и да га учине савременијим како би се муслимани ослободили окова традиције и придружили цивилизацијском развоју, показујући да је ислам могуће ускладити са данашњицом. Стога, они су развили широк спектар реформистичких стратегија, како би ревитализовали институције у исламским земљама. Такође, подстакли су и бројне теме попут права жена у муслиманским друштвима, панисламизам, унапређење представничке власти, приступ модерној науци и слично. Битно је истаћи да тзв. модерни салафисти поштују основне верске списе, али не на начин на који ће они уназадити веру и спречити њен просперитет. Исто тако, они се залажу за модернизацију и реформацију вере, али не умањују снагу и релевантност ислама у модерном добу. Дакле, њихов циљ је да пронађу неки средњи пут или како би се рекло, златну средину.⁶⁶⁰

С друге стране, пуристички салафизам, који је данас знатно распрострањенији од модернистичког, сматра се најизворнијим обликом сунитског ислама, а они који га следе истичу да је то једини начин практиковања вере који верницима гарантује спасење и вечни живот. Како би истакли чистоћу свог веровања, традиционални, пуристички салафисти често у негативној конотацији представљају праксе за које сматрају да су у супротности са учењима побожних предака - *салафа*. Дакле, по њима, салафије су једноставно представљали Бога онако како је он у Курану описао себе и избегавали су сваки облик спекулативне теологије који су сматрали за калам. Да би раширили своје виђење вере, пуристи настоје да се супротставе идеологијама које су настале после прве фитне, тј. грађанског рата који је поделио муслимане, средином седмог века. Све оне који следе таква учења, укључујући и она од Матуридија (Abu

⁶⁵⁶ Mohie - Eldin Fatima, *The Evolution of Salafism: a History of Salafi Doctrines...*стр. 44.

⁶⁵⁷ Lauzière Henri, *The making of Salafism: Islamic reform in the twentieth century*, Columbia University Press, New York, 2016, стр. 7.

⁶⁵⁸ Raihan Ismail, *Rethinking Salafism: the Transnational Networks of Salafi 'ulama in Egypt, Kuwait and Saudi Arabia...*стр. 12.

⁶⁵⁹ Al Yatimi Abu Abdullah Muhhamad Islam, Umm Abdullah (compiled by), *Why the Word Salafi And Who Are The Salaf*, Salafi Society of Malaysia Publications, Malaysia, 2010, стр. 6.

⁶⁶⁰ Lauzière Henri, *The making of Salafism: Islamic reform in the twentieth century...*стр. 4-5.

Mansur al Maturidi) и Ашарија (Abu al Hasan al Ashari) које данас подржава велики број муслимана, салафисти представљају као јеретике, јер прве три генерације муслимана нису познавали такве праксе. Такође, једна од одлика пуристичког салафизма је и одступање од исламских правних школа, за које сматрају да у време салафа нису постојале, па стога оне не смеју имати ауторитет испред примарних извора. Све је то због страха пуристичких салафиста да би правни плурализам појединих мезхеба могао одобрити активности које су широк, а то би било у контрадикторности са таухидом, тј. Божијим јединством.⁶⁶¹

Такође, аутори попут Александра Мелегру Хиченса (Alexander Meleagrou - Hitchens) на пример, салафизам деле на куетистички или пуристички салафизам, активистички (познат и као хараки салафизам) и цихадистички салафизам. По куетистичкој перцепцији салафизма, свако политичко организовање и борба муслимана су непожељни и уместо тога акценат треба ставити на прочишћење вере од иновација и зла. Такође, куетисти сматрају да верници требају бити лојални свим исламским владарима, у којој год земљи се налазили. Најзначајнији идеолози овог салафистичког усмерења су Мухамад Насир уд Дин ал Албани (Muhammad Nasir ud Din al Albani), Абд ал Азиз бин Баз (Abd al Aziz bin Baz), Раби ал Мадкали (Rabee al Madkhali), Мухамад Аман ал Џами (Muhammad Aman al Jami) и Мухамад ибн ал Утајмин (Muhammad ibn al Uthaymeen). Битно је нагласити да заговорници куетистичког салафизма не одбацују идеју стварања исламске државе али ипак, на прво место стављају практиковање исправног акаида.⁶⁶²

Друга група, активисти, знатно су везанији за политичко деловање и сматрају да је најбољи начин за интерпретацију салафистичког акаида, пружање одговора на бројна политичка питања. Ова група салафиста доста је под утицајем идеологије Муслиманског братства, мада не оправдава употребу насиља за остварење циљева, али ипак у појединим случајевима позива на реформу неисламских режима на Блиском истоку. Од земље до земље, активистички салафизам се развијао у различитим формама, а једна од кључних фигура овог покрета био је Египћанин Абдул Рахман Абдул Калик (Abdul Rahman Abdul Khaliq), који је 1981. године охрабрио салафисте у Кувајту да се активно укључе у политику своје земље. Дакле, активистички салафизам неодвојив је од политичке делатности и политичких партија каква је на пример била Хизб ал Нур у Египту (*Hizb al Nour Party*) или Покрет Сахва (*Sahwa Movement*) у Саудијској Арабији. Управо је овај покрет имао доста утицаја и на развој салафизма у САД, јер се сукоб унутар салафијске секте у Саудијској Арабији, конкретно куетиста и активиста, у одређеној мери прелио и на САД и на тај начин утицао на идеологију првих америчких салафиста.⁶⁶³

Као последња, трећа грана салафизма, помиње се цихадистички салафизам, чији заговорници, за разлику од активиста, сматрају да је оружана борба тј. цихад мачем једини начин којим муслимани могу остварити своје циљеве. Овај облик вођења цихада везује се за радикалне исламске организације и појединце који и тероризам сматрају легитимним начином борбе против неверника који угрожавају и окупирају исламске земље. Такође, овај облик салафизма даје доста значаја феномену такфиризма, по којем сви муслимани који не поштују шеријатско верско право представљају највеће непријатеље верника, те стога они морају бити физички истребљени. Упркос разликама у начину вођења цихада и активисти и цихадисти сматрају да је политика саставни део исламске вере, поштују концепт познат као *таухид ал хакимија*, тј. да је Алах једини законодавац, деле ставове најважнијих исламских идеолога, такође сматрају да је исламски владар који се не води Божијим законима - неверник. Неке од

---

⁶⁶¹ Исто, стр. 6-8.

⁶⁶² Meleagrou - Hitchens Alexander, *Salafism in America: History, Evolution, Radicalization*, The George Washington University-Program on Extremism, Washington, D.C., October 2018, стр. 9-10.

⁶⁶³ Исто, стр. 11-12.

најзначајнијих стубова салафистичког виђења ислама, цихадисти су реинтерпретирали, радикализовали и користили у циљу мобилизације верника али и заштите свог виђења вере које сматрају да је једино легитимно.⁶⁶⁴

Упркос томе што је класификација салафизма на три струје врло заступљена у литератури⁶⁶⁵, наше скромно мишљење је да је таква подела потпуно непотребна, јер као што смо истакли у претходним поглављима, ислам је као вера неодвојива од политике, дакле партиципација у политичким процесима, по узору на Мухамеда, обавеза је верника, па култистичко виђење салафизма једноставно није могуће, а активистичко се, у складу са наведеним, подразумева. Такође, констатовали смо да је цихад саставни део исламске вере, био он вођен ненасилним путем, тј. исламском мисијом - давом или пак употребом оружане силе, стога је и термин *цихадистички салафизам* сувишан. Уосталом и сам салафизам је саставни део сунитског ислама и не може се тумачити одвојено и раздвајати од основних начела исламске вере.

Појам салафизам данас се често поистовећује са вахабизмом. Генерално су заступљена мишљења да је вахабизам радикална и ригидна струја унутар салафистичког покрета, као и да је вахабизам ипак посебна исламска струја која је усвојила најзначајније елементе салафизма.⁶⁶⁶ У наредним редовима, настојаћемо да разрешимо ову недоумицу.

Вахабизам је после 11. септембра 2001. године и терористичког напада Ал Каиде у САД, означен као радикални, милитантни пуритански покрет који је главна претња за западну цивилизацију и идеологија која инспирише Осаму Бин Ладена и његову терористичку мрежу.⁶⁶⁷ Покрет је настао у време Османског халифата, током осамнаестог века, а име је добио по свом утемељивачу, Мухамеду ибн Абд ал Вахабу (Muhammad Ibn Abd al Wahhab), рођеном у Централној Арабији у региону Неџд. Ал Вахаб је одрастао у породици у којој се практиковао ханбалијски мезхеб, похађао је школе у Меки и Медини и брзо је схватио да муслимани у Централној Арабији не живе онако како је записано у Курану и по узору на Мухамеда, што га је прилично узнемиравало. Он је стога отпочео кампању против идолопоклонства засновану на повратку истинским вредностима и Божијем јединству - таухиду. Иако је монотеизам стуб веровања свих муслимана, Ал Вахаб је отишао и корак даље инсистирајући да се треба противити свему што није у складу са Божијим ауторитетом. Такав став га је довело у сукоб са суфијским шеиковима који су важили за људе посебно блиске Алаху, а на основу тог веровања уживали су велико поштовање својих следбеника.⁶⁶⁸ Такође, Ал Вахаб је желео да уз помоћ јединства шеријата уједини сукобљена бедуинска племена, међу којима није постало никаквог јединства ни ауторитета.⁶⁶⁹ Вахабизам годинама уназад обликује спољну и унутрашњу политику Саудијске Арабије, почевши од 1744. године, када је први пут

---

⁶⁶⁴ Исто, стр. 14-16.

⁶⁶⁵ О класификацији салафизма видети на пример: Rabil Robert, *Salafism in Lebanon: from apoliticism to transnational jihadism*, Georgetown University Press, Washington, D.C., 2014, стр. 21, Nahouza Namira, *Wahhabism and the Rise of New Salafist: Theology, Power and Sunni Islam*, I.B.Tauris, London, New York, 2018, стр. 79-80, Raihan Ismail, *Rethinking Salafism: the Transnational Networks of Salafī 'ulama in Egypt, Kuwait and Saudi Arabia...* стр. 21-28.

⁶⁶⁶ Moreno Juan Carlos Antunez, *Salafism: From a Religious Movement to a Political Force*, *Revista de Estudios en Seguridad Internacional*, Vol. 3, No. 1, 2017, стр. 19.

⁶⁶⁷ DeLong – Bas Natana J., *Wahhabi Islam: from Revival and Reform to Global Jihad*, Oxford University Press, New York, 2004, стр. 3.

⁶⁶⁸ Esposito John L., *The Oxford History of Islam*, Oxford University Press, New York, 1999, стр. 517.

⁶⁶⁹ Al Fahad Abdulaziz H., *From Exclusivism to Accommodation: Doctrinal and Legal Evolution of Wahhabism*, *New York University Law Review*, Vol. 79, No. 2, May 2004, стр. 488.

прихваћен⁶⁷⁰, а од 1932. године и официјалног оснивања краљевства ова идеологија је и званично државна вера.⁶⁷¹ Дакле, како тврди Мадави ал Рашид (Madawi al Rasheed): „без вахабизма не би било ни породице Сауд ни Краљевине Саудијске Арабије.“⁶⁷²

Вахабистичка идеологија се у принципу заснива на истим изворима као класичан салафизам, дакле залаже се за одбијање неверничких пракси и корупције и фаворизује иџтихад испред таклида. Међутим, сам Мухамед ибн Абд ал Вахаб често је био на мети критичара, јер је наводно одбио да буде муџтахид (особа која практикује иџтихад), јер се користио ханбалијском правном школом. Његов брат Сулејман ибн Абд ал Вахаб (Suleman ibn Abd al Wahhab) био му је један од најжешћих противника. Истицао је да се Мухамед ибн Абд ал Вахаб огрешио о иџтихад, а своје ставове изнео је у књизи *Фасл ал Китаб*. Њега су подржали и поједини савремени салафистички идеолози попут Мухамеда Насера ал Дина ал Албанија, који је био врло поштован међу салафистима, важи за врхунског експерта за науку о хадису, а и сам је био инспирисан учењима теолога Мухамед Али ал Шавканија. Противници Ал Вахаба, његове присталице означавају термином *вахабиде*, а не *салафиде*, јер их не сматрају пратиоцима праведних предака, већ само верницима који су одани оснивачу вахабистичког покрета.⁶⁷³ Ал Албани је чак истицао да је „Ал Вахаб био салафија по наслеђу (акаиду), али не и по судској пракси (фикху), јер није познавао добро хадисе.“⁶⁷⁴

Ипак, може се рећи да је салафизам временом еволуирао у вахабизам.⁶⁷⁵ Ал Вахаб је прихватио салафистичку традицију, користећи је и у политичке сврхе, како би осудио Османско царство и идеологију ханафијског мезхеба. Стога је већина исламских теоретичара, махом османских, сам његов приступ дефинисала појмом вахабизам. Он је без сумње остварио свој политички циљ, а доказ је настанак Саудијске Арабије на темељима вахабизма, који је касније почео да се шири и на остатак региона.⁶⁷⁶ Саудијски вахабистички научници почели су да присвајају термин салафизам и да доводе салафистичке учењаке широм исламског света, између осталог и припаднике Муслиманског братства који су бежали од репресије, како би дефинисали и типичан саудијски образовни систем, стављајући на страну досадашње расправе базиране искључиво на регион Наџда, усвајајући литературу која промовише етику изворног салафизма. Дакле како истиче Раихан Исмаил: „Саудијска религијска традиција је преуређена, како би се обезбедила шира прихватљивост и легитимност, а за то је било неопходно усвојити

---

⁶⁷⁰ Склапањем, могло би се рећи, историјског савезништва између Мухамеда ибн Абд ал Вахаба и Мухамеда ибн Сауда, дошло је до стварања првог саудијског емирата (1744-1818). Ова држава развијала се на темељима шеријата, а упркос инвазији Египта који је био део Османског царства и привременог повлачења породице Сауд са арабијске политичке сцене, вахабизам је остао доминантна идеологија. Видети: Al Rasheed Madawi, *Contesting the Saudi State: Islamic Voices from a New Generation*, Cambridge University Press, New York, 2007, стр. 2.

⁶⁷¹ Choksy Carol E. B., Choksy Jamsheed K., *The Saudi Connection: Wahhabism and Global Jihad*, *World Affairs*, vol. 178, No. 1, May/June 2015, стр. 23.

⁶⁷² Al Rasheed Madawi, *Contesting the Saudi State: Islamic Voices from a New Generation...*стр. 4.

⁶⁷³ Raihan Ismail, *Rethinking Salafism: the Transnational Networks of Salafi 'ulama in Egypt, Kuwait and Saudi Arabia...*стр. 16-17.

⁶⁷⁴ Mohie - Eldin Fatima, *The Evolution of Salafism: a History of Salafi Doctrines...*стр. 47.

⁶⁷⁵ Исто, стр. 46.

⁶⁷⁶ Akman Zekeriya, Çakırtaş Mehmet, *The Different And Similar Aspects of Traditional Salafism And Neo - Salafism*, *Ihya International Journal of Islamic Studies*, Volume 7, Issue 1, Spring 2021, стр. 141.

салафистичко рухо.“⁶⁷⁷ Можда је сам однос салафизма и вахабизма најбоље објаснити следећом реченицом: „Све вехабије су салафисти, али нису сви салафисти вехабије.“⁶⁷⁸

Није на одмет напоменути да поједини аутори, попут професора Зекерије Акмана (Zekeriya Akman) и Цакиртас Мехмета (Çakırtaş Mehmet) на пример, користе и термин неосалафизам, који додуше одвајају од класичног, традиционалног салафизма и представљају га као радикалну идеологију која је пратила пут вахабизма (за који сматрају да је екстремна интерпретација салафизма) и који данас практикују бројне радикалне исламске организације широм света.⁶⁷⁹

2. Ризично савезништво САД са Саудијском Арабијом

За наше истраживање врло је битно одговорити на питање да ли је вахабизам претња за америчке државне интересе и да ли САД могу имати пријатељске и савезничке односе са вахабистичком краљевином Саудијском Арабијом, или су у то савезништво ушли интересно, пре свега због потребе за саудијском нафтом, несвесни шта вахабистичка идеологија заиста представља?⁶⁸⁰

Нафта је, без сумње, један од најзначајнијих кохезивних фактора који спајају САД и Саудијску Арабију. Уосталом, то је случај и са другим пословним партнерима саудијске краљевине, која поседује готово четвртину светских резерви нафте. Такође, нафта чини чак 90 до 95% укупног извоза Саудијске Арабије.⁶⁸¹ Рекордан извоз нафте из других земаља САД су достигле 2017. године, износио је чак 10.14 милиона барела дневно. Од 84 земаља, од којих су САД увозиле нафту, Саудијска Арабија се налазила у првих пет, поред Ирака, Венецуеле, Канаде и Мексика. Те године, 9% америчких резерви нафте долазило је из Саудијске Арабије.⁶⁸² Према подацима Администрације за енергетске информације САД (*U.S. Energy Information Administration*), САД су 2021. године увозиле 8.43 милиона барела дневно, од чега 5% из Саудијске Арабије.⁶⁸³ Колико је Американцима важна саудијска нафта и новац који су спремни да уложе приходом од исте, одлично сведочи изјава једног од виших америчких дипломата који је током службовања у Ријаду изјавио „Нека нам Бог помогне ако не будемо могли да рачунамо на ове људе као на најближе савезнике.“⁶⁸⁴ Током 2016. године тадашњи државни секретар САД Џон Кери (John Kerry) је чак три пута боравио у Саудијској Арабији, а

---

⁶⁷⁷ Raihan Ismail, *Rethinking Salafism: the Transnational Networks of Salafi 'ulama in Egypt, Kuwait and Saudi Arabia...* стр. 17-18.

⁶⁷⁸ Saleh Ibrahim, *Islamic Televangelism: The Salafi Window of Their Paradise*, у књизи: Thomas Pradip Ninan, Lee Phipip (editors), *Global and Local Televangelism*, Palgrave Macmillan, New York, 2012, стр. 66.

⁶⁷⁹ Akman Zekeriya, Çakırtaş Mehmet, *The Different And Similar Aspects of Traditional Salafism And Neo - Salafism...* стр. 141-142.

⁶⁸⁰ DeLong – Bas Natana J., *Wahhabi Islam: from Revival and Reform to Global Jihad...* стр. 4.

⁶⁸¹ Bronson Rachel, *Thicker than oil: America's Uneasy Partnership with Saudi Arabia*, Oxford University Press, New York, 2006, стр. 21

⁶⁸² Almagor Raphael Cohen, *Saudi Arabia Relations - Business as Usual? An Analysis post the death of Jamal Khashoggi, Extraordinary and Plenipotentiary Diplomatist*, Vol. 6, Issue 10, oct. - nov. 2018, стр. 7.

⁶⁸³ *Oil imports and exports - U.S. Energy Information Administration (EIA)*, приступљено 5.3.2022.

⁶⁸⁴ Bronson Rachel, *Thicker than oil: America's Uneasy Partnership with Saudi Arabia...* стр. 23.

приликом последње посете је рекао: „У турбулентним временима, добро је имати чврсте савезнике.“⁶⁸⁵

Новембра 2010. године, администрација Барака Обаме потписала је врло уносан уговор о извозу оружја у Саудијску Арабију, вредан 60 милијарди долара, по којем су Саудијци добили 84 авиона F-15, уз могућност надоградње чак 70 старих, као и око 200 хеликоптера модела *Apache*, *Black Hawk* и *Long Bird*.⁶⁸⁶ Бивши амерички председник Доналд Трамп приликом посете Саудијској Арабији, где је добио највише цивилно одликовање, медаљу Абдулазиза ал Сауда, потписао је уговор о трговини оружјем између САД и Саудијске Арабије, који је најуноснији у историји.⁶⁸⁷ Тог 20. маја 2017. године, Доналд Трамп и краљ Салман бин Абдулазиз ал Сауд (*Salman bin Abdulaziz al Saud*) верификовали су споразуме о продаји америчког оружја и војне опреме Саудијској Арабији у вредности од 110 милијарди долара, плус додатних 350 милијарди долара који ће се реализовати у наредних десет година.⁶⁸⁸ Готово је немогуће оспорити чињеницу да се САД, у најмању руку, понашају несавесно одржавајући дипломатске односе и наоружавајући земљу за коју се зна да је највећи извозник вахабизма у свету.⁶⁸⁹

Следећи детаљ због којих је Американцима стало до добрих односа са Саудијцима, јесте њихов сјајан стратешки положај. Саудијска Арабија је два пута већа од Француске и Немачке заједно, покрива територију од 2.15 милиона километара квадратна, што је чак 80% региона Арабијског полуострва, граничи се са осам земаља, а има и излаз на Персијски залив и Црвено море. Такође, Ријад има велики економски и политички утицај у региону. Својим инвестицијама, Саудијци су активно учествовали у ратовима у Јемену и Сирији, прате како се одвија ситуација у Ираку и Јордану, били су савезници са САД у првом рату против Ирака и Садама Хусеина који је био у конфликту са Кувајтом, 2011. године су послали своје трупе у Бахреин, како би пружили подршку владајућем и њима пријатељском режиму Хамада бин Исе ал Калифе (*Hamad bin Isa al Khalifa*) против шиитске опозиције.⁶⁹⁰

Упркос наведеном, односи између САД и Саудијске Арабије били су и на танком леду због бројних дешавања унутар саудијског краљевства, који не иду на руку Американцима. Финансирање глобалног тероризма од стране Саудијаца више није никаква тајна, ригидно вахабистичко виђење исламске вере из Саудијске Арабије шири се и на остатак региона па и на свет, што ремети америчке интересе као и њихову безбедност. Ту је и константно рушење људских права, где спадају и права жена. Недостатак демократије у Саудијској Арабији је реалност. Само током Арапског пролећа, саудијски режим је похапсио стотине људи, међу којима су били политички активисти, новинари, адвокати и судије, борци за људска права и други. Ипак, упркос наведеним проблемима и препрекама, САД годинама уназад одржавају савезничке односе са Саудијском Арабијом и за сада, не видимо назнаке да ће се то у скороје време променити.⁶⁹¹

---

⁶⁸⁵ Reynolds Gabriel Said, Saudi Arabia, Salafism, and U.S. Foreign Policy, *Principles*, Volume iii, Issue V, 2017, стр. 1.

⁶⁸⁶ Stern Sarah N., Shideler Kyle, *The Way Forward: Looking Backward and Looking Inward*, у књизи: Stern Sarah N. (editor), *Saudi Arabia and the Global Islamic Terrorist Network: America and the West's Fatal Embrace*, Palgrave Macmillan, New York, 2011, стр. 244.

⁶⁸⁷ Reynolds Gabriel Said, Saudi Arabia, Salafism, and U.S. Foreign Policy...стр. 2.

⁶⁸⁸ Видети више о томе: <https://nypost.com/2017/05/20/trump-signs-off-on-110b-arms-deal-in-saudi-arabia/>, приступљено 5.3.2022.

⁶⁸⁹ Stern Sarah N., Shideler Kyle, *The Way Forward: Looking Backward and Looking Inward*...стр. 246.

⁶⁹⁰ Almagor Raphael Cohen, Saudi Arabia Relations - Business as Usual? An Analysis post the death of Jamal Khashoggi... стр. 7.

⁶⁹¹ Исто, стр. 7.

С друге стране и Саудијци су у савезништво са САД кроз историју улазили из чистог интереса, са намером да се искористе њихови ресурси за остваривање глобалних цихадистичких циљева и та стратегија је скована још за време Хладног рата. Такође, саудијска монархија била је свесна да су им САД потребне, како би им омогућили савремено оружје, високу технологију, дипломатска признања, обавештајне податке и слично, што би им пружило заштиту од комунизма, али оно што је битно истаћи, Американци су за њих одувек били и остали - неверници. Саудијска салафистичка стратегија заснивала се на два правца. Први, дугорочни план био је стварање цихадистичке мреже у виду организација, џамија, верских школа и слично, како би се створила база симпатизера из којих ће се касније регрутовати цихадисти. Други правац заснивао се на коришћењу сопствених ресурса, а то су нафта и новац, којим су куповали подршку и дипломатско признање Запада и САД, који су свесно или не, сами штитили њихове цихадистичке циљеве. Новонастала салафистичка мрежа често је била препозната и као пријатељска, тј. савезничка од стране оних који су у ствари били њихове жртве, а ту спадају и САД. Колико год звучало парадоксално, Саудијска Арабија је као чувар најзначајнијих исламских светилишта и борац за демократију (свуда осим у свом краљевству и земљама које су им под контролом) добила значајну подршку либералног Запада и САД, а на руку им је ишло и то што су били антикомунистички оријентисани, па су добили подршку и од других непријатеља комунизма. Са оваквом поделом карата, они су без проблема могли да шире антизападну политику на својој територији, подстичу верски екстремизам усмерен против немуслимана, а да опет уживају подршку САД и њихових западних савезника.⁶⁹²

3. Ширење салафизма међу америчким муслиманима и деловање салафистичких лобија

Након терористичког напада од 11. септембра 2001. године у Европи је дискурс о салафизму постао све заступљенији, а пре свега, покренуте су бројне расправе о повезаности ове идеологије са терористичким активностима. Ипак, у САД ова тема је остала у другом плану.⁶⁹³ Сматрамо да је управо је та инертност Америкаца пружила могућност салафистичким лобијима у САД да неометано спроводе своје активности.

Снага салафистичког покрета, који представља претњу, како за Европу тако и за САД, заснива се на идеологији која представља кохезивни фактор за организације и појединце чији је циљ јасан, а то је трансформација исламских друштава широм света, чак и употребом силе, како би створили нова друштва које они сматрају правим исламским. Дакле, салафистички покрет снагу црпи из сопственог друштва, јер због проблема са којима се муслимани годинама уназад суочавају они су спремни да прихвате подршку од разних фракција, па чак и радикалнијих - салафистичких. Салафистичка идеологија представља базу на којој су се развијале терористичке организације попут Исламске државе и Ал Каиде.⁶⁹⁴ Да су Американци недовољно информисани по овом питању, али и да су водили погрешну политику према муслиманима у ширем смислу, сведочи изјава генерал - мајора Мајкла Нагатеа (Michael Nagata), бившег команданта америчких оружаних снага у Сирији, који једном приликом, коментаришући сукобе са Исламском државом, изјавио: „Ми још увек не разумемо тај покрет, а док то не учинимо, нећемо успети да га поразимо.“⁶⁹⁵

⁶⁹² Fares Valid, *Džihad u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike...* стр. 128-130.

⁶⁹³ Meleagrou - Hitchens Alexander, *Salafism in America: History, Evolution, Radicalization...* стр. 4.

⁶⁹⁴ Zimmerman Katherine, *America's Real Enemy The Salafi - Jihadi Movement, The American Enterprise Institute (AEI), Washington D.C., July 2017, стр. 1.*

⁶⁹⁵ Вукелић Милан, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе...* стр. 18.

У САД салафистички лобији делују посредством бројних организација, али и харизматичних појединаца,⁶⁹⁶ а у наставку рада приказаћемо неке од њих, чије су активности најпрепознатљивије.

3.1. Друштво Курана и Суне

Једна од првих салафистичких организација у САД, како наводи Александер Мелегру Хиченс, јесте Друштво Курана и Суне (*Quran and Sunnah Society*, у даљем тексту QSS), основана 1995. године у Охају, а своје испоставе има и у Пенсилванији, Кентакију и Калифорнији. Чак и пре званичног оснивања ова организација је била активна захваљући најстаријим члановима Абу Усами ал Дахабију (*Abu Usamah al Dahabi*) и Џамалу Зарабозу (*Jamaal Zarabozo*), да би од тог периода па до краја деведесетих година постала једна од најутицајнијих исламских организација у Америци. На америчком тлу QSS своје активности спроводи, пре свега, организацијом разних конференција и догађаја који окупљају салафисте из целих САД и на којима су предавачи салафистички теоретичари и истакнути саудијски теолози. Како наводи Умар Ли (*Umar Lee*), један од припадника ове организације, „конференције QSS су најзначајнији елемент ширења салафистичке даве у друге крајеве земље.“⁶⁹⁷ Као оснивач QSS наводи се либански салафиста Мухамед ал Џибали (*Muhammad al Jibaly*), бивши ученик Ал Албанија, који је QSS основао како би пружио подршку и задовољио потребе бројних арапских студената из региона Персијског залива који су дошли на западну обалу САД. Наравно, организација је и за њега лично представљала идеалан инструмент за спровођење исламске мисије - даве, а велику подршку QSS је имала у афроамеричким салафистима из Њујорка и Њу Џерсија, који се претходно били чланови организације Нација ислама (*Nation of Islam*), али су се врло брзо разочарали њиховим истицањем припадности раси, на уштрб верске чистоте.⁶⁹⁸

Успеху и ширењу организације QSS знатно је допринело коришћење интернета који је у том периоду био у новитет. Већ 1996. године организација је направила своју веб страницу на којој су се могли видети бројни чланци и аудио записи, који су циркулисали путем мејлова, а до краја деведесетих година прошлог века QSS је на интернету била најзаступљенија салафистичка организација. Генерално, QSS је углавном концентрисана на тзв. молитвени салафизам, дакле на акаид и фикх и нису улагали превише напора за решавање других, спољашњих проблема. Чак је и поменути Џамал Забарозо једном приликом истакао да су они заинтересовани искључиво за веру и да их политичке расправе не занимају. Исто је и са појмом цихада. Забарозо преноси да је приликом једне видео конференције почетком деведесетих година прошлог века, један од припадника салафистичке секте упитао Ал Албанија шта мисли о учешћу муслимана у цихаду у Чеченији, а овај му је кратко одговорио да седне и да цихад није питање којим муслимани треба да се баве, што је изазвало негативну реакцију других који су били присутни, јер су захтевали другачији приступ према питањима који се односе на њихову браћу по вери широм света. И Зарабозо истиче да глобални цихад треба раздвојити од салафизма, али опет не негира чињеницу да је цихад саставни део исламске вере. Он сматра да екстремистичке исламске организације, попут Исламске државе, нису представници салафизма и цихада, као и да појединци који немају адекватну верску обуку, могу кренути њиховим путем.⁶⁹⁹ На основу констатација Мухамеда Насера ал Дина ал Албанија, са којима се слаже и један од најстаријих чланова QSS Џамал Забарозо, слободни смо да закључимо да се њихови ставови односе искључиво на оружани облик цихада, јер је и само ширење исламске

⁶⁹⁶ Meleagrou - Hitchens Alexander, *Salafism in America: History, Evolution, Radicalization...* стр. 32

⁶⁹⁷ Исто, стр. 41.

⁶⁹⁸ Исто, стр. 41-42.

⁶⁹⁹ Исто, стр. 42-43.

мисије - даве, што је уосталом и примарна делатност QSS, такође облик борбе на Божијем путу и исламског активизма, што је неоспориво.

Касније, из организације QSS, настао је покрет под називом Владавина исламске даве (*The Reign of Islamic Da'awah*, у даљем тексту TROID), чији је главни циљ био да умањи дискусију о доктринарним исламским питањима и да се обрачуна са муслиманима који су се одаљили од салафизма, тј. који су напустили манхај. TROID је отворено вршио нападе на салафисте који нису уважавали ставове саудијских научника и ауторитет саудијских шеикова, а то су углавном чинили преко своје веб странице на којој су се налазиле листе исламских проповедника са територије САД, чак и из редова QSS.⁷⁰⁰

3.2. Исламски центар Америке (Њујорк, Ист Оранц)

Организација Исламски центар Америке (*Islamic Center of America*) у Њу Џерсију, у месту Ист Оранц, према Мелегру Хиченсу, једна је од најутицајнијих и највећих салафистичких заједница у САД. Основана је 1981. године од стране Ахмеда Бурханија (*Ahmed Burhani*), Американца који је прешао на ислам. Упркос скромним условима на почетку рада, центар је 1997. године, откупио земљу од 66 хиљада метара квадратна, на којем се налазила џамија Масџид Ахлис Суна (*Masjid Ahlis Sunnah*), а средином деведесетих година прошлог века велики број муслимана, међу њима чак и целе породице, почеле су да се селе у Ист Оранц, како би допринели развоју салафистичког покрета. У то време, баш као и данас, на челу центра био је Абу Муслима (*Abu Muslimah*). Он је врло поштован међу америчким салафистима, пре свега због седмогодишњег студирања у Саудијској Арабији, на Исламском универзитету у Медини (*Islamic University of Medina*). Центар данас поседује своју школу, вртић, организује бројне конференције, едукације, између осталог и часове арапског језика и исламских студија. Пошто је центар и званично признат од стране државе Њу Џерси, тачније од одбора за образовање округа Ист Оранц, он има бројне финансијске погодности. Битно је нагласити да овај центар и данас има јаке везе са Саудијском Арабијом. То доказује и документарац о салафистичкој заједници Ист Оранца, који је емитован 2006. године на саудијској телевизији. Том приликом бивши градоначелник овог округа Роберт Боузер (*Robert Bowser*) навео је да у том делу града има око 3 хиљаде салафиста, што је 4% становништва округа као и да је видљиво да појединци у салафистичкој заједници тог округа желе да буде изоловани, као и да би он лично волео да они буду укљученији на разним нивоима.⁷⁰¹

3.3. Масџид ас Суна ан Набавија (џамија Џермантаун)

Поред америчког исламског центра у Ист Оранцу, Мелегру Хиченс као место у којем су забележене салафистичке активности наводи и исламски центар у Филадельфији (из места Џермантаун) под називом Масџид ас Суна ан Набавија (*Masjid as Sunnah an Nabawiyyah*), такође познат и као џамија Џермантаун (*Germantown Mosque*).⁷⁰²

На веб сајту ове организације може се видети да се ради о салафистичком масџиду, што је и јасно наведено. Џамија свој фокус ставља на образовање и разумевање Курана, Суне и традиције праведних предака, тј. прве три генерације муслимана. Како наводе, њихов пример је Мухамед и његови асхаби који су били сложни у обожавању Алаха и одбијању свих облика ширка, а циљ им је стварање заједнице муслимана која ће бити упозната са изворним исламским знањем, које ће и у пракси бити у могућности да примене у свакодневном животу. Главни имам џамије је Хасан Сомали Абди (*Hassan Somali Abdi*), школован на Дар ал Хадит Шеика Мукбила, а у биографији се наводи да је аутор и преводилац 18 радова из области

⁷⁰⁰ Исто, стр. 54.

⁷⁰¹ Исто, стр. 50-51.

⁷⁰² Исто, стр. 52.

исламске јуриспруденције и друштвених питања. Поред њега, као предавачи наводе се и шеик Анвар Рајт (Anwar Wright), дипломац Универзитета у Медини, који је и члан религијског савета масцида, затим шеик Хамза Абдур Разак (Hamzah Abdur Razzaq), који се такође школовао на Универзитету у Медини и шеик Џамел Финч (Jameel Finch), који је дипломирао у Меки, на Универзитету Ум ал Кура (*Ummul Qura University*).⁷⁰³ Такође, на веб сајту ове салафистичке џамије могу се видети разни видео снимци о бројним исламским питањима, манхају, екстремизму...Ту су и бројни видео и аудио записи, информације о бројним програмима и слично. Џамија има и своју академију за исламске студије као и дава центар где верници могу купити копије Курана, бројне књиге и други материјал.⁷⁰⁴

Генерално, успон салафистичког покрета у Филаделфији може се тумачити кроз чињеницу да је он муслиманима пружио једну алтернативу која се противи секуларном и расном поретку заступљеном у САД. Насупрот опште прихваћеном либералном систему по којем је религија приватна ствар појединца, салафизам не признаје начин живота који је у супротности са Кураном и Суном.⁷⁰⁵

3.4. Исламска скупштина Северне Америке

Током деведесетих година двадесетог века, салафистичке групе које су се представљале као умерене или куетистичке почеле су да губе примат управо због одбијања да учествују у политичким процесима⁷⁰⁶. То су искористиле знатно активније салафистичке организације, а као једну од њих, Александер Мелеру Хиченс наводи Исламску скупштину Северне Америке (*Islamic Assembly of North America*, у даљем тексту IANA). Идеолошки утицај IANA је градила на ставовима теоретичара са Блиског истока и врло брзо је стекла поверење америчких муслимана, пре свега због спремности да уђе у коштац са геополитичким проблемима који се тичу исламског света.⁷⁰⁷

Организација IANA представља кључан фактор у развоју америчког салафизма. Основана је 1993. године у Мичигену од стране Басама Кафагија (Bassem Khafagi). Као и друге исламске организације, па и QSS, IANA организује бројне конференције и кампове, чак су поједини предавачи гостовали на догађајима обе организације. Иако им је приступ другачији, поједини чланови IANA, своје салафистичко образовање започели су као припадници QSS, а неретко чланови обе организације посећују исте конференције.⁷⁰⁸ Основни циљ организације IANA јесте да „уједини и координира напоре северноамеричких организација оријентисаних на ширење даве, да промовише исправно знање о исламу и да помогне његово ширење међу америчким муслиманима и имигрантима, да анализира актуелна дешавања у исламском свету, да пружи помоћ потлаченим муслиманским радницима и научницима, да створи озбиљан и ефикасан медијски институт који ће служити у корист исламског присуства у Северној Америци, као и да креира програм даве који ће заштити присуство муслимана у Северној Америци.“⁷⁰⁹

⁷⁰³ Видети о томе: <https://germantownmasjid.com/about/>, приступљено 10.3.2022.

⁷⁰⁴ Видети о томе: <https://www.germantownmasjid.com/>, приступљено 10.3.2022.

⁷⁰⁵ Kahn Jonathon S., Lloyd Vincent W. (editors), *Race and Secularism in America*, Columbia University Press, New York, 2016, стр. 124.

⁷⁰⁶ Управо ова чињеница поткрепљује наш став наведен у претходним редовима, да је тзв. умерени, куетистички салафизам неостварив, јер је у контрадикторности са активностима пророка Мухамеда, а самим тим и основама исламске вере.

⁷⁰⁷ Meleagrou - Hitchens Alexander, *Salafism in America: History, Evolution, Radicalization...* стр. 2

⁷⁰⁸ Исто, стр. 64.

⁷⁰⁹ International Business Publication (аутор и издавач), *Arab Lobby in the United States Handbook: organization, operation, performance...* стр. 108.

Један од најјачих идеолошких оружја организације IANA је часопис *Al Manar al Jadid*, преведено на српски језик *Нови светионик*, чији је уредник египатски исламиста Џамал Султан (Jamal Sultan). Како сам уредник наводи у једном од бројева из 1998. године, часопис је настао по узору на врло утицајну публикацију Мухамеда Рашида Риде која је носила назив *Al Manar* и излазила је у периоду од 1895. до 1935. године. У публикацији *Al Manar al Jadid*, обрађивале су се разне теме од важности за исламску заједницу, обично из једног радикалнијег, исламистичког становишта. Рецимо неке од тема биле су везане за проблеме жена у арапским и муслиманским друштвима, сукобу муслимана са Јеврејима, критику египатске левице... После терористичког напада од 11. септембра 2001. године фокус се померио на борбу против тероризма, критику америчких војних интервенција, улози религије у америчкој кампањи против Авганистана и слично. На списку контрибутора часописа, који је био написан искључиво на арапском језику, налазила су се имена попут Јусуфа ал Карадавија, идеолога Муслиманског братства, суданског салафисте Џафара Шеика Идриса (Jafaar Sheikh Idris), затим Саудијца Мухамед бин Хамида ал Ахмарија (Muhammad bin Hamid al Ahmari) и јеменског салафисте Абдул Маџида ал Рајмија (Abdul Majid al Raymi). За пет година, овај часопис је објавио више од десет бројева у којима су се величали и подржавали исламистички идеали и виђења.⁷¹⁰ Вредан помена је и часопис *Al Asr*, такође у издању организације IANA, који је у мају 2001. године објавио неколико фатви које величају самоубилачке бомбашке нападе.⁷¹¹

Такође, IANA одржава пословну сарадњу и са арапским часописом *Assirat al Mustaqeem*, који је покренут у Питсбугу 1991. године. У овој публикацији могу се видети чланци у којима се осуђују Американци, Јевреји, као и муслимани - отпадници они који су се огрешили о ислам. Такође, у часопису се велича концепт цихада, наводи се да је сваки муслиман који цихад не сматра обавезом неверник и слично. Саветодавни одбор часописа чине клерици из блискоисточних земаља, пре свега Саудијске Арабије и Јемена. Уредник часописа од 1996. до 2000. године био је Мошен ал Мошен (Mohsen al Mohsen), који се касније вратио у Саудијску Арабију и предавао на Универзитету Имам Мухамед ибн Сауд (*Imam Mohammad ibn Saud University*), баш као и издавач Бандар ал Мушари (Bandar al Mushary). Он је своју каријеру наставио као предавач на саудијском Универзитету Краљ Фахд (*King Fahd University*).⁷¹²

Аутор Дор Голд (Dore Gold) истиче да је IANA врло екстремна исламска организација која пропагира идеологију саудијског вахабизма и готово половину новчаних средстава добија од саудијске владе, а остатак од приватних донатора.⁷¹³ За ову организацију везују се бројне контроверзе, тако су рецимо у фебруару 2003. године, четири лица која су била повезана са IANA, илегално пренела више милиона долара, посредством хуманитарне фондације са седиштем у граду Сиракјус у држави Њујорк. Према судским документима које су поднели тужиоци државе Ајдахо, те исте 2003. године, организација IANA се оптужује за „ширење радикалне исламске идеологије, у циљу индокринације, регрутације чланова и подстицаја за извршење дела насиља и тероризма.“⁷¹⁴

Своје активности организација IANA спроводи и посредством интернета. Тако се на њиховом веб сајту, само четири месеца пре терористичког напада од 11. септембра 2001. године, могли видети постови који величају мучеништво и терористичке акте, 2003. године на сајту IANA су се могле видети фатве двојице саудијских теолога, блиских са Ал Каидом, који

⁷¹⁰ Meleagrou - Hitchens Alexander, *Salafism in America: History, Evolution, Radicalization...* стр. 65-67.

⁷¹¹ Исто, стр. 64.

⁷¹² Gold Dore, *Hatred's kingdom: how Saudi Arabia supports the new global terrorism*, Regnery Publishing, Washington, D.C., 2003, стр. 149-150.

⁷¹³ Исто, стр. 149.

⁷¹⁴ International Business Publication (аутор и издавач), *Arab Lobby in the United States Handbook: organization, operation, performance...* стр. 109.

оправдавају тероризам, затим учења Абдулаха Азама, ментора Осаме бин Ладена, видео снимци чији је циљ регрутација верника за цихад, клипови на којима су погинули чеченски цихадисти приказани као шехиди који су положили своје животе за славу Алаха и слично. Поред основног, IANA има и алтернативне веб сајтове, попут *azzam.com*, назван по поменутом Абдулаху Азаму, који је угашен од стране FBI, 2002. године. Ту је и веб сајт *islamway.com*, који је промовисао организацију Ал Харамин⁷¹⁵ чије су испоставе у Босни и Сомалији такође величале активности Ал Каиде. Врло је интересантно то што се на интернет страницама организације IANA налазио најрадикалнији садржај који је величао цихад и самоубилачке терористичке акције и такви постови су објављени само на арапском језику, док на енглеској верзији њихових веб сајтова, као и у публикацијама, није забележен такав садржај.⁷¹⁶ Дакле, ово је још један доказ да је научним истраживачима, као и припадницима безбедносних служби који изучавају феномен исламског екстремизма, знање арапског језика услов за успешно обављање овог посла.

3.5. Светска скупштина муслиманске омладине

Светска скупштина муслиманске омладине (*World Assembly of Muslim Youth*, у даљем тексту WAMY) основана је 1972. године у Саудијској Арабији, од стране Кемала Хелвабија (Kamal Helwabi), који је између осталог био и припадник Муслиманског братства. Ова организација има 56 испостава, повезаних са преко пет стотина исламских група широм света. Амерички огранак WAMY основан је у Вирџинији у граду Фолс Черч, 1992. године и то од стране Абдулаха бин Ладена (Abdullah bin Laden), који је у сродству са Осамом бин Ладеном.⁷¹⁷ Организација је настала под покровитељством саудијског Министарства образовања са задатком да промовише једно од основних начела вахабизма, а то је таухид, тј. вера у једног Бога.⁷¹⁸ Лорета Наполеони (Loretta Napoleoni), која је по нашем мишљењу једна од водећих стручњака за питање тероризма, истиче да је од деведесетих година прошлог века WAMY организација коју Саудијска Арабија користи као канал за финансирање радикалних исламских група широм света. Такође, Наполеони преноси изјаву америчког стручњака за националну безбедност Џоа Трента (Joe Trento), који наводи да је WAMY била у фокусу FBI, али је даља истрага била блокирана од стране америчких власти. По том питању је посебно била изричита администрација Џорџа Буша.⁷¹⁹ Мишљења смо да је ова одлука америчких власти, изузетан пример успешног деловања саудијских цихадистичких лобија у САД.

WAMY као своје главне активности наводи едукацију исламске омладине, представљање исламске религије немуслиманима у свом чистом (изворном) облику, као и успостављање дијалога између исламских организација и друштва и успостављање опште коегзистенције између муслимана и Запада.⁷²⁰ Ипак, Стивен Емерсон је 2003. године, у сведочењу пред Националном комисијом за терористичке нападе против САД, навео да је основни циљ ове организације спровођење глобалног цихада. Како би створили кадрове који ће у будућности бити способни да то остваре, WAMY организује бројна предавања за младе у којима се

---

⁷¹⁵ Организација Ал Харамин била је активна и на Косову и Метохији, где је инвестирала више милиона евра...Видети више о томе: Вукелић Милан, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе*...стр. 123.

⁷¹⁶ International Business Publication (аутор и издавач), *Arab Lobby in the United States Handbook: organization, operation, performance*...стр. 109.

⁷¹⁷ <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/world-assembly-of-muslim-youth-wamy>, приступљено 15.3.2022.

⁷¹⁸ Gold Dore, *Hatred's kingdom: how Saudi Arabia supports the new global terrorism*... стр. 79.

⁷¹⁹ Napoleoni Loretta, *Modern jihad: tracing the dollars behind the terror networks*, Pluto Press, London, 2003, стр. 195.

⁷²⁰ <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/world-assembly-of-muslim-youth-wamy>, приступљено 15.3.2022.

немуслимани представљају у негативном контексту, такође организација доста улаже у усавршавање студената, којима плаћа школовање у радикалним медресама, пре свега у Саудијској Арабији и Пакистану. WAMY објављује и бројне публикације, које служе истом циљу. Тако су у једном од својих памфлета, под називом *Islam at a glance*, јасно навели да је потребно убедити исламску омладину у неопходност успостављања владавине ислама над свим другим системима. У публикацији *Islamic Views* иза које такође стоји организација WAMY, а штампана је, ни мање ни више, него од стране Министарства одбране Саудијске Арабије, наводи се да је Мухамед водио борбу против неверника, на које је извршио 20 инвазија и да је на њих послао десет пукова својих бораца, све док их на крају није победио. У овој публикацији се налазе и бројне друге цихадистичке изјаве, усмерене против Јевреја и хришћана. Емерсон је у поменутом сведочењу такође навео и да WAMY организује кампове за младе муслимане и то на више континената, како би их обучио и едуковао, а у складу с тим, направили су и приручник под називом *Islamic Camps: Objectives, Program Outlines, Preparatory Steps* који би требао да служи као манифест за друге исламске групе које планирају сличне активности. У њему су детаљно наведене активности које се спроводе у камповима, а чак је и предложена песма коју би штићеници кампа требало да певају, а у којој се велича цихад и мучеништво.⁷²¹ У публикацијама које издаје организација WAMY могу се видети и бројни интервјуи са радикалним исламским клерикима. Тако је на пример Ајед ал Карни (Ayed al Qarni), који је био саветник саудијског принца Фахда (Abdulayiz bin Fahd al Saud), 2003. године изјавио „да се свакодневно молио за уништење Америке, да би Саудијци требали да иду у Ирак да се боре против америчке војске која је тамо распоређена, а да би муслимани који нису у могућности да лично учествују у цихаду, требали бар новцем да допринесу сврси.“⁷²² У још једној публикацији у издању ове организације из 2004. године, палестински цихадиста који је усмртио 14 Јевреја, тако што је преврнуо аутобус преко литице, представљен је као херој Палестине. Поменимо и наслов *A Handy Encyclopedia of Contemporary Religions and Sects*, иза којег такође стоји WAMY. У овој антисемитској публикацији Јевреји су приказани у најнегативнијем могућем контексту, као кривци за све лоше што се дешава муслиманима, а у поглављу које носи назив *Animosity toward the Jews*, подстиче се мржња према њима, јер су против верника, Алаха и његових анђела, умањују значај породичних вредности, подстичу неморал, шире мржњу према муслиманским владама и слично.⁷²³

Организација WAMY је у више наврата учествовала у финансирању цихадистичких активности, па је априла 2002. године своју подршку у виду донације палестинској интифади са дотадашњих 800 хиљада долара повећала на 2.7 милиона, а добар део тог новца припао је и самом Хамасу. Исте године један од вођа Хамаса позван је од стране WAMY да буде међу главним говорницима на конференцији у Ријаду под називом *Муслиманска омладина и глобализација* одржаној 29. октобра 2002. године. Његово присуство изазвало је опште одушевљење на стотине присутних. Само током 2004. године, WAMY је са 200 хиљада долара подржала борбу ирачких цихадиста против Американаца, а такође су били у контакту са терористичком организацијом Ансар ал Ислам (*Ansar al Islam*), која је деловала у северном делу Ирака. Крајем 2002. године, на интернету се појавила се слика Али Бапира (Ali Barir), једног од команданата Ансар ал Ислам, који је такође био присутан на једном догађају иза којег стоји организација WAMY. Поред наведеног, WAMY је подржавала и цихадисте у Кашмиру, које је представљала као борце за слободу у борби против индијских власти. Управо

---

⁷²¹ *Third public hearing of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, Statement of Steven Emerson*, National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, July 9, 2003, доступно на: https://govinfo.library.unt.edu/911/hearings/hearing3/witness_emerson.htm, приступљено 15.3.2022

⁷²² <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/world-assembly-of-muslim-youth-wamy>, приступљено 15.3.2022.

⁷²³ Исто, приступљено 15.3.2022.

је влада Индије оптужила тадашњег помоћника генералног секретара WAMY да финансира кашмирске терористе. Такође навео је да 90% финансијских средстава терористичке групе из Кашмира добијају из иностранства као и од исламских организација међу којима је и WAMY. Постоје и информације по којима је организација WAMY подржала и цихадисте на Филипинима, тј. да је ни мање ни више Осама бин Ладен финансијски подржао филипинске терористе посредством појединих исламских добротворних организација, међу којима је и WAMY. Пакистански медији су марта 2001. године пренели да је WAMY подржавала сродне организације у овој земљи, једна од њих је Џамиат Талеба Арабија (*Jamiat Taleba Arabia*). Новембра 2001. године, извршен је претрес канцеларија WAMY са седиштем у Пешавару, а након тога један од службеника организације је приведен због сумње да је локалним медијима лично доставио снимак на којем Осама бин Ладен поздравља терористичке нападе на Балију и преузимање позоришта у Москви од стране чеченских цихадиста.⁷²⁴

Нешто пре терористичког напада од 11. септембра 2001. године, четворица терориста који су учествовали у овом крвавом пиру примећена су у Фолс Черчу, у близини просторија WAMY, што је привукло пажњу FBI. Тек током истраге, након напада, међу имовином терориста пронађена је кредитна картица др Ал Бадр ал Хамзија (*Al Badr al Hamzi*), радиолога који је био на платном списку WAMY. Ова организација налазила се и на листи оптужених, против којих су породице жртава терористичког акта Ал Каиде, поднеле тужбу од 15 тачака, процењену на 116 трилиона долара и то не само због подршке Ал Каиди, већ и због подржавања талибана у Авганистану. Можда и најбољи доказ повезаности организације WAMY са тероризмом откривен је између 2002. и 2004. године, када су се испред Комисије за 11. септембар могла чути сведочења у којима се недвосмислено наводи да је WAMY подржавала исламске терористе, као и да је организација била у директном контакту са извршиоцима поменутог терористичког акта. Такође, у сведочењима се могло чути да ова организација подстиче физичко уништење неверника (САД, Јевреја и хришћана)...Један амерички званичник из безбедносних структура, који је касније био део администрације Џорџа Буша - млађег, истакао је да не постоје никакве сумње да је организација WAMY била повезана са тероризмом.⁷²⁵

WAMY одржава добре односе и са другим исламским организацијама у САД, пре свега са CAIR, којој је донирала 3.5 милиона долара помоћи за изградњу просторија у Вашингтону. Поред финансијске подршке, WAMY је помогла организацију CAIR тако што је дала препоруку богатим саудијским донаторима, да и сами уложе у њихову инфраструктуру.⁷²⁶ Није на одмет напоменути да су Џамал ал Барзињи и Ахмад Тотонци такође дали значајан допринос стварању организације WAMY. Тотонци је чак био и на функцији заменика првог секретара WAMY.⁷²⁷

---

⁷²⁴ <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/world-assembly-of-muslim-youth-wamy>, приступљено 15.3.2022. Већину ових информација навео је и амерички експерт за тероризам Стивен Емерсон, 2003. године, у већ поменутом сведочењу пред Националном комисијом за терористичке нападе против САД. Видети о томе: Third public hearing of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, *Statement of Steven Emerson*...приступљено 15.3.2022.

⁷²⁵ <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/world-assembly-of-muslim-youth-wamy>, приступљено 15.3.2022.

⁷²⁶ Исто, приступљено 15.3.2022.

⁷²⁷ Baran Zeyno, *The Muslim Brotherhood's U.S. Network*...стр. 99. Џамала ал Барзињија и Ахмада Тотонција смо већ помињали као активисте који су допринели оснивању појединих исламских организација у САД, лобија Муслиманског братства.

3.6. Фондација СААР (САФА Фонд)

Фондација СААР (*SAAR Foundation*) основана је седамдесетих година двадесетог века као скуп добротворних организација, од стране саудијског шеика Сулејмана бин абд ал Азиза ал Рајхија (*Sulaiman Bin Abdulaziz Al Rajhi*). По почетним словима његовог имена (SAAR) фондација је и добила име. Фондација СААР имала је своју испоставу и у САД.⁷²⁸ Наиме, 1983. године у Вирџинији је настала SAAR Foundation Inc., која је 2000. године угашена, али је њу наследила организација САФА фонд Инц. (*SAFA Trust Inc.*) која је настала 1996. године, такође у Вирџинији у граду Херндон.⁷²⁹

Марта 2002. године, америчке власти су извршиле претрес канцеларија Фондације, због сумње да је учествовала у прању новца и прикупљању финансијских средстава за терористичке организације, конкретно за Хамас, Ал Каиду, Хезболах и Палестински исламски цихад.⁷³⁰ Од 54 милиона долара, колико је Фондација, тако рећи прикупила, чак 26 милиона долара завршило је на озлоглашеном острву Ман у Ирском мору, које је познато као локација на којој се настају лица која су учествовала у криминалним радњама. Само 20 милиона долара завршило је на рачунима добротворних организација које су биле под покровитељством САФА Фонда. Како наводи федерални агент Дејвид Кејн (*David Kane*), који је предводио рацију у канцеларије Фондације СААР, циљ овог цихадистичког лобија је био да тајно проследи новац терористима и оштете САД наносећи пораз функционисању њихове Пореске управе (*U.S. Internal Revenue Service*).⁷³¹ Прегледано је и анализирано готово две стотине кутија са документима, али без обзира на донете закључке нико није оптужен. Са Фондацијом СААР био је повезан, у овом раду већ поменути Абдурахман Аламуди, који је у периоду од 1985. до 1990. године обављао дужност помоћника председника Фондације.⁷³²

3.7. Интернационална фондација доброчинства

Настанак Интернационалне фондације доброчинства (*Benevolence International Foundation*, у даљем тексту BIF) датира још из 1987. године, када је шеик Абдел Абдул Џалил ал Батерџи (*Abdel Abdul Jalil Batterjee*) основао организацију Исламски комитет доброчинства (*Islamic Benevolence Committee*, у даљем тексту ИВС), познату и као Лајнат ал Бир ал Исламија (*Lajnat al Birr al Islamiah*) са седиштем у Пакистану и Саудијској Арабији, чија је главна делатност била помоћ муџахединима у Авганистану, који су се борили против Совјета, као и транспорт цихадиста на ратиште. Друга организација, продужница ИВС, била је и Интернационално доброчинство (*Benevolence International*), која је основана на Филипинима и то од стране Мухамеда Џамала Калифа (*Mohammed Jamal Khalifa*), зета Осаме бин Ладена. Организација BIF основана је 20. марта 1992. године у САД у Илиноису, али јој је седиште било на Флориди у граду Плантајшон. Само годину дана по оснивању, дакле 1993. године, BIF се сели у Чикаго.⁷³³

Један од лидера BIF, Енам Арнаут (*Enaam Arnaout*), оптужен је 2003. године од стране америчких власти да је учествовао у прању новца, тј. да је новац намењен у добротворне сврхе

⁷²⁸ Rubin Judith Colp, North America...стр. 586.

⁷²⁹ *U.S. Vulnerabilities to Money Laundering, Drugs, and Terrosist Financing: HBSC Case Study*, Hearing before the permanent subcommittee on investigations of the Committee on Homeland Security and Governmental Affairs United States Senate, 112th congress, 2nd session, volume 1 of 2, Washington D.C., July 17, 2002, стр. 235-236, доступно на: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-112shrg76061/pdf/CHRG-112shrg76061.pdf>, приступљено 15.3.2022.

⁷³⁰ Rubin Judith Colp, North America...стр. 586.

⁷³¹ *Discover the Networks | SAAR Foundation (SAFA Trust Group) (SAAR)*, приступљено 15.3.2022.

⁷³² *U.S. Vulnerabilities to Money Laundering, Drugs, and Terrosist Financing: HBSC Case Study*...стр. 236.

⁷³³ *Discover the Networks | Benevolence International Foundation (BIF)*, приступљено 15.3.2022.

прослеђивао терористима и пружао помоћ Ал Каиди у виду набавке ватреног оружја.⁷³⁴ У доказима који су пред судом изнети против Арнаута, наводи се да је он, поред Ал Каиде, помагао и друге терористе, као што су талибани Гулбудин Хекмајтар (Gulbuddin Hekmatyar), Џалалудин Хакани (Jalaluddin Haqqani) и Јунус Калис (Yunis Khalis). Код Енама Арнаута пронађена су и лично написана писма Хаканија и Калиса.⁷³⁵

Из својих просторија у Чикагу, ВИФ је знатно допринео да Ал Каида успостави своју мрежу у Чеченији, Босни и Судану, пружајући им логистичку подршку у виду донација хране, одеће, опреме за комуникацију и слично. ВИФ је такође у САД прикупљао средства за подршку организацији Абу Сајаф (*Abu Sayyaf*) на Филипинима. Претпоставља се да је први човек ВИФ на Филипинима био Калид Шеик Мухамед (Khalid Sheikh Mohammed), један од идејних твораца терористичког напада на САД од 11. септембра 2001. године.⁷³⁶

Крајем 1994. године, већ поменути Мухамед Џамал Калифа требао је да се састане у САД са тадашњим председником ВИФ, али су обојица ухапшени у Калифорнији. Калифа је био под сумњом да је учествовао у терористичком нападу на Светски трговински центар, 1993. године, а међу његовим стварима FBI је пронашао литературу на арапском језику на тему тероризма, припреме бомби и слично. Код њега је пронађен и контакт филипинског терористе Валија Кана Амина Шаха (Wali Khan Amin Shah), члана терористичке ћелије која је планирала да изврши бомбашки напад на 12 путничких авиона који су из Азије летели ка САД (*Операција Бојунка*), али на срећу, њихов план је осујећен. Мухамед Џамал Калифа био је један од финансијера ове неуспеле терористичке акције, због чега је приведен и пребачен у Јордан, али су га тамошње власти ослободиле оптужби.⁷³⁷

Поједини извештаји показују да су бројне велике америчке фирме несвесно допринеле активностима ВИФ, не сањајући да је ова тзв. хуманитарна организација повезана са финансирањем тероризма.⁷³⁸ ВИФ је своје испоставе имао у бројним земљама насељеним муслиманским становништвом, између осталог и у Авганистану, Азербејџану, Бангладешу, Кини, Судану, Јемену, Русији, Хрватској, Босни и Херцеговини итд.⁷³⁹ Управо је рација босанских власти на канцеларије ВИФ у Сарајеву 2002. године, допринела хапшењима и подизању велике оптужнице против ове организације у САД, што је и највећи судски поступак усмерен против финансирања тероризма, после добро познатог терористичког акта Ал Каиде од 11. септембра 2001. године. У архивама ВИФ у Сарајеву, пронађене су копије ручно писаних белешки са оснивачког састанка у Пешавару, затим документа која потврђују да је Осама бин Ладен користио новац прикупљен преко ВИФ за пружање логистичке подршке цихадистима који су се борили у Авганистану, Чеченији и Босни. Сва пронађена документа налазила су се у фасцикли на којој је писало *Tareekh Osama* или у преводу на српски језик *Историја Осама*. Документа су била скенирана и сачувана на CD. Већина материјала пронађеног у Сарајеву данас се налази у америчком Центру за борбу против тероризма на Вест Поинту (*The Combating Terrorism Center at West Point*).⁷⁴⁰

---

⁷³⁴ Hosen Nadirsyah, Law, religion and security, у књизи: Ferrari Silvio (editor), *Routledge handbook of law and religion*, Routledge, London, New York, 2015, стр. 347

⁷³⁵ Brown Vahid, Rassler Don, *Fountainhead of jihad: the Haqqani nexus, 1973-2012*, Oxford University Press, New York, 2013, стр. 213

⁷³⁶ *Discover the Networks / Benevolence International Foundation (BIF)*, приступљено 15.3.2022.

⁷³⁷ Исто, приступљено 15.3.2022.

⁷³⁸ Dean C. Alexander., *Business confronts terrorism: risks and responses*, The University of Wisconsin Press, Terrace Books, Madison, Wisconsin, 2004, стр. 71

⁷³⁹ *Discover the Networks / Benevolence International Foundation (BIF)*, приступљено 15.3.2022.

⁷⁴⁰ Klausen Jytte, *Western Jihadism: A Thirty Years of History*, Oxford University Press, New York, 2021, стр. 49.

Енам Арнаут је 2003. године на америчком федералном суду оптужен на 10 година затвора, а ВИФ је због везе са Ал Каидом угашена и деловање организације је забрањено у целом свету, чак и од Комитета СБ УН.⁷⁴¹ Врло је интересно то што је судица Сузан Конлон (Suzanne Conlon) на изрицању пресуде тужиоцима рекла да нису успели да дођу до доказа на основу којих би закључили да се Арнаут идентификовао са тероризмом, нити да га је подржавао. У склопу договора о признању кривице такве осуде су повучене, а Енам Арнаут је осуђен само за рекетирање.⁷⁴² Како наводи ауторка Ците Клаусен (Jytte Klausen), Арнаут је од јула 2010. године условно ослобођен и тада је почео да ради као продавац аутомобила, на период од три године у склопу пробног рада под надзором.⁷⁴³

---

⁷⁴¹ *Discover the Networks / Benevolence International Foundation (BIF)*, приступљено 15.3.2022. Такође видети и одлуку Комитета СБ УН о забрани деловања ВИФ: *BENEVOLENCE INTERNATIONAL FOUNDATION / United Nations Security Council*, приступљено 15.3.2022.

⁷⁴² Hosen Nadirsyah, *Law, religion and security...*стр. 347.

⁷⁴³ Klausen Jytte, *Western Jihadism: A Thirty Years of History...*стр. 51.

V ШИИТСКИ ЦИХАД НА ТЕРИТОРИЈИ САД

1. Шиитска исламска заједница у САД

Шиити су друга најраспрострањенија грана у оквиру ислама и чини је 10% верника, са већином у Ирану, Ираку и Азербејдану.⁷⁴⁴ Главни раскол између сунита и шиита заснован је на неслагању око тога ко је достојан да буде наследник Мухамеда. Он није унапред одредио свог наследника, па је након његове смрти 632. године, одређено да нови вођа муслимана (халиф) буде Абу Бакр, човек којем је Мухамед лично поверио да буде предводник џума намаза. Сунитски верски ауторитети сматрали су да наследник не мора бити крвно везан за Мухамеда, а Абу Бакр као његов таст, саветник и један од највернијих пријатеља, био је одличан избор. Ипак, мањинска група, верна имаму Алију, супротставила се овој одлуци сматрајући да наследник Мухамеда мора бити члан његове уже породице. С обзиром да су синови Мухамеда и његове жене Хатице рано умрли, шиити су сматрали да нови халиф мора бити Али, Мухамедов најближи род (нећак) који је у животу и муж његове ћерке Фатиме. Али је касније и постао халиф⁷⁴⁵, тек са својих 35 година, што такође изазива гнев шиита, који сматрају великом неправдом то што је Мухамедов потомак чак три пута био изостављен из избора за вођу свих муслимана. Имам Али је на месту халифа био врло кратко, над њим је после само неколико година извршен атентат⁷⁴⁶, а и његов син Хусеин је у чувеној бици код Кербеле, где се сукобио са војском имама Јазиде, сурово убијен заједно са својим малобројним следбеницима.⁷⁴⁷ Ова битка која је од великог значаја за шиитске муслимане одиграла се након смрти халифа Муавије, када су следбеници имама Алија закључили да је дошао тренутак да се исправи неправда која је учињена њему и његовој породици. На челу са Хусеином, Алијеви следбеници су из Медине кренули ка Куфи, како би се суочили са Омајадима. Ипак, код Кербеле их је пресрела надмоћна Јазидова војска и побила их, а након овог трагичног догађаја изграђен је култ мучеништва код шиитских муслимана, а Али и његови пратиоци уздигнути су до статуса божанства, што је без сумње и последица туге али и гриже савести што тада нико од верника није пружио помоћ Хусеину и његовим верним саборцима.⁷⁴⁸

Шиите од сунита раздваја и концепт имамата по којем само имами имају способност да разумеју езотеричну поруку Курана коју је Мухамед пренео Алију, а он ју је касније пренео будућим имамама, који су и чувари најсветије књиге ислама и духовни водичи.⁷⁴⁹ Такође, поред наведеног, шиити верују да су наводно поједини делови Курана, они који величају имама Алија, преправљени па чак и намерно изостављени, па самим тим и званични текст Курана није релевантан.⁷⁵⁰

⁷⁴⁴ Вековић Марко, *Религија за политикологе...* стр. 97.

⁷⁴⁵ Четири праведна халифа у исламу (*Rashidun Caliphate*) били су: Абу Бакр (632-634), Омар (634-644), Осман (644-656) и Али (656-661). Видети о томе: *Rashidun Caliphate - World History Encyclopedia*, приступљено 20.3.2022.

⁷⁴⁶ Имама Алија су ликвидирали харацити, његови најратоборнији саборци, који су били незадовољни Алијевом олуком да се повуче из битке код Сифина, што су протумачили као недостатак вере. На мети харацита био је и Алијев супарник Муавија, којег су такође сматрали недостојним да буде на челу уме. Ипак, атентат је извршен само над имамом Алијем, а након грађанског рата који је трајао пет година, Муавија постаје нови халиф. Видети више о томе: Кинђић Зоран, *Прилози за разумевање религије*, Досије Студио, Београд, 2022, стр. 94-95, фн. 4.

⁷⁴⁷ Esposito John L., *Što bi svatko trebao znati o islamu*, Filozofsko - teološki institut družbe Isusove u Zagrebu, Zagreb, 2002, стр. 58-59.

⁷⁴⁸ Кинђић Зоран, *Прилози за разумевање религије...* стр. 95, фн. 4.

⁷⁴⁹ Исто, стр. 95-96.

⁷⁵⁰ Исто, стр. 95, фн. 5.

Иако се долазак шиита у САД везује за почетак 1900. године, сам појам америчког шиизма је непознаница у америчком културно - религијском, баш као и у политичком животу. Подигли су свега неколико џамија, мало је доказа да су се шиити у САД бавили било каквим активностима, осим тежње да себи обезбеде што бољи социјално -економски статус у друштву.⁷⁵¹ Може се рећи да је долазак шиита на амерички континент уско повезан са доласком сунитских муслимана. Поред тога што су Америку почели да насељавају у истом временском раздобљу, делили су слична искуства, имали заједничке изазове, пролазили су и кроз исте проблеме и нису толико били оптерећени разликама унутар вере. Како тврди Лијакат Таким (Liyakat Takim)⁷⁵², којег сматрамо и најлегитимнијим аутором за ову тему, први амерички град који су шиитски муслимани почели да насељавају у САД био је Дирборн у савезној држави Мичиген, а локација која се додуше ређе помиње је и Мичиген сити, град који се налази у држави Индијана. Овде су се насељавали углавном либански и сиријски трговци, који су касније, 1924. године, саградили и једну од првих џамија у Америци. У Мичиген ситију 1914. године формирана је и прва, самим тим и најстарија исламска организација у Америци, под називом Ал Бадр ал Мунир (*Al Badr al Munir*), на чијем је челу био Хусеин Абудхиб (Hussein Aboudheeb).⁷⁵³

Детроит је једна од најстаријих муслиманских заједница у САД. Шиити су у периоду од 1900. до 1915. године почели да се насељавају у овом граду, најчешће из области долине Бека и јужног Либана, одакле је данас већина муслимана настањених у Дирборну. Шиитску заједницу у овој области чинили су углавном мушкарци без породица, радници и трговци, пре свега због присуства Компаније Форд (*Ford Motor Company*) у Хајланд Парку. Већина њих није желела да се дужи период задржи у САД, већ само да зараде новац и врате се својим домовима. У периоду од 1918. до 1922. године у САД је дошао велики број имиграната из исламских земаља, што је свакако последица разарања у Првом св. рату и скоријег пада Османског царства. У том периоду компанија Форд је изградила још једну фабрику у месту Роуц Ривер, на југоистоку Дирборна, што је такође привукло муслимане да се селе у овај град. У Дирборн су касније пристизали и муслимани из других крајева исламског света, све до двадесетих и тридесетих година прошлог века, када су САД донеле законе којима се ограничава број имиграната. Тако је рецимо број новопридошлица из Сирије и Либана био смањен на свега 123. Ипак, људи из арапског света су, упркос томе, проналазили начине да дођу до границе САД.⁷⁵⁴ У предграђу Дирборна данас се налазе бројне шиитске организације, док Арапи у овом граду чине готово трећину укупног становништва.⁷⁵⁵ Поред наведених, шиити у САД насељени су и у другим градовима. На пример, једно од првих насељавања шиита забележено је у Масачусетсу 1900. године, у граду Квинс Поинт, што је део првог таласа имиграција муслимана на америчко тло. Њих су углавном привлачили послови у бродарској индустрији Нове Енглеске. Једна мања група шиитских муслимана населила се у државу Ајова, град Чедар Рапидс. Њих је до 1914. године било свега четрдесет петоро у овом месту, а после изградње Мајке џамије (*Mother Mosque*), 1934. године, у којој су своје верске обреде обављали и шиити и сунити, у Чедар Рапидс населило се још неколико шиитских породица. У Ајови, поједини шиитски муслимани су се током прве две деценије двадесетог века насељавали и у граду Форт Дац. До 1920. године поједини шиитски муслимани свој дом су

⁷⁵¹ Takim Liyakat, *Integration or Isolation: Black Shi'ism in the American Diaspora*, *Journal of the Contemporary Study of Islam*, Volume 1, Issue 2, 2020, стр. 129.

⁷⁵² Претрагом веб сајта америчке конгресне библиотеке (*Library of Congress*) долазимо до закључка да је књига Лијаката Такима под насловом *Shi'ism in America*, једина релевантна литература, стога ћемо је у наставку рада највише користити као извор.

⁷⁵³ Takim Liyakat, *Shi'ism in America*, New York University Press, New York, 2009, стр. 11-13.

⁷⁵⁴ Walbridge Linda S., *Without forgetting the Imam: Lebanese Shi'ism in an American community*, Wayne State University Press, Detroit, 1997, стр. 16-17.

⁷⁵⁵ Takim Liyakat, *Shi'ism in America...* стр. 17.

пронашли у Чикагу. Како наводи Лијакат Таким, 2004. године у овом граду је било око 15 хиљада шиита. Поједине шиитске породице населиле су се и у Њујорку. Забележено је да је четрдесетих година прошлог стотине шиита славило Бајрам у Харлему и на Бродвеју, организујући у то име велелепне параде.⁷⁵⁶

Што се тиче етничке припадности, међу првим шиитским муслиманима који су имигрирали у САД било је највише Либанаца, а у периоду од 1920. до 1938. године, у САД је пристигло хиљаде шиита из других земаља, попут Ирака, Ирана, Азербејџана, Сирије, Бахреина, Индије и Саудијске Арабије.⁷⁵⁷

Готово целокупне прве три генерације муслимана у САД били су либанског порекла, а само у размаку од седам година, између 1983. и 1990. године, око 30 хиљада Либанаца је пристигло у Детроит, након завршетка грађанског рата у тој земљи. Рани либански имигранти нису наишли на велику муслиманску заједницу приликом доласка у САД. Стога су били либерални у смислу практиковања вере и лако су се уклапали у америчко друштво. Амерички држављани чији су родитељи Либанци чак спадају у најлибералније муслимане у САД. С обзиром да су углавном трећа или четврта генерација муслимана у САД, преношење вере на њихове потомке, тј. следеће генерације, доста је американизовано. Тако су у појединим цамијама правила знатно либералнија, у смислу да жене активно учествују у молитвама, нема родне сегрегације и слично. Иако су током прошлог века најбројнији били у Дирборну, либански шиити у САД насељавају и градове попут Остина, Кливленда и Денвера где додуше нису у великом броју.⁷⁵⁸

Ирачки шиити су у САД масовно пристизали и током педесетих и шездесетих година прошлог века, пре свега као студенти. Многи од њих нису желели да се враћају назад у своју домовину из више разлога, а то су пре свега формирање БААС партије (*Baath Party*) и нестабилна социјална и економска ситуација у Ираку. Многи Ирачани су тражили азил у САД након 1979. године и доласка на власт Садама Хусеина. Ова група ирачких имиграната била је добро ситуирана, високо квалификована и образована и налазила је добро плаћене послове или су већ имали своје бизнисе. Ирачки шиити који су се доселили на америчко тло углавном су долазили из Багдада, Наџафа, Басре и Карабале. Једна група ирачких шиита у САД је пристигла након 1991. године. После неуспешне побуне против режима Садама Хусеина, многи од њих су пребегли у Саудијску Арабију, где су били затворени у избегличким камповима чак и до десет година. Поједини су напустили своју земљу током Осмогодишњег рата против Ирана, неки Ирачани су били заробљени током Заливског рата, а многи су у САД стигли и после америчке инвазије на Ирак 2003. године. Њима је био гарантован азил у САД, а од 20 хиљада ирачких избеглица чак десет хиљада населило се у Дирборн. Фебруара 2007. године, влада САД донела је одлуку да прихвати још седам хиљада избеглица из Ирака, што је знатно повећало број ирачких шиита у САД. Те последње генерације ирачких шиита које су касније пристигле у САД нису имале жељу да се уклопе у америчко друштво, већ су тежили повратку у своју домовину (што су неки и учинили након рушења режима Садама Хусеина). За разлику од својих сународника који су у САД пристизали током седамдесетих и осамдесетих година двадесетог века, ове млађе генерације ирачких шиита су биле слабије образоване, нису знале енглески језик, остале су верне својим религијским праксама, које су желели да наставе и током свог боравка у САД, попут самобичевања тешким ланцима и ношењем повреда у време месеца Мухарема, затим истицањем исламске ношње у јавности, сегрегације полова, стриктног поштовања шеријата и Марџи кодекса, што није наишло на одобравање појединих либанских шиита, који су долазили из либералнијег друштва, али и

---

⁷⁵⁶ Исто, стр. 17-20.

⁷⁵⁷ Исто, стр. 19.

⁷⁵⁸ Исто, стр. 32-34.

иранских, који су били под утицајем прозападних реформи шаха Резе Пахлавија. У многим америчким градовима шиити пореклом из Ирака, Ирана и Либана морали су да деле верске центре и џамије, што је изазивало одређене унутрашње проблеме. Важно је истаћи да, упркос својој генералној верској традиционалности, поједини ирачки шиити у САД имају знатно либералније ставове по том питању и не противе се интеграцији у америчко друштво. Постоје ирачке шиитске џамије (на пример у граду Помони, држава Калифорнија) где правила нису толико стриктна, па нема ни родне сегрегације и жене могу учествовати у молитвама.⁷⁵⁹

Ирански шиити представљају убедљиво најбројнију шиитску заједницу у САД, која је у константном порасту, нарочито у последње три деценије, а по неким проценама, Иранци чине чак 52% свих имиграната који су се са простора Блиског истока населили у САД. Највећи број иранских шиита у САД је почело да пристиже након иранске Исламске револуције 1979. године и то пре свега у Калифорнију, где према Такиму Лијакату живи око 400 хиљада Иранаца, а од тог броја између 45 и 60 хиљада насељава град Сан Дијего. Већина иранских имиграната своју земљу је напустило због реформи које су настале након поменуте револуције предвођене Хомеинијем, с друге стране неки од њих нису желели да учествују у рату против Ирака, па су побегли како би избегли регрутацију.⁷⁶⁰

Иранце настањене у САД можемо поделити у три групе. Прву чине радници, како они са слабијим вештинама, тако и професионалци који су остали под утицајем Пахлавијевих прозападних реформи и напустили су земљу након 1979. године. Дакле, они су потпуно усвојили секуларне вредности, дистанцирани су се од исламске религије и у њиховом случају, асоцијација на шиизам чак их подсећа на негативно искуство које су имали у својој матичној земљи. Углавном долазе из образованијих културних слојева, настоје да се потпуно асимилијују у америчко друштво и највише их живи у Лос Анђелесу. Џамије готово уопште не посећују, осим у случају смрти неког од ближњих. Уместо тога окупљају се у културним центрима, где обележавају празнике као што су *Навруз* (почетак иранске Нове године), док само мали број њих посвећује пажњу традиционалним шиитским обичајима попут Ашуре, тј. присећање на мученичку смрт имама Хусеина у бици код Карбале или обележавање годишњице смрти имама Алија. Приликом једне анкете у којој су упитани како би себе описали, 27% њих се представило као ирански муслимани, 67% само као Иранци, док се само 2% њих изјаснило као муслимани. Дакле секуларни Иранци који живе у САД, свој културни ирански идентитет стављају испред верског (шиитског).⁷⁶¹

За разлику од њих, другу групу иранских шиита у САД чине они који подржавају актуелну власт у Ирану, самим тим и реформе које су донете након Исламске револуције из 1979. године. То су углавном студенти на америчким универзитетима, а због промовисања идеала актуелног режима, често су одбачени од стране Американаца, али и својих секуларно оријентисаним сународника. Ова група иранских шиита своје верске праксе обавља у исламским центрима, у случају да их немају у близини то раде у својим приватним просторијама (кућама, подрумима...). Децу васпитавају у складу са исламским, шиитским вредностима, викендом држе предавања по школама у циљу да промовишу шиитску идеологију међу различитим етничким групама.⁷⁶²

Трећу групу иранских шиита у САД чине они који су разочарани чињеницом да се верске вредности међу Иранцима урушавају, нарочито код омладине. Како би деци усадили верска осећања, они организују у својим домовима разне активности попут недељних и викенд предавања, учења Курана и слично. Ипак, они се ограђују од актуелне политичке власти у

⁷⁵⁹ Исто, стр. 24-26.

⁷⁶⁰ Исто, стр. 27.

⁷⁶¹ Исто, стр. 27-28.

⁷⁶² Исто, стр. 30.

Ирану, нису директно везани ни за иранске центре и организације у САД, већ настоје да се повежу са шиитским муслиманима из других крајева света. И међу овом групом иранских шиита постоје они, махом студенти, који су обесхрабрани променама које је иранска Исламска револуција донела, у виду стриктног практиковања верских пракси и погоршања економске ситуације након рата са Ираком, неки од њих су се оженили америчким држављанкама којима би живот у садашњем Ирану био тежак, ту су и погоршани односи влада САД и Ирана... све је то утицало на њих да остану у САД и да се не врате својим домовима. Неслагања унутар иранске заједнице у САД често је изазивало и сукобе, који су се чак завршавали и насиљем између прозападних и Хомеинијевих присталица. Ношење хиџаба, на пример, секуларни Иранци у САД често поистовећују са подршком актуелним властима у Ирану. Девојке које носе хиџаб често су жртве дискриминације, такви случајеви су забележени у Лос Анђелесу на пример. У овом граду, након иранске Исламске револуције, било је и физичких обрачуна између присталица Пахлавија и Хомеинија, а слични догађаји забележени су и у Сан Дијегу.⁷⁶³

Вредни помена су и авганистански шиити, који су после доласка талибана на власт у Авганистану, били приморани да траже азил у САД. Највише прогона трпели су шиити Хазари, који су живели у долини Бамијан. Друга група авганистанских шиита, САД је почела да насељава након доласка Совјета у Авганистан. Авганистански шиити насељавали су многе крајеве унутар САД, нису били бројни нити су располагали већим финансијским средствима и лингвистички и културно били су везани за иранске шиите, па су се стапали са њима и посећивали њихове исламске центре. Додуше, у већим градовима авганистански шиити су успели да изграде своје џамије.⁷⁶⁴

Међу муслиманима који су се населили у САД, одређен број их је и са територије јужне Азије и то пре свега из Индије, Пакистана, а у нешто мањем броју из Бангладеша. До касних двадесетих година прошлог века, процењује се да је на западној обали САД живело око хиљаду муслимана пристиглих са југа Азије, а међу њима је био и одређени број шиита. Како наводи Таким, јужноазијски шиити су углавном били насељени у Чикагу, Атланти, Хјустону, Лос Анђелесу, Њујорку и Вашингтону. Били су углавном високо квалификовани, обележавала их је јака етничка и културна повезаност са поднебљем из којег долазе, али су такође били врло савесни по обележавању верских пракси попут месеца Мухарема и сећања на Карбалу. Неки од њих су на пример у џамије одлазили само у време месеца Мухарема, док је одређени број јужноазијских шиита практиковао и верске ритуале попут бичевања и самоповређевања у време Ашуре.⁷⁶⁵

Поменимо још и хоџа дванаестоимамске шиите о којима се генерално врло мало зна. Своје корене вуку из Индије, пре свега из области Синда, Пенџаба, Гуџарата и Куча, где су њихови преци преобраћени у ислам, током дванаестог и тринаестог века. Само име које потиче од персијске речи *каваја* и означава учитеља или неког ко је високо поштован, добили су од персијског пира Садр ал Дина (Sadar al Din), који је тим термином назвао Индијце који су током четрнаестог века из хиндуизма прешли на ислам.⁷⁶⁶ Живе пре свега на територији Индије и Источне Африке, њихове провинције имају тзв. исмаили савете које државе сматрају легитимним баш као и Низари исмаилити следбеници Ага Кана (Aga Khan).⁷⁶⁷ Током педесетих година двадесетог века, хоџа исламску заједницу у САД чинило је свега неколико студената, стога је њихово присуство било не приметно пре шездесетих година. Хоџа шиити су на Запад масовно почели да пристижу током 1972. и 1973. године, јер су власти источноафричких држава фаворизовале Африканце у свим најзначајнијим сферама

---

⁷⁶³ Исто, стр. 31-32.

⁷⁶⁴ Исто, стр. 32.

⁷⁶⁵ Исто, стр. 34-36.

⁷⁶⁶ Исто, стр. 36.

⁷⁶⁷ *Isma'iliyyah | History, Movements, Theology, & Facts | Britannica*, приступљено 20.5.2022

друштвеног живота, а то је посебно било видљиво у области економије и образовања. То је подразумевало национализацију предузећа и имовине чији су власници били Азијати, пружање бољег образовања афричком становништву него Индијцима...Емиграцији хоца шиита знатно је допринела револуција у Занзибару, као и протеривање Азијата из Уганде од стране режима Иди Амина (Idi Amin). Такође и хоца шиити из Кеније и Танзаније напуштали су своје земље незадовољни друштвено - политичком ситуацијом. У САД највише хоца шиита населило се у Њујорк, а њихови центри постоје и у Лос Анђелесу, Орланду, Минеаполису и Алентауну. Генерално, хоца шиити насељени у САД задржали су део своје културе. Они који су дошли из Источне Африке, на пример Танзаније, међусобно комуницирају на матерњем свахили језику, али због индијског порекла користе и урду и гударати. Ипак, живећи у САД, временом су прихватили и елементе америчке културе и идентитета.⁷⁶⁸

За наше истраживање врло је битно сазнати какви су политички ставови америчких шиита. Како наводи истраживач Универзитета Харвард (*Harvard University*), Мехди Хаидер (Mehdi Haider), шиити у САД, чији је број и утицај у порасту, дали су значајан допринос тријумфу Џозефа Бајдена на последњим изборима у САД, пре свега у Мичигену, држави која спада у групу тзв. свинг држава (*swing states*), где су резултати увек неизвесни. У округу Вејн шиити су знатно утицали да Бајден дође до 68% гласова, што је било у том моменту врло важно, јер су гласачи Републиканске партије неуспешно покушали да спрече потврду легитимног броја гласова у поменутом округу.⁷⁶⁹ Дакле, можемо констатовати да се политичко опредељење америчких шиита не разликује од опредељења већине муслимана у САД, који углавном подршку пружају Демократској партији, што смо и навели у претходним поглављима.

Као што смо већ навели у првом поглављу рада, према истраживању Пју истраживачког центра из 2017. године, шиити чине 16% муслиманског становништва у САД, а према подацима са сајта *ijtihad.net*, из августа 2019. године, око 786 хиљада шиитских муслимана насељено је у САД.⁷⁷⁰

2. Историјат политичких односа Ирана и САД - танка линија између савезништва и непријатељства

Исламска Република Иран је типична исламска теократија у којој живи између 74 и 78 милиона шиита, што је између 90 и 95% укупног броја становништва и што је врло битно нагласити око 40% укупног шиитског света. Према томе, без сумње можемо рећи да је Иран држава која је темељ шиитског ислама, а то потврђује и изјава бившег председника Египта Мухамеда Хоснија Мубарака (Muhammad Hosni Mubarak), који је једном приликом навео да су „шиити на читавом Блиском истоку више верни Ирану него својим државама.“⁷⁷¹

---

⁷⁶⁸ Takim Liyakat, *Shi'ism in America...* стр. 36-38.

⁷⁶⁹ *Shi'a Muslim-Americans Were a Key Force in Joe Biden's Victory | Visions (harvard.edu)*, приступљено 20.5.2022.

⁷⁷⁰ *List of Shia Organizations in the United States of America - Ijtihad Network*, приступљено 20.5.2022.

⁷⁷¹ Видети о више о томе: Вукелић Милан, Иран као регионална сила и стуб шиитског ислама, *Културни центар Новог Сада*, есеј поводом истоименог предавања одржаног 3.3.2020, Нови Сад, 2020, доступно на: <https://www.kcns.org.rs/agora/iran-kao-regionalna-sila-i-stub-siitskog-islama/>, приступљено 20.5.2022.

Иран ја пажњу светских сила на себе скренуо још 1908. године, када је у овој земљи откривена нафта.⁷⁷² До овог великог подухвата дошло је захваљујући Англо - персијској нафтној компанији (*Anglo - Persian Oil Company*, у даљем тексту АРОС), која је у иранском граду Масцед Солеиман открила велико нафтно поље и управо је АРОС, од које је касније настала Британска петролеум компанија (*British Petroleum Company*), била прва која је експлоатисала нафту са територије Блиског истока. Лондонски милионер Вилијам Нокс Д'Арси (*William Knox D'Arcy*) је 1901. године за овај посао ангажовао истраживача по имену Џорџ Рејнолдс (*George Reynolds*), који је упркос изузетно тешким условима и многим препрекама 26. маја 1908. године, пронашао нафту у Ирану.⁷⁷³

Током Првог светског рата Иран је био окупиран од стране Турака, Руса и Британаца. Упркос томе, успео је да формално задржи неутралност, али су европске силе успоставиле своје трупе у поједине делове земље. По завршетку рата, Иран је био суочен са веома тешким периодом. Постојала је реална могућност да Иран, Англо -персијским споразумом из 1919. године, постане британски протекторат, али та идеја није спроведена у дело, захваљујући отпору великог броја људи у Ирану, али и појединих политичких актера. У том периоду, тачније 1923. године на чело иранске владе долази Реза Кан (*Reza Khan*). Након неуспелог покушаја да прогласи републику, Реза Кан од Ирана ствара монархију, наравно себе проглашава за монарха и тај период представља званичну смену династије Кајер (октобра 1925. године) и почетак владавине династије Пахлави. Реза Кан је тежио модернизацији Ирана, по узору на западне државе, владао је по моделу свог турског колеге Кемала Ататурка, али за разлику од њега више је водио рачуна о милитаризацији земље и без обзира што је на Запад гледао као на узор, није му дозвољавао да утиче на његово управљање државом.⁷⁷⁴

Током Другог светског рата, Иран је поново био у средишту британског и совјетског интереса, па су обе војске ушле у Техеран 17. септембра 1941. године, што је представљало и крај владавине шаха Резе Кана, којег наслеђује његов син Мохамед Реза Пахлави. За разлику од свог оца, он је био много више по укусу западних сила. Током 1943. године, представници Совјетског Савеза, Велике Британије, али и САД били су присутни на конференцији у Техерану, током које је Ирану обећана неутралност након рата, мада су совјетске трупе у земљи биле присутне све до маја 1946. године. После рата Мохамед Реза Пахлави наставља са владавином и у Ирану се уводи сенат и парламентаризам. Међутим у овом периоду долази до врло битног догађаја у иранској историји, а то је национализација иранске нафтне индустрије (абаданска криза) која доприноси великом политичком успону новопостављеног премијера Ирана Мохамеда Мосадека (*Mohammad Mosaddegh*), који је на чело владе доспео 28. априла 1951. године.⁷⁷⁵

Мохамед Мосадек рођен је 1882. године у породици која је припадала вишем друштвеном сталежу. Студирао је право и јавне финансије у Паризу и швајцарском граду Нојшателу где је и докторирао права 1914. године. Одмах након доктората, 1915. године, почиње да ради као професор у Техерану, у Школи за права и политичке науке (*Tehran School of Law and Political Science*), а у својој каријери заузимао је бројне високе државне функције. Тако је 1917. године био заменик министра финансија Ирана, 1920. године био је гувернер провинције Фарс, 1921. године налазио се на позицији министра финансија, 1922. године,

---

⁷⁷² Ilić Aleksandar, Gišić Tamara, Brkić Slobodan, *et al.*, *Islamska Republika Iran kao izazivač Sjedinjenim Američkim državama*, у књизи: Simić Dragan R., Živojinović Dragan, Jović Nikola (urednici), *Sjedinjene Američke Države i izazivači*, Fakultet političkih nauka, Beograd, 2015, стр. 397.

⁷⁷³ Видети више о томе: https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Anglo-Iranian_Oil_Company, приступљено 22.5.2022.

⁷⁷⁴ Ilić Aleksandar, Gišić Tamara, Brkić Slobodan, *et al.*, *Islamska Republika Iran kao izazivač Sjedinjenim Američkim državama...стр. 397-398.*

⁷⁷⁵ Исто, стр. 398-399.

обављао је дужности гувернера провинције Азербејџан, 1923. године постао је министар спољних послова Ирана, а у периоду од 1924. до 1928. године био је члан иранског парламента. Од те 1928. године па до 1940. године, Мосадек је трпео необјашњиви прогон, па је чак био и хапшен, а од 1943. до 1945. године, поново је био члан иранског парламента. Године 1949. придружио се кампањи против Допунског споразума о нафти.⁷⁷⁶

Мосадек је национализацију нафтне индустрије, која је до тада била под британском контролом, отпочео још 15. марта 1951. године, уз подршку иранског парламента.⁷⁷⁷ Одмах по преузимању мандата, Мохамед Мосадек је убедио парламент да именује четири припадника из редова његове политичке партије Национални фронт Ирана (*The National Front of Iran*) у петочлани одбор који је био задужен за пружање подршке влади у процесу национализације нафтне индустрије. У јуну 1951. године послао је комитет у провинцију Кузестан, како би преузели контролу над нафтним постројењима, да би у јулу исте године прекинуо све преговоре са нафтном компанијом, која је претходно претила повлачењем својих запослених, упозоравајући власнике танкера да рачуни иранске владе неће бити валидни на светском тржишту и да ће процес национализације по сваку цену бити спроведен. У септембру исте године компанија се повукла из Ирана, Велика Британија почиње да јача своје снаге у Персијском заливу, а поред тога уложила је и протест у СБ УН против Ирана. Ни Мосадек није седео скрштених руку па је већ у октобру отпутовао у Њујорк, како би пред СБ УН изложио своје виђење ситуације у Ирану и потражио, додуше безуспешно, помоћ од Светске банке (*World Bank*). Мосадек је оптужио Британце за мешање у унутрашњу политику своје земље и затворио све британске конзулате у Ирану.⁷⁷⁸ То је наравно изазвало гнев Британаца који су иранску нафту сматрали својим колонијалним наслеђем, а грешка Мосадека била је у томе што је очекивао подршку САД у сукобу са Великом Британијом, сматрајући то логичним следом околности, јер су се и Американци некада борили против британског империјализма. Управо је СИА, заједно са МИ-6, сковала план свргавања Мохамеда Мосадека са политичке сцене Ирана, што им је и пошло за руком августа 1953. године. Председник САД Хари Труман чак и није желео да дође до пуча у Техерану, али ствари су се знатно промениле доласком Двајта Ајзенхауера на место председника САД. Он је тада дао задатак тадашњем директору СИА Алену Далесу (*Allen Dulles*), да по сваку цену уклони Мосадека са власти, одобревши му у те сврхе буџет од милион долара.⁷⁷⁹ Уз подршку америчке и британске обавештајне службе, пензионисани ирански генерал Фазлолах Захеда (*Fazlollah Zahedi*), који је изабран да предводи пуч, након масовних демонстрација, успева да ухапси Мохамеда Мосадека, који је због наводне издаје, остатак свог живота провео у кућном притвору. Акција рушења Мосадека са власти у Ирану у историји је остала позната као *Операција Ајакс*.⁷⁸⁰ Управо је генерал Захеда, који је поред ресурса СИА, за свргавање Мосадека мобилисао и уличне банде, постављен за новог премијера Ирана. Овим државним ударом, САД постају најјачи регионални фактор, са Ираном као својим главним савезником.⁷⁸¹ Како се наводи и у појединим доступним документима СИА, основни разлог због којег су САД, али и Велика Британија започеле операцију рушења Мосадека, био је страх да би у Ирану, под утицајем комунистичке Тудех

⁷⁷⁶ Katouzian Homa, *Mosaddeq's Government in Iranian History: Arbitrary Rule, Democracy, and the 1953 Coup*, у књизи: Gasiorowski Mark J., Byrne Malcolm (editors), *Mohammad Mosaddeq and the 1953 Coup in Iran*, Syracuse University Press, New York, 2004, стр. 3-4.

⁷⁷⁷ Ilić Aleksandar, Gišić Tamara, Brkić Slobodan, *et al*, *Islamska Republika Iran kao izazivač Sjedinjenim Američkim državama...*стр. 399.

⁷⁷⁸ Abrahamian Ervand, *Iran Between Two Revolutions*, Princeton University Press, New Jersey, 1982, стр. 268.

⁷⁷⁹ Ganzer Danijel, *Imperija SAD: beskrupulozna svetska sila*, Laguna, Beograd, 2021, стр. 177-178.

⁷⁸⁰ Ilić Aleksandar, Gišić Tamara, Brkić Slobodan, *et al*, *Islamska Republika Iran kao izazivač Sjedinjenim Američkim državama...*стр. 399.

⁷⁸¹ Foltz Richard, *Iran in World History*, Oxford University Press, New York, 2016, стр. 100-101.

партије (*Tudeh Party*), могао да преовлада совјетски утицај, што би услед Хладног рата била озбиљна геополитичка претња. Само питање нафте, било је у другом плану, јер је тржиште већ било толико велико, да се она могла набавити и на другом месту.⁷⁸²

Од тада шах Мохамед Реза Пахлави наставља да води земљу уз контролу САД, потпуно приближивши Иран западном блоку, што је довело и до придруживања Ирана Багдадском пакту 1957. године.⁷⁸³ Односи САД и Ирана у годинама након рушења Мосадека били су на највишем могућем нивоу. Одржавши шаха на власти и Британци и Американци су желели да контролишу његове одлуке, самим тим и да управљају Ираном. Стога је и Пахлави остао упамћен као амерички послушник. Његов режим заснивао се на чистој диктатури и репресивним мерама. Ослањао се на националну безбедносну службу познату као САВАК (*SAVAK*), коју су створиле САД. Око пет хиљада припадника ове службе одговорно је за хапшење и ликвидацију на хиљаде Пахлавијевих политичких противника. Свака слобода говора у шаховој диктатури била је забрањена. На пример, већина становништва имала је негативне ставове према Израелу, али то нису смели јавно да истакну, јер су у то време Иран и Израел били савезници, због стандардно пријатељских односа САД са Израелом. Шездесетих година прошлог века Иран је задесила тешка инфлација, која је паралисала државну економију. Сво богатство било је у рукама малобројних породица, које су биле повезане са нафтним компанијама или чак са шахом лично, док је остатак становништва живео у сиромаштву.⁷⁸⁴

Један од потеза шаха Мохамеда Резе Пахлавија, који је допринео незадовољству народа у Ирану, јесте његова тежња за модернизацијом земље, која је била праћена секуларизацијом. Тај његов план, наравно подржан од стране САД, назван је Бела револуција и састојао се од шест тачака. Због страха од ширења ислама САД су често подстицале секуларне реформе у исламским земљама, попут ове у Ирану. Поред тога што су подржале шаха да изврши насилну реформу Ирана, САД су му омогућиле и да ојача своју војску. Године 1964. ирански парламент усвојио је одлуку да се од САД узме позајмица од 200 милиона долара за куповину војне опреме, што је шахова опозиција видела као типичан пример падања земље у америчко ропство. Шах је модернизацију војске наставио и 1971. године, када је амерички председник Ричард Никсон (*Richard Nixon*) одобрио продају најсавршеније војне опреме Ирану, у неограниченим количинама, изузев нуклеарног наоружања. Војну подршку Ирану наставио је да пружа и председник Џералд Форд у периоду од 1974. до 1977. године. Стога је већ до 1978. године, Иран имао једну од најјачих армија у региону Персијског залива. Војна потрошња Ирана је са 293 милиона долара, колико је износила 1963. године, порасла на 7.3 милијарде у 1977. години. Њихово ваздухопловне снаге у том периоду биле су по величини четврте на свету, а сама војска налазила се на високом петом месту.⁷⁸⁵ Те 1977. године иранска регуларна армија бројала је преко 220 хиљада војника. Од тога је ваздухопловство бројало 100 хиљада, жандармерија 60 хиљада, док је морнарица бројала 25 хиљада људи.⁷⁸⁶

По доласку председника Џимија Картера на чело САД, током прве године мандата, шах Мохамед Реза Пахлави био је гост у САД, а како је тада пренио *New York Times*, Картер је

---

⁷⁸² Behrooz Maziar, *The 1953 Coup in Iran and the Legacy of the Tudeh*, у књизи: Gasiorowski Mark J., Byrne Malcolm (editors), *Mohammad Mosaddeq and the 1953 Coup in Iran*, Syracuse University Press, New York, 2004, стр. 102.

⁷⁸³ Ilić Aleksandar, Gišić Tamara, Brkić Slobodan, *et al*, *Islamska Republika Iran kao izazivač Sjedinjenim Američkim državama...*стр. 399.

⁷⁸⁴ Wise Krysta, *Islamic Revolution of 1979: The Downfall of American-Iranian Relations*, *Legacy*, Vol. 11, Iss. 1, Article 2, 2011, стр. 2.

⁷⁸⁵ Исто, стр. 2-3.

⁷⁸⁶ Abrahamian Ervand, *A History of Modern Iran*, Cambridge University Press, New York, 2008, стр. 124.

похвалио Пахлавијеве лидерске способности.⁷⁸⁷ Ово ипак треба узети са резервом, јер је доласком Картерове администрације однос према Ирану и шаху почео да се мења. Могући разлог за то је чињеница да је Пахлави још пре избора 1976. године, показивао наклоњеност Републиканској партији, па је чак, како се наводи појединим извештајима, донирао и више милиона долара за кампању Џералда Форда. Ипак, током избора шах је истицао да се односи између САД и Ирана неће мењати, без обзира на резултате. Иран је и даље био од великог значаја за Запад и САД, пре свега због својих енергетских ресурса, чега је Пахлави био свестан. Међутим, победа Картера без сумње је забринула шаха, којем је било јасно да се ближи дан када његови односи са САД више неће бити као раније.⁷⁸⁸

У сваком случају, чињеница је да су Американци, свесни тога или не, вишегодишњим подржавањем диктаторског шаховог режима радили против себе самих. Са једне стране САД су поносно истицале своју улогу глобалног борца за демократију и заштиту људских права, а са друге стране на власти су одржавали режим који је био све само не демократски, а о људским правима у Ирану за време владавине Пахлавија, сувишно је и говорити.⁷⁸⁹

Од јануара 1978. године, Пахлави је почео да броји последње дане своје владавине. Након избијања нереда и демонстрација, Пахлави бива срушен са власти. Он је новембра 1979. године пребегао у САД, због лечења од тешке болести, што је такође изазвало револт једног дела становништва и тада долази до директне конфронтације САД и Ирана, јер је група иранских студената упала у америчку амбасаду и заробила 52 лица, које су као таоце држали чак 444 дана, све до јануара 1981. године.⁷⁹⁰ Тадашњи премијер Ирана Мехди Базарган (Mehdi Bazargan) желео је да отпочне преговоре са САД о ослобађању таоца, али је Хомеини то стопирао, јавно хвалећи отмичаре и називајући Американце *Великим Сатаном*. Базарган и његова влада тада су поднели оставку, а управљање земљом преузео је Револуционарни савет. Американци су имали један неуспешан, чак би се могло рећи катастрофалан покушај да војном акцијом спасу таоце из амбасаде, што су у Ирану видели као покушај новог државног удара, по узору на онај из 1953. године. Иранска талачка криза без сумње је допринела дугорочном погоршању иранско - америчких односа у будућности.⁷⁹¹

Врло брзо Иран бива суочен са новим проблемом, а то је био рат са Ираком Садама Хусеина.⁷⁹² Видевши како се Револуција шири, Садам Хусеин је био врло забринут да ће она обухватити и његову земљу у којој шиити чине чак 60% становништва, што би угрозило његову власт и на све начине је желео да то спречи. Стога је 22. септембра 1980. године добро наоружана ирачка војска извршила четири напада на Иран, уверени да неће наићи на озбиљан отпор и да ће се Иранци врло брзо предати. Међутим, оно што Садам Хусеин није узео у обзир јесте велика бројност иранских војника и њихова перцепција рата у који су ушли као борци за одбрану ислама (што су стављали испред одбране територије земље), за шта су били спремни да сви до последњег, положи своје животе. Дакле, рат са Ираком за њих је био свети рат, цихад, чији је циљ одбрана вере.⁷⁹³ Америчка војска је јула 1988. године својим бродом *USS Vincennes*, ушла у иранске воде, наводно трагајући за иранским патролним чамцем. Амерички брод је

⁷⁸⁷ Wise Krysta, *Islamic Revolution of 1979: The Downfall of American-Iranian Relations...*стр. 3.

⁷⁸⁸ Ganji Babak, *Politics of Confrontation: The Foreign Policy of the USA and Revolutionary Iran*, Tauris Academic Studies, New York, 2006, стр. 17.

⁷⁸⁹ Wise Krysta, *Islamic Revolution of 1979: The Downfall of American-Iranian Relations...*стр. 3.

⁷⁹⁰ Ilić Aleksandar, Gišić Tamara, Brkić Slobodan, *et al*, *Islamska Republika Iran kao izazivač Sjedinjenim Američkim državama...*стр. 400-401.

⁷⁹¹ Farndon John, *Everything You Need to Know about Iran*, Icon Books, Cambridge, United Kingdom, 2006, стр. 128-129.

⁷⁹² Ilić Aleksandar, Gišić Tamara, Brkić Slobodan, *et al*, *Islamska Republika Iran kao izazivač Sjedinjenim Američkim državama...*стр. 401.

⁷⁹³ Farndon John, *Everything You Need to Know about Iran...* стр. 133-134.

срушио један ирански авион и тада је погинуло 290 људи. Овај догађај додатно је закомпликовао односе САД и Ирана.⁷⁹⁴ Током целог рата САД су великодушно подржавале ирачку војску, снабдевајући их оружјем и храном, сателитима преко којих су могли да виде позиције иранске војске, започели су *Операцију Стаунч*, како би спречили допремање оружја Ирану, настојали су да изолирају Иран и бројним дипломатским маневрима, као што је уклањање Ирака са листе терористичких земаља, на коју су додале Иран, а што је такође врло важно, САД су биле врло активне у тзв. танкерском рату у Персијском заливу.⁷⁹⁵ Сукоб око танкера, који је почео 1984. године, заснивао се на конфронтацији иранских и ирачких поморских снага. Наиме, као један вид одмазде и реакције на кувајтску подршку Ираку, Иран је између 1986. и 1987. године почео да таргетира кувајтске танкере који су пролазили кроз Персијски залив. Како би се заштитили од Ирана, Кувајт је затражио да се са танкера вијори америчка застава, а исту подршку су затражили и од Совјетског савеза (што су они видели као одличну прилику за успостављањем војног присуства у заливу) и на тај начин су изазвали нови хладноратовски сукоб у Персијском заливу. Ипак, заставе великих сила на кувајтским танкерима, нису спречиле Иран да настави са својим активностима и оштром реториком. Маја 1987. године дошло је до првог директног сукоба Совјета са Ираном, када су ирански глисери извршили напад на брод који је носио назив Иван Коротјев (*Ivan Korotyev*), а само десет дана касније фрегата која је носила име по маршалу Жукову (*Marshal Zhukove*), приликом патроле у Персијском заливу, налетела је на иранску мину. Одговор Совјетског савеза био је видљив путем улетања више од 50 борбених авиона у ирански ваздушни простор, уз поруку да се овакви напади на совјетске бродове Ирану више неће толерисати. Видевши како су прошли совјетски бродови у Персијском заливу, САД одобравају акцију пратње кувајтских танкера под америчком заставом и прва таква операција носила је назив *Искрена воља* (*Earnest Will*).⁷⁹⁶

Након Хомеинијеве смрти, јуна 1989. године, председник Ирана постао је Али Акбар Хашеми Рафсанџани (*Ali Akbar Hashemi Rafsanjani*). Његов приступ био је знатно прагматичнији и Иран за време његовог мандата остварује одређени економски раст и пораст становништва. Ипак, ратови су оставили доста последица на земљу, којој није било лако да се од тога опорави.⁷⁹⁷ Рафсанџани је настојао да крајем осамдесетих и почетком деведесетих година прошлог века реинтегрише Иран у глобалне економске токове, преговара о ослобађању америчких таоца у Либану⁷⁹⁸, допринесе смиривању односа са САД, што неће угрозити иранске националне циљеве, али са друге стране, Рафсанџани није одустајао од агресивне реторике према Израелу.⁷⁹⁹

Маја 1997. године, Рафсанџанија на месту председника државе наслеђује Мохамед Катами (*Muhammad Khatami*), који је желео да унапреди односе са САД. Ипак, његови покушаји нису били успешни, јер Иран није био спреман на тако радикалну промену, пре свега зато што су ране од сукоба са САД још увек биле свеже. На председничким изборима у Ирану, одржаним

---

⁷⁹⁴ Ilić Aleksandar, Gišić Tamara, Brkić Slobodan, *et al*, *Islamska Republika Iran kao izazivač Sjedinjenim Američkim državama...*стр. 401.

⁷⁹⁵ Farndon John, *Everything You Need to Know about Iran...* стр. 137-138.

⁷⁹⁶ Fultz Bradley N., *Finding a Measured Response to Iran's Activities*, *MES Monographs*, No. 5, September 2013, стр. 6-7.

⁷⁹⁷ Ilić Aleksandar, Gišić Tamara, Brkić Slobodan, *et al*, *Islamska Republika Iran kao izazivač Sjedinjenim Američkim državama...*стр. 401.

⁷⁹⁸ У периоду између 1982. и 1992. године у Либану је киднаповано 104 лица, међу којима је највише било Американаца и држављана западноевропских земаља. Догађај се одиграо у време либанског грађанског рата и остао је упамћен као либанска талачка криза. На основу сведочења талача, верује се да је за овај догађај одговорна фракција унутар организације Хезболах. Видети више о томе: https://www.wikiwand.com/en/Lebanon_hostage_crisis, приступљено 1.6.2022.

⁷⁹⁹ Allin Dana H., Simon Steven, *The Sixth Crisis: Iran, Israel, America, and the Rumors of War*, Oxford University Press, New York, 2010, стр. 34.

2005. године, победу односи Махмуд Ахмадинежад и тада односи између САД и Ирана почињу да се додатно компликују, а разлог за то је, бар према виђењу Американаца, то што Иран развија нуклеарно - енергетски програм који жели да употреби у војне сврхе, што представља претњу за мир и стабилност, како у блискоисточном региону, тако и у остатку света.⁸⁰⁰

Лоши односи две земље кулминацију доживљавају 29. јануара 2002. године када председник САД Џорџ Буш - млађи на седници Конгреса Иран, Северну Кореју и Ирак назива *осовином зла* и *терористичким савезницима*. Нешто касније, Међународна агенција за атомску енергију (*International Atomic Energy Agency*, у даљем тексту ИАЕА) упућује захтев Ирану да престане да обогаћује уранијум као и да омогући међународним експертима из агенције увид у нуклеарни програм. Иран то одбија и 2006. године, због непоштовања захтева, СБ УН уводи санкције Ирану.⁸⁰¹

Доласком Барака Обаме на место председника САД, рађа се нада да може доћи до отопљавања односа између Вашингтона и Техерана. САД су априла 2009. године показале вољу да напokon реше проблем иранског нуклеарног програма и узимају учешће у формату П5+1⁸⁰², али до напретка долази тек 2013. године, доласком Хасана Руханија (Hassan Rouhani) на место председника Ирана. Условно се може рећи да је Рухани био реформистички председнички кандидат, јер је у Ирану одувек сва власт припадала Врховном лидеру, тј. ајатолаху, то је у овом тренутку Али Хамнеи (Ali Khamenei), али чињеница је да је Рухани по доласку на власт у Ирану направио помак и сео за преговарачки сто са Американцима. После дугих и тешких преговора, који су вођени на више нивоа (како у САД, тако и у Ирану, бројне елите биле су против успостављања нуклеарног споразума), 18. октобра 2015. године је усвојен Заједнички свеобухватни план деловања (*Joint Comprehensive Plan of Action*, у даљем тексту ЈСРОА), а 16. јануара 2016. године ИАЕА званично објављује да се Иран придржава одредби из нуклеарног споразума и тада званично почиње и његова примена. Међутим, све се мења доласком Доналда Трампа на место председника САД, 2017. године, који је одувек био противник ЈСРОА.⁸⁰³

Одмах по свом доласку на чело САД, Трамп је истицао своје незадовољство према ЈСРОА, наводећи чак да је тај споразум капитулација и велико понижење за САД. Постоји више разлога зашто је администрација Доналда Трампа одувек била тако жестоко против ЈСРОА. Оно што је према иступима Трампове администрације представљало проблем, који се рефлектује и на ЈСРОА, јесте то што је Иран наставио да подржава глобални тероризам⁸⁰⁴, није обуставио развој балистичких ракета, нити је допринео унапређењу људских права у

---

⁸⁰⁰ Ilić Aleksandar, Gišić Tamara, Brkić Slobodan, *et al*, *Islamska Republika Iran kao izazivač Sjedinjenim Američkim državama...* стр. 401-402.

⁸⁰¹ Nedeljković Stevan, *Tramp u borbi protiv Sporazuma o nuklearnom programu Irana i problem trodimenzionalne slagalice*, *Politički život*, Issue 14, decembar 2017, стр. 52.

⁸⁰² Термин П5+1 односи се на формат преговора о нуклеарном споразуму, познат и као Joint Comprehensive Plan of Action (ЈСРОА), између Ирана, пет сталних чланица СБ УН (Кина, Француска, Русија, САД, Велика Британија) и Немачке. Видети о томе: <https://www.investopedia.com/terms/p/p51.asp>, приступљено 1.6.2022.

⁸⁰³ Nedeljković Stevan, *Tramp u borbi protiv Sporazuma o nuklearnom programu Irana i problem trodimenzionalne slagalice...* стр. 53-55.

⁸⁰⁴ Како наводе поједини извештаји Владе САД један од кључних елемената иранске политике јесте подршка про - иранским групама у региону, којима Техеран испоручује разнo оружје, а према извештају Стејт Департамента из септембра 2018. године, Иран је од 2006. године потрошио 16 милијарди долара на подршку режиму Башара ал Асада, али и другим савезницима у Сирији, Ираку и Јемену. Неке од тих организација, поред Асадових провладиних снага су и Хезболах, разне ирачке милиције, Хути и друге милитантне групе. Видети више о томе: Clayton Thomas (coordinator), U.S. Killing of Qasem Soleimani: Frequently Asked Questions, *Congressional Research Service*, Washington, D.C., January 13, 2020, стр. 6-8.

земљи. Битну ставку представљао је и однос САД са Израелом и Саудијском Арабијом, који су још увек најзначајнији амерички савезници у региону. Одмах по ступању на дужност председника САД, прве посете Трампа биле су Ријад, а затим Тел Авиву и Јерусалиму, одакле је слао готово претеће, а не дипломатске поруке Ирану, што много тога говори. Такође, не треба занемарити ни однос снага у региону. Наиме, Турска и Катар који су такође важили за савезнике САД, почели су да мењају своју спољну политику. Све се више говорило о зближавању Турске и Ирана, које спајају поједини заједнички циљеви, а Катар је почео да се намеће као медијатор у региону, што се никако не допада заливским земљама, пре свега Саудијској Арабији, УАЕ, Египту и Бахреину. Поред наведеног, важну улогу је одиграо и Трампов очигледан презир према сваком облику мултилатерализма, али и потреба за брисањем наслеђа Барака Обаме.⁸⁰⁵ Званично, маја 2018. године, Доналд Трамп је објавио да се САД повлаче из ЈСРОА, упркос недостатку доказа да Иран крши поменути споразум, што је навео као разлог. Овим потезом САД су прекршиле један међународни споразум, чиме су знатно угрозиле и интересе својих европских партнера.⁸⁰⁶ Након потписивање Меморандума који је и званично потврдио повлачење САД из ЈСРОА, Ирану су поново уведене економске санкције од стране Американаца.⁸⁰⁷ Како би опоравили своју привреду, Иран активно истражује алтернативна решења која би ублажила последице које изазивају америчке санкције. Стога су недавно поднели захтев за чланство у BRICS, организацији чији су чланови Бразил, Русија, Кина, Индија, Кина и Јужна Африка, земље које чине готово 40% светске популације и чак 26% светске економије. Од чланства у овој организацији Иран би имао и политичке и дипломатске бенефите, који су у овом тренутку, чак и од веће важности него финансијски и економски. Иначе, од 2021. године, Иран је члан Шангајске организације за сарадњу (*Shanghai Cooperation Organisation*).⁸⁰⁸

До нове ескалације између две земље, која је знатно утицала на глобалну политичку, економску и безбедносну ситуацију долази након атентата на иранског генерала Касема Солејманија. Генерал Солејмани и јединица Ал Кудс у оквиру Иранске револуционарне гарде, којом је командовао, били су врло популарни и препознатљиви по отпору према Израелу, САД и њиховом утицају у региону. Такође, везе Солејманија са Абу Махдијем ал Мухандисом (*Abu Mahdi al Muhandis*) и Хезболахом, представљали су претњу за САД, али и за коалицију земаља, предвођених Израелом и Саудијском Арабијом, која је имала америчку подршку. Лик генерала Солејманија био је изузетно поштован међу иранским становништвом и шиитима у региону. Његова смрт је ојачала анимозитет према Американцима, посебно након што се проширила вест да је његову ликвидацију наредио Доналд Трамп лично.⁸⁰⁹ Прва реакција Ирана била је ракетни напад на америчке војне базе у Ираку, који није проузроковао људске жртве. Трамп је настојао да у својим изјавама умањи значај ових напада. Питање је да ли је Иран уопште имао намеру да изазове жртве овим нападом, јер како поједини аналитичари

---

⁸⁰⁵ Nedeljković Stevan, Tramp u borbi protiv Sporazuma o nuklearnom programu Irana i problem trodimenzionalne slagalice...стр. 55-57.

⁸⁰⁶ Видети више о томе: <https://www.rand.org/blog/2018/05/the-strategic-fallout-of-us-withdrawal-from-the-iran.html>, приступљено 1.6.2022.

⁸⁰⁷ Clayton Thomas (coordinator), U.S. Killing of Qasem Soleimani: Frequently Asked Questions... стр. 4.

⁸⁰⁸ Јакшић Бошко, Иран жели у БРИКС, *Политика*, 17. јул. 2022, стр. 2. На 15. Самиту BRICS -а, одржаном у периоду од 22.-24. августа 2023. године у Јоханесбургу, Ирану и још пет држава (Аргентина, Етиопија, Египат, Саудијска Арабија и УАЕ) званично је упућен позив за чланство и они би регуларне чланице организације требале да постану 1. јануара 2024. године. Видети више о томе: *BRICS invites six countries including Saudi Arabia, Iran to be new members | Reuters*, приступљено 10.10.2023.

⁸⁰⁹ Nainggolan Poltak Partogi, The Murder of Soleimani and Escalation of the US-Iran Conflict, *Info Singkat*, Vol.XII, No. 2/II/Puslit/, January/2020, стр. 7-8.

тврде: „Иран је настојао да покаже своју способност да убија Американце, а да то не учини.“⁸¹⁰

На последњим председничким изборима у Ирану одржаним у јуну 2021. године победу је однео конзервативни клерик, који има и директну подршку Врховног лидера, ајатолаха Али Хамнеија, Ебрахим Раиси (Ebrahim Raisi). Нови председник Ирана рођен је 1960. године у Машхаду, његов отац такође је био теолог, па је Раиси кренуо његовим путем, а црни турбан по којем је препознатљив, у шиитској традицији означава појединца који је потомак пророка Мухамеда. Раиси је био активан учесник иранске Исламске револуције, 1979. године, а након свргавања шаха Пахлавија постаје тужилац. Ментор му је био, ни мање ни више, него садашњи ајатолах Али Хамнеи, који је 1981. године постао председник државе. Док је радио у тужилаштву био је један од четворице судија који се терете за повезаност у акту масовне ликвидације хиљаде политичких противника 1988. године, махом чланова левичарске организације Муџахедин-е-Калк (*The Mojahedin-e-Khalq*). САД су 2019. године увеле санкције Ебрахиму Раисију због учествовања у делима кршења људских права.⁸¹¹ Какав ће бити однос новог председника Ирана према САД могло се закључити и по његовом првом говору у УН, када је осудио поједине активности САД, као што су увођење санкција Ирану, војне интервенције ван граница земље, упад демонстраната у зграду Капитола у Вашингтону, речима: „Од Капитола до Кабула, једна јасна порука је послата свету: хегемонистички систем САД нема кредибилитет, било у земљи или ван ње.“⁸¹² Међутим, упркос својој антизападној реторици, Раиси није искључио могућност повратка Ирана у ЈСРОА, што би могло бити корисно за земљу, јер би, ако ништа друго, допринело укидању санкција. Ипак, све је то под великим знаком питања, јер је нови председник Ирана у складу са наведеним такође изјавио: „Не верујемо обећањима која је дала влада САД.“⁸¹³

Поред бројних изазова са којим се САД сусрећу у блискоисточном региону, један од највећих је, без сумње, пројекат шиитског полумесеца предвођен иранским клерцима.⁸¹⁴ Сам термин први пут је поменуо краљ Јордана Абдулах други (Abdullah II) у интервјуу за *Washington Post*, децембра 2004. године, када је коментаришући предстојеће изборе у Ираку, који су били одржани јануара 2005. године, навео да уколико се догоди да про - иранске странке или политичари преузму контролу над новом ирачком владом, постоји опасност да ће шиитске владе отпочети стварање новог полумесеца који ће обухватати Иран, Ирак, Сирију и Либан, што би додатно искомпликовало сунитско шиитске односе и престављало озбиљан изазов интересима САД и њених савезника. Краљ Абдулах други је такође навео да би стварање шиитског полумесеца највише оптеретило заливске земље у којима живе и шиити, па чак ни Саудијска Арабија не би остала имуна на овај проблем.⁸¹⁵ Након поменутог интервјуа јорданског краља и други арапски лидери почели су са сличном реториком, а концепт шиитског полумесеца, ширење иранског утицаја у региону, као и развој њиховог нуклеарног програма забринуло је и арапске земље које су биле амерички савезници, али и Израел па и саме САД. Бивши египатски председник Хосни Мубарак је у складу с тим, у интервјуу за телевизију *Al Arabiya*, априла 2006. године, изјавио: „Ирак свакако припада

⁸¹⁰ Clayton Thomas (coordinator), U.S. Killing of Qasem Soleimani: Frequently Asked Questions... стр. 3.

⁸¹¹ <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-57421235>, приступљено 2.6.2022.

⁸¹² <https://www.cnbc.com/2021/09/22/irans-raisi-lambasts-us-at-un-biden-proposes-nuclear-deal-compliance.html>, приступљено 2.6.2022.

⁸¹³ Исто, приступљено 2.6.2022.

⁸¹⁴ <https://english.alarabiya.net/views/news/middle-east/2020/03/13/The-Shia-Crescent-is-still-America-s-biggest-Middle-East-challenge>, приступљено 2.6.2022.

⁸¹⁵ Ma'oz Moshe, The “Shi'i Crescent“: Myth and Reality, *The Saban Center for Middle East Policy*, Number 15, November 2007, стр. 1.

шиитима...шиити чине 65% процената Ирака и шиита у великом броју има и у другим (арапским) државама; и шиити су увек лојални Ирану, а не својим државама.“⁸¹⁶

Ипак, треба бити објективан и навести да до сада нема опипљивих доказа да је Иран покушао да изгради овај геополитички пројекат на територији Блиског истока, нити је било ко од иранских лидера јавно истакао такве амбиције. Чак и у време иранске Исламске револуције, њен вођа ајатолах Хомеини позивао је на глобалну ревитализацију ислама и подстакао је револуцију која није била оптерећена националним разликама, као ни сукобима унутар вере. Према томе, револуција из 1979. године није била ни иранска ни шиитска, већ исламска. Дакле, циљ је био успоставити панисламско јединство, али са Ираном као њеним темељом, на челу са лидером, ајатолахом, који ће владати по концепту *Вилајет е факих*.⁸¹⁷

3. Шиитски лобији у САД

На територији Северне Америке кровна организација која окупља и координише рад шиитских организација, али и појединаца шиитске вероисповести различите етничке припадности, основана је у Торонту 1980. године под називом Муслиманска заједница северноамеричких шиита иснаашарија (*North American Shi'a Ithnaasheri Muslim Communities*, у даљем тексту NASIMCO). Циљ ове организације, коју су основали хоџа шиити, док је највећи број чланова источноафричког порекла, јесте пропагирање дванаестоимамског шиизма путем оснивања верских школа, издавањем књига и часописа, едукацијом немуслимана о начелима исламске вере и слично. Поред тога што одржава контакте са главним шиитским центрима Ираком и Ираном, NASIMCO финансијски подржава разне пројекте, као и оснивање нових шиитских организација на територији Северне Америке. У овим активностима учествује 24 шиитских заједница, како у Канади тако и у САД, као и приближно 20 хиљада појединаца, чланова организације NASIMCO.⁸¹⁸

Како је број шиитских верника у САД почео да се шири шездесетих година прошлог века, у бројним америчким градовима шиити су почели су да оснивају своје центре.⁸¹⁹ У САД делују бројне шиитске организације⁸²⁰, али и појединци које можемо представити као цихадистичке лобије. У наставку рада приказаћемо деловање само неких од њих.

3.1. Исламски центар Америке

Исламски центар Америке (*Islamic Center of America*, у даљем тексту ИСА) основан је 1963. године на подручју Детроита, од стране имама Мохамеда Џавада Чирија (Mohammad Jawad Chirri), који је још 1949. године дошао у САД на захтев мање групе шиитских верника, махом Либанаца, који су захтевали присуство човека који ће им бити предводник. Временом ИСА је постао више од обичног исламског центра и места за молитву. Ова организација данас представља институцију која је симбол муслиманског присуства на територији Северне Америке и која има велику традицију у борби муслиманске заједнице за своје место у САД. ИСА организује бројне активности и програме, попут молитви, едукација, школе за децу, програма за старије особе и слично.⁸²¹ Занимљив податак даје нам Лиакат Таким, који наводи

⁸¹⁶ Исто, стр. 1.

⁸¹⁷ Исто, стр. 7.

⁸¹⁸ Takim Liyakat, *Shi'ism in America...* стр. 38-39. О организацији NASIMCO такође видети: Adamec Ludwig W., *Historical Dictionary of Islam (Third Edition)*, Rowman & Littlefield, Lanham, 2017, стр. 328.

⁸¹⁹ Исто, Takim Liyakat, *Shi'ism in America...* стр. 52.

⁸²⁰ Листу великог броја шиитских организацију у САД, али и у другим земљама видети на: *List of Shia Organizations*, приступљено 2.6.2022.

⁸²¹ <https://www.icofa.com/our-story/>, приступљено 5.6.2022.

да је оснивање организације ИСА директно подржао и бивши египатски председник Џамел Абд ал Насер. Наиме, по доласку у САД, имам Чири је почео да едукује америчке муслимане о вери, а како се заједница верника ширила, схватио је да му је за даљи рад потребна већа џамија. У складу с тим, он 1959. године путује у Египат, где од председника Насера добија одређена финансијска средства која су му помогла да оснује ИСА, 1963. године, у којем је имам Чири служио до 2005. године.⁸²²

Само четири године од оснивања, дакле до 1967. године, капацитети и простор којима је ИСА располагао већ су постали мали за све вернике, те је стога је било потребно изградити нови, већи центар. У мају 2005. године, у Дирборну, ИСА отвара нови објекат који се састоји од простране собе за молитву, канцеларија, библиотеке...Поседује два минарета висока 110 стопа, а центар у сваком моменту може да прими око хиљаду верника. Нови центар ИСА, поред тога што је највећа шиитска џамија у САД, сматра се и једном од највећих џамија на простору Северне Америке.⁸²³

3.2. Шиитска асоцијација заливског подручја

Током насељавања муслимана у САД, током шездесетих година прошлог века, врло популарна област била је око залива Сан Франциска, пре свега због добрих услова у сфери образовања, економије и могућности за развој каријере. Старе џамије, које су се седамдесетих година успостављале у домовима верника, углавном у граду Сан Хозе у Калифорнији, временом су постале мале за све вернике и у складу с тим, заједница шиитских муслимана 1977. године оснива Шиитску асоцијацију заливског подручја (*Shia Association of Bay Area* , у даљем тексту SABA).⁸²⁴

Већ 1983. године организација купује кућу у Сан Хозеу у којој отвара Хусаини центар (*Hussaini Center*), а 1992. године сели се у већи објекат, који је у време месеца Мухарема и Рамазана такође био мали за све вернике, па су постављане и додатне приколице за смештај. Чланство организације се значајно увећава 2002. године, када стипендиста SABA постаје др Маулана Сајид Наби Раза Абиди (*Maulana Sayyid Nabi Raza Abidi*). Захваљујући њој, организација је знатно проширила своје активности и програме како би задовољила прохтеве верника различитог старосног доба и културе. SABA је 2005. године у Сан Хозеу купила зграду од 80 хиљада квадратних стопа и то у центру Силицијумске долине, коју је претворила у исламску школу, издавачку кућу и друштвени центар под називом Хусаинија (*Husayniyyah*).⁸²⁵

SABA је организација која задовољава потребе широке шиитске заједнице у Калифорнији. Она има специфичну позицију међу шиитским организацијама, јер окупља разнолико чланство, што се рефлектује и на саму структуру становништва региона око залива. Стога, SABA своје програме презентује на више језика (поред енглеског и на арапском, урду и персијском), а своје услуге пружа и на глобалном нивоу. Неке од програма које верници могу користити у организацији SABA су: недељна школа са фокусом на проучавање Курана, фикха, ахлаке, исламске традиције и историје, дечији програми, као и месечни програми за одрасле вернике, паралелно одржавање програма у месецима Рамазан, Мухарем и Сафар, програми за жене, обележавање годишњице шехаде, годишња путовања на хаџ и зијарат и слично. Данашња организација, делује под именом САБА Глобал (*SABA Global*) и има знатно проширену сферу деловања, па у свом саставу садржи и бројне фондације и програме. Вредни помена су:

⁸²² Takim Liyakat, *Shi'ism in America...* стр. 51-52.

⁸²³ <https://www.icofa.com/founders/>, приступљено 5.6.2022.

⁸²⁴ <https://www.saba-igc.org/general/about-saba>, приступљено 7.6.2022.

⁸²⁵ Исто, приступљено 7.6.2022.

- *Al Kisa Foundation*, у чијем је саставу дечија и породична секција;
- Публикације књига *2nd Chance Books & Islamic Beliefs* које су намењене новим члановима исламске заједнице;
- *ABSA Network*, делује у циљу повезивања шиитских студената широм САД;
- *Salam Institute*, чији је циљ да пружи прилику верницима да виртуалним путем стекну исламско образовање, углавном викендом и у периоду када се ученицима завршава настава);
- Програм *Literacy International* пружа подршку школама са недовољно ресурса у области Индије и Африке које похађају муслимани;
- *RISE Education System* који чини скуп школа које поседују акредитације са ознаком *Cognia* и *WASC* и то су: *RISE Academy*, *RISE East Bay* и *RISE Institute*.⁸²⁶

3.3. Исламски џемат шиита иснаашнерија у Лос Анђелесу

Организација (џемат) шиита иснаашерија у Лос Анђелесу (*Shia Ithna - Asheri Islamic Jamaat of Los Angeles*, у даљем тексту *SIJLA*) основана је 25. априла 1981. године, под водством Мархума Гуламба Дала (*Marhum Gulamabbas Dhala*), захваљујући великом доприносу неколико породица исламских верника које су прикупиле новац за куповину седишта организације. У почетку је било активно око 10-15 породица да би касније њихов број порастао на 70-80 породица. Временом ова организација је преименована у Хусеин Имамбара (*Husein Imambara*) или само Хусеинија (*Huseinia*). Званично Хусеин Имамбара је настала 15. септембра 1984. године и шиитској заједници у САД доприноси пружањем разних програма, попут молитви петком, организацијом недељне школе, обележавањем светих месеца Рамазана и Мухарема, прикупљањем милостиње и слично. Седиште организације је у месту Пако Ривера у Калифорнији, а тренутни председник је Џамил Џафер (*Jamil Jaffer*).⁸²⁷

3.4. Заинабиа исламско друштво

Заинабиа исламско друштво (*Zainabia Islamic Society*) основано је у Калифорнији 15. јула 1993. године на иницијативу породица пакистанско - индијског порекла, пре свега ради обележавања Мухарема и других важних исламских празника, али и спровођења осталих верских активности. У почетку, тачније 12 година по оснивању, Заинабиа исламско друштво је користило просторије Цркве за религијске науке која се налази у Клермонту. Данас ова организација располаже објектом од шест хиљада квадратних стопа, који се налази на парцели у граду Помони у Калифорнији. Објекат је купљен 2005. године, захваљујући члановима ове организације, коју данас чини око 200 породица. Тренутни председник организације је др Але Раза (*Ale Raza*).⁸²⁸

3.5. Сахебозаман исламски центар Атланте

Шиитска организација Сахебозаман исламски центар Атланте (*Sahebozzaman Islamic Center of Atlanta*, у даљем тексту, *SICA*), основана је 1994. године у Атланти. Како наводе на свом веб сајту, да би се достигло поновно оживљавање исламске вере, потребно је вратити се изворном духу ислама кроз рад и активности по узору на Мухамеда и његов ехли бејт. Тај посао захтева тимски, институционални рад верника, јер ће на тај начин шансе за остваривање циљева бити веће него ако се њиме баве само појединци. Стога, организација *SICA* настоји да „вољом и подршком Алаха - окупи сву њихову енергију и потенцијалне ресурсе, људске и

⁸²⁶ Исто, приступљено 7.6.2022.

⁸²⁷ Видети: *About Us – SIJLA (lajamaat.org)*, приступљено 7.6.2022.

⁸²⁸ *About – Zainabia Islamic Society (zainabia-la.org)*, приступљено 7.6.2022.

финансијске, да би се оживеле и задовољиле потребе муслимана.⁸²⁹ Као главне циљеве, организација наводи: интеграцију и координацију муслимана у региону, како би они следили исламско знање, ширење исправног исламског знања међу муслиманима, које се заснива на Курану и Сунни пророка Мухамеда, успостављање разумевања између муслимана и немуслимана и њихову едукацију о најважнијим питањима исламске вере, стварање јаким институција које ће служити мусиманима у Северној Америци, креирање програма за омладину који ће се бавити њиховим потребама, али и бригада у западном друштву, како би се у будућности створиле генерације муслимана које ће штити исламско присуство у Северној Америци. У циљу реализације наведених циљева, SICА спроводи бројне активности, попут организације састанака и конвенција, издавање књига исламских научника, организације програма исламске мисли на фарси, арапском и енглеском језику, издавањем разне периодичне литературе, спровођењем програма за омладину и слично.⁸³⁰

3.6. Исламски Масумен центар Нове Енглеске

Идеја о оснивању ове организације настала је на иницијативу заједнице верника који су почели да се окупљају још 1980. године. Исламски Масумен центар Нове Енглеске (*Islamic Ma'sumeen Center of New England*, у даљем тексту ИМСНЕ) је званично основан 1995. године у Масачусетсу, где се и данас налази. Центар делује под покровитељством Фондације муслимана Имамиа (*Imamia Muslim Foundation*). Тренутно, центар окупља стотинак шиитских породица, верницима нуди услуге попут похађања исламске недељне школе, затим одржавања цума и два кумаил намаза, центар организује и ифтарски програм током месеца Рамазана, предавања на урду и енглеском језику током првих дана месеца Мухарема. Поред наведеног, ИМСНЕ организује и добротворне акције, попут давања крви, погребне услуге верника и слично.⁸³¹

3.7. Исламски центар Ањумен-е-Асфари Џафери

Због прогона од стране режима Иди Амина, један број Азијата исламске вероисповести, био је приморан да напусти Уганду, а једна од дестинација на коју су се доселили била је америчка савезна држава Минесота. Бројне породице настаниле су се на овој територији, а посебно треба истаћи две жене Махруму Фатимабаи Ваљи (*Marhuma Fatimabai Walji*), чија се породица населила у Минеаполис 1972. године и Махруму Фатимабаи Бага (*Marhuma Fatimabai Baga*). Њих две су биле стуб организовања исламских активности у Минесоти, попут обележавања важних исламских празника што је било кључно за оснивање исламске заједнице у овом граду. Како је време одмицало, муслимани у Минесоти су постајали све организованији и формирали су организацију Хоџа шија иснаашерије Минесоте (*Khoja Shi'a Ithna Asheri of Minnesota*), која додуше није имала директну везу са државом Минесота, али је имала значајну улогу у комуникацији државе са хоџа муслиманима.⁸³²

Верске активности муслимана Минесоте углавном су се одвијали у домовима верника, у којима су предавања држали бројни истакнути исламски предавачи. Како се заједница верника ширила, центар је окупљања почео да организује у објекту познатом под називом Маундс Вју друштвени центар (*Mounds View Community Center*), што је привукло шиите пореклом из Ирака, Пакистана, Ирана и других земаља са територије Блиског истока. Све је водило ка оснивању формалне организације муслимана Минесоте, до чије реализације долази захваљујући, пре свега, напорима Шабира Јусуфалија (*Shabbir Yusufali*). Ипак, на почетку, организација није успевала да обезбеди центар, све док иницијативу није преузео Рошенали

⁸²⁹ <http://www.sicoa.org/aboutf.aspx>, приступљено 7.6.2022.

⁸³⁰ Исто, приступљено 7.6.2022.

⁸³¹ <https://islamicmasumeen.org/about-ismne/>, приступљено 7.6.2022.

⁸³² <https://mnjamaat.com/about-us/>, приступљено 7.6.2022.

Мерали Девџи (Roshanali Merali Dewji), који је био на функцији потпредседника кровне организације шиитских муслимана у САД, NASIMCO. Најзад, 1988. године, купљено је земљиште за изградњу центра, који је и званично отворен марта 1989. године, на годишњицу рођења имама Хусеина. Подршку центру пружили су и поједини шиитски ауторитети попут ајатолаха Абу ал Касима Хоија (Abu al Qasim al Khoei), касније и ајатолаха Систанија (Ali al Husayni al Sistani), али и појединаца и организација из целог света.⁸³³

Данас су активности шиитске заједнице у Минесоти и Исламског центра Ањумен-е-Асфари Џафери пре свега оријентисане ка деци и омладини. Дакле, њихово исламско образовање је приоритет, како би се шиитима у САД обезбедила светла будућност.⁸³⁴

3.8. Исламска фондација имам Ал Хои

Овај шиитски центар основан је 1989. године под називом Имам ал Хои добротворна фондација (*The Imam Al Khoei Benevolent Foundation*), са седиштем у Лондону, од стране великог ајатолаха Абу Касима ал Хоија лично. Фондација поседује своје испоставе у више од 15 градова широм света, а један од њих се налази и у Њујорку. У фокусу деловања ове организације су образовање и хуманитарни рад, а њихова њујоршка филијала је највећа међународна шиитска организација. Центар је спроводио бројне хуманитарне акције широм света попут копања бунара у Авганистану након одласка Совјета, пружање помоћи бројним породицама које су претрпеле губитке у иранско - рату и касније након инвазије на Кувајт...⁸³⁵

Поред наведених хуманитарних активности, сваки огранак организације спроводи религијске активности кроз организовање верске наставе, викенд школе за децу, активисти Фондације информичу јавност о вери, пружају подршку верницима који су из других религија прешли на ислам, едукују затворенике о исламској вери, паровима пружају услуге венчања, организују прославе најзначајнијих исламских празника и слично. Фондација такође организује и тренинге за своје имаме, пружајући им на тај начин прилику да унапреде своје комуникацијске вештине, имају одличну сарадњу са локалним полицијским јединицама са којима често одржавају састанке и разговарају о сарадњи полиције са омладином. Управо у Њујорку фондација има своје представнике у Савету за сарадњу свештенства и полиције који је део Комесаријата полиције Њујорка.⁸³⁶

Религијско образовање једна је од најважнијих активности Фондације. Бројне акредитоване школе, које теже да исламско образовање инкорпорирају као редован наставни програм у локалним заједницама, основане су под покровитељством Фондације Имам ал Хои. Једна од њих је на пример Ал Иман (*Al Iman*) у Њујорку.⁸³⁷

Највећи број шиитских организација и центара налази се у Калифорнији, затим у Мичигену, Њујорку, Илиноису... Поред наведених, чије смо активности и приказали, вредни помена су и Исламски центар Северне Калифорније (*Islamic Center of North California*), Исламско друштво Џафарија (*Ja'faria Islamic Society*), Исламска библиотека Стоктон (*Stockton Islamic Library*), Удружење шиитских муслимана Средњег запада (*Midwest Association of Shia Organized Muslims*), Исламска организација пратилаца Ехли бејта (*Followers of Ahl - ul-Bayt Islamic Organization*), Џамија Имама Алија (*Mosque of Imam Ali*), Џемат шија иснашерија Њујорка (*Shia Ithna - Asheri Jamaat of New York*) и многе друге.⁸³⁸

⁸³³ Исто, приступљено 7.6.2022.

⁸³⁴ Исто, приступљено 7.6.2022.

⁸³⁵ <https://www.al-khoei.org/the-foundation/>, приступљено 7.6.2022.

⁸³⁶ Исто, приступљено 7.6.2022.

⁸³⁷ Исто, приступљено 7.6.2022.

⁸³⁸ Видети: *List of Shia Organizations*, приступљено 7.6.2022.

На основу наведеног можемо закључити да већина шиитских организација у САД своје цихадистичке активности спроводе путем исламске мисије - даве, дакле углавном нису у директној вези са екстремистичким организацијама, као што је то случај са лобијима Муслиманског братства и салафистичким цихадистичким лобијима у САД. Поред пружања разних услуга шиитским муслиманима у САД, мишљења смо да је њихов циљ и информисање немуслиманске јавности о исламу. Такође, међу њима постоје и они који су повезани са либанским Хезболахом, што ћемо приказати у наставку рада.

4. Деловање Хезболаха у САД

Појављивање милитантне либанске организације Хезболах⁸³⁹ забележено је почетком осамдесетих година прошлог века током сукоба Либана са Израелом. Уз подршку и војничку обуку иранске Револуционарне гарде, Хезболах је извршио низ напада на америчке циљеве у региону у периоду између осамдесетих и деведесетих година прошлог века. Такође, предводили су и побуну против израелских снага у Либану све до њиховог повлачења 2000. године. Од 1992. године на челу ове организације је, сигурно и најпознатији лидер Хезболаха, Хасан Насралах (Hassan Nasrallah). Управо од те године, Хезболах почиње и активно да учествује у либанском политичком животу и да се кандидује на изборима, што је великодушно подржавао Техеран. Иран је на годишњем нивоу донирао Хезболаху око 100 милиона долара, да би се током 2000. године тај износ удвостручио. То је омогућило Хезболаху да временом развије своју мрежу и у иностранству. Тако су на пример током почетком деведесетих година прошлог века извршили смртоносне бомбашке нападе на израелске циљеве у Аргентини, јула 2006. године извршили су напад на Израел, што је довело до одмазде Израела и њиховог напада на јужни Либан. Упркос поразу, Хезболах се показао као респектабилна војна сила, захваљујући наоружању које су добијали од Ирана, пре свега, али и Сирије.⁸⁴⁰

Временом, Хезболах је знатно напредовао у политичкој хијерархији Либана. Тако су 2008. добили право вета на одлуке кабинета, а од 2012. године њиховој утицај је наставио да иде узлазном путањом, иако су доста били укључени у рат у Сирији, пружајући подршку режиму Башара ал Асада (Bashar al Assad), слањем на хиљаде војника. То је знатно урушило њихов имиџ бораца против Израела и изазвало је повећање тензија међу сунитима у Либану. Хезболах има широко развијену мрежу за пружање хуманитарне помоћи народу Либана, чији је циљ управо придобијање подршке становништва.⁸⁴¹ На парламентарним изборима у Либану 2018. године, први пут након девет година, Хезболах је освојио 67 од 128 посланичких места, дакле заузеле су више од половине места у парламенту.⁸⁴²

Идеологија Хезболаха заснива се на три основна циља. То су:

- Стварање панисламског халифата на територији Либана, што је и наведено у манифесту организације под називом *Отворено писмо*, који је објављен фебруара 1985. године. Ипак свесни ситуације на терену, али и плуралистичке природе своје матичне земље, припадници Хезболаха су доста ублажили своје ставове по том питању, истичући да ипак у пракси неће наметати такав систем;

⁸³⁹ Име организације Хезболах (Hizb Allāh) у преводу са арапског језика дословно значи Божија партија. Видети: *Hezbollah / Meaning, History, & Ideology / Britannica*, приступљено 7.6.2022

⁸⁴⁰ Fanusie Yaya J., Entz Alex, *Hezbollah: Financial Assessment, Center on Sanctions & Illicit Finance (CSIF) - Terror Finance Briefing Book*, Washington D.C., September 2017, стр. 2.

⁸⁴¹ Исто, стр. 2.

⁸⁴² *Pobeda Hezbollaha u Libanu / Novosti.rs*, приступљено 7.6.2022.

- Вођење цихада у свим својим облицима са акцентом на тзв. *велики* (ненасилни) цихад, који отвора могућност за касније вођење тзв. *малог* (оружаног) цихада. Управо је сукоб Хезболаха са Израелом у јужном Либану и сам став према израелској држави типичан пример вођења тзв. малог, одбрамбеног цихада;
- Поштовање концепта *Вилајет-е-факих* као модела управљања државом који је први успоставио ајатолах Хомеини након иранске Исламске револуције 1979. године.⁸⁴³

У САД, како се наводи у заједничкој анализи Програма за екстремизам Универзитета Џорџ Вашингтон и престижног Центра за борбу против тероризма са седиштем у Вест Поинту, у периоду од 1997. до 2020. године 128 појединаца⁸⁴⁴ било је повезано са либанском организацијом Хезболах. Њихове активности базирају се на стварању малих, централизованих мрежа које путем разних криминалних радњи настоје да обезбеде финансијски профит Хезболаху, али и да прошире утицај организације у САД. Од наведених 128 појединаца, њих 109 је пружало финансијску подршку организацији, док је осталих 19 било задужено за оперативно деловање. Највећи број активности лобија Хезболаха забележено је у Мичигену (55), Калифорнији (19), Северној Каролини (16) и Њујорку (15). Подаци показују да је 84% наведених појединаца у просеку било осуђено на 49.6 месеци затворске казне, а само 14% њих је било оптужено за директну подршку Хезболаху, тачније за обезбеђивање материјалне подршке организацији и они су у просеку добили казне од 85.6 месеци затвора, док су остали оптужени за деловања која нису у вези са тероризмом.⁸⁴⁵ Од регистрованих 128 појединаца, лобиста Хезболаха у САД, 120 су мушкарци, а осам су жене. Мушкарци у просеку имају 42 године, а жене 40.⁸⁴⁶

Прикупљање финансијске подршке за организацију Хезболах, што је и примарна активност њихових лобија у САД, обавља се путем прања новца и нелегалног прикупљања средстава од продаје дроге, дувана и електронске опреме. У оперативно деловање организације спада кријумчарење људи, путника који желе да се придруже организацији у иностранству, оружја али и лица за предоперативни надзор.⁸⁴⁷

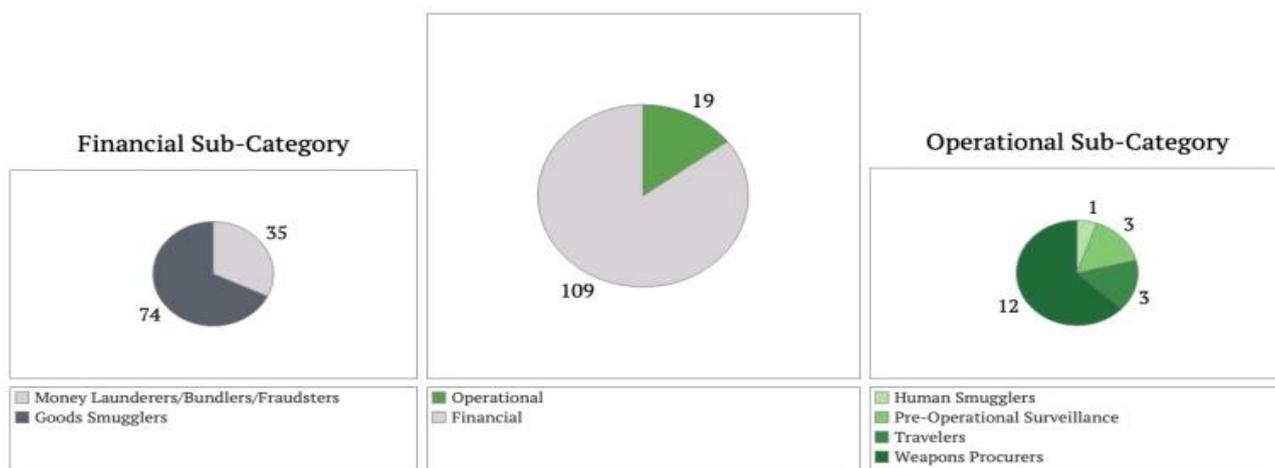
⁸⁴³ Blanford Nicholas, Hezbollah's Evolution: From Lebanese Militia to Regional Player, *Middle East Institute (MEI) – Policy paper 2017 – 4*, Washington, D.C., 2017, стр. 2.

⁸⁴⁴ У овај број није урачунато 24 појединаца који су били повезани са Хезболахом у иностранству, али су оптужени у САД. Видети: Kokinos Anyssia S., Jahanbani Nakissa P., Lewis Jon, *et al*, Hezbollah's Operations and Networks in the United States: Two Decades in Review, *Program on Extremism at George Washington University*, Washington D.C., 2022, стр. 27

⁸⁴⁵ Исто, стр. 4-5.

⁸⁴⁶ Исто, стр. 11.

⁸⁴⁷ Исто, стр. 14-15.

Слика бр. 3. Графички приказ распрострањености деловања организације Хезболах у САД (преузето из: Kokinos Anyssia S., Jahanbani Nakissa P., Lewis Jon, *et al*, Hezbollah's Operations and Networks in the United States: Two Decades in Review, Program on Extremism at George Washington University, Washington D.C., 2022)⁸⁴⁸

Деловање Хезболаха на територији Северне Америке, па самим тим и у САД, можда је најбоље дефинисао аутор Метју Левит (Matthew Levitt), који наводи „да Хезболах на Северну Америку одавно гледа као на краву која даје новац, где су њихове присталице и оперативци водили добротворне организације и бавили се широким спектром криминалних активности како би прикупили новац и материјал за организацију.“⁸⁴⁹ У наставку приказаћемо активности појединих оперативаца организације Хезболах на територији САД.

Хушам ал Хосеини (Husham al Hussainy), лидер и оснивач организације Карбала исламски образовни центар (*Karbala Islamic Educational Center*) чије је седиште у Дирборну, јавно је величао Хезболах и ирански шиитски режим и осуђивао нападе Саудијске Арабије на Хуте у Јемenu, истичући чак да су Саудијци јеврејски агенти и да их треба осудити на смрт. Поред јасне подршке Хезболаху, имам Ал Хусеини је виђен и у Багдаду како разговара са људима повезаним са милитантном шиитском групом Сараја Ашура (*Saraya Ashura*), обучаваном у Ирану.⁸⁵⁰

Врло је познат случај жене из града Рочестер у Минесоти, по имену Мариам Таха Томпсон (Mariam Taha Thompson), која је рођена у Либану, а у САД је била запослена као преводилац у Министарству одбране (*U.S. Department of Defence*). Наиме, она је одавала поверљиве информације о националној безбедности либанском држављанину, повезаним са Хезболахом, у којег је била заљубљена. Мариам Томпсон је од јануара 2020. године са свог службеног рачунара преузимала поверљиве информације, а нешто касније испод њеног душека је пронађен папир на којем су се на арапском језику налазила имена америчких дошника, што је Хезболаху преносила путем видео снимка. Марта 2021. године она је

⁸⁴⁸ Исто, стр. 16.

⁸⁴⁹ Levitt Matthew, “Hezbollah’s Criminal Networks: Useful Idiots, Henchmen, and Organized Criminal Facilitators,” In Hilary Matfess and Michael Miklaucic (editors), *Beyond Convergence: World Without Order*, Center for Complex Operations, Washington, D.C., преузето из: Kokinos Anyssia S., Jahanbani Nakissa P., Lewis Jon, *et al*, Hezbollah's Operations and Networks in the United States: Two Decades in Review...стр. 7, фн. 11.

⁸⁵⁰ <https://clarionproject.org/2019/10/24/michigan-imam-feted-at-interfaith-events-spews-hate/>, приступљено 7.6.2022.

признала кривицу и оптужена је на 23 године затвора због одавања поверљивих информација о националној одбрани САД.⁸⁵¹

Лидер тзв. шарлотско - мичигенске групе Мохамед Хамуд (Mohammad Hammoud), имао је врло јаке везе са лидерима Хезболаха. Он је рођен у Либану, а на територију САД је ушао након пута у Венецуелу на острво Маргарита, 1992. године, које је познато као јако упориште Хезболаха. Тамо је заједно са своја два рођака набавио лажне визе са којима су отпутовали у Њујорк. Он се касније упутио у Северну Каролину како би се придружио својој браћи која су такође на територију САД ушли илегално. Хамуд се запослио у локалној пицерији под називом Домино пица (*Domino Pizza*), али је наставио да развија своју мрежу коју су углавном чинили његови рођаци, становници Шарлота идеолошки већ индоктринирани, али и други појединци попут запослених у пицерији у којој је и Хамуд радио. Они су започели операцију међудржавног шверца цигарета која им је на крају донела профит од преко два милиона долара. Њихова акција је прекинута 2000. године од стране надлежних служби, а Хамуд је осуђен са још 17 саучесника. Врло брзо, већ 2003. године, разбијена је још једна група шверцера цигарета од једанаест чланова у Дирборну. Међу њима су били Елиас Акхдар (Elias Akhdar) и Хасан Маки (Hassan Makki), за које се успоставило да су били повезани и са Хамудом у Шарлоту, али са оперативцима Хезболаха у другим државама.⁸⁵²

Хор и Амера Акл (Hog, Amara Akl), пар из града Толедо у држави Охајо, желели су да проследе одређену своту новца у Либан како би подржали операције Хезболаха, али их је у томе спречио FBI, посредством свог прикривеног агента. Наиме, овај пар се 2009. године састао са наизглед поверљивим извором који такође подржава активности Хезболаха са којим су разговарали о најбезбеднијем начину за пренос средстава. Новац у износу од 200 хиљада долара Хор и Амера Акл су сакрили у аутомобилску опрему уверени да ће он стићи на жељену адресу. Уместо тога, обоје су ухапшени јуна 2010. године у Охају, где су се у мају 2011. године изјаснили кривим. Обоје су осуђени на затворске казне због подршке и пружање материјалне подршке организацији Хезболах. Амера је добила 40 месеци затвора, а Хор Акл 75 месеци.⁸⁵³

Новембра 2009. године у Филаделфији је ухапшен Дани Тараф (Dani Tarraf), сарадник Хезболаха, а том приликом у фокус надлежних служби за борбу против тероризма доспело је још једно лице по имену Мохамед Хамдан (Mohamed Hamdan). Истрагом је утврђено да је Хамдан трговао украденом робом, а посредством треће особе, Садека Коумаија (Sadek Koumaia), америчке службе су у ову криминалну мрежу убациле свог тајног агента. Убрзо је рођак Садека Коумаија, Хасан Коумаји (Hassan Koumaia), почео да купује робу за коју је мислио да је крадена од убаченог агента, да би је потом прослеђивао на локације широм света. Садек Коумаји је обавестио агента да је украдена роба купљена од стране Данија Тарафа, који се повезао са поменутиим агентом у нади да ће преко њега успети да набави оружје које ће бити прослеђено Хезболаху. Приликом њиховог сусрета у Филаделфији, јуна 2009. године, Тараф је, ни мање ни више, тражио оружје које је способно за обарање авиона F-16. У јулу и новембру исте године, Дани Тараф се састао са убаченим агентом како би му дао новац за испоруку карабина Colt M-4, лаког противоклопног оружја M-72 и FIM-92 *Stinger* пројектила, које је требало да буде прослеђено у луку Латакија у Сирији. Тада је Тараф ухапшен, заједно са још тројицом саучесника. Осуђени су за више кривичних дела, између осталог и за пружање материјалне подршке организацији Хезболах.⁸⁵⁴

⁸⁵¹ Kokinos Anyssia S., Jahanbani Nakissa P., Lewis Jon, *et al*, Hezbollah's Operations and Networks in the United States: Two Decades in Review...стр. 12.

⁸⁵² Исто, стр. 17-18.

⁸⁵³ Исто, стр. 19-20.

⁸⁵⁴ Исто, стр. 22-23. О овом случају такође видети: Arrests Made in Case Involving Conspiracy to Procure Weapons, Including Anti - Aircraft Missiles, *Department of Justice, Office of Public Affairs, Washington*,

У САД су забележени случајеви одлазака или покушаја одлазака америчких становника на страна ратишта како би се придружили Хезболаху. Један такав пример је забележен у Дирборну, марта 2014. године, када је Мохамед Хасан Хамдан (Mohamed Hassan Hamdan) ухапшен на аеродрому у Детроиту, где је покушавао да се укрца у авион за Либан, како би касније дошао до Сирије и придружио се Хезболаху. Оптужен је за давање лажних изјава савезним агентима и за умешаност у терористичке активности. Након признавања кривице, децембра 2016. године је оптужен на 63 месеци затворске казне и депортацију у Либан по одслужењу исте.⁸⁵⁵

Иран и Хезболах одавно врше регрутацију страних држављана широм света, а посебно су интересантни појединци са пасошима западних земаља. У САД је забележен случај Самера ал Дабека (Samer al Debek), становника Њујорка, којег је Хезболах регрутовао 2007. године, након чега је прошао и војну обуку. Његов задатак је био да путује и прибавља информације о САД и Израелу, као и о њиховим амбасадама у Панами. Дакле, он је својим надређенима достављао слике, белешке, мапе и другу документацију, такође је био задужен и за идентификацију слабости у Панамском каналу, које би могле бити искоришћене против непријатеља. Он је 2017. године ухапшен и у Њујорку је оптужен за похађање терористичке обуке и подршку Хезболаху. Његово суђење тек предстоји, па се стога не зна на колико ће година затворске казне бити осуђен.⁸⁵⁶

Интересантан је и случај Али Куранија (Ali Kourani), Либанца који поседује и амерички пасош. Он је још 2000. године, када је имао свега 16 година, у Либану прошао обуку под покровитељством Хезболаха. Легално је ушао на територију САД, а 2008. године је контактиран од стране тајне организације⁸⁵⁷ Хезболаха коју је и он сам у разговору са агентима FBI описао као *Black Ops of Hezbollah*, под контролом Ирана. Један од задатака Куранија био је да путује у Кину, у град Гуанџу, како би стекао контакте који ће му омогућити да набави хемијску материју амонијум нитрат, од које је могуће направити експлозивна средства. Поред тога, Курани је путовао и у Либан како би прибавио модерније оружје и логистику за потенцијално извршење терористичког напада на територији САД од стране Хезболаха. У опису његових задатака било је идентификовање трговаца оружјем на територији САД, прикупљање информација о припадницима израелских оружаних снага, који би могли бити нападнути од стране Хезболаха, тј. њихове тајне организације, затим прибављање информација о безбедносно интересантним местима на територији Њујорка и слично.⁸⁵⁸ Децембра 2019. године, америчко Министарство правде је саопштило да је Али Курани осуђен на 40 година затворске казне.⁸⁵⁹

D.C., November 23, 2009, доступно на: *Arrests Made in Case Involving Conspiracy to Procure Weapons, Including Anti-Aircraft Missiles | OPA | Department of Justice*, приступљено 10.6.2022.

⁸⁵⁵ Kokinos Anyssia S., Jahanbani Nakissa P., Lewis Jon, *et al*, *Hezbollah's Operations and Networks in the United States: Two Decades in Review...*стр. 24.

⁸⁵⁶ Исто, стр. 24-25.

⁸⁵⁷ Тајна организација у оквиру Хезболаха позната је и под именима *Unit 910, Islamic Jihad Organization* (ИО) и *External Security Organization* (ЕСО). Како наводе америчке власти, задатак ове јединице је планирање, припрема и реализација терористичких напада као и обавештајне и контраобавештајне активности ван граница Либана. Видети о томе: Kokinos Anyssia S., Jahanbani Nakissa P., Lewis Jon, *et al*, *Hezbollah's Operations and Networks in the United States: Two Decades in Review...*стр. 6.

⁸⁵⁸ Исто, стр. 25-26.

⁸⁵⁹ Видети више о томе: *Hizballah Operative Sentenced to 40 Years in Prison for Covert Terrorist Activities on Behalf of Hizballah's Islamic Jihad Organization*, Department of Justice, Office of Public Affairs, Washington, D.C., December 3, 2019, доступно на: *Hizballah Operative Sentenced to 40 Years in Prison for Covert Terrorist Activities on Behalf of Hizballah's Islamic Jihad Organization | OPA | Department of Justice*, приступљено 10.6.2022.

Јула 2019. године, у САД је ухапшен још један амерички држављанин Алексеј Сааб (Alexei Saab). Он је Хезболаху приступио још 1996. године, са обуком је почео три године касније, а септембра 2000. године постаје члан поменуте тајне организације у оквиру Хезболаха. Тамо је прошао специјалну обуку за употребу експлозивних направа (током 2004. и 2005. године), а док је живео у Мористауну (Њу Џерси) Сааб је наводно посматрао потенцијалне мете за терористички напад на територији Њујорка, попут зграде УН, Кипа слободе, Тајмс Сквера, Рокфелер Центра и слично. Сааб је ухапшен маја 2022. године и оптужен због учествовања у обуци у редовима иностране терористичке организације, али и давања лажних изјава и намере да изврши превару склапањем фиктивног брака.⁸⁶⁰ Занимљиво је то што је четрдесетпетогодишњи Сааб живео као сасвим просечан Американац радећи у софтверској компанији и ни на који начин није привлачио пажњу на себе.⁸⁶¹

На територији САД либанска организација Хезболах има разгранату мрежу својих активности која повезује оперативце из минимум десет држава и то су: Мичиген, Калифорнија, Флорида, Илиноис, Џорџија, Кентаки, Мисури, Северна Каролина, Њујорк и Вирџинија. Они често оснивају и разне компаније и организације за прање новца за потребе Хезболаха, а такође њиховим лобијима није страна ни оснивање шиитских школа, добротворних организација, али и фондација познатих као *Martyrs Foundations*, чији је задатак да помажу породице чланова Хезболаха. Једна од њих која делује у САД, са седиштем у Дирборну зове се Добротворна организација добре воље (*Goodwill Charitable Organization*).⁸⁶²

Врло је битно нагласити да упркос томе што су лобији Хезболаха у САД углавном фокусирани на пружање финансијске подршке организацији, они су такође посвећени и ширењу мреже која би у будућности могла да изврши и терористички напад на територији САД. До сада су забележена три случаја за које се сумња да су представљала припрему такве активности на америчком тлу.⁸⁶³

---

⁸⁶⁰ Kokinos Anyssia S., Jahanbani Nakissa P., Lewis Jon, *et al*, Hezbollah's Operations and Networks in the United States: Two Decades in Review...стр. 26.

⁸⁶¹ Видети више о Алексеју Саабу у америчким медијима, на пример: *45-Year-Old Software Developer In US Lived Double Life As Hezbollah "Sleeper Agent": Report (ndtv.com)*, приступљено 12.6.2022.

⁸⁶² <https://nationalinterest.org/feature/hezbollah-has-been-active-america-decades-22051?nopaging=1>, приступљено 12.6.2022.

⁸⁶³ Kokinos Anyssia S., Jahanbani Nakissa P., Lewis Jon, *et al*, Hezbollah's Operations and Networks in the United States: Two Decades in Review...стр. 22.

VI МИСИЈА ОРГАНИЗАЦИЈЕ НАЦИЈА ИСЛАМА - ОРУЂЕ ЦИХАДИСТИЧКИХ ЛОБИЈА У САД

1. Оснивање и идеологија организације Нација ислама - комбинација црначког национализма и исламског фундаментализма

Организација Нација ислама је верско - политички покрет Афроамериканца чија се идеологија заснива на комбинацији исламског учења и црначког национализма, а како организација сама наводи, њихов главни циљ је да подуче потлачене и беспомоћне црне људе темељном познавању Бога и да их поставе на пут самозависности са супериорнијом културом и вишом цивилизацијом него што су раније искусили.⁸⁶⁴ Нација ислама је основана од стране Фарда Мухамеда (Fard Muhammad)⁸⁶⁵ 1930. године у Детроиту усред Велике депресије и текуће емиграције Афроамериканца са југа земље, што га сврстава у групу најистакнутијих, донекле и запостављених, историјских личности двадесетог века. Он је знатно допринео оживљавању исламске религије међу афроамеричким муслиманима, а идеолошки корени Нације ислама потичу из деловања Универзалне асоцијације за побољшање положаја црнаца Маркуса Гаврија (*Marcus Garvey's Universal Negro Improvement Association*) и Храма маурске науке Нобл Дру Алија (*Noble Drew Ali's Moorish Science Temple of America*). Фард Мухамед је прихватио учења обе организације које је користио за креирање сепаратистичке идеологије Нације ислама, а успех новонастале организације свакако је везан и за тадашњу ситуацију у земљи тридесетих година прошлог века. Премештање Афроамериканца из Црне цркве, велике миграције становништва, али лоша економска ситуација представљали су погодан тло за Нацију ислама, која је у таквим условима видела добру прилику за развој своје идеологије. Дакле, у време социјалне и религијске кризе која је захватила афроамеричко становништво у САД, појавио се Фард Мухамед који је показао велико разумевање за проблеме Афроамериканца, иако ни он сам није био ни амерички староседелац, нити је имао афричко порекло. Његово прво појављивање забележено је управо 1930. године у Рајској долини у Детроиту, где је радио као трговац. Одатле је почео да стиче углед у заједници и проналази пут до домова Афроамериканца. Не зна се колики је тачно временски период протекао између првог појављивања Фарда Мухамеда и формирања Нације ислама, али у сваком случају он је врло брзо стицао поверење купаца, показујући интересовање за њихове проблеме у САД. Такође, он је критиковао белце, хришћанство и цркву чиме је привлачио пажњу слушалаца, који су временом почели и да позивају своје пријатеље да чују речи Фарда Мухамеда. Иако су били лошије финансијске ситуације и углавном примаоци социјалне помоћи, пратиоци Фарда Мухамеда су обезбедили новац за закуп једне мање сале за одржавање предавања и то се бележи као почетак деловања Нације ислама. За мање од две године створена је врло бројна група од више хиљада чланова, али је Фард Мухамед временом почео да се повлачи из сопствене организације, да би маја 1933. године, услед притиска полиције Детроита, био приморан и да напусти град.⁸⁶⁶

⁸⁶⁴ Vukelić Milan, Finding W.D. Fard: Unveiling The Identity Of The Founder Of The Nation Of Islam (book review), *Politics and Religion Journal*, Vol. 13, No. 2, 2019, стр. 385.

⁸⁶⁵ Фард Мухамед је одувек имао ореол мистериозног човека. За њега се зна да је био светлије пути и да је користио више од 50 имена попут Wallace Don Ford, Fred Dodd, W.D Farad, Mohammad Wali итд. Највише информација о њему долази од самог Илијаце Мухамеда, који је био његов ученик и наследник, али ипак, њихова аутентичност је упитна. Видети: Исто, стр. 385.

⁸⁶⁶ Gibson Dawn - Marie, *A History of the Nation of Islam: Race, Islam, and the Quest for Freedom*, ABC-CLIO, LLC, California, 2012, стр. 13-16.

Према Фарду Мухамеду, једини пут за ослобођење Афроамериканца био је потпуно дистанцирање од људи беле пути, које је називао *белим ђаволима*.⁸⁶⁷ Његово учење заснивало се на предању да су први људи црне пути живели у Меки пре 6. 600 година. Тада се родило дете по имену Јакуб (Yakub), које је било натпросечне интелигенције, па је у складу с тим, већ са своје четири године почело да се школује, да би са 18 година завршило све универзитете који су тада постојали у земљи. Након завршетка школовања, Јакуб је почео да проповеда по улицама и на тај начин изазива Бога, због чега је протеран на острво по имену Патмос, заједно са својим следбеницима којих је било тачно 59.999. На Патмосу, Јакуб је сковао осветнички план, а он се заснивао на стварању бледолике расе људи путем генетског укрштања, која ће бити слабија, па самим тим и склонија злу. Да би то остварио, Јакуб је дозволио да се међусобно размножавају само мушкарци и жене који су у себи имали браон ген, па ако би се родила деца која су црна, она би одмах била ликвидирана, док би светлија деца, браон пути била одржана у животу. Јакуб је наводно живео 152 године и никада није видео своју креацију бледоликих људи. После 200 година, црни људи су напустили Патмос, на којем су остали само људи браон пути. Након следећих 200 година и њих су заменили људи жуте боје коже, да би најзад, након 600 година, острво Патмос било насељено људима беле пути. Чак су и они касније, 600 година од свог настанка, кренули да се расељавају ка копну где су завадили црне људе, због чега су их они протерали преко арапске пустиње, да би се настанили у пећине у Европи. Две хиљаде година после тога, Бог шаље Мојсија да цивилизује расу тзв. бледоликих ђавола и они настављају да владају још 600 година. Ипак, као што је и речено у пророчанству, међу црнима људима се појавио изабрани лидер, којем нико није био раван по знању и мудрости, а то је био В.Д. Фард. Он је уверавао да ће тзв. ђаволска бела раса ускоро бити уништена, а то ће се десити тако што ће огромна грађевина облика точка која се налази на небу и кружи ноћу око наше планете, пасти на земљу. Том грађевином, величине око 700 метара, која је сачињена од стране најсавршенијих умова данашњице, управљају црни људи, а истински верници ће имати прилику да се спасу, јер ће осам до десет дана пре него што Алах одреди дан за освету, из ње бити пуштени флајери на којима ће на арапском језику бити написано где они који су праведни могу да се склоне и спасу се од судњег дана. Најзад из поменуте грађевине ће полетети 1500 авиона који ће сравнити планету експлозивом.⁸⁶⁸

Након мистериозног нестанка Фарда Мухамеда, на чело Нације ислама долази његов харизматични ученик Илијаца Мухамед (Elijah Muhammad), раније познат и као Илијаца Пул (Elijah Poole), који је члан организације постао 1931. године. Током његове четрдесетједногодишње власти, идеологија Нације ислама се искристалисала, док је економски, политички и културни утицај афроамеричке заједнице знатно порастао. Илијаца Мухамед је тежио економској независности што је допринело да и чланови организације пређу из сиромаштва у средњу класу. Организација Нација ислама је у том периоду постала врло имућна, у свом власништву поседовала је бројне некретнине попут банака, школа, стамбених објеката, али и више хектара пољопривредног земљишта. Такође, Нација ислама је почела да стиче и публицитет, захваљујући харизматичним члановима попут Малколма Икса (Malcolm X) и Мухамеда Алија (Muhammad Ali), о којима ћемо више рећи у наставку рада.⁸⁶⁹ У својој студији из 1965. године, која носи назив *Шта муслимани верују*, Илијаца Мухамед наглашава да припадници његове организације верују у једног Бога - Алаха, што је уосталом и чињеница на којој се заснива исламска вера и што неће оспорити ниједан муслиман. Међутим, тај Бог по

⁸⁶⁷ Fishman Jason Eric, Soage Ana Bele´n, The Nation of Islam and the Muslim World: Theologically Divorced and Politically United, *Religion Compass*, Vol. 7, Issue 2, 2013, стр. 60.

⁸⁶⁸ Hauzer Tomas, *Muhammed Ali: životna priča*, Kontrast, Beograd, 2016, стр. 85-86. Није тешко закључити да је наведено учење пука фикција, али чак и као такво, оно окупља велики број Афроамериканца.

⁸⁶⁹ Fishman Jason Eric, Soage Ana Bele´n, The Nation of Islam and the Muslim World: Theologically Divorced and Politically United...стр. 60-61.

њима изгледа другачије од оног чији је пророк био Мухамед. Насупрот свемоћног Алаха, којег нико никад није видео, Нација ислама заступа учење да је он у ствари имао људски облик и да је био црне пути. Дакле, према схватању Илијаце Мухамеда црна раса је творац неба и земље и свих облика живота, црни људи су Божија бића, а међу њима постоји један врховни лидер који има неограничену мудрост и моћ. С обзиром на то да су врховни лидери имали људски облик, они не могу живети вечно, али свака епоха има свог вођу, свог црног Бога који је свемогућ. Најмоћнији од њих, како наводи Илијаца Мухамед, био је управо Фард Мухамед, којег у складу с тим често зову и Месија. Његов долазак у Америку 1930. године имао је јасан циљ, а то је да припреми црну расу за потпуно уништење белаца, али је ипак 1934. године морао да се пресели у Меку где ће живети наредних 409 година. Има ли уопште потребе напоменути да је овакво виђење Бога за муслимане потпуни ширк и увреда за ортодоксни ислам, али дванаестоимамски шиити, по којима је Махди нестали дванаести имам који ће се вратити на земљу када за то дође време, могу видети сличности у Фарду, који је за припаднике Нације ислама био и Бог и месија и Махди, а такође је мистично нестао.⁸⁷⁰

Након смрти Илијаце Мухамеда, 1975. године, на чело Нације ислама долази његов син Волас Мухамед (Wallace Muhammad), који врши идеолошку реформу организације и враћа јој типичан исламски карактер на уштрб црначког национализма. Он је прихватио лик Билала ал Хабашаја (Bilal al Habashi), ученог црнопутог роба, познатог и као Господар Билал, сунитске чланове организације назвао је термином *Билалианци*, а себе имамом (уместо Министром, попут претходних лидера Нације ислама). Он је такође постао познат и под именом Варит Дин (наследник вере) Мухамед (Warith Deen Mohammed) и имам В.Д. Мухамед (W.D. Mohammed). Такође, себе је волео да представља као муцадида, тј. обновитеља вере. Према једном предању, роб Билал није желео да се одрекне монотеизма, тј. веровања у једног Бога, због чега је био мучен од стране свог господара у Меки. Након тога, он је успео да пребегне у Медину, где је захваљујући свом мелодичном гласу добио је место муџезина у џамији Посланика. Лик Господара Билала представља понос за америчке муслимане и симбол победе, доказ посвећености вери, али и расној правди, за разлику од мрачног периода ропства које је обележило оснивање САД. Мит о Билалу отворио је америчким муслиманима простор за националне, па и транснационалне алтернативе, присећање на своје корене и дијаспору, са знаком да то не само да није у супротности са исламом, већ оснажује и подстиче вредности вере. Током празника организације Нација ислама који носи назив Дан спасилаца (*Saviours' Day*), 1976. године, В.Д. Мухамед је носећи заставу САД позвао муслимане да се активно укључе у америчку политику, у својим говорима је истицао да је ислам компатибилан са америчким вредностима, а поједине елементе специфичне за црначку културу успео је да инкорпорира у своју заједницу, представљајући их као аутентичне муслиманске обичаје. Транзиција Нације ислама у типичну сунитску исламску организацију изазвало је револт појединаца, како сунитских имиграната који су сумњичаво гледали на његову расну политику, тако и оних Афроамериканаца који су били разочарани удаљавањем В.Д. Мухамеда од радикалног виђења ислама као јединствене религије црнаца. Како би умирио њихов гнев, В.Д. Мухамед је почео да развија теорију религијске еволуције, користећи и учења свог оца о Другом васкрсењу, истичући да је и сам Фард Мухамед желео да Нација ислама буде чисто исламска, па је Илијаца Мухамеду једном приликом предао Куран на арапском језику, умотан у зелену тканину, како би га чувао до правог тренутка. Прихватајући ортодоксни ислам 1977. године, В.Д. Мухамед је почео да смењује црне суните који су били на челу џамија под контролом Нације ислама и да на њихова места доводи имигранте, најчешће лекаре и инжењере, неретко и без формалног исламског образовања, али је са друге стране, 1978. године, уз подршку MSA и MWL, В.Д. Мухамед на чело џамије Нације ислама у Чикагу

---

⁸⁷⁰ Исто, стр. 62-63.

поставио је једног суданског шеика, школованог у Медини.⁸⁷¹ Процес исламизације Нације ислама који је започео В.Д. Мухамед био је великодушно поздрављен од стране исламских лидера како у САД, тако и у остатку света. Тако је Мухамед Абдул Рауф (Muhammad Abdul Rauf), један од истакнутих исламских гласноговорника у САД подржао његове активности, истичући да је до скоро Нација ислама доста збуњивала муслимане, али је организација сада врло близу чистом исламу. Такође, он је позвао исламске вернике да прихвате припаднике Нације ислама као своју браћу по вери. Генерални секретар MWL Шеик Мухамед Али ал Хархан (Sheikh Muhammad Ali al Harkhan) такође је похвалио исламско учење В.Д. Мухамеда. Подршка многих заливских земаља В.Д. Мухамеду могла се видети и 1978. године, када му је додељено место саветника и повереника за економска улагања и подршку исламским покретима у САД. В.Д. Мухамед је 1986. године добио и место у врло престижном Врховном савету масцида MWL, као поверилац за џамије на америчком тлу.⁸⁷² В.Д. Мухамед је имао одличне односе са Саудијском Арабијом, која му је, почев од 1980. године, доделила место консултанта за доделу исламских мисионарских фондова у САД и издавање виза америчким муслиманима који желе да путују на хаџ у Меку. Процењује се да је у периоду од двадесетак година организација В.Д. Мухамеда годишње примала стипендију од око 70 хиљада долара, директно од куће Сауд. За узврат, он је подржавао саудијску спољну политику и одлуке од којих су и Саудијци имали користи, попут америчке војне интервенције у Ираку, 1990. године. Наводно, В.Д. Мухамед је прекинуо своје блиске везе са Саудијском Арабијом 1994. године, јер није више желео да заступа њихове интересе.⁸⁷³

Битно је истаћи да је у време В.Д. Мухамеда и његовог руковођења организацијом, Нација ислама чак три пута мењала име, прво 1976. године у Светска заједница ислама на Западу (*World Community of al - Islam in the West*), затим 1978. године у Америчка муслиманска мисија (*American Muslim Mission*) и 1985. године, када је названа Муслиманско америчко друштво (*Muslim American Society*).⁸⁷⁴,⁸⁷⁵

Док су неки чланови били спремни да прихвате теолошку трансформацију организације коју је започео В.Д. Мухамед, појединци су јој се успротивили, а један од њих је био Луис Фаракан (Louis Farrakhan). Након напуштања организације Светска заједница ислама на Западу (*World Community of Al Islam in the West*), Фаракан 1977. године обнавља Нацију ислама и враћа јој стари облик, на основу учења Илијаце Мухамеда. Као лидер васкрсле Нације ислама, министар Луис Фаракан био је врло успешан у појединим сегментима, а врхунац своје каријере је доживео је октобра 1995. године, када је предводио добро познати догађај познат као Марш милиона мушкараца (*The Million Man March*) у Вашингтону.⁸⁷⁶ То је био највећи скуп Афроамериканаца у историји САД и пре Фаракана, ниједан афроамерички лидер није успео да окупи толико људи.⁸⁷⁷ Фаракан ће остати упамћен као министар Нације ислама који је 1979. године почео да публикује часопис под називом *Final Call*, сачињен од новинских чланака које је Илијаца Мухамед објављивао у Чикагу током 1934. године. Часопис је имао за

⁸⁷¹ Grewal Zareena, *Islam is a foreign country: American Muslims and the global crisis of authority...*стр. 145-148.

⁸⁷² Gardell Mattias, *In the Name of Elijah Muhammad: Louis Farrakhan and the Nation of Islam*, Duke University Press, Durham, North Carolina, 1996, стр. 108-109.

⁸⁷³ Fishman Jason Eric, Soage Ana Bele ´n, *The Nation of Islam and the Muslim World: Theologically Divorced and Politically United...*стр. 66.

⁸⁷⁴ Ову организацију, иако носи исто име, не треба мешати са MAS, коју смо помињали у трећем поглављу као лоби Муслиманског братства.

⁸⁷⁵ *Warith Deen Mohammed | American Muslim leader | Britannica*, приступљено 15.6.2022.

⁸⁷⁶ Gibson Dawn - Marie, Berg Herbert, Introduction, у књизи: Gibson Dawn - Marie, Berg Herbert (editors), *New Perspectives on the Nation of Islam*, Routledge, New York, 2017, стр. 2.

⁸⁷⁷ Gibson Dawn - Marie, *A History of the Nation of Islam: Race, Islam, and the Quest for Freedom...* стр. 125.

циљ да упути последњи позив црним муслиманима да се врате Алаху и учењима Фарда Мухамеда и Илијаце Мухамеда и да остваре своју слободу.⁸⁷⁸ Луис Фаракан је био поштовалац Малколма Икса, који је знатно допринео порасту броја чланова Нације ислама и пре него што је преузео лидерство над организацијом, проучавао је његов начин излагања па је једном приликом изјавио: „Никада у животу нисам чуо црнца да говори на начин на који је овај брат говорио.“⁸⁷⁹ Ипак, када је Малколм Икс одлучио да напусти Нацију ислама, Фаракан је осудио његову одлуку, оптужујући га да је окренуо леђа Илијаца Мухамеду, који је од њега створио утицајну личност.⁸⁸⁰

Рођен као Луис Јудин Волкот (Louis Eugene Walcott) у Бронксу, 11. маја 1933. године, будући вођа Нације ислама, касније познат и као Луис Икс (Louis X), за учење Илијаце Мухамеда први пут је чуо управо из предавања Малколма Икса. Он се организацији придружио средином педесетих година прошлог века, а прво је служио као помоћник Малколма Икса у Бостону. По занимању је био калипсо певач, а након што је Малколм Икс напустио покрет, Илијаца Мухамед га поставља за министра Храма бр. 7 (*Temple No. 7*) у Харлему. Тензије између Луиса Фаракана и В.Д. Мухамеда настале су 1975. године, када је нови лидер Нације ислама решио да се пресели у Чикаго. Напад на происламске реформе које је спровео В.Д. Мухамед, Фаракан је правдао ставом да ново усмерење организације у други план ставља питање расизма, што је глобални проблем, па стога мора бити приоритет. Према њему, једини одговор налазио се у црном диспензационалистичком исламу који је заговарао Илијаца Мухамед, наглашавајући његов пророчки статус. Средином деведесетих година прошлог века Фаракан је настојао да ојача свој легитимитет као лидера Нације ислама, истичући своје везе са Илијацом Мухамедом, кроз брак са његове две рођаке. Луис Фаракан је успешно инкорпорирао поједине елементе ислама у идеологију свог покрета. Тако је истицао да се Рамазан обележава по календару који практикују сви муслимани, главна молитва се мора обележавати петком, а не недељом, охрабривао је своје следбенике да путују на хаџ, а куповину џамије у месту Стоун Ајланд 1988. године поистоветио је са повратком Мухамеда у Меку. Такође, Фаракан је истицао да Илијаца Мухамед није умро, већ је у изгнанству, као што је пророк Мухамед био када је напустио Меку, пре него што основао политичку заједницу у Медини.⁸⁸¹

Луис Фаракан је такође имао добре односе и са лидерима блискоисточних и афричких земаља. Он је по узору на свог ментора, Илијацу Мухамеда, посебно био заинтересован за склапање савезништва са исламским земљама у којима је било доминантно антизападно расположење, па су његови партнери били и Сани Абача (Sani Abacha), Садам Хусеин и Муамер Гадафи. Приликом своје турнеје по Африци и Блиском истоку, Фаракан је бившег нигеријског председника Абача упоредио са Мојсијем, подржао је иранску антиамеричку политику, као и борбу Садама Хусеина против економских санкција УН. Актуелни министар Нације ислама, посебно близак однос имао је са либијским лидером Муамером Гадафијем. Током 1972. године, Гадафи је донацијом од три милиона долара подржао претварање грчке православне цркве у јужном делу Чикага у Мерием џамију (*Mosque Maryam*), која постаје и седиште организације. Затим је 1996. године, наградио Фаракана са 250 хиљада долара због

---

⁸⁷⁸ Mamiya Lawrence H., Minister Louis Farrakhan and the Final Call: Schism in the Muslim Movement, у књизи: Waugh Earle H., Laban Baha Abu, Qureshi Regula B. (editors), *The Muslim Community in North America*, The University of Alberta Press, Edmonton, 1987, стр. 237.

⁸⁷⁹ Robinson Tom, *Malcolm X: Rights Activist and Nation of Islam Leader*, ABDO Publishing Company, Minneapolis, 2014, стр. 43.

⁸⁸⁰ Mamiya Lawrence H., Minister Louis Farrakhan and the Final Call: Schism in the Muslim Movement...стр. 237.

⁸⁸¹ Curtis Edward E., *Islam in Black America: Identity, Liberation, and Difference in African -American Islamic Thought*, State University of New York Press, New York, 2002, стр. 129-130.

његове борбе за људска права, али му је америчка влада тај новац одузела. Упркос одређеним разликама у виђењу вере, Гадафија и Фаракана је повезивала антизападна реторика, као и подршка панафриканизму. Можда је и њихова највећа сличност била у томе што су обојица критиковали САД како би ојачали своју позицију и статус у друштву. Хвалећи свог либијског савезника, Луис Фаракан је у одређеној мери провоцирао САД. Тако је рецимо током једног обраћања путем радија рекао да је Гадафи његов брат и мученик који је часно погинуо у борби за своју земљу, а НАТО инвазију на Либију представио је као међународну заверу чији је циљ да преузме средства ове земље.⁸⁸²

Луис Фаракан је био често на мети критика због својих антисемитских ставова и наглашеног милитаризма.⁸⁸³ Позната је његова изјава из 1984. године, коју никада није негирао, када је рекао „да је јудаизам религија олоша.“⁸⁸⁴ Такође је изјавио и „да је Хитлер (Adolph Hitler) веома велики човек.“⁸⁸⁵ Са друге стране, Фаракан је доста допринео борби против криминала, дроге, залагао се за рехабилитацију затвореника и слично, чиме је прикупио подршку унутар сопствене организације.⁸⁸⁶

Једно од централних места у хијерархији организације Нација ислама припадало је паравојној јединици, сачињеној од мушкарца, која носи назив Плодови ислама (*The Fruit of Islam*). Задатак ове формације била је одбрана организације од унутрашње корупције, али и спољашњих непријатеља. Аутор Луис Ломакс (Lois Lomax) наводи да је Фард Мухамед основао Плодове ислама „због страха од полиције и неверника.“⁸⁸⁷ Као део реформи, некадашњи лидер Нације ислама В.Д. Мухамед је демилитаризовао ову јединицу, вероватно како би умањио могућност организованог пуча. Како Ерик Линколн (Eric Lincoln) наводи, јединица Плодови ислама постајала је временом све јача, деловала је као држава у држави, па су чак и регуларни чланови Нације ислама потпуно били у њиховој сенци.⁸⁸⁸ Доласком на чело Нације ислама, Луис Фаракан је извршио и реконструкцију Плодова ислама, извукао је поуке из претходних проблема који су оптерећивали ову јединицу, па ју је очистио од криминалаца и насилника и вратио јој стару сврху, а то је успостављање безбедности заједнице и џамија, као и очување саме Нације ислама. Јединица Плодови ислама је у време министра Фаракана подељена на бројне секције попут Елитних 50 (*Elite 50*), коју су чинили чланови старији од 50 година, Оперативна група (*Task Force*) сачињена од чланова између 16 и 25 година и Омладина Плодова ислама (*Junior FOI*), намењена за чланове до 16 година. Претпоставља се да су ове подгрупе унутар јединице настале између осамдесетих и деведесетих година прошлог века, када је Фараканова заједница нагло почела да расте.⁸⁸⁹ Поред Плодова ислама, у оквиру организације Нација ислама своју јединицу имале су и жене и она је носила назив Обука муслиманских девојака - класа опште цивилизације (*Muslim Girl Training - General Civilization Class – MGT - GCC*), док су за децу организоване посебне пионирске секције.⁸⁹⁰

Организација Нација ислама често је била предмет бројних контроверзи и оптужби. Тако су на пример њени чланови били под сумњом да су извршили атентат на њујоршког полицајца

---

⁸⁸² Fishman Jason Eric, Soage Ana Bele´n, *The Nation of Islam and the Muslim World: Theologically Divorced and Politically United...*стр. 66.

⁸⁸³ Esposito John L., *Što bi svatko trebao znati o islamu ...*стр. 67.

⁸⁸⁴ Наведено према: Трифковић Срђа, *Сенка џихада...* стр. 335, фн. 8.

⁸⁸⁵ Наведено према: Исто, стр. 335, фн. 8.

⁸⁸⁶ Esposito John L., *Što bi svatko trebao znati o islamu...*стр. 67.

⁸⁸⁷ Наведено према: Gardell Mattias, *In the Name of Elijah Muhammad: Louis Farrakhan and the Nation of Islam...*стр. 55.

⁸⁸⁸ Наведено према: Исто, стр. 109.

⁸⁸⁹ Gibson Dawn - Marie, *The Nation of Islam, Louis Farrakhan, and the Men Who Follow Him*, Palgrave Macmillan, United Kingdom, 2016, стр. 39.

⁸⁹⁰ Gardell Mattias, *In the Name of Elijah Muhammad: Louis Farrakhan and the Nation of Islam...*стр. 62.

Филипа Кардила (Phillip Cardillo), априла 1972. године, који је на позив са својим партнером дошао у цамију у Харлему, која је била под контролом Нације ислама, где га је сачекало између 15 и 20 мушкараца. Након што му је отргнут пиштољ, он је упуцан из непосредне близине, а повредама је подлегао након шест дана проведених у болници.⁸⁹¹

Седамдесетих година прошлог века, унутар Нације ислама настала је екстремна расистичка група под називом Анђели смрти (*Death Angels*), која се терети за смрт 71 особе беле пути у области залива Сан Франциска. Већину убистава извршили су четири члана, подстакнути веровањем да ће убијањем белаца зарадити место у рају. Нација ислама је обезбедила адвокате свим оптуженим члановима, а само је један од њих, Џеси Ли Кукс (*Jesse Lee Cooks*), признао злочин. Суђење је одржано током 1975. и 1976. године и након сведочења 108 сведока, сва четворица оптужених је осуђено на доживотне затворске казне.⁸⁹²

Априла 2017. године припадник Нације ислама Кори Али Мухамед (*Kori Ali Muhammad*) у граду Фресно у Калифорнији усмртио је троје мушкараца насумичном палбом, између осталог једног од њих испред зграде католичке добротворне организације. Приликом хапшења, изговарао је добро познати исламски поклич *Алах екбер*.⁸⁹³

Можда је најекстремнији случај Џона Алена Мухамеда (*John Allen Muhammad*) који је са саучесником Лијем Бојдом Малвом (*Lee Boyd Malvo*), октобра 2002. године у области око Вашингтона из снајперске пушке усмртио 17 људи. Џон Ален Мухамед је Нацији ислама приступио још 1987. године, док је за његовог саучесника Малва откривено да је поседовао портрете лидера Ал Каиде Осаме бин Ладена и других цихадиста. Управо случај снајперисте Џона Алена Мухамеда, представља одличан пример способности Нације ислама, коју велики број муслимана сматра јеретичком организацијом, да се уклопи у концепт глобалног цихада и стави у његову службу. Класично исламско учење не спомиње белце у негативном контексту, дакле не прави расне разлике, али Нација ислама је више пута показивала нетрпељивост према Јеврејима, што се свакако уклапа у исламско - фундаменталистичку реторику. Показало се у више случајева да је чланство у Нацији ислама за многе Афроамериканце било само предворје пред придруживање другим, типичним сунитским организацијама, али и да су они били спремни да се посвете цихаду и неvezано за чланство у њима.⁸⁹⁴

Организација Нација ислама је на свом сајту поставила списак захтева америчкој влади,⁸⁹⁵ а у једној од десет тачака, под редним бројем четири, наводи се следеће: „Желимо да нашим људима у Америци чији су родитељи или деде и бабе били потомци робова, буде дозвољено да оснују засебну државу или сопствену територију - било на овом континенту или негде другде. Сматрамо да су наши бивши робовласници у обавези да обезбеде такву земљу и то подручје мора бити плодно и богато минералима. Верујемо да су наши бивши господари робова у обавези да одржавају и снабдевају наше потребе на овој одвојеној територији наредних 20 до 25 година - док не будемо у могућности да производимо и снабдевамо сопствене потребе.“⁸⁹⁶ Затим се у тачки број пет наводи: „Желимо слободу за све вернике ислама који се сада држе у савезним затворима. Желимо слободу за све црне мушкарце и жене који су сада осуђени на смрт у безбројним затворима на северу као и на југу. Желимо да сваки црнац и жена имају слободу да прихвате или одбију да буду одвојени од деце робовласника и да оснују своју земљу.“⁸⁹⁷ Констатујемо да је овај захтев упућен од стране Нације ислама

⁸⁹¹ <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/nation-of-islam-noi>, приступљено 20.6.2022.

⁸⁹² Исто, приступљено 20.6.2022.

⁸⁹³ Исто, приступљено 20.6.2022.

⁸⁹⁴ Исто, приступљено 20.6.2022.

⁸⁹⁵ Исто, приступљено 20.6.2022.

⁸⁹⁶ *The Muslim Program - NOI.org Official Website*, приступљено 20.6.2022.

⁸⁹⁷ Исто, приступљено 20.6.2022.

пластичан пример сецесионистичких тежњи ове организације. Та новонастала држава Афроамериканца била би исламска, а све у циљу дестабилизације САД, што Нацију ислама чини одличним средством за остварење циљева цихадистичких лобија.

Можемо се сложити са ауторима Џ. Е. Фишерманом (J.E. Fishman) и С. А. Белен (S.A. Belén) који истичу да је Нација ислама, без сумње, знатно допринела популаризацији исламске вере у САД. Иако се религиозна учења ове организације о појединим сегментима унутар саме вере знатно разликују, па чак и одступају од класичне исламске догме, као и ставова већине муслимана широм света, ова организација је постала поуздан партнер и савезник многих исламских земаља. Стога је можда најбоље рећи да се њихова сарадња базира на заједничким интересима, пре него на религијским уверењима.⁸⁹⁸

1.1 Концепт прилагодљивог цихада и Нација ислама као његов чинилац

Како би на најбољи начин појаснили појам прилагодљивог цихада, навешћемо цитат из књиге Валида Фареса који наводи следеће: „У салафитском универзуму, свет је подељен на дар ал ислам и дар ал харб. У принципу, никаква расна или етничка подела не замењује ту поделу по исламу. Али, анализа цихадистичких стратегија, у првом реду савремених, указује да се оне вешто прилагођавају изазовима са неверницима.“⁸⁹⁹ У наставку, Фарес даје конкретан пример који се односи на САД, па истиче: „Ако непријатељ (у овом случају Америка) има неку јасно уочљиву слабу тачку, допуштено је искористити његову слабост да би се поразила већа неверничка сила. Укратко, будући да етнички састав земље може послужити као средство раздора, цихадизам ће га искористити као оружје.“⁹⁰⁰ С обзиром на наведено, није изненађење то што је и Осама бин Ладен, некадашњи лидер Ал Каиде, често позивао на борбу против белог човека и на тај начин своју реторику изједначавао са ставовима Нације ислама. Цихадистички лобији, као једно од оруђа за урушавање америчког друштва виде управо мањине и то пре свега Афроамериканце. Иако многи муслимани мисију Нације ислама сматрају вероодступничком, чињеница је да политичка идеологија ове организације и те како иде у прилог цихадистима и представља одлично средство за дестабилизацију САД. Цихадисти у Афроамериканцима виде корисне савезнике, а коначан циљ је да се расни фактор искористи за спровођење њихових циљева. У складу с тим, свака критика упућена Нацији ислама представља се као политички организован атак на афроамеричку заједницу у целини.⁹⁰¹

Салафистички лобији лукаво продиру у афроамеричку заједницу поучавајући преобраћенике, који се финансирају кроз локалне исламске центре. Њихова тактика заснива се на пружању расне безбедности конвертитима од којих ће се касније родити будући цихадисти. Ако безбедносне службе покажу интересовање за њих, они ће одиграти на карту расизма. Дакле, процес регрутације цихадисти ће вршити под маском заштите људских права и верских слобода. По окончању процеса, афроамерички муслимани могли би бити вредан ресурс глобалне цихадистичке армије. Типичан пример таквог сценарија емитован је на каналу *Al Jazeera* 2001. године где се могао видети афроамерички цихадиста, члан Ал Каиде, који из Авганистана позива своју америчку браћу по вери да се придруже цихаду, упозоравајући их да ће се рат ускоро прелити и на њихове градове. Исти је слушај и са афроамеричким цихадистом Џоном Аленом Мухамедом, који је само неколико година касније ухапшен, јер је данима вршио терор у области Вашингтона. Афроамериканци нису једина мањинска етничка заједница која може бити на мети цихадистичке индоктринације, ту су и Хиспаноамериканци, сетимо се случаја Хозеа Падилје (José Padilla) који је био оптужен за припрему напада тзв.

⁸⁹⁸ Fishman Jason Eric, Soage Ana Belén, *The Nation of Islam and the Muslim World: Theologically Divorced and Politically United...* стр. 59.

⁸⁹⁹ Fares Valid, *Džihad u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike...* стр. 248.

⁹⁰⁰ Исто, стр. 248.

⁹⁰¹ Исто, стр. 247-249.

прљавом бомбом.⁹⁰² У наставку поменућемо још неке случајеве које можемо представити као примере прилагодљивог цихада како би овај појам био јаснији.

Током немира изазваних убиством Афроамериканца Џорџа Флојда (George Floyd) од стране полиције 2020. године, Ал Каида је лукаво искористила овај догађај да себе представи као спаситеље потлачених. У издању пропагандног магазина Ал Каиде из јуна исте године, који носи назив *One Ummah*, објављена је слика жртве као знак подршке демонстрантима. Порука коју Ал Каида шаље је да су они једини који могу помоћи угњетаваном становништву и како наводи Мина ал Лами (Mina Al Lami) из *BBC Monitoring* - а, за разлику од ривалске Исламске државе која је само славила због нереда на улицама САД, Ал Каида је покушала да искористи ситуацију са циљем да убеди незадовољне америчке грађане да почну да практикују њихово виђење исламске вере.⁹⁰³

Исламске терористичке организације, пре свега Ал Каида и Исламска држава, доста су пажње посветиле пандемији Корона вируса у намери да је искористе за остварење својих циљева. Преко својих пропагандних канала, обе организације су давале смернице својим припадницима и симпатизерима, како се понашати у време пандемије. Ал Каида је чак назначила да је ислам религија која води рачуна о хигијени, али су исто тако настојали да искористе актуелну здравствену ситуацију у свету за планирање нових терористичких активности. Ал Каида је позвала људе, како на Западу, тако и шире, да време у самоизолацији искористе како би прешли на ислам, док је Исламска држава истакла да треба наставити вођење глобалног цихада и искористи преоптерећеност безбедносних служби широм света за планирање нових напада. Иако је чак и генерални секретар УН позвао на дерадикализацију и прекид оружаних активности у време пандемије, чињеница је да је атмосфера потпуног хаоса, која је настала ширењем Корона вируса, ишла у корист терористима и њиховим плановима.⁹⁰⁴ Сам вирус је коришћен у пропагандне сврхе и као средство регрутације, јер је представљен као Алахов војник који је дошао са циљем да казни невернике и ослаби владе њихових држава.⁹⁰⁵

2. Малколм Икс и Мухамед Али – истакнути чланови Нације ислама и њихово деловање у форми цихадистичких лобија

Нација ислама је без сумње знатно профитирала и добила на утицају захваљујући својим истакнутим члановима и то пре свега Малколму Иксу, којег је и *New York Times* 1963. године прогласио другим најтраженијим говорником у САД, док је приступање боксера Касијуса Клеја (Cassius Clay), касније познатог као Мухамед Али, у редове Нације ислама допринео порасту културног значаја ове организације.⁹⁰⁶

Малколм Литл (Malcolm Little), касније познат као Малколм Икс, рођен је у Омахи, држава Небраска, 19. маја 1925. године. Његов отац био је баптистички свештеник, иначе и пратилац учења Маркуса Гарвија (Marcus Garvey), које се базирало на томе да Афроамериканци треба да се врате назад у Африку. Он је 1931. убијен на сред улице и за тај

⁹⁰² Исто, стр. 250.

⁹⁰³ <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-52999812?piano-modal>, приступљено 1.7.2022.

⁹⁰⁴ <https://www.icct.nl/index.php/publication/impact-coronavirus-terrorism-sahel>, приступљено 1.7.2022.

⁹⁰⁵ Bassou Abdelhak, Youssef Tobi, Thriving on uncertainty: Covid – 19 related opportunities for terrorist groups, *Euromesco*, Policy Study N. 21, June 2021, стр. 8, доступно на: <https://www.euromesco.net/wp-content/uploads/2021/06/Thriving-on-Uncertainty-COVID-19-Related-Opportunities.pdf>, приступљено 1.7.2022.

⁹⁰⁶ Fishman Jason Eric, Soage Ana Bele'n, *The Nation of Islam and the Muslim World: Theologically Divorced and Politically United...* стр. 61.

злочин нико није одговарао, док је Малкомова мајка доживела нервни слом, због чега је била приморана да остатак свог живота проведе у болници. Малколм је био добар ученик, похађао је школу у Ленсингу, граду у држави Мичиген. На њега је доста утицао догађај када је испред једног од својих наставника рекао да жели да буде адвокат, на шта му је он одговорио да то није реалан циљ, с обзиром на његову боју коже. Разочаран средином у којој доминирају белци, Малколм се сели у Бостон, где је живео са својом полусестром. Међутим, опијен ноћним животом свог новог дома, он је кренуо странпутицом, да би се 1941. године преселио у Харлем, где је постао део криминалних активности и подземља овог региона.⁹⁰⁷

Након неколико хапшења, Малколм, на улицама познат и по надимку Биг Ред, 1946. године бива ухапшен због разбојништва и осуђен на осам до десет година затворске казне. Управо у затвору он се упознаје са учењем Нације ислама. На условну слободу је пуштен 1952. године и као већина припадника организације, на своје име додаје Икс (X), што је симбол одрицања афричког, робовског имена. У периоду између касних педесетих и почетком шездесетих година прошлог века, Малколм Икс је био на челу многих храмова Нације ислама, а ментор му је био, ни мање ни више, него Министар Илијаца Мухамед. Захваљујући својим одличним комуникацијским вештинама, Малколм Икс је постао један од најутицајнијих потпарола организације. Путем разних канала, он је заступао људска права Афроамериканца током шездесетих година прошлог века.⁹⁰⁸ Како је постао припадник Нације ислама и следбеник Илијаце Мухамеда, Малколм Икс је прихватио основну идеологију организације, засновану на томе да је зло оличено у белом, хришћанском свету и да ће путем ислама Афроамериканци успети да остваре политички, социјални и економски напредак. По улицама Харлема, као и бројних градова широм САД, он је држао врло упечатљиве говоре па је током његовог деловања Нација ислама добила хиљаде нових чланова. Остао је познат као страствени борац за јединство и права црнаца, а многи се слажу да је својом славом засенио чак и свог учитеља Илијацу Мухамеда.⁹⁰⁹

Врло горко искуство Малколм Икс је доживео 1963. године, када почиње да сумња да се његов ментор одаљио од начела вере. Након тога, Малколм Икс је дао један контроверзан коментар на ликвидацију америчког председника Џона Кенедија, па га је Илијаца Мухамед јавно негирао. Чувши гласине да је неко унутар његове матичне организације наредио његово убиство, Малколм Икс, марта 1964. године, напушта Нацију ислама и оснива другу, засебну организацију под називом Муслиманска џамија ИНЦ. (*Muslim Mosque Incorporated*). Прекретницу у свом животу, Малколм Икс је доживео исте године, када је отпутовао на хаџ у Меку, где је имао прилике да упозна чисту, изворну веру, након чега се потпуно посветио сунитском исламу. Поред тога што је добио ново име, Ел Хаџ Малик ал Шабаз (*El Hajj Malik al Shabazz*), посета светом исламском граду довела је до тога да он потпуно промени и своје ставове, па је почео да истиче да нису сви белци зли, као и да Афроамериканци треба да раде на свом уједињењу. У складу с тим, основао је афроамеричку организацију која ће тежити остварењу тог циља под називом Организација афроамеричког јединства (*Organization of Afro - American Unity*). Уз велику популарност Малколм Икс је стекао и доста непријатеља и то унутар своје бивше организације, Нације ислама. Њихови односи су временом почели да се компликују, па је 14. фебруара 1965. године на његову кућу бачена бомба, али срећом нико није био повређен. Само недељу дана касније, док је држао говор на Менхетну, тројица нападача су пуцала на њега и убила га. Наводно сви су били припадници Црних муслимана тј. Нације ислама. Наслеђе Малколма Икса и даље је популарно у америчком друштву, о његовом животу написане су бројне књиге и радови, такође су снимљени и филмови од којих је сигурно

⁹⁰⁷ Bloom Harold, *Alex Haley's The autobiography of Malcolm X*, Bloom's Literary Criticism, New York, 2008, стр. 9.

⁹⁰⁸ Beverley James A., *Islamic Faith in America...* стр. 84.

⁹⁰⁹ Bloom Harold, *Alex Haley's The autobiography of Malcolm X...* стр. 9-10.

најпознатији онај из 1992. године са Дензелом Вашингтоном (Denzel Washington) у улози Малколма Икса, који је режирао Спајк Ли (Spike Lee).⁹¹⁰

Иако је о Малколму Иксу створен мит као о човеку који није био подложен радикалним идејама, у пракси он је оправдавао коришћење насиља као вид крајњег отпора, па је у складу са тим, у једном говору из 1963. године навео: „Нема ничега у нашој књизи, Курану, што нас учи да патимо мирно. Наша религија нас учи да будемо интелигентни. Будите мирни, будите љубазни, поштујте закон, поштујте свакога; али ако неко стави руку на тебе, пошаљи га на гробље. То је добра религија.“⁹¹¹

То није једини случај да се Малколм Икс служио врло агресивном реториком. Он је имао обичај да изјави да свако ко каже нешто против Илијаце Мухамеда није заслужио само да умре, већ „да му кости горе у јамама троструког пакла.“⁹¹² Након разлаза са Нацијом ислама, Малколм Икс је изјављивао да ће га муслимани (мислећи на Нацију ислама) убити а када је упитан зашто тако нешто говори, он је рекао: „Знам да ће ме убити јер сам их ја томе научио.“⁹¹³ Дакле, на основу наведеног можемо констатовати да поједине изјаве Малколма Икса нису биле другачије од обраћања радикалних цихадиста, попут Осаме бин Ладена и Абу Бакра ал Багдадија (Abu Bakr Al Baghdadi).

Мухамед Али, рођен је као Касијус Клеј, 17. јануара 1942. године у граду Луисвил, савезна држава Кентаки. Био је активиста и професионални боксер, први који је чак три пута освајао титулу светског првака у тешкој категорији, а исти наслов је успео да успешно одбрани 19 пута.⁹¹⁴ Такође, био је и олимпијски шампион 1960. године и остао је упамћен као један од највећих боксера у историји овог спорта, завршивши каријеру 1981. године са скором у професионалном рингу од 56 победа и 5 пораза.⁹¹⁵

Како је Али и лично говорио, први пут са учењем Илијаце Мухамеда сусрео се у Чикагу, 1959. године, на једном боксерском турниру, када му је у руке доспело гласило Нације ислама познато под именом *Muhammad Speaks*. Иако у почетку није претерано обраћао пажњу на садржину текста, признаје да се у њему ипак нешто преломило и неке ствари покренуле. Након тога, 1961. године, током припрема у Мајамију, упознао је једног од припадника Нације ислама по имену Капетан Сем (Captain Sam), који касније постаје познат као Абдул Рахман (Abdul Rahman) и тада се његов живот драстично променио. Али наводи да се први пут у животу осетио истински продуховљено када је ушао у један од храмова Нације ислама у Мајамију и чуо излагање човека који се представио именом Брат Џон (Brother John). Допало му се оно што је чуо, па је почео да редовно чита гласило Нације ислама желећи да научи што више о њиховој идеологији. У том периоду, Мухамед Али упознаје и свог новог учитеља Церемају Шабазу (Jeremiah Shabazz).⁹¹⁶

Церамаја Шабаз описујући Мухамеда Алија, наводи да је он био интелигентан, млади човек способан да увиди да је оно што се налази у учењу Нације ислама заиста истина. Он није имао проблем да прихвати њихову тврдњу да је бели човек оличење зла, али му је потешкоће стварало то да прихвати другог Бога осим Исуса, јер је одгајан у хришћанској породици. Такође, како је говорио Церемаја Шабаз, Мухамед Али је често постављао питања како поразити белог човека, а одговор који је добијао заснивао се на томе да је то могуће учинити

⁹¹⁰ Исто, стр. 10-11.

⁹¹¹ Наведено према: Beverley James A., *Islamic Faith in America...* стр. 84.

⁹¹² Наведено према: Hauzer Tomas, *Muhamed Ali: životna priča...* стр. 109.

⁹¹³ Наведено према: Исто, стр. 109.

⁹¹⁴ Видети више о томе: <https://www.britannica.com/biography/Muhammad-Ali-boxer>, приступљено 15.8.2022.

⁹¹⁵ Beverley James A., *Islamic Faith in America...* стр. 87.

⁹¹⁶ Hauzer Tomas, *Muhamed Ali: životna priča...* стр. 89-92.

само уз помоћ Алаха, а не неким лажним узбунама и насиљем. Такође, читали су му ајете Куране који показују да верници, иако понекад делују као да су поражени, уз Алахову помоћ увек на крају изађу као победници из битке. Те ствари су привукле Алија, дакле вера да је Алах свемогућ, да је Бог свега и да је његова моћ неограничена и много већа од Исусове, који је био Бог у чије веровање им је наметнуто од стране робовласника. Само учење Илијаце Мухамеда било је конципирано тако да један човек црне пути заиста схвати да је Алах Бог који је заиста моћан и којем се вреди молити, јер он заиста одговара на молитве својих пратиоца. Дакле, верници не требају уопште ни да доводе у питање да ли ће им Алах заиста пружити спасење.⁹¹⁷

Јутро након великог тријумфа Мухамеда Алија над Сонијем Листоном (Sonny Liston), на конференцији за штампу одржаној у Мајами Бичу, нови шампион света у тешкој категорији на питање да ли је званична присталица Црних муслимана (Нације ислама), одговорио је следеће: „Званична присталица, шта то значи ? Верујем у Алаха и у мир. Не желим да се преселим у белачке крајеве. Не желим да узмем белу жену. Крштен сам када сам имао дванаест година, али нисам имао свест шта чиним. Нисам више хришћанин...”⁹¹⁸ Већ следећег јутра, приликом обраћања медијима, Али је наставио на исту тему и навео: „Црни муслимани је новински израз. Није легитиман назив. Легитиман назив је ислам. То значи мир. Ислам је религија и постоји 750 милиона људи који верују у њу, а ја сам један од њих. Нисам хришћанин...”⁹¹⁹

Како наводи новинар Роберт Липсајт (Robert Lipsyte), старији репортери су извештавали да ће се Алијево освајање шампионског појаса лоше одразити на бокс као спорт, па и на младу америчку генерацију, јер је њима био потребан упечатљив узор. Шампион тешке категорије у боксу, најчешће сиромашни црнац, представљао је одличан узор за ниже социјалне класе, јер је, између осталог и преко племените вештине, белачка елита слала јасну поруку Афроамериканцима да је њихова сврха једино то да њима пружају забаву, а за узврат они ће их пустити да живе онако како желе, све док су свесни свог статуса ниже класе у друштву. Међутим, десило се то да САД добијају шампиона који поносно истиче да не жели да буде хришћанин, као ни да робује идеалу који Американци називају демократијом.⁹²⁰

Највећу борбу изван ринга Али је водио на америчком Врховном суду 1971. године, због одбијања да се одазове позиву војске и учествује у рату у Вијетнаму. Он је и тада тријумфовао, јер је Врховни суд исте године донео одлуку да га ослободи оптужбе. Остале су познате његове речи, тачније став по питању рата у Вијетнаму, када је рекао да не жели да пређе хиљаде километара и да убија људе браон боје коже, док се у исто време, у његовом родном Луисвилу, црнцима ускраћују основна људска права, као и да не жели да буде инструмент белих робовласника који желе да наставе своју доминацију над тамнијим народима широм планете. Такође, своју одлуку Али је правдао чињеницом да он мора поштовати законе Алаха и да ће остати доследан својим уверењима.⁹²¹ Када је сазнао да је ослобођен од оптужби, Али је изјавио следеће: „Захваљујем се Алаху. И захваљујем се Врховном суду што је препознао искреност верског учења које сам прихватио.”⁹²²

Сматрамо да је управо пркос који је Али показивао према америчком систему, али и истицање припадности исламској вери, дајући на тај начин пример и другим

---

⁹¹⁷ Исто, стр. 94-96.

⁹¹⁸ Исто, стр. 82-83.

⁹¹⁹ Исто, стр. 83.

⁹²⁰ Исто, стр. 84-85.

⁹²¹ Curtis IV Edward E, *Muslim Americans in the Military*, Indiana University Press, Bloomington, Indiana, 2016, стр. 37-38.

⁹²² <https://www.washingtonpost.com/news/retropolis/wp/2018/06/15/shoot-them-for-what-how-muhammad-ali-won-his-greatest-fight/>, приступљено 15.8.2022.

Афроамериканцима, управо показатељ његовог личног, унутрашњег дихада, на основу чега га, без сумње, можемо сврстати у категорију дихадистичког лобија.

3. Остале исламске афроамеричке организације у САД

Поред Нације ислама, афроамерички покрети који заслужују пажњу су и Изгубљена и нађена Нација ислама (*The Lost Found Nation of Islam*), Петоцентна Нација ислама (*The Five Percent Nation of Islam*) и Заједница Ансару Алах (*The Ansaaru Allah Community*).⁹²³

3.1. Изгубљена и нађена Нација ислама

Организацију Изгубљена и нађена Нација ислама (*The Lost Found Nation of Islam*, у даљем тексту LFNOI) основао је Силис Мухамед (*Silis Muhammad*)⁹²⁴, а како наводе на свом веб сајту њихов програм заснива се на „помоћи црнцима, Афроамериканцима, афроамеричким потомцима да остваре стопроцентну слободу, правду, једнакост и независност.“⁹²⁵

Попут Луиса Фаракана и Силис Мухамед је био врло незадовољан реформама које је организација претрпела за време мандата В.Д. Мухамеда, па се стога 21. августа 1977. године и јавно успротивио његовом режиму, а њему лично је послао писмо у којем му је понудио помоћ да се врати са, по његовом виђењу, погрешног пута којим је кренуо, жељан водства и моћи. Он се убрзо преселио у Атланту, савезна држава Џорџија, где оснива своју организацију под називом LFNOI. Упркос томе што се Силис Мухамед први отцепио од изворне Нације ислама, та његова активност била је у сенци раскола Луиса Фаракана и В.Д. Мухамеда, јер је управо за Фараканом кренуо велики број пратилаца Илијаде Мухамеда. Ипак, и Силис Мухамед је себи обезбедио подршку појединих утицајних припадника Нације ислама, попут Џона Икс Алија (*John X Ali*), Церемаје Шабаза, Џона Мухамеда (*John Muhammad*) и Валија Бахара (*Wali Bahar*). Ипак, док је Нација ислама наставила да оснива своје џамије и школе и да шири свој утицај и у иностранству, LFNOI предвођена Силисом Мухамедом до 1992. године је отворила само 21 џамију и ниједну школу. То су припадници Нације ислама често истицали, са намером да истакну слабости новоосноване организације, па је тако један од њених припадника Еди Икс (*Eddie X*) јасно упитао Силиса Мухамеда: „Ако сте ви (а не Фаракан) Изабрани, као што очигледно тврдите, где су онда ваша дела сличне вредности?“⁹²⁶

Идеологија организације LFNOI заснивала се на алтернативном есхатолошком виђењу и месиологији, по којој је крај света већ настао, а човечанство се тренутно дели на спољашњи и нови свет. Долазак Бога лично спречио је уништење света, како би сви црни људи (и мушкарци и жене) били у прилици да виде обећану земљу. Силис Мухамед проповеда алтернативну верзију Светог тројства по којем је Фард Мухамед свети отац. Он се састао са Илијацом Мухамедом, након повратка из Меке која се налази на небу, у намери да нађе свој народ који је био изгубљен у паклу. Илијаца Мухамед је представљен као отелотворење Девице Марије, а како је један од министара LFNOI сликовито описао, Фард Мухамед је фигуративно речено *духовно оплодио* Илијацу Мухамеда, а он је живот дао *божијем сину* Силису Мухамеду. Попут изворне Нације ислама и нова организација LFNOI такође заступа веровање да црни људи

⁹²³ Gardell Mattias, *In the Name of Elijah Muhammad: Louis Farrakhan and the Nation of Islam...* стр. 215.

⁹²⁴ Више о Силису Мухамеду видети: <https://lfnoihouston.org/about-silis-muhammad-founder-and-ceo-of-the-lost-found-nation-of-islam/>, приступљено 15.8.2022.

⁹²⁵ *About - Lost-Found Nation of Islam Houston (lfnoihouston.org)*, приступљено 15.8.2022.

⁹²⁶ Gardell Mattias, *In the Name of Elijah Muhammad: Louis Farrakhan and the Nation of Islam...* стр. 215-216.

имају божанске моћи, као и да је Бог човек, а себе и своје следбенике представља као доказ да је то заиста истина.⁹²⁷

LFNOI данас има своје испоставе у бројним америчким градовима попут Ашвила, Атланте, Балтимора, Бостона, Чикага, Хјустона, Кливленда, Лос Анђелеса, итд.⁹²⁸

3.2. Петопроцентна Нација ислама

Организацију Петопроцентна Нација ислама основао је Кларенс Икс (Clarence X) или Отац Алах (Father Allah) под којим је именом такође био познат, након што је напустио Нацију ислама 1963. године. Он је довео у питање божанство Фарда Мухамеда, јер није био црне пути.⁹²⁹ Према *Лекцији врховне мудрости* коју је Кларенс Икс проповедао, човечанство је сачињено од процентуалног система, по којем 85% чине нецивилизовани, неуки људи који не познају ни Бога ни сопствено порекло и живот им иде у погрешном смеру, 10% људи чине богати робовласници који шире лажи да се Бог не може видети очима и 5% чине сиромашни учитељи, мудри људи који не верују у учења 10% човечанства, већ супротно томе, свесни су ко је Бог и подучавају да је Он врховно биће и човек црне пути.⁹³⁰ Организација је одувек одбијала да се декларише као религијска, већ пре културолошка, чија идеологија представља начин живота. Њихово учење засновано на процентуализму, познато је и као *Врхунска математика*.⁹³¹

Једна од карактеристика ове организације јесте изостанак формалне хијерархије, дакле одлуке се доносе потпуно демократски. Након ликвидације Кларенса Икса, 1969. године, група од девет његових најранијих пратилаца која је носила назив *Првих девет рођених*, наставила је да пропагира учење организације. Наредних година полиција се плашила деловања организације, тј. њихових потенцијалних криминалних активности. У извештајима FBI, Петопроцентна Нација ислама представљена је као „наоружана група црначке омладине, која је била спремна да погине у борби против беле надмоћи.“⁹³² Касније су признати као омладинска организација у Харлему, где су поседовали школу под називом *Алахова школа у Меки*, која им је 1988. године била и формално седиште.⁹³³

Петопроцентна Нација ислама такође је позната и под именом Нација Богова и земаља (*Nation of Gods and Earths*). То име је Кларенс Икс је сковао на основу веровања да су сви црни мушкарци Богови, а жене краљице или земље. Једном када црни мушкарац схвати своје божанско порекло он постаје Алах, а жена земља. Контроверза која прати ову организацију јесте њихова наводна повезаност са бандама као и са активностима унутар затвора. Средином осамдесетих година прошлог века за *Петопроценталце* се говорило да су били повезани са једном њујоршком бандом, а деведесетих година у затвору у Јужној Каролини, службеници су морали да предузму одређене дисциплинске мере против 300 осуђеника, који су одбили да се удаље од ове организације.⁹³⁴

---

⁹²⁷ Исто, стр. 216-217.

⁹²⁸ Видети о томе: *lost found nation of islam temples (lfnohouston.org)*, приступљено 25.8.2022.

⁹²⁹ Gardell Mattias, *In the Name of Elijah Muhammad: Louis Farrakhan and the Nation of Islam...* стр. 224.

⁹³⁰ Knight Michael Muhammad, *The Five Percenters: Islam, Hip - hop and the Gods of New York*, Oneworld Publications, England, 2007, стр. 36-37.

⁹³¹ *Five Percent Nation | American revisionist movement | Britannica*, приступљено 25.8.2022.

⁹³² Gardell Mattias, *In the Name of Elijah Muhammad: Louis Farrakhan and the Nation of Islam...* стр. 224.

⁹³³ Исто, стр. 224.

⁹³⁴ *Five Percent Nation | American revisionist movement | Britannica*, приступљено 25.8.2022.

3.3. Заједница Ансару Алах

Заједница Ансару Алах основана је у периоду између 1973. и 1992. године, у Бруклину. Њен оснивач је Двајт Јорк (Dwight York) познати и као Малачи З (Malachi Z). Он је своју младост провео у Њујорку, где је, према извештајима FBI, био умешан у бројне криминалне активности, а 1965. године био је осуђен и на трогодишњу затворску казну. Попут Малколма Икса и он је на ислам прешао током затворских дана, а по изласку почео је да посећује једну од џамија у Њујорку (*State Street Mosque*), где је слушао проповеди Шеика Дауда Фејсала (Sheikh Daud Faisal), који је осуђивао Нацију ислама због свог јеретичког учења и представљања Фарда Мухамеда као Бога.⁹³⁵

Већ 1967. године, Двајт Јорк, тј. Малачи З., почиње да проповеда своју верзију црних људи, одбијајући досадашњу теорију Нобл Дру Алија (Noble Drew Ali) и Илијаце Мухамеда коју су заступале и већина организација сачињених од црних муслимана. Уместо тога, он је сматрао да лоза црних људи потиче из Нубијског краљевства у Африци, преко Сумерске и Египатске цивилизације и најзад до древних астронаута са планете Ризк, који су колонијализовали земљу. Године 1993. Заједница Ансару Алах продаје своју зграду у Бруклину и сели се у Џорџију, где су купили зграду и 475 хектара земљишта за 285 хиљада долара. У том периоду Јорк себе и своје следбенике, уместо дотадашњим именом, почиње да назива *Нувабијанци* и близу града Итонтона почиње са изградњом египатског села под називом Тама Ре. Оно је замишљено као египатски тематски парк, нешто попут Египта на Западу, који ће примати посетиоце, самим тим и зарађивати новац, али ће представљати и место на које ће Афроамериканци долазити на ходочашће. Најважнији дан села је рођење Двајта Јорка, празник који се одржава у јуну. Тада се слави рођење Месије, али и пропагира Тама Ре као сигурно уточиште за све црне људе у време доласка апокалипсе. Јорк је заступао теорију да ће се 2003. године, тзв. матични брод са планете Ризк спустити управо на пирамиду која се налази у оквиру села Тама Ре и са собом повести 144 хиљаде људи пре краја света. Иако су по доласку у Џорџију, Јорк и његови пратиоци желели да крену од почетка и избегну потенцијалне сукобе, то им није пошло за руком. Медији су их у почетку представљали као квазирелигијску секту која се несвакидашње облачи, живи у заједници и гради чудне објекте, али врло брзо *Нувабијанци* почињу да се суочавају са низом правних и бирократских препрека. Прва од њих била је 1997. године, када су стражари на улазу у Тама Ре одбили да у комплекс пусте грађевинског инспектора који је желео да изврши увид у њихове пројекте. Такође, заједница је људе црне пути који су се окупљали на поменути прославама организације (у јуну 1997. и 1998. године, било их је око пет хиљада) видели као потенцијални безбедносни ризик. Локално становништво се плашило да би хиљаде Афроамериканаца које се окупљало током одржавања летњих прослава, могло чак и да преузме контролу над местом.⁹³⁶

Несугласице око грађевинских дозвола и сличних проблема били су само увод за жесток сукоб локалних власти са лидером *Нувабијанаца* Двајтом Јорком. Локални званичници прикупили су доказе да је Јорк од 1997. године у селу Тама Ре сексуално злостављао децу.⁹³⁷ Окружни суд у граду Мејкон, држава Џорџија, априла 2004. године, на основу десет тачака, оптужио је Двајта Малачи З. Јорка на 135 година затворске казне због злостављања деце, али и рекетирања. У своју одбрану, пред окружним судом, Јорк је изјавио да оптужба против њега

⁹³⁵ Wright Stuart A., Palmer Susan J., *Storming Zion: Government Raids on Religious Communities*, Oxford University Press, New York, 2016, стр. 131-132.

⁹³⁶ Исто, стр. 132-134.

⁹³⁷ Исто, стр. 135.

нема никакве везе са злостављањем деце, већ је усмерена против његове вере. Такође је тражио да буде пребачен у Либерију, коју сматра својом другом земљом.⁹³⁸

---

⁹³⁸ <https://www.adl.org/news/article/leader-of-anti-government-sect-sentenced-to-135-years>, приступљено 1.9.2022.

VII ПРОДОР ЦИХАДИСТИЧКИХ ЛОБИЈА У НАЈЗНАЧАЈНИЈЕ СФЕРЕ АМЕРИЧКОГ ДРУШТВА

1. Цихадистички лобији у америчким медијима

Генерално гледано, основни задатак свих медија јесте да јавности пружи најбитније информације од националног значаја. Најзначајнији амерички листови као и радио станице често обрађују теме које се односе на сам терор, али знатно мање о феномену цихада. Према Фаресу, NPR је посебно проблематичан, јер је на њиховом каналу много више простора пружено онима који су чак порицали да САД уопште прети опасност од цихадистичког деловања него у свим америчким медијима заједно.⁹³⁹ Дакле, мишљења смо да ове велике медијске куће, пре свега због непознавања феномена цихада, несвесно раде у корист цихадистичких лобија. Поред тога, у САД делују бројни исламски медији, организације, али и појединци са тежњом да посредством медија утичу на америчко јавно мњење, а у наставку рада приказаћемо оне које сматрамо најзначајнијим.

Један од њих је свакако катарска *Al Jazeera*, основана 1996. године од стране актуелног емира Катара Шеика Тамим бин Хамада бин Калифа ал Танија (Sheikh Tamim bin Hamad bin Khalifa Al Thani). За оснивање овог медија катарски режим једнократно је уложио 137 милиона долара. До 2007. године *Al Jazeera* је имала око 70 милиона гледалаца, само на подручјима на којима се говори арапски језик, а преко сателита програм који емитује овај медиј, могуће је гледати у целом свету.⁹⁴⁰

Може се рећи да је *Al Jazeera* на америчко тржиште ступила посредством CNN - а, којем је продавала снимке, па су бројни Американци, видевши ову сарадњу, посумњали у Бушову борбу против тероризма.⁹⁴¹ Званично је *Al Jazeera* са емитовањем на америчком тлу почела 20. августа 2013. године, са око 14 сати програма. Претходних седам година *Al Jazeera* је покушала да продре на америчко тржиште преко свог канала на енглеском језику (*Al Jazeera English*), али безуспешно, јер канал није допрео до великог броја људи. У другом покушају, челници овог катарског медијског гиганта искористили су добру прилику и откупили канал *Current TV*, чиме су одмах добили приступ десетини милиона домаћинстава.⁹⁴²

До самог терористичког акта Ал Каиде у САД, од 11. септембра 2001. године, америчка влада је подржавала рад канала *Al Jazeera*, сматрајући га битним елементом развоја демократије. Међутим, све се променило када је *Al Jazeera* објавила снимак Осаме бин Ладена, што је одмах подстакло САД да их оптуже за радикализам и подршку талибанима. Још је важнија чињеница да је лидер Ал Каиде одабрао управо канал *Al Jazeera* за преношење своје поруке, свестан важности коју она има, упркос врло кратком емитовању од само пет година. Као реакцију, САД су већ у новембру 2001. године извршиле бомбардовање седишта *Al Jazeera* у Кабулу, због извештавања о цивилним жртвама током оружане интервенције америчких снага у Авганистану. Две године касније, исту акцију су поновили и у престоници Ирака и том приликом је погинуо један дописник. Још један показатељ колико је САД било важно да преузму контролу над каналом *Al Jazeera* показује и догађај у којем је грешком ухапшен један камерман овог медија на граници између Пакистана и Авганистана, због сумње да је снимао разговор са Осамом бин Ладеном. Након што је више од 300 пута испитан у америчкој бази Гвантанамо, понуђено му је да буде пуштен на слободу, али под условом да шпијунира за

⁹³⁹ Fares Valid, *Džihad u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike...* стр. 198.

⁹⁴⁰ Вајџета Snežana, *Al Jazeera kao akter u međunarodnom komuniciranju*, *CM: Communication Management Quarterly: Časopis za upravljanje komuniciranjem*, Vol. 7, br. 25, 2012, стр. 32-33.

⁹⁴¹ Исто, стр. 40.

⁹⁴² *Al Jazeera's American Play | Council on Foreign Relations (cfr.org)*, приступљено 10.9.2022.

америчку војску. Кружиле су и спекулације да су Џорџ Буш - млађи и Тони Блер (Tony Blair) разматрали и бомбардовање седишта *Al Jazeera* у Дохи. Иако није доказано да ли је ова информација истинита, свакако је доказ глобалног значаја овог катарског медијског гиганта почетком 21. века.⁹⁴³ *Al Jazeera* је у САД била активна до априла 2016. године, када је управни одбор овог медијског субјекта прекинуо кабловско и дигитално емитовање због „неодрживости пословног модела у светлу економских изазова на америчком медијском тржишту.“⁹⁴⁴

Још један доказ цихадистичког деловања *Al Jazeera* јесте догађај који нам преноси Валид Фарес, који описује емисију емитовану 2001. године, када се у једној емисији на овом каналу расправљало о оправданости терористичког напада Ал Каиде од 11. септембра 2001. године. Емисија се буквално свела на дискусију о томе да ли је Осам бин Ладен поменути терористичким актом донео бенефит или штету арапском свету, да ли је изабрао погодан моменат, као и коју је стратегију у те сврхе требао да користи. Од двојице гостију присутних у студију, један је навео да су терористи требали да причекају повољнији тренутак, док је други био изричит и рекао: „Напротив, морали смо да здробимо гуји главу, а та змија је Америка. Удариш тамо и цела ствар ће бити уништена.“⁹⁴⁵

У САД се емитује и канал под називом *Muslim Network*, на чијем се веб сајту наводи да је то једино медијско место преко којег Американци могу пратити дешавања у исламском свету. Такође се истиче да је грешка америчких муслимана, који су обузети уживањем у америчком сну, што су заборавили на своју прошлост, па се стога то мора исправити. Поред тога што настоји да повеже суседе, циљ ове медијске платформе јесте обезбеђивање простора за разговор међу муслиманима. Канал је у Америци доступан преко традиционалног сателита, може се пратити и преко апликација Амазон Фајер, Епл ТВ и Року, као и путем стриминга на Јутјубу, Фејсбуку и на веб сајту самог канала.⁹⁴⁶ Канал је основан априла 2020. године, са седиштем у Чикагу и од почетка емитовања канал емитује осам сати оригиналног програма, са понављањем 24 сата дневно.⁹⁴⁷

Канал је у власништву и под покровитељством Фондације *Sound Vision* која је основана 1988. године и временом се позиционирала као главни извор медијског садржаја који се односи на исламски свет. Путем ове фондације, у САД се скоро 20 година емитовао и целодневни ток шоу који је носио назив *Radio Islam*. Такође, ова Фондација је заслужна и за афирмацију муслиманских уметника из различитих области друштвеног живота попут кантаутора Давуда Ворнсбија Алија (Dawud Wharnsby Ali) и комичара Азхара Усмана (Azhar Usman). У сарадњи са организацијом *Dawa Net*, Фондација *Sound Vision* од 2004. године, у седам градова Северне Америке организује фестивал који носи назив *Muslim Fest*, на којем наступају муслимански уметници.⁹⁴⁸ Дакле, деловање Фондације *Sound Vision* у потпуности се уклапа у концепт цихадистичких лобија који смо формулисали.

Поменимо и *Bridges TV* који је у САД покренут 2004. године са седиштем у Њујорку, као први канал на енглеском језику у Северној Америци основан за потребе америчких муслимана. Поред стандардних вести, телевизијских емисија и програма за децу који се састоји од исламских цртаних филмова, учења Курана и анимираних куранских прича и басни, на овом

⁹⁴³ Bajčeta Snežana, *Al Jazeera kao akter u međunarodnom komuniciranju...*стр. 37-38.

⁹⁴⁴ <http://america.aljazeera.com/articles/2016/1/13/al-jazeera-america-to-close-down.html>, приступљено 10.9.2022.

⁹⁴⁵ Fares Valid, *Džihad u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike...*стр. 161.

⁹⁴⁶ <https://www.muslimnetwork.tv/about/>, приступљено 10.9.2022.

⁹⁴⁷ <https://www.iqra.ca/2020/muslim-network-tv-launched-in-north-america/>, приступљено 10.9.2022.

⁹⁴⁸ <https://www.muslimnetwork.tv/about/>, приступљено 10.9.2022.

телевизијском каналу су се преносиле и молитве, петком чак и уживо.⁹⁴⁹ Оснивач *Bridges TV*, Музамил Хасан (Muzzammil Hassan), 2009. године је ухапшен због сумње да је брутално убио своју жену, која је пронађена одсечене главе.⁹⁵⁰

Од организација које врше одређени притисак на америчке медије издвојићемо и већ поменути ISPU, чији је медијски тим сачинио водич којег би медији у САД требало да се придржавају када извештавају о исламу и муслиманима.⁹⁵¹ На самом почетку документа наводи се да већина Американаца не познаје ни једног муслимана и да информације о њима добијају једино из медија, а чак 80% телевизијског медијског садржаја шаље негативну слику о муслиманима и исламској вери, те је стога поменути водич сачињен како би помогли стварању позитивније слике.⁹⁵²

Тако се рецимо, као пример за успешно извештавање, америчким медијима саветује следеће:

- Да прошире своје изворе информација које ће бити коришћене у извештају;
- Да се не баве само безбедносним питањима, већ да се фокусирају и на друге активности америчких муслимана у оквиру њихових заједница;
- Да америчке муслимане третирају једноставно као Американце, јер су они одувек били део Америке, од њеног настанка;
- Да избегавају да негативна понашања појединаца правдају њиховом религијом;
- Да се држе чињеница и избегавају оријенталистичким и емотивним набојем оптерећен језик.⁹⁵³

Такође, у водичу који је сачинила организација ISPU наводи се и списак, тзв. проблематичних термина које сматрају политизованим и могу увредити муслимане, као и списак термина који су адекватни, као њихова замена. Тако се рецимо саветује:

- Да се изводнице речи *терор* (тероризам, терориста...) не користе, јер се у медијским насловима чешће везују за муслимане, него за друге починиоце идеолошких злочина. У том смислу, приликом извештавања о идеолошки мотивисаном насиљу, треба користити термине који описују личности, тј. починиоце, попут милиције, бомбаши, наоружани мушкарци или жене и слично;
- Реч *исламизам* је такође за избегавање, јер се она везује за реформистичке покрете који теже да промене власт у складу са исламским правом, а већина њих су ненасилни и не треба их стављати у исти кош са онима који користе ислам како би оправдали своја дела која проузрокују насиље. Узрочно последична веза између верске припадности и насиља не постоји и никада није забележено да се, на пример, Божија војска отпора (*Lord's Resistance Army*) и Кју Клукс Клан (*Ku Klux Klan*) наводе као примери хришћанског тероризма, иако обе групе тврде да су њихове активности везане за учења из Библије. Дакле такве организације једноставно треба назвати по имену;

---

⁹⁴⁹ Pannu Parveen, Tomar Yukti Azaad, *ICT4D Information and Communication Technology for Development*, I.K. International Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi, 2010, стр. 17.

⁹⁵⁰ Видети више о томе: http://edition.cnn.com/2009/CRIME/02/16/buffalo.beheading/?eref=rss_topstories, приступљено 10.9.2022.

⁹⁵¹ Видети: Abdalla Marwa, Mogahed Dalia, et al, *Covering American Muslims Objectively and Creatively: A Guide for Media Professionals*, Institute for Social Policy and Understanding (ISPU), Washington D.C., Michigan, 2019, доступно на: https://www.ispu.org/wpcontent/uploads/2020/04/ISPU_MediaGuide_digital.pdf?x46312, приступљено 15.9.2022.

⁹⁵² Исто, стр. 4.

⁹⁵³ Исто, стр. 6.

- *Цихад* је реч која често означава борбу против сопствених лоших нагона, док је оружани облик цихада строго регулисан и тада цивили, па чак ни стока и дрвеће не смеју бити повређени. Стога, појединце који своје злочине правдају исламском вером не треба називати цихадистима, већ треба користити термине засноване на чињеницама, како би се описали догађаји и групе;
- Организацију која себе назива Исламска држава (ИСИС, ИСИЛ), скоро сваки имам сматра неисламском, па је препоручљиво користити термин ДАЕШ, што је акроним за ИСИЛ, али на арапском језику, као што је на пример ХАМАС акроним за пуно име организације на арапском језику.⁹⁵⁴

Сличан документ сачинила је већ поменута организација CAIR, под називом *A Journalist's Guide to Reporting on Islam and Muslims*.⁹⁵⁵ У њему се наводи да је њихов водич састављен са цињем да медијским професионалцима пружи могућност за боље разумевање исламске вере, што ће допринети томе да њихови извештаји о муслиманима буду потпунији и правичнији.⁹⁵⁶ У документу се предлаже новинарима да буду пажљиви приликом извештавања о рату и сукобима унутар исламског света, а исто важи и за покривање других тема, које нису везане за кризне ситуације. Такође се истиче да давањем позитивних примера о америчким муслиманима, новинари знатно могу допринети хуманизацији исламске заједнице, која се најчешће помиње у контексту екстремизма и тероризма. Новинари би требало да се консултују са експертима за ислам о питањима која су у сфери њиховог интересовања, а поред тога што муслимани морају учествовати у темама које се односе на њихову веру, требало би да буду укључени и у друге теме које тичу савремених изазова. Најчешћа притужба коју муслимани имају на медије у САД јесте то што се њихова вера константно повезује са тероризмом, као и што се користе фразе *исламски тероризам*, као и *радикални исламски тероризам*, што имплицира да је цела исламска вера и муслиманска заједница одговорна за активности мањине, која делује мимо учења своје вере. Стога имена организација и појединаца, извршиоца терористичких аката, треба називати својим именима.⁹⁵⁷

Организација CAIR такође има примедбу и са коришћењем неких термина у медијима и то су:

- *Исламизам*, термин за који се наводи да је у фокус медија на Западу доспео након терористичког напада од 11. септембра 2001. године и који је измишљен на енглеском језику, јер нема порекло у арапском језику. Новинари га често користе како би описали било ког појединца или ентитет који верује да би владе исламских, али и неисламских земаља, требале да буду засноване на основу исламског верског права. Међутим, овај термин често користе и противници ислама као и секуларни диктатори у арапском свету, како би њиме описали муслимане које не воле. Често се ставља у исти кош са екстремизмом, што му аутоматски даје негативан смисао...;
- За термин *шихад* се наводи да не означава свети рат, већ борбу и улагање напора против унутрашњег зла, за побољшање друштва али и за одбрамбени рат или борбу против угњетавања и тираније. Попут *исламизма*, и *шихадизам* је термин који нема основу у арапском језику и погрешно се користи као политичка идеологија. Такође, термин *шихадиста* се често користи за означавање особе која врши насиље у име вере, што је такође погрешно.⁹⁵⁸

⁹⁵⁴ Исто, стр. 15.

⁹⁵⁵ Видети о томе: *A Journalist's Guide to Reporting on Islam and Muslims*, Council on American – Islamic Relations (CAIR), Washington D.C., 2021, доступно на: *MediaGuide CAIR.pdf*, приступљено 15.9.2022.

⁹⁵⁶ Исто, стр. 2.

⁹⁵⁷ Исто, стр. 5-6.

⁹⁵⁸ Исто, стр. 6.

Сматрамо да су водичи организација CAIR и ISPU типичан пример вршења притиска на медије у САД у циљу представљања муслимана у што бољем светлу, како би се америчком јавном мњењу замаглиле очи и скренула пажња са стварних проблема, што ове две организације, сасвим оправдано, сврстава у категорију цихадистичких лобија. Посебно скрећемо пажњу на њихово виђење феномена цихада, које је потпуно нетачно.

Вредан помена је случај новинарке Кристијане Аманпур (Christiane Amanpour), једне од најпознатијих светских телевизијских кореспондената. Она је рођена у Лондону 1958. године, од мајке Британке и оца Иранца и била је главни међународни дописник CNN, где је имала и своју емисију, али била је ангажована и на PBS каналу. Такође, она је извештавала из ратних зона широм света и освајала је готово све престижне награде из области новинарства.⁹⁵⁹

Документарна серија под називом Божији ратници (*God's Warriors*), чији је аутор управо Кристијана Аманпур изазвала је бројне критике због, како се наводи у извештају произраелске организације која носи назив *Honest Reporting*, своје пристрасности и нетачности. Један од разлога зашто је овај троделни документарцац изазвао толико проблема јесте тежња да се докаже постојање јеврејских терористичких покрета упоредо са цихадистичким терористичким организацијама. Очигледно је да је циљ овог шесточасовног програма скретање пажње са опасности која прети од глобалног цихадизма, изједначавајући овај покрет са другим нерадикалним религијским покретима.⁹⁶⁰

Организација Комитет за тачност у извештавању и анализи Блиског истока (*Committee for Accuracy in Middle East Reporting and Analysis - CAMERA*), поменути документарцац Кристијане Аманпур описала је као *грозоту CNN - а*. У њиховој анализи наводи се да је прва епизода серијала, који има за циљ да испита раст религијског фундаментализма у свету, једна од најгорих заблуда емитованих у америчким мејнстрим медијима. У њој се потпуно погрешно јеврејски и хришћански фундаментализам изједначава са појмом мучеништва и самоубилачког акта код муслимана. Међу хришћанима и Јеврејима једноставно није могуће пронаћи сличност са исламским цихадистичким покретима и њиховим активностима. Аманпур покушава да истакне постојање јеврејског екстремизма, истицањем неколицине спорадичних случајева из ранијих година, чиме је поткопала своју сопствену тезу.⁹⁶¹ Активности новинарке Кристијане Аманпур навели смо као типичан пример деловања појединаца у форми цихадистичких лобија, у овом случају у области медија.

2. Утицај цихадистичких лобија на америчку културу

У САД, баш као и у Канади, али и европским земљама, муслиманске групе све агресивније захтевају да се локални обичаји прилагођавају њима, уместо да буде обрнуто, уверени да је исламска култура супериорнија у односу на западну.⁹⁶²

У том смислу, један од циљева културолошке борбе цихадистичких лобија јесте успостављање утицаја у Холивуду, јер се амерички филмови гледају готово у целом свету и шаљу снажну поруку која може имати озбиљан психолошки утицај на вишемилионски

⁹⁵⁹ Berne Carlson Emma, *25 Women Who Protected Their Country*, Compass Point Books, Minestota, 2020, стр. 44.

⁹⁶⁰ Видети више о томе: *CNN's "God's Warriors": Hard on Jews, Soft on Islam - honest reporting*, приступљено 25.9.2022.

⁹⁶¹ Видети више о томе: *God's Jewish Warriors — CNN's Abomination | CAMERA*, приступљено 25.9.2022.

⁹⁶² Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 134.

аудиторијум. Иако цихадистички лобији упорно тврде да холивудски филмови увек негативном контексту приказују муслимане и Арапе, ситуација је, ипак, потпуно другачија. Пре терористичког акта од 11. септембра 2001. године, било је појединих филмова у којима се помиње арапско - израелски сукоб, али готово да је немогуће било видети теме које су осетљиве за муслимане, попут геноцида у Судану, репресији над Берберима, Курдима, прогон Копта, позицији дисидената у Ирану и слично. Осамдесетих година прошлог века снимљени су поједини филмови који обрађују позицију жена у исламским земљама, али од деведесетих година, захваљујући притисцима цихадистичких лобија, такви подухвати више нису били оствариви. С друге стране, снимљен је велики број филмова о тероризму, али се феномен цихада никада није стављао у први план. Дакле, људска права у ауторитарним исламским режимима и концепт цихадизма за Холивуд је остао табу тема, захваљујући финансијским и идеолошким притисцима цихадистичких лобија, који су њихово помињање тумачили као напад на муслиманску заједницу у САД. Тако је, на пример, саудијски лоби уложио велике напоре да спречи приказивање филма Смрт принцезе (*Death of a Princess*), а касније је компанија, која је ипак смогла снаге да га реализује, била на мети цихадистичких лобија, коју су филм приказали као вређање једне исламске земље, што је самим тим и увреда за осећања исламских верника у САД.⁹⁶³

После догађаја од 11. септембра 2001. године, могла се очекивати серија холивудских филмова о овом догађају, међутим први је снимљен тек 2006. године и то је филм Лет 93 (*Flight 93*), а затим и Светски трговински центар (*World Trade Center*). Оно што је врло битно, лик лидера Ал Каиде није приказан ни у једном филму који се бави овом темом. Ако се осврнемо уназад, видећемо да га Холивуд није помињао ни раније, рецимо након првог напада на Куле близнакиње 1993. године, на америчке амбасаде 1998. године, никада се нису помињале његове фатве и слично. Разлог за то је чињеница да би се у филму у којем се појављује лик Осаме бин Ладена морало говорити о концепту цихада, што би потенцијално било увредљиво за муслимане и зато такав подухват нико никада није ни покушао да оствари.⁹⁶⁴

Као пример холивудског остварења, у којем нису смеле да се помену поједине историјске чињенице како не би увредиле исламисте, јесте филм Небеско краљевство (*Kingdom of Heaven*). Плашећи се реакције цихадистичких лобија, продуценти су у филму приказали само крсташке ратове, као једине сукобе који су се одиграли у том временском раздобљу, а крсташе самим тим као негативце, док је Саладин наводно рекао браниоцима Јерусалима „да оду у било коју хришћанску земљу - као да Света земља није и сама била делимично хришћанска или као да није било других хришћанских земаља на Блиском истоку.“⁹⁶⁵

На мети цихадистичких лобија био је и серијски програм америчке телевизијске индустрије. Тако је, на пример, продукцијска кућа која стоји иза серије 24 са Кифером Сатерлендом (*Kiefer Sutherland*) у главној улози, била на мети организације CAIR, јер је у сезони из 2005. године, врло реалистички приказала стратегије Ал Каиде, након којих је Сатерленд био приморан да у јавности говори о исламу, иако је у фокусу серије био феномен тероризма, а не религија.⁹⁶⁶ Тако је главни глумац серије био приморан да изјави следеће: „Здраво. Моје име је Кифер Сатерленд. Ја играм анти - терористичког агента Џека Бауера (*Jack Bauer*) на Фоксовој 24. Желео бих да одвојим тренутак да разговарам са вама о нечему што мислим да је веома важно. Иако је тероризам очигледно један од најкритичнијих изазова са којима се суочава наша нација и свет, важно је препознати да америчка муслиманска заједница стоји чврсто уз своје суграђане Американце у осуди и одупирању од свих облика тероризма.

⁹⁶³ Фарес Валид, *Рат идеја - цихадизам против демократије...* стр. 297-300.

⁹⁶⁴ Исто, стр. 300-301.

⁹⁶⁵ Исто, стр. 301-302.

⁹⁶⁶ Исто, стр. 302.

Дакле, када гледате *24*, молим вас, имајте то на уму.⁹⁶⁷ Већ у следећој сезони серије *24*, тероризам инспирисан цихадом више није био тема, већ су у фокусу приче били Руси, приказани као терористи.⁹⁶⁸

У складу са горе наведеним, навешћемо и мишљење професора Томаса Кастељена (Thomas Castellano), који тврди да су Американци жртве тзв. *синдрома прљавог Харија*, којим се величају осветничке акције усмерене против појединаца и на тај начин утиче на америчко спровођење закона. Такође, он је заступљен и у индустрији забаве, јер се од ликова са филма које тумаче холивудске звезде попут Силвестера Сталонеа (Sylvester Stallone), Арнолда Шварценегера (Arnold Schwarzenegger) и Клинта Иствуда (Clint Eastwood), креирају хероји. По њему, чак је и Џорџ Буш - млађи био под утицајем овог синдрома, када је отпочео добро познати рат против тероризма.⁹⁶⁹

Амерички муслимани, извођачи реп (хип - хоп) музичког жанра, имају немали допринос у развоју америчко - исламске културе, а њихов циљ је очување исламског идентитета код младих, али и едукација немуслимана о исламској вери и муслиманској заједници. Од настанка хип - хоп музике у јужном делу Бронкса у Њујорку, исламске организације попут Нације ислама и Петопроцентне Нације ислама знатно су допринеле њеном данашњем облику, а поједини извођачи често интегришу исламске теолошке термине у своје риме. Рецимо референце које се помињу у учењима *Петопроценталаца* често су заступљена у стиховима песама хип - хоп извођача, а добро је познато и да су чланови врло популарног америчког бенда *Public Enemy* припадници Нације ислама, па у својим стиховима често величају идеологију организације и њеног лидера Луиса Фаракана. Иако су Нација ислама и *Петопроценталаца* исламске организације које су најчешће повезиване са хип - хоп културом у САД и типичан сунитски ислам био је инспирација унутар америчке хип - хоп заједнице. Исламски симболи, песме, слике и слично, такође су били интегрисани у хип - хоп културу, а бројни извођачи, попут популарног Мос Дефа (Mos Def) на пример, практикују сунитски ислам. Вредни помена су и *Q - tip*, Али Шахид Мухамед (Ali Shaheed Muhammad) из бенда *A Tribe Called Quest, Freeway* и *Everlast*, Хорхе Фабел Пабон (Jorge Fabel Rabon), оснивач бенда *Rock Steady Crew*.⁹⁷⁰ Поред наведених, ту су и:

- Кевин Гејтс (Kevin Gates), који своје фанове, путем друштвених мрежа, често информисао о својим религијским праксама, а може се похвалити и да је присуствовао умри и хаџу у Саудијској Арабији, где је посетио и најважнија света места;
- Дејв Ист (Dave East), амерички репер који је на ислам прешао док је био у затвору;
- Лупе Фиаско (Lupe Fiasco), рођен као Васалу Мухамед Џако (Wasalu Muhammad Jaso);
- Рахим (Rakim), један од најутицајнијих репера, који је 1986. године постао члан Нације ислама, а касније и Петопроцентне нације ислама, када је променио своје име у Рахим Алах (Rakim Allah);
- Буста Рајмс (Busta Rhymes), рођен као Тревор Тахим Смит - млађи (Trevor Tahiem Smith, Jr.), за своју славу и велики успех који је стекао каже да је заслужан управо ислам, јер је то вера која га је држала посвећеним;
- Ејкон (Akon), познати певач који је стекао велику славу рођен је као муслиман;
- Швиз Битс (Swizz Beatz), творац бројних познатих хитова, једном приликом је у интервјуу изјавио да је једини његов шеф Алах;
- Ти Пејн (T - Pain), који важи за лидера музичког правца познатог као *аудио тјун*;

⁹⁶⁷ https://www.cair.com/press_releases/fox-air-24-disclaimer/, приступљено 1.10.2022.

⁹⁶⁸ Фарес Валид, *Пат идеја - цихадизам против демократије...* стр. 302-303.

⁹⁶⁹ Наведено према: Horowitz David, *The Professors: The 101 Most Dangerous Academics in America*, Regnery Publishing INC., Washington D.C., 2007, стр. 148.

⁹⁷⁰ Khabeer Suad Abdul, Rep that Islam: The Rhyme and Reason of American Islamic Hip Hop, *The Muslim World*, Volume 97, Issue 1, 2007, стр. 125-126.

- Гоустфејс Кила (Ghostface Killah), један од икона хип - хоп жанра, који је на ислам прешао 2004. године, након сусрета са организацијом Петопроцентна Нација ислама;
- Рејквон (Raekwon), који је попут претходно поменутог Гоустфејс Киле, на ислам прешао под утицајем *Петопроценталаца*;
- Лил Дурк (Lil Durk), репер који са поносом истиче своју исламску веру и у текстовима својих песама, више него остали, помиње Куран и ислам;
- Снуп Дог (Snoop Dogg), легендарни репер који је 2009. године приступио Нацији ислама, да би затим 2012. године приступио Растафари покрету и променио име у Снуп Лајон (Snoop Lion);
- СЗА (SZA), звезда музичког правца познатог као R&B, чија је мајка хришћанка, а отац муслиман.⁹⁷¹

Сматрамо да су све наведене, али и бројне друге музичке звезде које овом приликом нисмо поменули, својим примером знатно допринеле популарности ислама у САД, поготово међу млађом популацијом. Ту су и бројне друге познате личности, које су самим практиковањем исламске вере, знатно утицале на америчку културу и на тај начин, свесно или не, деловали у форми цихадистичких лобија. У наставку рада поменућемо само неке од њих.

Бројни муслимани дали су велики допринос развоју професионалног спорта у САД. Један од њих је свакако кошаркашка легенда Карим Абдул Џабар (Karim Abdul Jabbar), рођен као Луис Алсиндор (Lewis Alcindor). Током студирања са Универзитетом УКЛА је освојио три NCAA титуле, да би касније био освајач шампионских прстенова у NBA лиги, прво са екипом Милвоки Бакса (*Milwaukee Bucks*), а затим чак пет пута у дресу Лос Анђелес Лејкерса (*Los Angeles Lakers*).⁹⁷²

Хаким Олајдувон (Kareem Abdul-Jabbar) важи за једног од најбољих играча у историји кошаркашке NBA лиге. Рођен је у престоници Нигерије, Лагосу, а америчко држављанство добио је 1993. године. Његова посвећеност вери била је на тесту током серије плеј - офа 1995. године, која се играла за време Рамазанског поста. Олајдувон, није одустао од поста и поред тога што током дана није конзумирао храну и пиће, био је један од најбољих играча на терену у већини утакмица поменутог плеј - офа, да би на крају са својим тимом у финалу и победио против екипе Орландо Меџика (*Orlando Magic*) и на тај начин доказао да „вера не само да је могла да помера планине, већ је могла и да осваја трофеје.”⁹⁷³

Махмуд Абдул Рауф (Mahmoud Abdul Rauf) био је талентовани амерички кошаркаш, који је наступао за неколико клубова у NBA лиги.⁹⁷⁴ Остаће упамћен по догађају из 1996. године, када је у дресу екипе Денвер Нагетса (*Denver Nuggets*) одбио да испоштује правила лиге и стоји у врсти приликом интонирања америчке химне, због чега је био суспендован. Након тога, навео је да је он муслиман и да му Куран не дозвољава да учествује у било ком облику националистичког ритуализма. Поред тога, сматрао је да америчка застава и химна представљају симбол тираније и угњетавања.⁹⁷⁵

Мајк Тајсон (Mike Tyson), бивши шампион света у боксу, на ислам је прешао 1992. године, док је био на одслужењу затворске казне. Тајсон је своју посвећеност вери доказао и присуством у Меки где је обављао умру, заједно са познатим музичарем ди џеј Калидом (DJ

⁹⁷¹ <https://scenenoise.com/Features/15-Musicians-You-Didn-t-Know-Were-Muslim>, приступљено 5.10.2022.

⁹⁷² Beverley James A., *Islamic Faith in America...* стр. 95.

⁹⁷³ Исто, стр. 92-94.

⁹⁷⁴ Исто, стр. 95.

⁹⁷⁵ Koenig Kelly B., Mahmoud Abdul - Rauf's Suspension for Refusing to Stand for the National Anthem: A "Free Throw" for the NBA and Denver Nuggets, or a "Slam Dunk" Violation of Abdul-Rauf's Title VII Rights?, *Washington University Law Quarterly*, Vol. 76, Iss. 1, 1998, стр. 377-378.

Khaled), који је и објавио снимак тог догађаја.⁹⁷⁶ Ипак, када говоримо о америчким боксерима који су прешли на ислам, без сумње, најупечатљивији пример је Мухамед Али, који је био припадник Нације ислама, што смо помињали у претходним поглављима.

Када смо код спортиста, добар пример је звезда америчког фудбала, Аз Закир Хаким (Az Zahir Hakim), освајач Супербоула са Сент Луис Ремсима (St. Luis Rams), као и Ахмад Рашад (Ahmad Rashad), такође фудбалска звезда, који је касније постао популаран и као спортски коментатор.⁹⁷⁷

Место на нашој листи мора припасти и спортисткињи Ибтихај Мухамед (Ibtihaj Muhammad), првој муслиманки која је наступала на Олимпијским играма 2016. године под заставом САД и освојила бронзану медаљу у мачевању, носећи притом хиџаб, што је тада било врло испраћено у свету.⁹⁷⁸

Од глумаца, без сумње је најбољи пример Махершала Али (Mahershala Ali), први муслиман који је освојио оскара, први пут 2017. године за филм Месечина (*Moonlight*), а две године касније за филм Зелена књига (*Green Book*). Обе награде биле су за најбољу споредну улогу. Он је на ислам прешао 2000. године.⁹⁷⁹

Један од најпознатијих муслимана научника у САД, без сумње је Ахмед Зеваил (Ahmed Zewail), рођен 1946. године у Египту. Он је у својој тридесетој години постао доцент на Факултету за физичку хемију на калифорнијском Институту за технологију, али врло брзо је дошао и до статуса професора. У својој педесет другој години освојио је награду Бенџамин Френклин за научни рад, а 1999. године постао је први муслиман, Арапин, добитник Нобелове награде за физику.⁹⁸⁰

3. Продор цихадистичких лобија у амерички образовни систем

Како бисмо објаснили на који су начин цихадистички лобији дошли у ситуацију да изврше утицај на амерички образовни систем, морамо се осврнути на нафтну кризу из 1973. године. Тада су чланице Организације земаља извозница нафте (*Organization of the Petroleum Exporting Countries*, у даљем тексту ОПЕС), као одговор на позицију САД и Запада у октобарском рату⁹⁸¹, увеле санкције на извоз нафте који је жестоко погодио њихова друштва. Изненадни недостатак нафте уздрмао је економије САД и западноевропских држава у многим сегментима и тада су салафистички лобији постали свесни колико моћно оружје имају у својим рукама. Вртоглави економски раст економија северноамеричких и западноевропских држава, пре поменутог бојкота ОПЕС - а, у великој мери се одвијао захваљујући нафти која се по врло

---

⁹⁷⁶ <https://www.arabnews.com/node/2213906/offbeat>, приступљено 5.10.2022.

⁹⁷⁷ Beverley James A., *Islamic Faith in America...*стр. 95.

⁹⁷⁸ <https://www.thenationalnews.com/arts/from-bella-hadid-to-ramy-youssef-18-celebrities-who-are-muslim-1.1101291>, приступљено 5.10.2022.

⁹⁷⁹ Исто, приступљено, 5.10.2022.

⁹⁸⁰ Beverley James A., *Islamic Faith in America...*стр. 88.

⁹⁸¹ Октобарски рат, познат и као Јом Кимпурски и Рамазански рат, вођен је за време јеврејског празника Јом Кимпура, када су и муслимани обележавали пост у току светог месеца Рамазана. Трајао је од 6. до 26. октобра 1973. године. Рат је почео нападом Сирије и Египта на израелске снаге, а убрзо су се у сукоб укључили и САД, на страни Израела, као и Совјетског Савеза који је пружао подршку арапским земљама. Уз снажан притисак међународне заједнице и након три Резолуције УН (338, 339, 340), сукоб је престао, а Израел је нешто касније потписао, бар формално, споразуме о прекиду ватре са Египтом и Сиријом. Видети више о томе: <https://www.britannica.com/event/Yom-Kippur-War>, приступљено 15.10.2022.

повољним ценама увозила из заливских држава.⁹⁸² Цела новонастала ситуација донела је саудијским нафтним компанијама велику моћ и оне су постале главно оруђе Саудијаца за ширење утицаја на Западу, готово у свим значајним пољима. То је омогућило саудијским лобијима да ојачају своја упоришта и у САД и да изврше утицај, између осталог и на амерички образовни систем.⁹⁸³

Утицајни амерички лист *New York Times* наводи да Саудијска Арабија донира америчким универзитетима од Северног Кентакија (*Northern Kentucky University*) до МИТ - а (*The Massachusetts Institute of Technology*), десетине милиона долара годишње. У тексту из јула 2019. године се наводи да поред престижног МИТ - а, најмање 62 америчка универзитета добијају помоћ од саудијског режима.⁹⁸⁴ У анализи из октобра 2018. године, *New York Post* преноси информацију, позивајући се на анализу спроведену од стране агенције *Associated Press*, да су амерички колеџи и универзитети, само током ове деценије, примили више од 350 милиона долара од саудијске владе. Конкретно у тексту се наводи цифра од 354 милиона долара која је раздвојена на 37 америчких школа и то само од 2011. године. Велики део тог новца доспео је до САД кроз стипендирање саудијских студената, како би се платила њихова школарина, али је такође минимум 62 милиона долара пристигло посредством уговора и поклона од компанија и истраживачких центара, који су власништву саудијског краљевства. Како се наводи, најбоље су прошли Универзитет Нортвестерн (*Northwestern University*) који је 2011. године инкасирао 14 милиона долара, док је Универзитет Калифорнија (*University of California*) са седиштем у Лос Анђелесу добио шест милиона долара. Оба износа уплаћена су од стране једног од водећих саудијских истраживачких центара, а то је Град краља Абдулазиза за науку и технологију (*King Abdulaziz City for Science and Technology*).⁹⁸⁵ Валид Фарес⁹⁸⁶ наводи да је још 2005. године саудијски принц Алвалид бин Талал (*Al Waleed bin Talal*), у виду финансирања програма исламских студија, Универзитету Харвард донирао износ од 20 милиона долара.⁹⁸⁷ Такође, врло читани *ABC News*, допуњује Фаресову информацију и наводи да је у истом периоду, идентичним износом подржан и Универзитет Џорџтаун (*Georgetown University*).⁹⁸⁸

Дакле, финансирањем програма за исламске и блискоисточне студије⁹⁸⁹ на америчким универзитетима, пре свега новцем од нафте, Саудијци су настојали да спрече западна друштва да спознају каква је права политичка реалност у овој вахабистичкој краљевини.⁹⁹⁰ Сасвим је

---

⁹⁸² Fares Valid, *Džihad u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike...* стр. 163.

⁹⁸³ Исто, стр. 130-131.

⁹⁸⁴ Видети више о томе: <https://www.nytimes.com/2019/07/03/magazine/saudi-arabia-american-universities.html>, приступљено 15.10.2022.

⁹⁸⁵ <https://nypost.com/2018/10/30/american-schools-under-scrutiny-for-financial-ties-to-saudi-arabia/> приступљено 15.10.2022.

⁹⁸⁶ Професора Валида Фареса сматрамо једним од ретких научника у САД, који је имао смелости да детаљно говори о утицају исламских, пре свега саудијских лобија, на америчку академску заједницу. Стога ћемо у овом поглављу његове констатације по том питању најчешће користити као извор, који је уосталом и најлегитимнији.

⁹⁸⁷ Фарес Валид, *Пат идеја - џихадизам против демократије...* стр. 139, фн. 10.

⁹⁸⁸ <https://abcnews.go.com/International/story?id=1402008>, приступљено 15.10.2022.

⁹⁸⁹ Према листи сајта *universities.com* из 2022. године, најбоље рангирани програми за исламске студије у САД налазе се на: Колеџу Бостон (*Boston College*), Универзитету Тексас у Остину (*The University of Texas at Austin*), Универзитету Вашингтон (*University of Washington*), Универзитету Емори (*Emory University*), Универзитету Калифорнија, Универзитету Колумбија (*Columbia University*), Универзитету Џорџтаун, Аризона Стејт Универзитету (*Arizona State University*), Охајо Стејт Универзитету (*Ohio State University*) и Универзитету Виланова (*Villanova University*). Видети више о томе: <https://www.universities.com/programs/islamic-studies-degrees>, приступљено 15.10.2022.

⁹⁹⁰ Фарес Валид, *Пат идеја - џихадизам против демократије...* стр. 139.

јасно да бројни стипендисти, професори и стручњаци за политику исламских земаља са америчких и западних универзитета нису желели да износе информације које нису у интересу или се једноставно не допадају њиховим донаторима и финансијерима.⁹⁹¹ Дарежљиве донације су се, без сумње, вишеструко исплатиле својим донаторима, јер су захваљујући њима успели да у великој мери преузму контролу над америчким академским умовима. У новијим уџбеницима проучава се коригована историја Блиског истока, цихад је представљен као унутрашњи, духовни напор, не помињу се исламска освајања, народи који су пали под ропство услед налета цихадистичких армија и слично. На новијим блискоисточним студијама у САД, исламисти се представљају као реформистичке снаге које нису посвећене стварању новог панисламског халифата. Потпуно преузимање блискоисточних студија у САД довело је до филтрирања кадрова, па се међу докторима наука бирају они који су погодни и који ће наставити да шире пропаганду цихадистичких лобија, како у учионицама, тако и у значајним државним институцијама и службама, амбасадама, медијима.... Бројни аутори и стручњаци, готово две деценије бране интересе цихадиста, а интензитет њиховог деловања није смањен ни након напада Ал Каиде од 11. септембра. Дакле, циљ идеолошког продора цихадиста је био да се Американцима скрене пажња од опасности која им прети од глобалног цихада.⁹⁹²

Аутор Дејвид Хоровиц у својој књизи *The Professors: The 101 Most Dangerous Academics in America*, наводи листу професора чије деловање сматра штетним по САД.⁹⁹³ Ми ћемо у наставку рада издвојити оне које најфлагрантније подржавају интересе исламиста, па их самим тим можемо сврстати у категорију цихадистичких лобија.

Први на Хоровицовој листи налази се професор економије са Нортист Универзитета (*Northeastern University*), Шахид Алам (*Shahid Alam*). Он је један од многобројних академских радника у САД који терористе представља као борце за слободу, а САД описује као *великог Саману*. Алам је 2004. године припаднике Ал Каиде који су извршили терористички напад 11. септембра 2001. године, представио као људе који су били спремни да погину за свој сан, а већ 2005. године је на једном од веб сајтова који подржава терористичке групе у Ираку, објавио текст у којем себе описује као несхваћену особу која тестира границе слободе говора, док је за сајтове који указују на опасност од Ал Каиде, конкретно *jihadwatch.org* и *littlegreenfootballs.com*, рекао да га прогоне, јер је он тај који шири истину.⁹⁹⁴

Хамид Алгар (*Hamid Algar*), био је професор персијске литературе, историје ислама, шиизма и суфизма са Берклију (*University of California, Berkeley*), велики је поштовалац лика и дела ајатолаха Хомеинија, којег је и лично упознао, док је оснивач Исламске Републике Иран био у егзилу у Паризу. Превео је бројне његове радове, написао књигу *The Roots of the Islamic Revolution in Iran*, а иранску Исламску револуцију сматра најзначајнијим догађајем у историји ислама. Током једног говора 1994. године, у част управо ајатолаха Хомеинија, професор Алгар је позвао на глобални цихад речима: „Имајмо у виду свеобухватни цихад који почиње са нама самима и обухвата наше друштвене и политичке животе и ако је потребно треба ићи и до тачке узимања оружја у руке како би поразили непријатеље ислама.“⁹⁹⁵

Професор Лиса Андерсон (*Lisa Anderson*), са Универзитета Колумбија и бивша председница Удружења за проучавање Блиског истока (*Middle East Studies Association - MESA*), важи за једну од најеминентнијих стручњака за питања Северне Африке и Блиског истока. Као један од највећих доприноса професорке Андерсон може се навести прикупљање

---

⁹⁹¹ Исто, стр. 212.

⁹⁹² Fares Valid, *Džihad u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike...* стр. 166-167.

⁹⁹³ Видети о томе: Horowitz David, *The Professors: The 101 Most Dangerous Academics in America...* стр. 74-403.

⁹⁹⁴ Наведено према: Исто, стр. 74-75.

⁹⁹⁵ Наведено према: Исто, стр. 76.

четири милиона долара, махом из арапских извора, за покретање катедре Едвард Саид у оквиру блискоисточних студија на Универзитету Колумбија. Поред тога што је имена донатора прикрила, за место руководиоца катедре изабрала је професора Рашида Калидија (Rashid Khalidi), присталицу Јасера Арафата и бившег припадника Палестинске ослободилачке организације (*Palestinian Liberation Organization*). Професорка Лиса Андерсон је током каријере често осуђивала државу Израел, а на мети њених критика биле су и САД. Тако је терористичке нападе од 11. септембра 2001. године представила као одговор муслиманског света на глобално ширење америчке политичке моћи, а за борбу против тероризма коју су САД отпочеле након тог догађаја, говорила је да она представља само изговор за америчке грађане, како би САД оправдале своје војне инвазије чији је једини циљ ширење америчког царства.⁹⁹⁶ Иначе, професора Калидија је школски саветник града Њујорка Џоел Клаин (Joel Klein) уклонио са програма блискоисточних студија, а Ли Болингер (Lee Bollinger), председник Универзитета Колумбија је повукао подршку овом програму након његових радикалних изјава у медијима. Професор Калиди је терористичке нападе цихадиста на израелске цивиле прокоментарисао следећим речима: „Убијање цивила је ратни злочин, ко год да га почини. Али пружање отпора окупацији је легитимно у међународном праву.“⁹⁹⁷ Ипак, упркос наведеном, он је некако успео да одржи своје место руководиоца катедре Едвард Саид на Универзитету Колумбија. Заступање саудијских интереса, професору Калидију је донело бројне бенефите, поред места на Универзитету Колумбија. Током 2001. и 2002. године организација Арапско америчка акциона мрежа (*Arab American Action Network*), на чијем је челу тада била његова жена, примила је 75 хиљада долара у виду грантова од непрофитне организације Вудс Фанд (*Woods Fund*), чије је седиште у Чикагу.⁹⁹⁸

На престижном Универзитету Колумбија, антиционистичке ставове износио је и професор Жил Анижар (Gil Anidjar). Како би поткопао легитимитет Израела као јеврејске државе, он је говорио да су једини семити у ствари Арапи и да су само они везани за своју веру, док су се Јевреји, по њему, утопили у западно хришћанство, па их не треба везивати ни за расу ни за веру. Такође, он је Израел називао насељеничком и колонијалном државом. Професор Анижар је предводио бројне трибине које су усмерене против државе Израел, чиме је очигледно заборавио разлику између улоге професора и политичког активисте.⁹⁹⁹

Професор Леигтон Армитиџ (Leighton Armitage) са Футхил Колеџа (*Foothill College*) у Калифорнији, често на својим предавањима исказује свој презир према Израелу, називајући Јевреје нацистима који контролишу америчку владу.¹⁰⁰⁰ Неки коментари овог професора били су толико непримерени, да је чак и председник Футхил Колеџа, 2004. године, морао да се извини због његовог понашања на једном од састанака чији је домаћин била организација Лига против клевете (*Anti - Defamation League*).¹⁰⁰¹

У претходним поглављима већ поменути професор са Универзитета Кентаки Ихан Багби, типичан је пример исламског фундаменталисте, који је на себе пажњу привукао изјавом да муслимани никада не могу прихватити САД као своју земљу. Упркос свом радикалном ставу, он је 2001. године спровео истраживање под називом *The Mosque in America: A National*

---

⁹⁹⁶ Исто, стр. 78-80. О (не)регуларности покретања катедре Едварда Саида на Универзитету Колумбија, којој је највише допринела управо професорка Андерсон, видети: <https://www.meforum.org/campus-watch/8612/secrets-donors-and-the-edward-said-chair>, приступљено 20.10.2022.

⁹⁹⁷ Наведено према: Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 246.

⁹⁹⁸ Исто, стр. 246.

⁹⁹⁹ Наведено према: Horowitz David, *The Professors: The 101 Most Dangerous Academics in America...* стр. 81-82.

¹⁰⁰⁰ Исто, стр. 91-92.

¹⁰⁰¹ Исто, стр. 93.

*Portrait*¹⁰⁰², са циљем да ставове америчких муслимана прикаже као модернистичке. Три године касније, дакле 2004. године, он је спровео још једну студију под називом *A Portrait of Detroit Mosques: Muslim Views on Policy, Politics and Religion*¹⁰⁰³, у којој закључује да су џамије на америчком тлу места у којима нема места за радикализам.¹⁰⁰⁴ Међутим, Данијел Пајпс је његово истраживање назвао обманом, којом су његови спонзори покушали да прикрију праве резултате. Он наводи да се на основу анкета које су спроведене у истраживању професора Багбија, може закључити да готово две трећине испитаних сматра да су САД неморална нација, а да четири петине њих подржава увођење шеријатског верског права у земље у којима су муслимани већина.¹⁰⁰⁵

Професор Хатем Базиан (Hatem Bazian), иначе рођени Палестинац, предавач је на блискоисточним и азијским студијама на Универзитету Беркли. Током каријере предавао је курсеве ислама, исламског права, суфизма, арапског језика и блискоисточне политике, како на Берклију тако и на другим универзитетима. Познат је по позиву на интифаду на тлу САД, током једног митинга у Сан Франциску одржаном априла 2004. године.¹⁰⁰⁶

Дејна Клауд (Dana Cloud) са Универзитета Тексас (*University of Texas*) била је ванредни професор на студијама комуникације и међу првима је оптужила САД због, како наводи, изазивања терористичког напада од 11. септембра 2001. године. Она је САД назвала терористичком државом, а америчку војску највећим убицама цивила на свету. Она је такође истицала да многи Американци нису способни да схвате зашто су Палестинци, али и остатак Блиског истока против САД. То је због њихове подршке Израелу, државе која деценијама врши прогон палестинских цивила.¹⁰⁰⁷ Професорка Клауд била је на мети америчких десничара и због позива на контра митинг који је одржану у Њујорку, тачније у Сиракузи јуна 2017. године, након протеста организације Акт за Америку (*ACT for America*) против шеријатских закона.¹⁰⁰⁸

Професорка Мириам Кук (Miriam Cooke) са Универзитета Дјук (*Duke University*) предавач је арапске књижевности и културе у оквиру Центра за проучавање муслиманских мрежа (*Center for the Study of Muslim Networks*), као и председница Удружења за блискоисточне женске студије (*Association for Middle East Women's Studies*). Она је жесток критичар америчког рата против тероризма, а у својим књигама заступала је тезу да је догађајима од 11. септембра 2001. године допринела спољна политика САД, као и сам амерички начин живота. Професорка Кук је заговорник и тзв. исламског феминизма, по којем би муслиманке требале да спроведу друштвене реформе унутар сопственог друштва и вере.¹⁰⁰⁹ Посебно нам је пажњу привукла идеја тзв. женског цихада, о којој је писала управо професорка Кук. Она је новембра 2003. године, приликом излагања на Велсли Колеџу (*Wellesley College*), објаснила овај концепт и навела да женски цихад треба да буде усмерен ка исламској заједници, а не ка стварању

---

¹⁰⁰² Видети: Bagby Ihsan, Perl Paul M., Froehle Bryan T., *The Mosque in America: A National Portrait*, Council on American-Islamic Relations (CAIR), Washington, D.C., April 26, 2001.

¹⁰⁰³ Видети: Bagby Ihsan, *A Portrait of Detroit Mosques: Muslim Views on Policy, Politics and Religion*, Institute for Social Policy and Understanding - ISPU, Michigan, 2004, доступно на: [01.ai \(ispu.org\)](http://01.ai(ispu.org)), приступљено 20.10.2022.

¹⁰⁰⁴ Horowitz David, *The Professors: The 101 Most Dangerous Academics in America...*стр. 103-104.

¹⁰⁰⁵ Наведено према: Исто, стр. 104. Такође видети о томе: <https://www.danielpipes.org/1713/the-moderation-of-american-muslims>, приступљено 20.10.2022.

¹⁰⁰⁶ Horowitz David, *The Professors: The 101 Most Dangerous Academics in America...*стр. 117.

¹⁰⁰⁷ Наведено према: Исто, стр. 158-159.

¹⁰⁰⁸ *Why has this professor been targeted?* | SocialistWorker.org, приступљено 1.11.2022.

¹⁰⁰⁹ Horowitz David, *The Professors: The 101 Most Dangerous Academics in America...*стр. 167-168.

исламске државе и да би муслиманке требале да указују на последице рата, а не да позивају на насиље.¹⁰¹⁰

Још једно име које је вредно помена, а долази са Универзитета Колумбија, свакако је Хамид Дабаши (Hamid Dabashi). Он је предавач иранских студија и шеф катедре за блискоисточне и азијске језике и културу, као и директор дипломских студија Центра за корпоративну књижевност и друштво. Професор Дабаши регион Блиског истока сматра жртвом Запада и државе Израел. Такође, он Израел представља као америчку војну базу преко које они шире своје, како га назива, предаторско царство, више него једну независну државу. У једном интервјуу за египатски лист *Al Ahram*, из 2004. године, професор Дабаши је све Израелце, чак и жене и децу, назвао „хладнокрвним и физички одбојним прогонитељима.“¹⁰¹¹ Он је такође имао обичај да само постојање Израела доводи у питање, сматрајући га „деглом разбојништва, државом расизма и апартхејда.“¹⁰¹²

Професорка Лаури Бренд (Laurie Brand) са Универзитета Јужна Калифорнија (*University of Southern California*), пре запослења у овој институцији радила је на Институту за палестинске студије (*Institute for Palestine Studies*), чији је задатак да заступа палестинску страну у блискоисточном сукобу. Наравно и њен академски рад потпуно је исти као и активизам. Професорка Бренд тврди да сва одговорност у палестинско - израелском сукобу припада само Израелу. Она је свој став јасно дефинисала реченицом: „Без мира нема правде, а нема ни правде пред (израелском) окупацијом.“¹⁰¹³

Ричард Фалк (Richard Falk) је професор емеритус Универзитета Принстон (*Princeton University*), а након одласка у пензију радио је као гостујући професор на Универзитету Калифорнија и као шеф Фондације за мир нуклеарног доба (*Nuclear Age Peace*). Објавио је више од 20 књига, а фокус његовог рада био је на критици америчке спољне политике и рата против тероризма. Такође, професор Фалк велики је поштовалац ајатолаха Хомеинија којег је представљао као ослободиоца Ирана, док је за Исламску Републику Иран говорио „да би могла да нам понуди пример хумане владе за државе трећег света који нам је очајнички потребан.“¹⁰¹⁴

Сасан Фајазманеш (Sasan Fayazmanesh), рођени Иранац, професор је на Универзитету Калифорнија Стејт (*California State University*). Важи за критичара САД и Израела, док америчку владу чак и исмева због тога што организације Хамас, Хезболах и Палестински исламски цихад сматра терористичким. Он је мишљења да САД наведене организације повезује са тероризмом због тога што оне пружају отпор Израелу и на њихово насиље одговарају истом мером. Савезништво Израела и САД, професор Фајазманеш подругљиво назива термином *Usrael*, како би показао повезаност и заједнички интерес спољних политика двеју земаља. Такође, он наводи да су обе земље лицемерно оптуживале Иран да развија оружје за масовно уништење како би им срушили владу, док у исто време и једни и други поседују нуклеарно наоружање које би, ако буде потребно, били спремни и да употребе.¹⁰¹⁵

Поменућемо и професора Ворена Хафара (Warren Haffar) са Пенсилванија Аркадија Универзитета (*Pennsylvania Arcadia University*). Он је имао врло занимљиву реакцију на терористички акт Ал Каиде од 11. септембра 2001. године, након којег је навео да је лидер Ал Каиде, Осама бин Ладен, лице које се може оптужити за много шта, али са којим би САД ипак

---

¹⁰¹⁰ Наведено према: Исто, стр. 170.

¹⁰¹¹ Наведено према: Исто, стр. 174.

¹⁰¹² Наведено према: Исто, стр. 175.

¹⁰¹³ Наведено према: Исто, стр. 141-142.

¹⁰¹⁴ Наведено према: Исто, стр. 219-220.

¹⁰¹⁵ Наведено према: Исто, стр. 222-223. Неке од текстова професора Сасана Фајазменеша видети на: <https://www.counterpunch.org/author/sasan-fayazmanesh/>, приступљено 1.11.2022.

могле пословати. Хафар је у октобру 2001. године, када су ране Американаца и даље биле свеже, истакао да Осаму бин Ладена не треба сатанизовати, већ га је боље прихватити као међународног актера, јер како је навео „ови људи често остају присутни, морамо их гледати и направити са њима договор у другом својству.“¹⁰¹⁶

Професор Леонард Џефрис (Leonard Jeffries) је дуго година радио на градском Универзитету у Њујорку (*City University of New York*), где је чак био и на челу Програма за студије црнаца. Он је заступник тезе да су људи црне пути супериорнији у односу на белце, а такође је познат и по својим антисемитским ставовима. Тако је једном приликом изјавио да су „богати Јевреји криви за све, од антицрначког садржаја у холивудским филмовима до трансатлантске трговине робљем.“¹⁰¹⁷

Марк Левин (Mark LeVine), професор историје на Универзитету Калифорнија у граду Ирвин и радикални активиста, такође је један од оних које вреди поменути. Пре свега, због својих константних антиамеричких и антиизраелских ставова, који се углавном заснивају на томе да су „Вашингтон и Јерусалим агресори у рату против ислама.“¹⁰¹⁸

Професор Џозеф Масад (Joseph Massad) са Универзитета Колумбија, предавач је модерне арапске политике и интелектуалне историје у оквиру катедре за блискоисточне језике и културу. На својим предавањима износио је антиционистичке ставове и позивао на уништење Израела, државе за коју сматра да је расистичка и да промовише јеврејску супериорност и као таква она не би требала да постоји.¹⁰¹⁹ Децембра 2002. године, професор Масад дао је једну врло проблематичну изјаву о ционизму наводећи следеће: „Сви они у арапском свету који поричу јеврејски холокауст су по мом мишљењу ционисти.“¹⁰²⁰

Џона Еспозита, професора исламских студија на Универзитету Џорџтаун и бившег председника МЕСА, престижни *Wall Street Journal* је једном приликом описао као највећег ауторитета у САД, када се ради о тумачењу исламске вере. Професор Еспозито је аутор више од 20 књига о односу ислама према политици и људским правима, а био је и главни уредник познатог дела *Oxford Encyclopedia of the Modern Islamic World*. Поред тога Џон Еспозито је био и саветник америчког Стејт Департмента за исламска питања, као и бројних организација и универзитета широм света.¹⁰²¹ Битно је истаћи да је Еспозито на Универзитету Џорџтаун био директор Центра за муслиманско - хришћанско разумевање принца Алвалида Бин Талала (*Prince Alawleed Bin Talal Center for Muslim - Christian Understanding*)¹⁰²² који носи име свог донатора, што смо и навели у претходним редовима.

Пол Спери (Paul Sperry) на пример, сматра да нико више није допринео промоцији исламске вере у САД од Џона Еспозита и да су његови напори знатно допринели да ислам данас буде прихваћен као легитиман део америчког религијског пејзажа. Тако је на пример

---

¹⁰¹⁶ Наведено према: Horowitz David, *The Professors: The 101 Most Dangerous Academics in America...*стр. 262-263.

¹⁰¹⁷ Наведено према: Исто, стр. 285. О контроверзним ставовима Леонарда Џефриса такође видети: Benjamin Richard M., *The Bizzare Classroom of Dr. Leonard Jeffries, The Journal of Blacks in Higher Education*, No. 2, 1993, стр. 91-96.

¹⁰¹⁸ Наведено према: Horowitz David, *The Professors: The 101 Most Dangerous Academics in America...*стр. 306.

¹⁰¹⁹ Наведено према: Исто, стр. 320.

¹⁰²⁰ Наведено према: Исто, стр. 323.

¹⁰²¹ Horowitz David, *The Professors: The 101 Most Dangerous Academics in America...*стр. 209. Богату биографију професора Џона Еспозита видети и на: *John L. Esposito - ACMCU (georgetown.edu)*, приступљено 5.11.2022.

¹⁰²² Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 242.

професор Еспозито, како би негирао повезаност муслимана са тероризмом, навео „да се ислам поистовећује са тероризмом због тога што ни хришћани ни Јевреји не разумеју истинску поруку ове вере. Укратко, ислам је жртва незнања.“¹⁰²³ Такође, он је навео „када би свештеници и рабини могли да успоставе одрживи дијалог са муслиманским лидерима, схватили би да је ислам религија мира, љубави и разумевања.“¹⁰²⁴ Еспозито је истицао да хришћани и Јевреји имају више везе са исламом него што су тога свесни и да би муслимани требало да буду третирани као Американци у истој мери као и Јевреји. Чак би и америчко наслеђе, према Еспозиту, требало да се тумачи као јудео - хришћанско - исламско.¹⁰²⁵

Мартин Крејмер истиче да је Џон Еспозито наставио рад свог ментора, познатог исламског теоретичара и заговорника исламизације знања, Исмаила Фарукија. Он га је упознао са исламским активизмом и на основу свог ауторитета, омогућио му је да буде поштован у исламским центрима као што су Малезија и Пакистан. Иако није био исламске вероисповести, Еспозито је наставио Фарукијеву мисију која се заснивала на представљању ислама западној публици, тако да ова вера њима буде разумљивија и поштованија. Схвативши да ће Американци тешко разумети исламску веру у њеној суштини, он је решио да ислам и исламске покрете поистовети са њиховим вредностима и стави их у контекст политичке партиципације и демократизације.¹⁰²⁶ У складу с тим, Еспозито истиче „да су исламски покрети у ствари покрети демократских реформи.“¹⁰²⁷

У циљу што бољег представљања у јавности неких исламских активиста, Еспозито је уверавао да исламски модернисти заиста постоје, као и да је неистина да од свих исламских организација и њихових чланова прети опасност. Такав је рецимо Музамил Сидики (Muzammil Siddiqi), који је упркос покушајима Џона Еспозита да од њега направи мејнстрим личност остао веран вахабистичкој идеологији и није одустао од својих ставова, који се заснивају на томе да се цела Америка мора подредити Алаховим законима. Професор Еспозито је знатно допринео и да се радикални представници организације CAIR, који су боравили и у Белој кући, јавности прикажу у позитивном светлу. Међу њима је и већ поменути Нихад Авад који је јавно изражавао своју подршку терористима организације Хамас.¹⁰²⁸ Са друге стране, након терористичког напада од 11. септембра 2001. године, на једном од банкета организације CAIR, која је позната по сатанизовању сваког ко се усуди да критикује ислам, Еспозито их је охрабрио да наставе да то чине, речима: „Не дозволите сваком ко омаловажава и блати ислам да прође некажњено.“¹⁰²⁹

Аутор Дејвид Кук (David Cook) критикује виђење цихада које је професор Еспозито навео у књизи *The Islamic Threat: Myth or Reality?*¹⁰³⁰ на следећи начин: „Појам цихад има више значења, укључујући тежњу да се води добар живот, да друштво буде моралније и праведније и да се ислам шири кроз проповедање, учење или оружану борбу.“¹⁰³¹ Поменути Кук сматра да оваква дефиниција нема никакву тежину међу исламским ауторитетима и да је изведена из

---

¹⁰²³ Наведено према: Sperry Paul, *Infiltration: How Muslim Spies and Subversives have Penetrated Washington...*стр. 95.

¹⁰²⁴ Наведено према: Исто, стр. 95.

¹⁰²⁵ Наведено према: Исто, стр. 95.

¹⁰²⁶ Kramer Martin, *Ivory towers on sand: the failure of Middle Eastern studies in America*, The Washington Institute for Near East Policy, Washington, D.C., 2001, стр. 49-50.

¹⁰²⁷ Наведено према: Исто, стр. 50. Такође видети о томе: Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...*стр. 242.

¹⁰²⁸ Sperry Paul, *Infiltration: How Muslim Spies and Subversives have Penetrated Washington...*стр. 95-96.

¹⁰²⁹ Наведено према: Исто, стр. 96.

¹⁰³⁰ Видети: Esposito John, *The Islamic Threat: Myth or Reality?*, Oxford University Press; 3rd edition, New York, 1999.

¹⁰³¹ Cook David, *Understanding Jihad*, University of California Press, Los Angeles, 2005, стр. 41-42.

радова исламских модерних деветнаестог и двадесетог века. Посебно му смета Еспозитово навођење да је цихад *тежња да се води добар живот*.¹⁰³²

Џон Еспозито је 2008. године заједно са Далиом Могахед (Dalia Mogahed), издао књигу под називом *Who Speaks for Islam? What a Billion Muslims Really Think*¹⁰³³ у издању Галуп центра за исламске студије (*Gallup Center for Muslim Studies*), на чијем је челу управо ко - ауторка књиге Далиа Могахед. Како наводи Роберт Сатлоф (Robert Satloff), извршни директор Вашингтонског института за блискоисточну политику (*Washington Institute for Near East Policy*), у рецензији овог наслова који је публикован у магазину *The Weekly Standard*, аутори су у овој књизи манипулисали добијеним подацима, како би исламски свет показали у другачијем светлу и доказали да су муслимани више модернички и демократски оријентисани него што је то заиста случај.¹⁰³⁴

Коментаришући исту књигу, Хилел Фредкин (Hillel Fradkin), директор Центра за ислам, демократију и будућност муслиманског света са института Хадсон (*Center for Islam, Democracy and the Future of the Muslim World, Hudson Institute*) у Вашингтону истиче да су у књизи приказани лажирани резултати истраживања и да би због тога Џон Еспозито, као и сам издавач књиге требали да се стиде.¹⁰³⁵

Како Роберт Спенсер констатује: „Еспозито је каријеру изградио (што пре, што након примања милиона од Алвалида) на основу порицања или минимизирања претње од цихада, тврдећи да је проблем унутар ислама ограничен на мањину која не разуме учења сопствене вере и која је немоћна да предузме било шта што се тиче невидљивог цихада у САД. Управо овакву умирујућу слику већина Американаца жели да чује“¹⁰³⁶

На листи Дејвида Хоровица налази се и осуђени амерички професор, лидер Палестинског исламског цихада, Сами ал Ариан,¹⁰³⁷ којег смо већ помињали у претходним поглављима, а о њему ће бити речи и у наставку рада.

4. Инфилтрирање цихадистичких лобија у државну администрацију САД

Ово поглавље можда је најбоље започети реченицом из књиге Роберта Спенсера, која пластично описује какав је однос цихадистичких лобија према САД. Она гласи: „Ми одбијамо УН, одбијамо Америку, одбијамо све законе и ред. Немојте лобирати у Конгресу или протестовати јер ми не признајемо Конгрес. Једина веза коју треба имати са Америком јесте урушити је. На крају у Белој кући ће бити муслиман који ће диктирати шеријатске законе.“¹⁰³⁸ Ова, али и друге изјаве чија је суштина иста, дошле су од стране водећих исламских лидера у

---

¹⁰³² Исто, стр. 42. Такође видети о томе: Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 243.

¹⁰³³ Видети: Esposito John L., Mogahed Dalia, *Who Speaks for Islam? What a Billion Muslims Really Think*, Gallup Press, New York, 2007.

¹⁰³⁴ Наведено према: Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 243-244. Видети више о томе: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/just-us-really>, приступљено 10.11.2022.

¹⁰³⁵ Наведено према: Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 244. Видети више о томе: https://blogs.harvard.edu/mesh/2008/04/who_does_speak_for_islam/, приступљено 10.11.2022.

¹⁰³⁶ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 245.

¹⁰³⁷ Видети: Horowitz David, *The Professors: The 101 Most Dangerous Academics in America...* стр. 87-91.

¹⁰³⁸ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 9.

САД. Колико год ова њихова жеља деловала као фантазија, њу деле бројни америчких муслимани и то не само да председник буде њихов брат по вери, већ и да се Устав САД уреди тако да буде у складу са шеријатским верским правом. Када би се тако нешто десило, цело друштво би било исламизовано, што не значи да би сви Американци били конвертовани у ислам, али би ова вера била у потпуности доминантна и немуслимански би то морали да прихвате. На питање да ли би се овакав сценарио у САД заиста некада могао остварити, свако би, без превише размишљања, одговорио да то једноставно није могуће. Ипак, иако појединци и групе који теже том циљу можда нису толико бројни, они су врло добро финансирани и поседују незанемарљив утицај, а њихово најјаче оружје јесте чињеница да готово нико, или само мали број званичника и доносиоца одлука у америчкој влади има свест о томе да исламска агенда унутар система уопште постоји, као и да неко ради на њеном спровођењу. На тај облик борбе на Божијем путу, који не подразумева коришћење оружја, амерички званичници једноставно нису обратили довољно пажње.¹⁰³⁹ У политици САД муслимани су присутни још од избора 1992. године, када почињу да учествују у националним конвенцијама, како демократа, тако и републиканаца. Четири године касније, почели су да се кандидују за готово све политичке функције, осим за место потпредседника и председника државе, где до сада нису имали кандидата.¹⁰⁴⁰ У том смислу, како наводи Фарес: „Коначни циљ цихадистичке стратегије је да успе да утиче, ако не и да управља спољном политиком САД, а самим тим и западном политиком према Блиском истоку и арапско - муслиманском свету.“¹⁰⁴¹

4.1. Активности цихадистичких лобија у оквиру Представничког дома Конгреса САД

У Представничком дому америчког Конгреса присутно је троје муслимана и то су: Илхан Омар (Ilhan Omar), конгресни дистрикт Минесота, Рашида Тлаиб (Rashida Tlaib), конгресни дистрикт Мичиген и Андре Карсон (Andre Carson), конгресни дистрикт Индијана.¹⁰⁴² У наставку рада, анализираћемо поједине активности сваког од њих.

Илхан Омар је заједно са Рашидом Тлаиб, 6. новембра 2018. године постала прва муслиманка која је заузела место у Представничком дому америчког Конгреса.¹⁰⁴³ Конгресменка Омар рођена је у Сомалији у граду Могадису, а услед грађанског рата, са породицом је 1991. године била приморана на пребегне у Кенију, где је четири године провела у избегличком кампу. У САД имигрира 1995. године, а 1997. године се настањује у Минесоту. Завршила је политичке науке на Универзитету Северна Дакота (*University of Northern Dakota*).¹⁰⁴⁴

Од ступања на дужност у Представничком дому, Илхан Омар је почела да фаворизује Палестинце и даје низ изјава усмерених против Израела што је изазвало бурне реакције, да је чак и Представнички дом Конгреса донео Резолуцију¹⁰⁴⁵ којом осуђује изјаве мржње, како

¹⁰³⁹ Исто, стр. 10-12.

¹⁰⁴⁰ Beverley James A., *Islamic Faith in America...*стр. 69-70.

¹⁰⁴¹ Fares Valid, *Džihad u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike...*стр. 173.

¹⁰⁴² О религијском саставу Конгреса САД видети:

<https://www.pewresearch.org/religion/2021/01/04/faith-on-the-hill-2021/>, приступљено 10.9.2022.

¹⁰⁴³ Considine Craig, *Islam in America: Exploring the issues...*стр. xxxiv.

¹⁰⁴⁴ Видети више: <https://awpc.cattcenter.iastate.edu/directory/ilhan-omar/>, приступљено 10.9.2022.

¹⁰⁴⁵ Видети Резолуцију Представничког дома америчког Конгреса у којој се јасно осуђују антисемитске изјаве Илхан Омар: *Condemning the anti - Semitic comments of Representative Ilhan Omar from Minnesota*, 116th Congress, 1st Session, H. Res. 241, U.S. House of Representatives, Washington, D.C., March 14, 2019, доступно на: <https://www.congress.gov/116/bills/hres241/BILLS-116hres241ih.pdf>, приступљено 12.9.2022.

антисемитске, тако и антиисламске.¹⁰⁴⁶ Једну од бројних антисемитских изјава Илхан Омар је дала још 2012. године када је на Твитеру објавила: „Израел је хипнотисао свет, нека Алах пробуди људе и помогне им да виде зла дела Израела.“¹⁰⁴⁷

Након ступања на дужност, Омар је твитовала да су она и Рашида Глаиб потлачене у Конгресу од стране представника мањине Кевина Мекартија (Kevin McCarthy), зато што су критичари Израела, а као одговор на тврдњу да би израелски лоби АИРАС, могао да плаћа одређене политичаре како би заступали њихове интересе, она је објавила твит: „Све је у вези Бенџаминових, душо.“¹⁰⁴⁸ Да појаснимо, помињање *Бенџамина* у овом твиту односи се на новац, тачније на новчаницу од сто долара, на којој се налази лик Бенџамина Френклина.¹⁰⁴⁹

Нешто касније, Илхан Омар је критиковала присталице Израела и оптужила Јевреје за двоструку лојалност, па је навела следеће: „Желим говорити о политичком утицају у овој земљи по којем је у реду инсистирати на оданости страном земљи.“¹⁰⁵⁰ Њена изјава наишла је на осуду председавајуће Представничког дома Ненси Пелоси (Nancy Pelosi) и других представника већине у Конгресу, који су у заједничком саопштењу навели: „Ми јесмо и увек ћемо бити снажне присталице Израела у Конгресу јер разумемо да је наша подршка заснована на заједничким вредностима и стратешким интересима. Легитимна критика израелске политике је заштићена вредностима слободе говора и демократске дебате коју деле и САД и Израел. Али употреба антисемитских фраза од стране конгресменке Омар и предрасудне оптужбе упућене израелским присталицама су дубоко увредљиве. Осуђујемо ове примедбе и позивамо конгресменку Омар да се одмах извини због ових увредљивих коментара.“¹⁰⁵¹ Бивши градоначелник Чикага Рем Емануел (Rahm Emanuel) за лист *Atlantic*, критиковао је изјаву Илхан Омар истичући следеће: „Нико не доводи у питање право чланова Конгреса и других да критикују израелску политику, али Омар прелази границу коју не треба прећи у политичком дискурсу. Њене примедбе нису против Израела; оне су антисемитске.“¹⁰⁵²

Свега неколико дана након што је новембра 2016. године изабрана за члана Представничког дома Минесоте, Илхан Омар је сачинила писмо у којем је захтевала од судије у Минеаполису да буде благ у изрицању казне према деветорици младића рођених у Сомалији због покушаја да се придруже терористичкој организацији Исламска држава.¹⁰⁵³ Такође, Омар је била међу двоје чланова Представничког дома Минесоте, који су 2017. године гласали

---

¹⁰⁴⁶ Weisberg Herbert F., The Presidential Voting of American Jews, у књизи: Dashefsky Arnold, Sheskin Ira M. (editors), *American Jewish Year Book 2019: The Annual Record of the North American Jewish Communities Since 1899*, Springer, Cham, Switzerland, 2020, стр. 85.

¹⁰⁴⁷ Bard Mitchell, American Jews and the International Arena (August 2018 – July 2019): The US, Israel, and the Middle East, у књизи: Dashefsky Arnold, Sheskin Ira M. (editors), *American Jewish Year Book 2019: The Annual Record of the North American Jewish Communities Since 1899*, Springer, Cham, Switzerland, 2020, .стр. 98.

¹⁰⁴⁸ Исто, стр. 98.

¹⁰⁴⁹ Видети о томе: <https://www.cbsnews.com/minnesota/news/ilhan-omar-twitter-anti-semitism-aipac-its-all-about-the-benjamins/>, приступљено 12.9.2022.

¹⁰⁵⁰ Bard Mitchell, American Jews and the International Arena (August 2018 - July 2019): The US, Israel, and the Middle East, у књизи: Dashefsky Arnold, Sheskin Ira M. (editors), *American Jewish Year Book 2019: The Annual Record of the North American Jewish Communities Since 1899...*стр. 98.

¹⁰⁵¹ Исто, стр. 98-99.

¹⁰⁵² Исто, стр. 99.

¹⁰⁵³ Видети више о томе: *Ilhan-Omar-working-to-change-somali-terror-perception (alphanews.org)*, приступљено 20.9.2022.

против доношења закона по којем би осигуравајуће куће могле да ускрате исплату животног осигурања појединцима који су погинули приликом извршавања терористичког акта.¹⁰⁵⁴

Марта 2019. године, Илхан Омар је била главни говорник на конференцији у Лос Анђелесу у организацији CAIR, а на којој је учесник био и Хасан Шибли (Hassan Shibly), извршни директор огранка CAIR на Флориди, који је познат по својим антиизраелским ставовима као и тврдњи да Хамас и Хезболах нису терористичке организације.¹⁰⁵⁵ На истом догађају, Илхан Омар је дала врло контроверзну изјаву, када се осврнула на терористички напад од 11. септембра 2001. године и том приликом, мислећи на терористе, рекла да су тог дана *неки људи урадили нешто*, што се одразило на људска права свих муслимана, па је управо због тога и основана организација CAIR. Иначе, конгресменка Омар није ни слутила да је направила грешку, јер је CAIR основана 1994. године, дакле чак седам године пре терористичког напада Ал Каиде.¹⁰⁵⁶

Децембра 2021. године, приликом дебате у Представничком дому америчког Конгреса о Предлогу за успостављање канцеларије за надзор и борбу против исламофобије¹⁰⁵⁷, представник десетог конгресног дистрикта Пенсилваније Скот Пери (Scott Perry), оптужио је Илхан Омар (која је иначе била и творац поменутог предлога) да је антисемит, али и да је у контакту са исламским терористичким организацијама, а сам циљ дебате представио је као покушај да се ућуткају критике тероризма. Наравно, Представнички дом Конгреса је ову његову изјаву декларисао као непримерену, која није у складу са кућним редом.¹⁰⁵⁸

Маја 2019. године, конгресменка Омар говорила је на догађају у организацији CAIR у граду Белвју у Вашингтону, који је изазвао доста контроверзи. Полиција је улагала велике напоре да спречи сукоб две групе, са једне стране присталица Илхан Омар и са друге стране, десничарских група које себе називају Патриоте Вашингтона (*Patriots of Washington*) и Поносни дечаци (*Proud Boys*), међу којима су били и симпатизери Доналда Трампа.¹⁰⁵⁹

Маја 2021. године, Илхан Омар је поистоветила САД и Израел са терористичким организацијама, објављујући на твитеру следеће: „Морамо имати исти ниво одговорности и правде за све жртве злочина против човечности. Видели смо незамисливе злочине које су

---

¹⁰⁵⁴ <https://www.meforum.org/islamist-watch/56653/minnesota-dem-candidate-voted-against-bill-to>, приступљено 20.9.2022. Такође видети: *A bill for an act relating to life insurance; limitation on payments to beneficiaries of persons furthering terrorism*, State of Minnesota, House of Representatives, Ninetieth Session, H.F. No. 1397, Minesota, February 14, 2017, доступно на: [17-3277 \(state.mn.us\)](https://www.legis.mn.gov/laws/17-3277), приступљено 20.9.2022.

¹⁰⁵⁵ Видети о томе: *Ilhan Omar to speak at banquet for group known for terrorist group support - The Jerusalem Post (jpost.com)*, приступљено 20.9.2022.

¹⁰⁵⁶ Ову њену изјаву пренели су бројни амерички медији, видети на пример: *'Some people did something': Rep. Omar's remarks in context - The Washington Post*, приступљено 20.9.2022.

¹⁰⁵⁷ Видети: *A bill to establish in the Department of State the Office to Monitor and Combat Islamophobia, and for other purposes*, 117th Congress, 1st Session, H. Res. 5665, U.S. House of Representatives, Washington, D.C., December 13, 2021, доступно на: <https://www.congress.gov/117/bills/hr5665/BILLS-117hr5665rfs.pdf>, приступљено 20.9.2022.

¹⁰⁵⁸ Видети више о томе: *Scott Perry Alleges Ilhan Omar Affiliated With Terrorist Groups (businessinsider.com)*, приступљено 20.9.2022. Такође видети и видео линк изјаве конгресмена Скота Перија: *Acun on Twitter: "In a strange rant during a debate on combating Islamophobia, Scott Perry says Ilhan Omar is affiliated with "terrorist organizations" https://t.co/b79cYahx1n" / Twitter*, приступљено 20.9.2022.

¹⁰⁵⁹ Видети више о томе: *Controversy and security concerns follow Ilhan Omar to Bellevue | Crosscut*, приступљено 20.9.2022.

починили САД, Хамас, Израел, Авганистан и талибани.¹⁰⁶⁰ Унутар Демократске странке 12 од 25 конгресмена осудило је ову изјаву Илхан Омар, тврдећи да је сврставање САД и Израела у исти кош са Хамасом и талибанима, покушај давања легитимитета терористичким организацијама. У заједничком саопштењу, они су навели следеће: „Изједначавање Израела и САД са Хамасом и талибанима је исто толико увредљиво, колико је и погрешно. Игнорисање разлика између демократија вођених владавином права и презира достојних терористичких организација у најбољем случају дискредитује нечији потенцијални аргумент, а у најгорем одражава дубоко укоренење предрасуде.“¹⁰⁶¹

Током претходних година, Илхан Омар је сарађивала са арапским новинаром Ахмедом Тарватом (Ahmed Tharwat), којем је дала низ интервјуа. Ништа од тога не би било проблематично да Тарват није за Израел рекао да је *јеврејски ИСИС*, а терористичку организацију Хамас поредио са жртвама Холокауста.¹⁰⁶²

Фебруара 2023. године, у Представничком дому Конгреса САД, изгласана је резолуција по којој се Илхан Омар избацује из престижног Одбора за спољне послове, због својих антисемитских изјава.¹⁰⁶³

Поред Илхан Омар и Рашида Тлаиб је жесток критичар Израела у оквиру Конгреса и Демократске партије, а нису јој стране ни антисемитске изјаве.¹⁰⁶⁴ Рођена је у Мичигену као најстарија од четрнаесторо деце, од родитеља палестинских имиграната. По завршетку студија радила је за Арапски друштвени центар за економију и социјалне услуге (*Arab Community Center for Economic and Social Services*).¹⁰⁶⁵

Готово првог дана по ступању на дужност Рашида Тлаиб је приказала мапу Израела изнад које је писало Палестина. Такође, и она је истицала већ познати антисемитски клише, а то је да су Јевреји у САД вернији Израелу него својој земљи. Она је имала обичај да провоцира Јевреје својим виђењем Холокауста и изјавама да су њени преци Палестинци изгубили земљу, достојанство и животе због покушаја стварања сигурног уточишта за Јевреје. Приликом помињања Холокауста, Рашида Тлаиб је истицала да пружа подршку решењу (за израелско - палестински проблем) који је заснован на стварању једне државе, што наравно подразумева нестанак Израела.¹⁰⁶⁶

Марта 2010. године, Рашида Тлаиб је хвалила активности организације CAIR речима: „Ваша борба за оне који немају ресурсе да се бране је непроцењива. Напори ваше организације су од виталног значаја за све америчке муслимане, Американце, нашу заједницу и нашу

---

¹⁰⁶⁰ Vinokor - Meinrath Samantha A., *#antisemitism: Coming of Age during the Resurgence of Hate*, Praeger, ABC Clio, California, 2022, стр. 83.

¹⁰⁶¹ *12 Jewish Democrats call on Ilhan Omar to clarify remarks on US, Israel, Taliban | The Times of Israel*, приступљено 20.9.2022.

¹⁰⁶² Видети више о томе: <https://dailycaller.com/2019/02/05/ilhan-omar-israel-hamas/>, приступљено 20.9.2022.

¹⁰⁶³ Видети више о томе: <https://edition.cnn.com/2023/02/02/politics/house-vote-ilhan-omar-committees/index.html>, приступљено 20.9.2022.

¹⁰⁶⁴ Видети: Bard Mitchell, *American Jews and the International Arena (August 2018 - July 2019): The US, Israel, and the Middle East*, у књизи: Dashefsky Arnold, Sheskin Ira M. (editors), *American Jewish Year Book 2019: The Annual Record of the North American Jewish Communities Since 1899...* стр. 98.

¹⁰⁶⁵ Видети: <https://www.biography.com/political-figure/rashida-tlaib>, приступљено 22.9.2022.

¹⁰⁶⁶ Bard Mitchell, *American Jews and the International Arena (August 2018 - July 2019): The US, Israel, and the Middle East*, у књизи: Dashefsky Arnold, Sheskin Ira M. (editors), *American Jewish Year Book 2019: The Annual Record of the North American Jewish Communities Since 1899...* стр. 100.

државу.¹⁰⁶⁷ Рашида Тлаиб је више пута била гост на конференцијама CAIR¹⁰⁶⁸, а такође је и примала одређена финансијска средства од појединаца повезаних са бројним исламским организацијама, између осталог и CAIR.¹⁰⁶⁹ Када је освојила место у Конгресу управо је један од оснивача организације CAIR, Нихад Авад, преко Твитера упутио честитке Рашиди Тлаиб на историјској победи, јер је постала прва Палестинка у америчком Конгресу.¹⁰⁷⁰

На церемонији полагања заклетве Рашиде Тлаиб, један од гостију био је и извршни директор и суоснивач организације Ал Авда (*Al Awda*), Абас Хамидех (*Abbas Hamideh*), који је познат по антисемитским изјавама, изједначавању ционизма са нацизмом и терористичком организацијом Исламска држава, али и величању лидера Хезболаха Хасана Насралаха. Након церемоније полагања заклетве, он је на свом Твитеру профилу објавио своју слику са Рашидом Тлаиб са којом је држао велику слику нове конгресменке, а био је присутан и на приватној прослави поводом истог догађаја, заједно са њеном породицом и пријатељима.¹⁰⁷¹

Априла 2019. године, Рашида Тлаиб је учествовала на конференцији коју је организовала организација Амерички муслимани за Палестину (*American Muslims for Palestine*), да би након тог догађаја њихов огранак, чије је седиште у Њу Џерсију, објавио слику чланова са конгресменком Тлаиб испред њене канцеларије на Капитол Хилу, а међу њима се налазио и човек по имену Џо Катрон (*Joe Catron*). Ради се о антиизраелском активисти који је јавно изражавао подршку Хамасу и Хезболаху.¹⁰⁷²

Јула 2019. године, Рашида Тлаиб и Џон Луис (*John Lewis*), који је такође члан Демократске партије, били су ко - спонзори Резолуције Представничког дома Конгреса по којој се Израел упоређује са деловањем нацистичке Немачке. Поменуто Резолуцију представила је Илхан Омар и у њој се позивају сви чланови Представничког дома „да се супротставе настојањима чији је циљ да се употреба бојкота ограничи на унапређење грађанских и људских права у земљи и иностранству.“¹⁰⁷³

На Твитер налогу Рашиде Тлаиб могао се видети ретвит познатог антисемитског слогана који често користе и исламске терористичке организације и он гласи: „Од реке до мора,

---

¹⁰⁶⁷ What They Say About CAIR, *Council on American - Islamic Relations (CAIR)*, Washington D.C., October, 2014, стр. 17, доступно на: https://www.cair.com/wp-content/uploads/2017/08/What_They_Say_About_CAIR_October_2014.pdf, приступљено 22.9.2022.

¹⁰⁶⁸ Видети на пример најаве њеног присуства на конференцији CAIR у Вашингтону: <https://twitter.com/CAIRWashington/status/1329212386062917633>, приступљено 22.9.2022., или Чикагу: <https://www.cairchicago.org/blog/2019/1/meet-our-2019-banquet-speakers>, приступљено 22.9.2022.

¹⁰⁶⁹ Детаљније информације о финансијским средствима која је Рашида Тлаиб примала од појединаца повезаних са CAIR, али и другим исламским организацијама, са све именима донатора и износима који су уплаћивани видети: <https://www.meforum.org/islamist-watch/money-politics/recipient/684/>, приступљено 22.9.2022.

¹⁰⁷⁰ Видети твит Нихада Авада: <https://twitter.com/nihadawad/status/1027068031921479680?lang=en>, приступљено 22.9.2022.

¹⁰⁷¹ Видети о томе: <https://www.timesofisrael.com/rashida-tlaib-poses-with-hezbollah-backing-anti-israel-activist/>, приступљено 22.9.2022.

¹⁰⁷² Видети више о томе: <https://dailycaller.com/2019/04/17/tlaib-catron-hezbollah-pflp/>, приступљено 22.9.2022.

¹⁰⁷³ <https://www.haaretz.com/us-news/2019-07-18/ty-article/.premium/ilhan-omar-introduces-resolution-to-defend-americans-right-to-boycott/0000017f-dc81-d856-a37f-fdc1e8480000>, приступљено 22.9.2022.

Тakoђе видети: *Resolution affirming that all Americans have the right to participate in boycotts in pursuit of civil and human rights at home and abroad, as protected by the First Amendment to the Constitution*, 116th Congress, 1st Session, H. Res. 496, U.S. House of Representatives, Washington, D.C., July 16, 2019, доступно на: <https://www.congress.gov/116/bills/hres/496/BILLS-116hres496ih.pdf>, приступљено 22.9.2022.

Палестина ће бити слободна.“¹⁰⁷⁴ Маја 2022. године, Рашида Тлаиб је у Представничком дому Конгреса представила Резолуцију која позива на признање *Ал Накбе* и осуде стварања државе Израел.¹⁰⁷⁵

Није на одмет поменути да је Рашида Тлаиб, октобра 2006. године, била и гостујући колумниста листа *Final call*, гласила организације Нација ислама, у којем је анализирала проблеме имиграната који су у страху од депортације, због како је навела, ситних грешака, као на пример у папирологији.¹⁰⁷⁶

Андре Карсон постао је други муслиман у Конгресу САД, када је 13. марта 2008. године победио на специјалним изборима за поуну упражњеног места у седмом конгресном округу Индијане. Иначе, на том месту је претходно била његова бака, Џулија Карсон (Julia Carson) у периоду од 3. јануара 1997. године до 15. децембра 2007. године. Карсон је рођен 1974. године у Индијанполису. Дипломирао је кривично право на Универзитету Конкордија (*Concordia University*) у Висконсину, а мастер из пословног менаџмента завршио је на Индијана Веслајен Универзитету (*Indiana Wesleyan University*).¹⁰⁷⁷

Иако је рођен у баптистичкој породици, Карсон је на ислам прешао у својој шеснаестој или седамнаестој години, јер је у Курану видео одговоре на бројна теолошка питања која су у том периоду подстицала његову интелектуалну радозналост.¹⁰⁷⁸ Карсон је често довођен у везу са Нацијом ислама, што је он додуше негирао, међутим забележено је да је на сахрани његове баке, бивше конгресменке Џулије Карсон, говорио лидер Нације ислама Луис Фаракан, чију је подршку уживао и сам Карсон.¹⁰⁷⁹ Бројни медији у САД пренели су податак да је Андре Карсон заједно са конгресменима Кеитом Елисоном и Грегоријем Миксом (Gregory Meeks), 2013. године присуствовао на приватној вечери са тадашњим председником Ирана Хасаном Руханијем, на којој је био присутан и Луис Фаракан.¹⁰⁸⁰

Андре Карсон је често критикован и због својих веза са организацијом CAIR.¹⁰⁸¹ У периоду од 2002. до 2019. године, он је примио донације у вредности од 74.909,00 долара од појединаца повезаних са бројним исламским организацијама, лобијима Муслиманског братства, између осталог и са CAIR.¹⁰⁸²

---

¹⁰⁷⁴ Видети: <https://freebeacon.com/latest-news/rashida-tlaib-scrubs-anti-semitic-tweet/>, приступљено 22.9.2022.

¹⁰⁷⁵ <https://www.aljazeera.com/news/2022/5/16/us-congress-rashida-tlaib-introduces-nakba-resolution>, приступљено 22.9.2022. Такође видети: *Resolution Recognizing the Nakba and Palestinian refugees rights*, 117th Congress, 2nd Session, H. Res. 1123, U.S. House of Representatives, Washington, D.C., May 16, 2022, доступно на: <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-resolution/1123/text?r=15&s=1>, приступљено 22.9.2022.

¹⁰⁷⁶ Цео чланак Рашиде Тлаиб у публикацији *Final Call*, под насловом *Bills must stop deportations for minor offenses* видети: https://www.finalcall.com/artman/publish/Perspectives_1/Bills_must_stop_deportations_for_minor_offenses_2954.shtml, приступљено 22.9.2022.

¹⁰⁷⁷ Curtis IV Edward E., *Encyclopedia of Muslim - American History...* стр. 94.

¹⁰⁷⁸ https://www.huffingtonpost.co.uk/2014/11/20/muslim-congressman-andre-carson-_n_6189790.html, приступљено 30.9.2022.

¹⁰⁷⁹ Curtis IV Edward E., *Encyclopedia of Muslim - American History...* стр. 94.

¹⁰⁸⁰ Видети о томе: <https://dailycaller.com/2018/02/09/three-democrats-rouhani-louis-farrakhan/>, приступљено 30.9.2022, <https://www.tasnimnews.com/en/news/2018/02/10/1653224/office-rejects-reports-on-president-rouhani-s-private-dinner-with-us-congressmen>, приступљено 30.9.2022.

¹⁰⁸¹ Curtis IV Edward E., *Encyclopedia of Muslim - American History...* стр. 94.

¹⁰⁸² <https://www.discoverthenetworks.org/individuals/andre-carson>, приступљено 30.9.2022. Видети имена појединаца и износе које су уплаћивали на рачун конгресмена Карсона:

<https://www.meforum.org/islamist-watch/money-politics/recipient/113/>, приступљено 30.9.2022.

Маја 2012. године, Андре Карсон је био гост на годишњој конференцији у организацији MAS и ICNA, одржаној у Хартфорду у Конектикату. Том приликом је изјавио да америчке школе треба да буду уређене као медресе следећим речима: „Америка никада неће искористити образовне иновације и домишљатост без погледа на модел који имамо у нашим медресама, у нашим школама, где се иновације подстичу и где је темељ Куран. Тај модел који форсирамо у неким нашим школама задовољава вишеструке потребе ученика...Америка мора да схвати да су јој потребни муслимани.“¹⁰⁸³

Јуна 2012. године, на конференцији у организацији ICNA, на истом месту, дакле у Хартфорду, Карсон је изјавио да су муслимани под великим притиском после терористичког напада од 11. септембра 2001. године и да су многи од њих били суочени са предрасудама, дискриминацијом на радном месту, али је исто тако нагласио да су муслимани део Америке од њеног настанка и да никако не смеју да се повуку.¹⁰⁸⁴

Септембра 2021. године, Представнички дом америчког Конгреса убедљивом већином (420-9) изгласао је усвајање закона којим се Израелу обезбеђује додатна војна помоћ од милијарду долара за финансирање одбрамбеног ракетног система Гвоздена купола. Андре Карсон, баш као и Илхан Омар и Рашида Тлаиб, били су против овог закона.¹⁰⁸⁵

Битно је поменути да је први муслиман у америчком Конгресу био Кеит Елисон, који је на дужност ступио 2006. године. Рођен је 1963. године у Детроиту, где је и одрастао. Некада римокатолик, Елисон је на ислам прешао са својих 19 година, док је још био студент на Вејн Стејт Универзитету (*Wayne State University*) у Детроиту. Касније је завршио права на Универзитету Минесота (*University of Minnesota*), радио је у неколико адвокатских канцеларија, а 2002. године је изабран као члан Демократске партије у Представнички дом Минесоте.¹⁰⁸⁶ Члан Представничког дома Конгреса САД био је од 2007. до 2019. године.¹⁰⁸⁷

Бивши конгресмен Кеит Елисон такође је довођен у везу са Нацијом ислама и организацијом CAIR. Он је објавио више чланака који негирају већ опште прихваћену чињеницу да је Луис Фаракан био антисемит, а 1998. године током кампање за парламент Минесоте признао је да је некада био члан Нације ислама. Такође, Елисон је током своје кампање такође имао подршку од CAIR.¹⁰⁸⁸ Елисон је у више наврата био говорник на конференцијама ове организације и често је био заштитнички настројен према исламским организацијама, када су се налазиле на мети критика.¹⁰⁸⁹

4.2. Присуство цихадистичких лобија у Белој кући

Аутор Пол Спери наводи да су многи исламски лидери, који нису нимало маргинални играчи на америчкој политичкој сцени и чији је стварни циљ исламизација САД, имали прилику да бораве у Белој кући, па и да чак утичу на одлуке које се доносе унутар ње, а међу

---

¹⁰⁸³ <https://www.discoverthenetworks.org/individuals/andre-carson>, приступљено 30.9.2022. Такође видети о томе: <https://dailycaller.com/2012/07/05/rep-carson-americas-schools-should-use-madrassas-as-model/>, приступљено 30.9.2022.

¹⁰⁸⁴ <https://www.discoverthenetworks.org/individuals/andre-carson>, приступљено 30.9.2022.

¹⁰⁸⁵ Исто, приступљено 30.9.2022. Видети више о томе:

<https://www.nytimes.com/2021/09/23/us/politics/israel-iron-dome-congress.html>, приступљено 30.9.2022.

¹⁰⁸⁶ Curtis IV Edward E., *Encyclopedia of Muslim - American History*,... стр. 168.

¹⁰⁸⁷ Биографију Кеита Елисона видети на: *ELLISON, Keith | US House of Representatives: History, Art & Archives*, приступљено 5.10.2022.

¹⁰⁸⁸ Curtis IV Edward E., *Encyclopedia of Muslim - American History*...стр. 168.

¹⁰⁸⁹ Видети више о томе: *Rep. Keith Ellison, the Islamists' Man on Capitol Hill :: The Investigative Project on Terrorism*, приступљено 5.10.2022.

њима издваја осморицу, по њему најактивнијих.¹⁰⁹⁰ У наставку ћемо приказати активности неких од њих, на основу којих их можемо сврстати у категорију цихадистичких лобија.

Први међу њима је имам Сарац Вахац, један од најпрепознатљивијих лидера унутар америчке муслиманске заједнице, који је био на челу чак пет исламских организација. Врло је поштован у Вашингтону, а познат је и по томе што је 1991. године био први муслиман који је одржао молитву унутар Представничког дома америчког Конгреса. Такође је познат и по томе што је имао прилику да вечера са бившом државном секретарком САД Медлин Олбрајт (Madeleine Albright). Имам Вахац је на челу џамије у Бруклину, важи за умереног човека који доприноси бољитку заједнице, чак је и похваљен од стране полицијских служби за допринос у борби против криминала. Међутим, по његовим изјавама може се видети да је његов стварни циљ исламизација америчког друштва. Познате су његове изјаве у којима наводи да ће након пропадања америчке демократије остати једино ислам, као и да ће се САД, ако не прихвате ислам, распасти попут Совјетског Савеза. Такође, он је позивао америчке муслимане да изврше државни удар и преузму земљу.¹⁰⁹¹ Вахац је америчким муслиманима једном приликом послао следећу поруку: „Када бисмо били уједињени и јаки, изабрали бисмо сопственог емира и њему бисмо положили заклетву. Верујте ми на реч, ако се у Америци уједини шест до осам милиона муслимана, држава ће припасти нама.“¹⁰⁹² Вахац је 1995. године био сведок одбране на суђењу Омару Абделу Рахману (Omar Abdel Rahman) и уверавао је суд да је оптужени благог и мирољубивог карактера.¹⁰⁹³ Рахман је иначе био чест гост Сараца Вахаца у џамији у Бруклину, а касније је оптужен на казну доживотног затвора због учешћа у припреми терористичког напада у Њујорку.¹⁰⁹⁴

Музамил Сидики, такође поштовани имам попут Вахаца, био је у одборима бројних исламских организација и председник ISNA. После терористичког напада Ал Каиде од 11. септембра 2001. године, одржао је молитву за погинуле у Националној катедрали у Вашингтону, а истог месеца је боравио и у Белој кући, где је у Рузвелтовој соби, предао тадашњем председнику САД Џорџу Бушу - млађем примерак Курана уз поруку да исламска заједница осуђује овај терористички акт. Међутим, само годину дана пре тога, октобра 2000. године, имам Сидики је био у другој улози, када је преко пута Беле куће са многим исламским лидерима упутио поруку тадашњем америчком председнику Билу Клинтону да прекине да пружа помоћ Израелу. Тада је позвао све Американце да стану уз Палестинце, у супротном ће их сустићи Алахова казна. Када је био на челу организације FCNA, имам Сидики је саветовао свим верницима да буду део америчког политичког система, како би допринели трансформацији САД у исламску земљу, јер Алахови закони морају бити спроведени у свим земљама и њихова је обавеза да делују у том смеру. Имам Сидики је био и у фокусу FBI који га је једном приликом испитивао о припаднику Ал Каиде, којем је он помогао да пређе на ислам.¹⁰⁹⁵

Хамза Јусуф (Hamza Yusuf), харизматичан и вешт говорник, убрзо након терористичког акта од 11. септембра, конкретно 20. септембра 2001. године, био је позван у Белу кућу како би са Бушом обавио заједничку молитву. Присутни су били и лидери другх верских заједница, а Хамза Јусуф је био представник муслимана. Након завршене молитве, сви присутни су у глас узвикнули: „Бог благословио Америку.“¹⁰⁹⁶ Такође, након догађаја од 11 септембра 2001.

---

¹⁰⁹⁰ Видети о томе: Sperry Paul, *Infiltration: How Muslim Spies and Subversives have Penetrated Washington...* стр. 19-28.

¹⁰⁹¹ Исто, стр. 19-20.

¹⁰⁹² Наведено према: Трифковић Срђа, *Сенка цихада...* стр. 334.

¹⁰⁹³ Исто, стр. 334-335.

¹⁰⁹⁴ Sperry Paul, *Infiltration: How Muslim Spies and Subversives have Penetrated Washington...* стр. 20.

¹⁰⁹⁵ Исто, стр. 20-21.

¹⁰⁹⁶ Исто, стр. 22.

године, он је имао прилику и да саветује председника Буша о појединим исламским питањима¹⁰⁹⁷, а занимљиво је да је баш у моменту његовог боравка у Белој кући, на врата његовог дома у Калифорнији покуцао FBI како би поразговарали са њим о изјавама које је дао само два дана пре напада Ал Каиде. Наиме, он је 9. септембра 2001. године, на окупљању муслимана у граду Ирвин у Калифорнији, изјавио „да је Америка осуђена да се суочи са веома лошом судбином.“¹⁰⁹⁸ Такође је подсетио и да је Европа била суочена са два светска рата након освајања исламских земаља. Нешто раније, 1996. године, на конференцији у организацији ICNA, Хамза Јусуф је изјавио да је он држављанин САД по рођењу, а не по сопственој вољи и да је разлог зашто живи у САД уверење да је ту да шири поруку ислама. Такође је навео да је постао муслиман јер не верује у лажне Божове овог друштва, звали се они Исус или демократија или Повеља о правима, као ни било који други елемент који од овог друштва праве шараду и којем робују лоше информисани људи.¹⁰⁹⁹ Хамза Јусуф је и председник Зајтуна колеџа (*Zaytuna College*), где предаје неколико предмета.¹¹⁰⁰

У овом раду већ поменути Омар Ахмад, један од оснивача организације CAIR, који има статус једног од важнијих људи у исламској заједници САД, такође је врло поштован у Белој кући. Био је присутан испред Националне катедрале у Вашингтону, где је после терористичког напада од 11. септембра 2001. године, на позив председника САД, заједно са другим исламским лидерима осудио поменути акт. Међутим, Ахмад је такође познат и по реченици: „Ислам није у Америци да буде једнак са другим верама, већ да би постао доминантан. Куран, исламско свето писмо, требао би да буде највећи ауторитет у Америци, а ислам једина вера на планети.“¹¹⁰¹ То је изговорио 1998. године, на исламској конференцији у близини града Фримонта у Калифорнији.¹¹⁰²

Ибрахим Хупер (Ibrahim Hooper), такође је члан организације CAIR, где је обављао функцију директора за националне комуникације. Након терористичког напада Ал Каиде, CAIR негирао је сваку повезаност са терористима, а након тога Хупер је сачинио саопштење у којем се наводи да CAIR заступа мејнстрим ставове исламске заједнице Северне Америке. У наредним годинама, његово име се често могло видети на листи гостију Беле куће, баш као и осталих представника организације CAIR. Међутим, ако се осврнемо на неке раније његове изјаве видећемо да су оне далеко од тог тзв. мејнстрима, на који се његова матична организација позива. Само неколико недеља пре терористичког напада на Куле близнакиње из 1993. године, Хупер који је тада био само локални исламски активиста (CAIR још увек није основана), за медије у Минеаполису изјавио је да не би имао ништа против да САД постану исламска земља. Такође је истакао следеће: „Не бих желео да стварам утисак да не бих волео да влада Сједињених Држава буде исламска некада у будућности.“¹¹⁰³

У претходним редовима већ поменути професор Сами ал Ариан био је бар једном гост председника Била Клинтона у Белој кући, а такође је сарађивао и са Џорџом Бушем - млађим, којем је помогао у изборима 2000. године у прикупљању гласова муслиманских гласача на Флориди. Током кампање Ал Ариан и његова породица објављивали су слике са Бушем,

---

¹⁰⁹⁷ Како је Хамза Јусуф сам навео приликом једне конференције, он је председнику Бушу предао папир са препоруком да не почиње рат у исламским земљама, јер је то криминални акт, а поред тога ниједна од тих земаља није одговорна за терористички напад од 11. септембра. 2001. године. Видети о томе: (*I*) *Hamza Yusuf: I Told President Bush Not to Go to War - YouTube*, приступљено 5.10.2022.

¹⁰⁹⁸ Sperry Paul, *Infiltration: How Muslim Spies and Subversives have Penetrated Washington ...* стр. 22.

¹⁰⁹⁹ Исто, стр. 22-23.

¹¹⁰⁰ Видети биографију Хамзе Јусуфа: *Hamza Yusuf | Zaytuna College*, приступљено 5.10.2022.

¹¹⁰¹ Mawyer Martin, *Twilight in America: The Untold Story of Islamic Terrorist Training Camps Inside America...* стр. 139.

¹¹⁰² Sperry Paul, *Infiltration: How Muslim Spies and Subversives have Penetrated Washington...* стр. 23.

¹¹⁰³ Исто, стр. 24.

његовом женом Лауром, а колико су били блиски показује и податак да је председник Буш Ал Ариановом сину Абдулаху, иначе врло високом момку, доделио надимак *Велики дечко*. Сами ал Ариан је и током лета 2001. године поново боравио у Белој кући, где је седео у првим редовима током брифинга Буша о религијским иницијативама. Ал Ариан је био врло поштован међу америчким муслиманима, помогао је да се у Тампи изграде поједине џамије и исламске школе, међу првима је осудио терористички акт Ал Каиде од 11 септембра 2001. године... Међутим, исто тако је испред џамије у Кливленду пред верницима рекао: „Проклињемо Америку, проклињемо Израел, проклињемо њихове савезнике све до смрти.“¹¹⁰⁴ Такође је позивао на насилни цихад и САД називао већ добро познатом фразом *Велики Сатана*, у својим говорима је истицао да се води смртна борба између ислама и Запада, а од америчких власти је и оптужен због сарадње са терористичком организацијом Палестински исламски цихад,¹¹⁰⁵ што смо уосталом већ и навели у претходним поглављима.

Исламски активиста који је био можда и најповезанији са америчким властима, такође је већ помињан у нашем раду, а то је Абдурахман Аламуди. Он је у Белој кући боравио и на позив Клинтона, али и Буша - млађег, са којима је разговарао о исламским питањима. Поред тога он је у америчком Стејт Департменту обављао и функцију амбасадора добре воље, па је на основу тога често путовао по исламским земљама, где је у име америчке владе разговарао о статусу муслимана у САД. Током 1996. године, дакле у време администрације Била Клинтона, Аламуди је организовао прву Рамазанску вечеру за чланове владе. Поред председника, те године је разговарао и са тадашњим потпредседником Алом Гором. Аламуди је такође био укључен у кампању Џорџа Буша - млађег током 2000. године, а и током следеће године се састајао са званичницима Бушове администрације у Белој кући.¹¹⁰⁶ Подсећамо на информацију коју смо навели у претходним поглављима, а то је да је Абдурахман Аламуди 2004. године осуђен на 23 године затворске казне због повезаности са терористичким организацијама, учествовању у нелегалним финансијским трансакцијама али и малверзацијама везаним за захтев за натурализацију. Мишљења смо да су активности Абдурахмана Аламудија пластичан пример успешног продора једног појединца, као цихадистичког лобија, у администрацију САД.

Поред наведених, гост у Белој кући 2001. године био је и Салем ал Марајати (Salam Al Marayati), извршни директор организације Муслиманско веће за јавне послове (*Muslim Public Affairs Council*). Нешто пре пријема код америчког председника, он је за медије у Лос Анђелесу изјавио да главног кривца за догађај од 11. септембра 2001. године сматра Израел. Како примећује професор Срђа Трифковић, донекле се може разумети да је Џорџ Буш - млађи желео да прикаже да рат против тероризма, који је сам отпочео, није усмерен против ислама као вере, али његов избор исламских представника, преко којих је покушао да креира такву слику и које је као госте позивао у Белу кућу, заиста је неразумљив.¹¹⁰⁷ Чини се да је администрација Џорџа Буша - млађег посебно била погодна за деловање цихадистичких лобија, јер је пажљиво слушала њихове савете, који су се у принципу заснивали на јасној поруци: „Немојте учинити ништа што би увредило муслимане и немојте помињати ни једну везу између ислама и тероризма, чак и када терористи то сами за себе наводе.“¹¹⁰⁸

---

¹¹⁰⁴ Исто, стр. 24-25.

¹¹⁰⁵ Исто, стр. 25.

¹¹⁰⁶ Исто, стр. 25-26.

¹¹⁰⁷ Трифковић Срђа, *Сенка цихада...* стр. 341-342.

¹¹⁰⁸ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 64.

4.3. Инфилтрација цихадистичких лобија у америчке безбедносне структуре

Један од најважнијих циљева цихадистичких лобија, јесте урушавање америчке војске и безбедносног система, јер по мишљењу бројних цихадиста, управо војно - безбедносна сила коју САД несумњиво поседују, представља вероватно и највећу препреку за остваривање њихових циљева, како у земљи тако и шире. Управо због тога они теже продирању унутар тих структура, што би потенцијално могло изазвати потпуни крах америчке војске и безбедносних служби. Најмудрији начин за остваривање тог дугорочног циља, јесте убацавање сопствених кадрова у војна и безбедносна тела САД, који ће унутар њих ширити цихадистичку идеологију и временом регрутовати нове кадрове, све док их не буде довољно за потпуно преузимање контроле.¹¹⁰⁹ Како наводи професор Трифковић, цихадистички лобији „успели су да се под плаштом расно - верске диверзификације убаце у оружане снаге САД, што им је омогућило да своје субверзивне активности воде не само на територији Америке него и унутар њеног војног естаблишмента.“¹¹¹⁰

Као пример успешног деловања цихадистичких лобија унутар Министарства одбране САД навешћемо случај мајора Стивен Ковлина (Stephen Coughlin), који је одбио да ублажи своје ставове о исламу, тачније о елементима исламског учења који цихадистима дају легитимитет за употребу насиља, због чега му уговор са војском није продужен. Он је своје ставове изнео у дисертацији под називом *To Our Great Detriment: Ignoring What Extremists Say About Jihad*, која је јула 2007. године представљена на Националном колеџу за одбрану и обавештајни рад (*National Defence Intelligence College*).¹¹¹¹ У свом истраживању, Ковлин је дошао до документованих открића да исламска религија у суштини подржава ширење екстремизма на глобалном нивоу, како насилним, тако и ненасилним путем. У својој презентацији, која је махом била заснована на документима из суђења HLF, он је упозорио на деловање организација, лобија Муслиманског братства, чији је циљ да „униште западну цивилизацију изнутра.“¹¹¹²

Главни лобиста за одстрањивање Стивена Ковлина из америчке војске био је човек по имену Хешам Ислам (Hesham Islam), који је заједно са другим муслиманима Ковлина назвао *хришћанским зилотом са оловком*. Хешам Ислам је рођен у Каиру 1959. године, а одрастао је у Ираку у време режима Садама Хусеина. У САД се доселио 1980. године, а у периоду од 1985. до 2005. године био је део америчке ратне морнарице. Такође је био у саставу кабинета Гордона Ингланда (Gordon England), од периода док је он био на месту секретара Ратне морнарице САД, па све до функције у Министарству одбране САД. Сам Гордон Ингланд је јавно истицао да је Хашам Ислам његов човек од поверења, да га представља пред међународном заједницом, да му доста помаже у раду и да му даје добре савете, које готово увек прихвата.¹¹¹³ Међутим, стручњак за тероризам, Стивен Емерсон, Хешама Ислама представља као исламисту блиског са Муслиманским братством, који је њихове групе, које су на крају прошле као неоптужене за заверу, увео у Министарство одбране.¹¹¹⁴ Како наводи Клер Лопез (Claire Lopez), професорка Центра за контраобавештајне послове и безбедносне студије (*Centre for Counter - intelligence and Security Studies*) у Александрији, држава Вирџинија, лобији

¹¹⁰⁹ Fares Valid, *Džihad u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike...*стр. 171-172.

¹¹¹⁰ Трифковић Срђа, *Сенка џихада...*стр. 338.

¹¹¹¹ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...*стр. 65-66.

¹¹¹² <https://www.fdd.org/analysis/2008/01/25/questions-for-the-pentagon-who-is-hesham-islam/>, приступљено 10.10.2022.

¹¹¹³ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...*стр. 265-266.

¹¹¹⁴ Наведено према: Исто, стр. 266.

Муслиманског братства ISNA, CAIR и ИТТ, који су од стране Министарства правде САД наведени као неоптужени завереници, постигли су невероватан продор у Министарство одбране САД, па и у Белу кућу, у тој мери да је организацији ISNA, Стејт Департамент 2008. године обезбедио грантове за довођење младих професионалаца са Блиског истока у САД.¹¹¹⁵

Априла 2008. године, случај Стивена Ковлина је легитимизован од стране Стејт Департамента, Министарства за унутрашњу безбедност (*The Department of Homeland Security*) и Националног центра за борбу против тероризма (*National Counter Terrorism Center*), који су издали смернице на основу којих се службеницима забрањује да користе термин цихад у истом контексту са тероризмом и његовим извршиоцима. Управо је Министарство за унутрашњу безбедност, у том смислу издало документ под називом *Terminology to Define the Terrorists: Recommendations from American Muslims*¹¹¹⁶, у којем се наводи да је поменути иницијатива настала из бојазни да се умерени муслимани не увреде, зато што би их неко могао назвати цихадистима или терористима. Такође, у документу се наводи да коришћење термина *џихад* није пожељно, јер се на тај начин велича тероризам, којем се даје и религијски легитимитет и квари се односи са муслиманима широм света.¹¹¹⁷

Типичан пример терористичке активности унутар оружаних снага САД, спроведених од стране цихадистичких лобија, јесте случај наредника Хасана Акбара (*Hassan Akbar*), иначе човека који није рођен као муслиман већ је касније преузео ислам. Он је марта 2003. године у Кувајту бацио ручне гранате на три шатора у којем су спавали његови саборци, припадници јединице америчке војске, које је и он сам био део. Том приликом је убио једног капетана и тешко ранио још 15 војника.¹¹¹⁸ Акбар је био члан организације MSA, америчкој војсци придружио се после колеца, а нешто пре извршења терористичког акта на своје саборце, он је био под казном због непослушности, а својој мајци је рекао да мисли да га америчка војска дискриминише зато што је муслиман.¹¹¹⁹ Он је 2005. године осуђен на смртну казну, а овом приликом преносимо једну реченицу која је пронађена у његовом дневнику и она гласи: „Не волим војску. Имају превише контроле над животима људи. Претпостављам да сам само анти - владин... Муслиман себе треба да види само као муслимана. Он треба бити лојалан само исламу.”¹¹²⁰

Случај Алија Мохамеда (*Ali Mohamed*) можда је и најпознатији пример цихадистичког деловања унутар армије САД. Ради се о нареднику, обученом као Зелена беретка, који је касније био припадник Ал Каиде и имао је запажену улогу у нападу на америчке амбасаде у Кенији и Танзанији 1998. године. Превасходно, Али Мохамед је био мајор у египатској војсци, а након што је председник Садат потписао примирје са Израелом 1978. године, придружује се једној од локалних цихадистичких група. Након званичног напуштања египатских оружаних снага, 1984. године, он контактира СИА, како би им понудио одређене информације. Мохамед

---

¹¹¹⁵ Наведено према: Исто, стр. 268.

¹¹¹⁶ Видети: *Terminology to Define the Terrorists: Recommendations from American Muslims*, U.S. Department of Homeland Security, Office for Civil Rights and Civil Liberties, Washington D.C., January 2008, доступно на: https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/dhs_crcl_terminology_08-1-08_accessible.pdf, приступљено 10.10.2022.

¹¹¹⁷ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 66-67.

¹¹¹⁸ Трифковић Срђа, *Сенка џихада...* стр. 338.

¹¹¹⁹ International Business Publication (аутор и издавач), *Arab Lobby in the United States Handbook: organization, operation, performance...* стр. 144.

¹¹²⁰ <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2005-apr-29-na-akbar29-story.html>, приступљено 10.10.2022.

1985. године добија америчку визу, а већ 1986. године, у својој тридесетчетвртој години постаје члан америчких оружаних снага.¹¹²¹

Док је био стационаран у бази Форт Браг, Али Мохамед је подучавао војнике о Блиском истоку, а како су тврдили његови тадашњи надређени, често је имао врло сумњиве, екстремне коментаре, међутим нико на то није обраћао превише пажње. Такође, он је према неким наводима у време службовања у Форт Брагу украо одређена документа и проследио их терористичкој организацији Египатски исламски цихад (*Egyptian Islamic Jihad*). Такође, иако му је строго забрањено, он је наводно путовао у Авганистан, како би се борио против Совјета. Такође, Мохамед је осамдесетих година прошлог века едуковао исламисте у џамији Ал Фарук (*Al Farouq Mosque*) у Њу Џерсију и тренирао регруте у избегличком центру у Њујорку за рат у Авганистану. FBI је био упућен да Мохамед држи оружану обуку на стрелишту у Лонг Ајленду, али није вршио даљу истрагу. Након отпуштања из америчке војске, 1989. године, уз све почести и похвале за патриотизам, Мохамед се пријавио у FBI за посао преводиоца, који наводно није добио, али га је FBI користио као доушника. Касније, Али Мохамед је постао високо рангирани члан Ал Каиде, врло близак са Осамом бин Ладеном. Наводи се да је Мохамед током 1995. године био запослен као чувар у електрани Савивејл у Калифорнији, радећи у исто време и као доушник Ал Каиде. Сумња се да је исте године помогао Ал Завахирију да уђе на територију САД, тако што му је обезбедио лажни пасош, као и да је асистирао приликом убацивања и других чланова Ал Каиде у САД преко Канаде. Он је и наредних година уско сарађивао са Ал Каидом и Осамом бин Ладеном, којем је помогао да се 1996. године пресели из Судана у Авганистан. Такође је учествовао у планирању терористичких аката, а како се наводи у извештају за догађаје од 11. септембра 2001. године, неки од завереника напада на америчке амбасаде у Кенији и Танзанији 1998. године, тврдили су да је им главна веза био управо Али Мохамед. Две недеље након тих догађаја, FBI је извршио претрес Мохамедовог стана у Сакраменту, држава Калифорнија, где су пронашли доказе о његовом учешћу у терористичким активностима. Маја 1999. године, оптужен је за заверу у циљу ликвидације америчких грађана у иностранству, док се октобра 2000. године, изјаснио кривим по пет тачака. Том приликом је детаљно описао своје везе са Ал Каидом, укључујући и своју улогу у поменутом нападу на амбасаде из 1998. године.¹¹²²

Марта 2008. године, у Детроиту је освануо билборд на арапском језику, преко којег се амерички муслимани позивају да конкуришу за посао преводиоца за арапски језик, унутар америчких оружаних снага. Ипак, муслимани који прихватају овакве послове, обично се стиде због тога и то држе у тајности, јер како наводи један од регруттера у војсци САД, иначе Либанац, прва асоцијација америчких муслимана када виде униформисано лице, јесте да је то човек који је у Ираку убијао њихову браћу. Али и поред тога, америчка војска је само из Детроита, током 2006. године запослила 277 преводиоца са арапског језика, а током 2007. године још 250.¹¹²³

Добар пример продора цихадистичких лобија у армију САД посредством преводиоца јесте случај Мароканца Наурудина Малкија (Noureddine Malki), који се у САД доселио 1980. године и радио је као преводилац за америчку војску у Ираку посредством L-3 *Titan Group*, током 2003. и 2004. године. По напуштању Ирака, он је са собом понео мапе са бојног поља, на којима су биле приказане руте које су америчке трупе требале да заузму, листе терориста који су на мери САД, као и потенцијална места на којима би Садам Хусеин могао да крије оружје за масовно уништење. Малки је ухапшен убрзо после свог повратка из Ирака, а

¹¹²¹ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 261-262.

¹¹²² <https://www.counterextremism.com/extremists/ali-mohamed>, приступљено 10.10.2022.

¹¹²³ Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs...* стр. 256-257.

поменута строго поверљива документа пронађена су у његовом стану. Непознат је податак да ли је Малки проследио ове информације цихадистичким структурама у Ираку, али је забележено да су са његовог телефона позивани бројеви који се повезују са ирачким цихадистима, као и да је примио мито од 11.500 долара од ирачких побуњеника. Осуђен је на једанаест година затвора, што је релативно блага казна, с обзиром на тежину кривичног дела.¹¹²⁴

Проблеми са нелојалним преводиоцима забележени су и у оквиру FBI. Познат је случај агента Гамала Абдел Хафиза (Gamal Abdel Hafiz), који је два пута, позивајући се на веру, одбио да изврши свој посао. Први пут, својим надређенима није пренео информације о банци из Њу Џерсија за коју се верује да је финансирана од стране породице Осаме бин Ладена, а други пут о професору са Флориде Сами ал Ариану. Свој поступак образложио је тврдњом да „муслимани не прислушкују друге муслимане.“¹¹²⁵ Други пут је навео да се плаши за свој живот. Ипак, његови поступци нису спречили FBI да га поставе на функцију у амбасади САД у Саудијској Арабији, врло ризичном месту за безбедносно - информативни рад.¹¹²⁶

Познат је и случај Даниеле Грин (Daniela Greene), преводиоца FBI са дозволом за приступ најповерљивијим подацима, која је 2014. године отпутовала у Сирију где се удала за немачког цихадисту Дениса Касперта (Denis Cuspert), иначе извођача реп музике, познатог и по именима Десо Дог (Deso Dogg) и Абу Талха ал Алмани (Abu Talha al Almani). По повратку у САД, Даниела Грин је осуђена на две године затворске казне.¹¹²⁷

Поменимо и случај Кевина Таскесена (Kevin Taşkesen), Турчина којег је FBI ангажовао упркос томе што није прошао тест основног познавања енглеског језика приликом аплицирања за посао. То није спречило FBI да га пошаље у америчку базу Гвантанамо на Куби да преводи испитивања припадника Ал Каиде са турског говорног подручја, ухапшених након терористичког напада од 11. септембра 2001. године. Просто звучи невероватно да је један такав човек ангажован од стране FBI, али можда то и не треба да било кога зачуди, с обзиром на чињеницу да је и његова жена била запослена у FBI и то баш на административним пословима у чију надлежност спадају и тестови из познавања језика. Један од званичника FBI, у вези са овим случајем, навео је да су упознати са Таскесеновим лошијим знањем енглеског језика, али да опет, он разуме суштину и да је његов посао у ствари био мониторинг, а не директно превођење, тако да је ниво знања језика који он поседује сасвим довољан.¹¹²⁸

Већина агената FBI који раде на антитерористичким и контраобавештајним пословима чине белци који не говоре арапски језик, те су стога зависни од својих колега преводиоца, којима морају потпуно веровати. Неретко, они не преносе све податке агентима, правдајући се да оно што преводе и није толико битно.¹¹²⁹

---

¹¹²⁴ Исто, стр. 260-261.

¹¹²⁵ Sperry Paul, *Infiltration: How Muslim Spies and Subversives have Penetrated Washington...* стр. 169.

¹¹²⁶ Исто, стр. 169.

¹¹²⁷ Mickolus Edward, *Terrorism Worldwide, 2018*, McFarland & Company, Inc. Publishers, Jefferson, North Carolina, 2019, стр 124-125. О случају Даниеле Грин такође видети: <https://edition.cnn.com/2017/05/01/politics/investigates-fbi-syria-greene/index.html>, приступљено 15.10.2022.

¹¹²⁸ Sperry Paul, *Infiltration: How Muslim Spies and Subversives have Penetrated Washington...* стр. 171-172.

¹¹²⁹ Исто, стр. 173.

VIII РАДИКАЛИЗАЦИЈА АМЕРИЧКИХ МУСЛИМАНА И ОРУЖАНИ ЦИХАД НА ТЕРИТОРИЈИ САД

1. Процес радикализације муслимана на територији САД

1.1. Радикализација у америчким затворима

Затвори су кроз историју одувек били места погодна за развој радикалних идеологија, па самим тим и за регрутацију потенцијалних терориста. Опште је познато да је Сеид Кутб своје дело *Знакови на путу* написао у египатском затвору, као и да је јордански цихадиста Абу Мусаб ал Заркави (Abu Musab al Zarqawi), док је био притворен, без ометања регрутовао нове следбенике и држао под контролом дешавања у затвору. Један од његових пратиоца, говорећи о свом затворском стажу са Ал Заркавијем, наводи следеће: „У сваком затвору било је могуће да шаљемо писма и да добијемо књиге...власт нас затвара, а Бог нам даје све што нам је потребно...затвор нашу борбу чини јачом.“¹¹³⁰ Лидер Исламске државе Абу Бакр ал Багдади такође је боравио у затвору, а приликом напуштања затворског комплекса познатог као камп Бука, поручио је стражарима: „Видимо се у Њујорку.“¹¹³¹

Како се наводи у једном од извештаја ISPU из 2013. године, ислам је убедљиво најбрже растућа религија и у америчким затворима, а чак 80% затвореника који на одслужењу казне почну да трагају за вером, окрећу се исламу. Да се ислам у затворима шири брже него било која друга вера потврђује и 730 затворских капелана, а према проценама, између 30 и 40 хиљада затвореника годишње пређе на ислам.¹¹³²

Од терористичког акта од 11. септембра 2001. године, забележено је неколико случајева у којима су извршиоци терористичких напада били појединци радикализовани током одслужења затворске казне, што је повећало забринутост за ширење радикалних верских уверења и њихов ефекат на регрутацију терориста у америчким затворима. Пре него што су FBI и Федерални биро за затворе (*Federal Bureau of Prisons*, у даљем тексту FBOP) ставили акценат на овај проблем, ширење религијског материјала и учења унутар америчког затворског система није било пажљиво праћено, што је допринело да и сам процес радикализације муслимана буде доста нејасан.¹¹³³

Марта 2012. године, Пју истраживачки центар је спровео анкету међу капеланима у државним америчким затворима о религији, а између осталог једна од тема је била и заступљеност религијског екстремизма. Већина испитаних, чак 58% навело је да екстремизам није превише заступљен међу затвореницима, наспрам 12% оних који сматрају да је екстремизам врло заступљен и 29% који тврде да је донекле заступљен. Треба истаћи да ниво расуђивања капелана о заступљености религијског екстремизма у затворима зависи и од нивоа безбедности самог затворског објекта у којем раде, као и њихових личних искустава, перцепција и слично. Тако је рецимо 44% капелана који су на служби у затворима максималне

¹¹³⁰ Cilluffo Frank, Saathoff Gregory, *et al*, *Out of the Shadows: Getting Ahead of Prisoner Radicalization*, *Homeland Security Policy Institute, The George Washington University*, Washington D.C., 2006, стр. 1, доступно на: *Microsoft Word - final report.doc (virginia.edu)*, приступљено 23.10.2022.

¹¹³¹ Hahn Peter L., *Historical Dictionary of United States - Middle East Relations*, Second Edition, Rowman&Littlefield, Maryland, 2016, стр. 24-25.

¹¹³² SpearIt, *Facts and Fictions about Islam in Prison: Assessing Prisoner Radicalization in Post-9/11 America*, *Institute for Social Policy and Understanding - ISPU*, Washington D.C., Michigan, January 2013, стр. 9, доступно на: *ISPU_Report_Prison.pdf*, приступљено 23.10.2022.

¹¹³³ Cilluffo Frank, Saathoff Gregory, *et al*, *Out of the Shadows: Getting Ahead of Prisoner Radicalization...стр. 1.*

безбедности навело да је екстремизам врло или донекле заступљен, у објектима средње безбедности њихов проценат је 42%, док је међу капеланима у објектима минималне безбедности њих 32%.¹¹³⁴ На ниво расуђивања утицала је религијска припадност капелана, па је тако 43% протестаната навело да је религијски екстремизам међу затвореницима врло или донекле заступљен, док је 56% одговорило да није уопште. Међу капеланима католицима 32% је навело да религијски екстремизам у затворима постоји, док је 68% одговорило одрично, дакле да није уопште заступљен. За нас је најбитније мишљење муслимана капелана, а међу њима само 23% је потврдило постојање религијског екстремизма међу затвореницима, док је чак 75% негирало његово постојање.¹¹³⁵ Међутим, у наставку анкете, истраживачи Пју истраживачког центра су упитали капелане да оцене распрострањеност религијског екстремизма код затвореника 12 религијских група, а дата им је и опција да наведу да у затворским објектима у којима су запослени нема припадника одређене вере. Подаци који су добијени показују да је 57% анкетираних капелана навело да је религијски екстремизам најзаступљенији код затвореника исламске вероисповести и то пре свега симпатизера организација Нација ислама и Храма маурске науке у Америци.¹¹³⁶

У извештају генералног инспектора америчког Министарства правде који се односи на процедуре FBOP за избор верских службеника унутар затвора, наводи се да затвореници могу бити радикализовани на више начина и то, пре свега, путем антиамеричких проповеди, посредством утицаја других затвореника, али и путем екстремистичке литературе која им је доступна у затворима. Радикализација не значи да ће затвореници нужно постати чланови неке терористичке организације, али представља опасност да би након пуштања на слободу могли почети да посећују радикалне џамије или да стичу верско образовање ван граница земље, у срединама које су погодне за радикализацију, али и регрутацију потенцијалних извршиоца терористичких аката. Капелани муслимани, али и друго особље, често истичу да они нису опасност и да не учествују у радикализацији затвореника, већ су најчешћи кривци други затвореници. Један од капелана исламске вере наводи случај из свог затвора у којем је радио и наводи да су затвореници исламски екстремисти говорили другима да ако пређу на ислам морају радити на рушењу америчке владе, јер муслимани нису кукавице. Други капелан је навео да су терористи осуђени за бомбашки напад на Светски трговински центар 1993. године, у затвору убеђивали затворенике да је извршење терористичких дела саставни део ислама. Још један од капелана муслимана преноси да је лично видео како поједини затвореници из других земаља радикализују друге затворенике, тражећи од њих да и они раде исто, када буду пребачени у друге затворе.¹¹³⁷ Ипак, у поменутом извештају наводи се да је 10. марта 2003. године, сенатор Чарлс Шумер (Charles Schumer) послао писмо канцеларији генералног инспектора у којем захтева да се испита процес FBOP - а за избор капелана муслимана, јер постоје сумње да се превише ослањају на кандидате које предлаже организација ISNA, коју смо већ помињали у претходним поглављима, као и Дипломска школа исламских и социјалних наука (*Graduate School of Islamic and Social Sciences*, у даљем тексту GSISS). Сенатор Шумер је такође подсетио да постоје сумње да су ISNA и GSISS повезане са

---

¹¹³⁴ Boddie Stephanie C., Funk Cary (Primary Researchers), Religion in Prisons: A 50 - State Survey of Prison Chaplains, *Pew Research Center*, Washington D.C., USA, March 22, 2012, стр. 15-16, доступно на: <https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/7/2012/03/Religion-in-Prisons.pdf>, приступљено 25.10.2022.

¹¹³⁵ Исто, стр. 16.

¹¹³⁶ Исто, стр. 17.

¹¹³⁷ *A Review of the Federal Bureau of Prisons' Selection of Muslim Religious Services Providers*, United States Department of Justice, Office of the Inspector General (OIG), Washington. D.C., April 2004, стр. 7-8, доступно на: <https://oig.justice.gov/sites/default/files/legacy/special/0404/final.pdf>, приступљено 29.10.2022.

тероризмом и да шире вахабистичко виђење исламске вере. Његов захтев подржали су и сенатори Џон Кил (Jon Kyl) и Дајан Фајнштајн (Dianne Feinstein).¹¹³⁸

Патрик Данливи (Patrick Dunleavy), заменик генералног инспектора обавештајне јединице Њујорка при Државном одељењу казних установа (*State Department of Correctional Services*) сведочио је испред комитета Представничког дома Конгреса, где је навео да за радикализацију у затворима одоворност носе исти они који такве активности спроводе и изван затворских зидина. Он наводи да је давне 1968. године сунитска група Дар ул ислам (*Dar ul Islam*) уложила значајне напоре да се у сваком затвору формира џамија, преко које би се затвореницима проповедала идеологија коју они заступају. Два њихова прва конвертита били су Варит Дин Умар (Warith Deen Umar) и Џамил ал Амин (Jamil al Amin), за којег се сматрало да је и духовни вођа покрета, иако је на одслужењу затворске казне био због оружаног напада на два полицајца. Један од огранака организације Дар ул ислам некада је предводио имам Лукман Абдулах (Luqman Abdullah), који је 2009. године убијен у ватреном обрачуну са агентима FBI. Како Данливи наводи, седамдесетих и осамдесетих година прошлог века салафистичка идеологија је била доминантна у затворским џамијама и допринела је порасту броја затвореника који су прешли на ислам. Касније, осамдесетих и деведесетих година, дошло је до прилива затвореника са Блиског истока, који су били оптужени за насиље над неверницима. Они су били повезани са исламским терористичким организацијама попут Хезболаха, Хамаса, Исламског палестинског цихада и Ал Каиде. Након привођења, они су у затворским џамијама дочекани као хероји и били су заштићени од стране других затвореника, али и муслимана капелана. Неки од њих су, управо од капелана, добили и функције административних чиновника, што им је донело одређене повластице, попут неометаног коришћења телефона. Током 1999. године, поједине безбедносне агенције добиле су дојаве да се у затворима врши регрутација затвореника за терористичке активности. Конкретно, забележен је случај једног затвореника, јорданског исламисте, који је сам себе представио као симпатизера Ал Каиде. Он је навео да је његова терористичка ћелија била заинтересована за регрутацију америчких затвореника. План је био да се ступи у контакт са затвореницима који су прошли обуку на Блиском истоку, након њиховог пуштања на слободу, да би се касније вратили у САД и узели учешће у цихаду. Врло је битно истаћи да је овај јордански исламиста у затвору био на позицији службеника капелана.¹¹³⁹

Поменути Варит Дин Умар један је од првих муслимана на позицији капелана који је ангажован да предводи молитве и саветује затворенике у америчким затворима. Седиште му је било у Њујорку, а кроз каријеру је стекао је легитимитет једног од најутицајнијих затворских капелана на државном нивоу, који је у амерички затворски систем увео бројне имама. Током свог двадесетпетогодишњег стажа на челу њујоршког затворског система, он је ангажовао 65 имама, што је убедљиво највише у земљи. За ту сврху, он је на почетку своје каријере основао организацију Национално удружење муслиманских капелана (*National Association of Muslim Chaplains*). Заједно са својим запосленима, предводио је неке од најрадикалнијих затвореника у САД, а хиљаде њих је и лично превео на ислам. Међутим, уместо да ради на дерадикализацији затвореника, Варит Дин Умар је глорификовао насиље и окретао затворенике против САД. Након терористичког напада од 11. септембра 2001. године, Умар је дао врло контроверзну изјаву, а то је да би извршиоци терористичког акта требало да буду

---

¹¹³⁸ Исто, стр. 1

¹¹³⁹ *Compilation of hearings on islamist radicalization – volume 1*, Hearing before the Committee on Homeland Security, House of Representatives., 112th Congress, First session, Serial No. 112–9, Washington D.C, March 10, June 15, July 27, 2011, стр. 209-210, доступно на: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-112hhr72541/pdf/CHRG-112hhr72541.pdf>, приступљено 1.11.2022.

упамћени као Алахови мученици, а не као убице.¹¹⁴⁰ Током 2009. године, четири бивша затвореника су ухапшена због сумње да су планирали нападе на синагоге на територији Њујорка, као и обарање војних авиона ракетама *Stinger*. Док су служили затворске казне, они се нису међусобно познавали, већ су се након пуштања на слободу упознали у једној од локалних џамија, која је била повезана са затворским системом САД. Њу је основао управо Варит Дин Умар.¹¹⁴¹ Дакле, можемо констатовати на основу наведених података, да су затворски капелани исламске вероисповести, били укључени у радикализацију затвореника у САД, иако су то вешто негирали.

Што се тиче радикализације затвореника путем исламске литературе, навешћемо случај организације IANA, која је од 2002. године донирала најмање 530 пакета у затворе широм САД, у циљу ширења радикалне исламске идеологије. У сваком пакету се налазило седам различитих књига, 12 аудио касета, један примерак Курана и видео трака са молитвама и исламским ритуалима.¹¹⁴²

За крај овог дела рада, навешћемо само неколико случајева повезаности затвореника са терористичким активностима:

- Џеф Форт (Jeff Fort), бивши вођа банде из Чикага, на ислам је прешао 1965. године у затвору. Тамо је основао своју ћелију под називом Ал Рукн (*Al Rukn*), која је у жижу јавности доспела 1985. године због преговора са либијском владом за извршење терористичког напада на америчке полицијске станице, војне објекте и путничке авионе, за шта је требало да им буде плаћено 2.5 милиона долара;
- Шеик Омар Абдел Рахман, емир организације Ал Џамаа ал Исламија (*al Jamaat al Islamiya*), који је оптужен на казну доживотног затвора због учешћа у припреми терористичког напада у Њујорку, из затвора је слао поруке муслиманима да где год се налазе, урушавају своје нације, њихове економије, интересе, нападају им амбасаде, бродове...Он је своју терористичку организацију покушао да води и док је био у затвору, а 2005. године, још три лица су оптужена због саучесништва;
- Ричард Рид (Richard Reid), за којег се верује да је на ислам прешао док је боравио у затвору у Великој Британији, где је и радикализован, ухапшен је децембра 2001. године када је покушао да активира бомбу током лета у америчком комерцијалном авиону;
- Организација Џамијат ул Ислам ис Сахих (*Jami'iyat Ul Islam Is Saheeh*), планирала је нападе на бројне државне и јеврејске објекте у Калифорнији, а план су сковали у државном затвору Њу Фолсом (*New Folsom State Prison*). Лидер ове терористичке групе Кевин Ламар Џејмс (Kevin Lamar James) позивао је на џихад против америчке владе и симпатизера Израела.¹¹⁴³

---

¹¹⁴⁰ Sperry Paul, *Infiltration: How Muslim Spies and Subversives have Penetrated Washington...* стр. 196.

¹¹⁴¹ *Compilation of hearings on islamist radicalization – volume 1*, Hearing before the Committee on Homeland Security, House of Representatives...стр. 210.

¹¹⁴² International Business Publication (аутор и издавач), *Arab Lobby in the United States Handbook: organization, operation, performance...*стр. 109.

¹¹⁴³ Cilluffo Frank, Saathoff Gregory, *et al*, *Out of the Shadows: Getting Ahead of Prisoner Radicalization...*стр. 2

1.2. Радикализација муслимана у америчким џамијама

У САД постоји више од 2 хиљаде џамија,¹¹⁴⁴ а само од 2000. до 2011. године њихов број у САД порастао са 1209 на 2106.¹¹⁴⁵ Према истраживању организације ISPU, у 2021. години у САД се налазило 2769 џамија што је за 31% више него 2010. Највише их је на територији државе Њујорк (343), затим Калифорније (304), Тексаса (224), Флориде (157), Њу Џерсија (141), Илиноиса (128), Мичигена (127), Пенсилваније (112), Џорџије (99), Охаја (94). Подсећања ради, није на одмет навести податак да је 1994. године, на територији САД било свега 962 џамије.¹¹⁴⁶ Најстарија џамија у САД, тзв. Мајка џамија која је и данас у функцији налази се у држави Ајова, у граду Чедар Рапидс. Саграђена је 15. фебруара 1934. године.¹¹⁴⁷

Поједине џамије у САД коришћене су као терористички регрутни центри. Слепи шеик Абдул Рахман, на пример, користио је вахабистичке џамије у Џерси Ситију и Бруклину за стварање антиамеричке базе, док су и извршиоци терористичког акта од 11. септембра 2001. године посећивали најмање седам џамија у пет америчких држава. Такође, преко појединих џамија у САД, вршила се и набавка оружја. Имам једне мале џамије у Албанију, граду у држави Њујорк, која носи назив Џамија ас Салам (*Mosque as salam*), или *Џамија мира* у преводу на српски језик, приведен је због покушаја да набави ручни ракетни бацач за потребе извршења терористичког акта. Аутор Пол Спери, наводи листу од десет најрадикалнијих џамија у САД, које су биле предмет федералне истраге.¹¹⁴⁸

1.2.1 Муслиманско друштво региона Ал Дулс (АДАМС Центар)

Вахабистичка џамија позната као *Муслиманско друштво региона Ал Дулс (The All Dulles Area Muslim Society)* или само АДАМС Центар (*The ADAMS Center*) налази се у држави Вирџинија, мало изван престонице ове савезне америчке државе, града Стерлинг. У близини ове џамије налазиле су се и просторије организације SAFA, а на челу ове џамије био је и већ поменути Ахмад Тотонци, док је један од њених виђенијих чланова био и припадник организације CAIR, Ибрахим Хупер. У овој џамији могле су се чути разне радикалне изјаве, један пакистански имигрант је, на пример, позивајући се на Куран рекао да муслимани морају мрзети Јевреје и хришћане, али Јевреје чак и више, затим да зекат треба давати само удовицама и сирочадима погинулих мученика који су били против Израела, да припадници џамије требају деловати тихо, како би променили америчку политику према Израелу и повукли трупе из Авганистана и Ирака. Међутим, ако би САД нападе Иран и Сирију, онда фигуративно речено, рукавице морају бити скинуте. Такође, Американцима су упућене претње да, ако џамије буду затворане, биће на мети бомбаша самоубица који и у САД постоје баш као и у Израелу. Један од припадника ове џамије је чак изјавио и да поштује лидера Ал Каиде, Осаму бин Ладена, јер је имао храбрости да се супротстави неправди и угњетавању.¹¹⁴⁹

¹¹⁴⁴ Curtis IV Edward E., *Encyclopedia of Muslim - American History*,.. стр. 386.

¹¹⁴⁵ <https://www.pewforum.org/2012/09/27/controversies-over-mosques-and-islamic-centers-across-the-u-s-2/>, приступљено 1.11.2022.

¹¹⁴⁶ Bagby Ihsan, *The American Mosque 2020: Growing and Evolving, Report 1 of the US Mosque Survey 2020: Basic Characteristics of the American Mosque, The Institute for Social Policy and Understanding (ISPU)*, Washington, DC, June 2021, стр. 7-8, доступно на: https://www.ispu.org/wp-content/uploads/2021/07/ISPU_American-Mosque-Report-1.pdf?x46312%2F, приступљено 1.11.2022.

¹¹⁴⁷ Smith Jane I., *Muslims, Christians, and the Challenge of Interfaith Dialogue*...стр. 49. Такође видети и: <https://www.nps.gov/articles/mothermosque.htm>, приступљено 1.11.2022.

¹¹⁴⁸ Sperry Paul, *Infiltration: How Muslim Spies and Subversives have Penetrated Washington*...стр. 103.

¹¹⁴⁹ Исто, стр. 103-104.

1.2.2. Џамија Бриџтаун

Џамија Бриџтаун (*Bridgetown Mosque*) налази се у регији Чикага и финансира се директно из Саудијске Арабије. Била је под присмотром FBI из више разлога. Верује се да је средства примала од организација VIF и HLF, чија смо деловања детаљно обрадили у претходним поглављима, као и од Глобалне фондације за помоћ (*Global Relief Foundation*). Све три организације повезане су са терористичким организацијама. Такође, истражитељи верују да је џамија Бриџтаун под утицајем и Муслиманског братства. Један од виђенијих чланова ове џамије био је и Мохамед Салах који је ухапшен због сарадње са Хамасом. Врло поштован гост ове џамије био је и духовни ментор Осаме бин Ладена, Абдулах Азам. Верује се и да су поједини Азамови рођаци запослени у овој џамији.¹¹⁵⁰

1.2.3. Исламско друштво округа Оринџ

На челу Исламског друштва округа Оринџ (*Islamic Society of Orange Country*), која је такође под саудијском контролом, налази се Музамил Сидики, бивши директор организације ISNA, који је већ био под присмотром FBI. Један од бивших припадника ове џамије, који је у међувремену напустио ислам, једном приликом је навео да је на овом месту био ангажован имам који је у својим проповедима величао Хитлера и холокауст, наводећи да је Алах благословио лидера нациста и да је штета што он није убио још више Јевреја.¹¹⁵¹ У овој џамији радикализован је и Адам Гадан (*Adam Gadahn*), који је 2006. године оптужен због пружање материјалне подршке Ал Каиди.¹¹⁵²

1.2.4. Исламски центар Сан Дијега

У вахабистичкој џамији Исламски центар Сан Дијега (*The Islamic Center of San Diego*) боравили су, ни мање ни више, него двојица извршиоца терористичког напада од 11. септембра 2001. године, а то су Калид ал Мидар (*Khalid al Mihdhar*) и Наваф ал Хазми (*Nawaf al Hazmi*). Управо је Ал Хазми користио и банковни рачун ове џамије како би примио средства у износу од пет хиљада долара од једног припадника Ал Каиде из Дубаија. Један од имама ове џамије био је у блиским везама са Закаријем Мусауијем (*Zacarias Moussaoui*), који је такође учествовао у нападу Ал Каиде на Њујорк и Вашингтон. Такође, у овој џамији је виђен и припадник саудијске обавештајне службе који је представљао извидницу терористима који су извршили поменути терористички напад.¹¹⁵³

1.2.5. Исламски центар Дар ал Акрам

Џамија, тј. исламски центар Дар ал Акрам (*Dar al Aqram Islamic Center*) основан је касних деведесетих година прошлог века у Северној Вирџинији, када је све већи број муслимана почео да насељава ову област. Оснивач џамије био је шеик Џафар Идрис (*Jafar Idris*), а име је добила по једној од првих школа коју је основао пророк Мухамед. Главни имам џамије и њено најпрепознатљивије лице био је Али ал Тимими (*Ali al Timimi*), којем је шеик Џафар био ментор. Имам Ал Тимими је салафистичке проповеди држао на енглеском језику, најчешће пред стотинак верника.¹¹⁵⁴

---

¹¹⁵⁰ Исто, стр. 104-105.

¹¹⁵¹ Исто, стр. 105-106.

¹¹⁵² Видети о томе: <https://www.latimes.com/local/lanow/la-me-ln-adam-gadahn-the-california-suburban-terrorist-killed-by-us-20150423-story.html>, приступљено 5.11.2022.

¹¹⁵³ Sperry Paul, *Infiltration: How Muslim Spies and Subversives have Penetrated Washington...* стр. 106.

¹¹⁵⁴ Видети више о томе: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2006/06/the-education-of-ali-al-timimi/304884/>, приступљено 10.11.2022.

Међу верницима који су слушали предавања Алија ал Тамимија налазили су се и припадници Вирцинијске цихадистичке групе. Они су од Ал Тимимија учили о оправданости вођења оружаног цихада у Чеченији, Авганистану и Кашмиру, као и напада на америчке оружане снаге, које су у потпуности легитимна мета цихадиста, јер су управо САД највећи непријатељи муслимана. Али ал Тимими је био један од оних који су славили догађај од 11. септембра 2001. године, као и експлозију америчког спејс шатла *Колумбија* из 2003. године, када је животе изгубило шест америчких и један израелски астронаут. Он је тај догађај представио као добар омен и навео „да би срце сваког верника требало да буде испуњено радошћу, због катастрофе свог највећег непријатеља.“¹¹⁵⁵ Али ал Тимими је 2005. године осуђен на казну доживотног затвора, због подстицања на религијско насиље, након терористичког напада од 11. септембра 2001. године, али је 2020. године пуштен да се брани са слободе.¹¹⁵⁶

1.2.6. Центар за молитву Аја Дава

Центар за молитву Аја Дава (*Ayah Dawah Prayer Center*) је мала џамија у Мериленду, чији је оснивач сомалијски имам Саид Рагае (Said Rageah). Ову џамију су пред извршење терористичког акта од 11. септембра 2001. године посећивала двојица припадника Ал Каиде. Тог јутра, пред извршење напада на Њујорк и Вашингтон, они су испред врата ове џамије оставили торбу на којој је стајала порука са натписом *За браћу*.¹¹⁵⁷

1.2.7. Масцид ал Нур

Масцид ал Нур (*Masjid al Noor*) је још једна саудијско - вахабистичка џамија, која је, како Спери наводи, била изложена утицају Ал Каиде. Централна фигура овог верског објекта био је Али Мухамед (Ali Mohamed), високо рангирани припадник Ал Каиде, који је имао важну улогу у нападу на америчке базе у Африци 1998. године. Његов задатак је био, да посредством ове џамије, чије је седиште у Санта Клари, прикупља новац за Ал Каиду. Џамија Масцид ал Нур позната је и под именом Удружење муслиманских заједница (*Muslim Community Association*).¹¹⁵⁸

1.2.8. Џамија Ал Фарук

Џамија Ал Фарук са седиштем у Бруклину повезана је са терористичким нападом на Светски трговински центар из 1993. године. Пре него што је ухапшен, имам ове џамије и њена најистакнутија личност био је слепи шеик Абдул Рахман. Он је у својим проповедима истицао да су САД главни тлачитељ муслимана и да је обавеза свих верника да се боре против овог *великог Алаховог непријатеља*. Још неколико лица која су посећивала ову џамију било је повезано са Ал Каидом. Међу њима су Ал Саид Носер (El Sayyid Nosair), организатор убиства на Израелца Раби Меир Каханеа (Rabbi Meir Kahane). Познато је да је у овој џамији регрутован и Џамал Ахмед ал Фадл (Jamal Ahmed al Fadl), који је такође био припадник Ал Каиде. Имам ове џамије био је и Фаваз Абу Дамра (Fawaz Abu Damra), припадник Палестинског исламског цихада, који је подстицао нападе на Јевреје. Он је касније дошао на чело џамије познате као

---

¹¹⁵⁵ Sperry Paul, *Infiltration: How Muslim Spies and Subversives have Penetrated Washington...* стр. 107.

¹¹⁵⁶ Видети више о томе: https://www.washingtonpost.com/local/legal-issues/muslim-cleric-given-life-sentence-for-promoting-religious-combat-released-pending-appeal/2020/09/01/dc151dbc-ec88-11ea-99a1-71343d03bc29_story.html, приступљено 10.11.2022.

¹¹⁵⁷ Sperry Paul, *Infiltration: How Muslim Spies and Subversives have Penetrated Washington...* стр. 107.

¹¹⁵⁸ Исто, стр. 108.

Исламски центар већег Кливленда (*Islamic Center of Greater Cleveland*), где му је гост био и Сами ал Ариан.¹¹⁵⁹

1.2.9. Масџид ал Хиџра

Вахабистичку џамију Масџид ал Хиџра (*Masjid al Hijrah*), која се налази у граду Форт Лодердејл, у држави Флорида, основао је Гулшаир ал Шукриџума (*Gulshair al Shukrijumah*), отац Аднана ал Шукриџума (*Adnan al Shukrijumah*), оперативца Ал Каиде, који је познат и као *следећи Мохамед Ата* (*Mohammed Atta*). У својим проповедима Гулшаир ал Шукриџума је лично саветовао припадника Ал Каиде Хозеа Падиљу, који је планирао да изврши терористички напад тзв. прљавом бомбом, као и његову жену. Гулшаир ал Шукриџума је био повезан и са терористима који су планирали напад на Њујорк, док је био имам једне бруклинске џамије познате и као Масџид ал Таква (*Masjid al Taqwa*). Пажњу FBI је први пут привукао када је сведочио у име Клемента Хамптона Ела (*Clement Hampton El*) и још двојице терориста који су посећивали поменућу џамију. Његов син Аднан, познат је и под надимком *Џафар пилот*, такође је био на мети FBI, а истрагом је установљено да је џамија његовог оца, током 2003. године, добијала више десетина хиљада долара од амбасаде Саудијске Арабије.¹¹⁶⁰

1.2.10. Џамија Дар ал Хиџра

За џамију Дар ал Хиџра (*Dar al Hijra*), Спери тврди да је убедљиво највећа вахабистичка џамија у САД. Директно је спонзорисана од Саудијске Арабије и представља центар терористичких активности, платформу за радикализацију и финансирање Хамаса, у којој се окупљају најрадикалнији исламисти¹¹⁶¹, међу којима су били и неки од извршиоца напада од 11. септембра 2001. године. Највише лица повезаних са тероризмом, који су били предмет федералне истраге, потиче управо из џамије Дар ал Хиџра. Организација NAIT, 1983. године, уступила је део свог земљишта за изградњу ове џамије, у коју је уложено шест милиона долара. Званично је почела са радом 1991. године.¹¹⁶² Како се наводи на сајту ове џамије (исламског центра), која се налази у Вирџинији, њене услуге користи врло бројна исламска заједница овог округа, који броји око 40 хиљада верника.¹¹⁶³

1.3. Радикализација муслимана у САД путем интернета

У рукама исламиста, интернет може представљати врло убојито оружје и одлично средство за радикализацију нових чланова. Савремене цихадистичке организације посвећују доста пажње пропагандним интернет активностима, а међу њима предњачи Исламска држава. За разлику од других сродних организација, које нису користиле савремене технологије за остварење својих циљева, Исламска држава је имала свој медијски тим сачињен од стручњака, школованих чак и по западноевропским државама.¹¹⁶⁴

У принципу, коришћење интернета од стране терориста, не представља ништа изненађујуће нити је то неки новитет. Као и други корисници, они интернет алате виде као

¹¹⁵⁹ Исто, стр. 108-109.

¹¹⁶⁰ Исто, стр. 109.

¹¹⁶¹ Како тврди аутор Пол Спери, неки од виђенијих исламиста који, не само да су посећивали џамију *Dar al Hijra*, већ су били и њени лидери су: Џамал ал Барзињи, Самир Салах, шеик Мухамед ал Ханути, Џохари Абдул Малик (*Johari Abdul Malik*), Абдулах бин Ладен, Муса Абу Мазрук, Абделхалим Ашкар (*Abdelhaleem Asqar*), Ахмед Абу Али (*Ahmed Abu Ali*), Наваф ал Хазими (*Nawaf al Hazimi*), Хани Ханџур (*Hani Hanjour*) и Рамзи бин ал Шибх (*Ramzi Bin al Shibh*). Видети више о томе: Исто, стр. 112-118.

¹¹⁶² Исто, стр. 109-110.

¹¹⁶³ О историјату џамије *Dar al Hijra* видети: <https://hijrah.org/history/>, приступљено 15.11.2022.

¹¹⁶⁴ Вукелић Милан, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе...* стр. 115.

средство преко којег ће делити идеје, прикупљати информације, повезивати се и комуницирати са истомишљеницима. Једина разлика, која терористе одваја од других корисника интернета, јесте сврха његовог коришћења.¹¹⁶⁵ До почетка 2000. године, борба против интернет радикализације у САД углавном се заснивала на сузбијању текстуалног садржаја. Међутим, до прекретнице је дошло када су терористи почели да користе мултимедијалне алате, пре свега видео снимке. До средине 2000. године, терористи су успешно почели да користе интернет новитет познат као *Веб 2.0*. Дакле, то значи да корисници друштвених мрежа и сајтова екстремистичку пропаганду могу наћи и на мејнстрим сајтовима попут Јутјуба, Твитера, Фејсбука и других, што омогућава терористима да допру до шире публике. Такође, то је довело и до повећања количине литературе и видео снимака на енглеском језику који величају Ал Каиду.¹¹⁶⁶

Типичан пример успешног коришћења интернета у сврхе тероризма, представља пример Исламске државе, организације која, упркос напорима владиних и невладиних субјеката да сузбију њено присуство на интернет мрежи, успева да посредством бројних комуникационих алата остане присутна и одржава контакт са својим присталицама широм света. Од свих региона у којима делује, Исламска држава се на комуникациону технологију највише ослања управо у САД. Од 2015. године, примећено је више од 800 хиљада твитова, са више од 1500 налога на енглеском језику, који су под контролом Исламске државе. Поред Твитера, на мрежи Телеграм је порукама подељено преко 100 хиљада страница података, са 700 налога, који су под контролом Исламске државе.¹¹⁶⁷ Од 2017. године, многи истраживачи, компаније и државни органи постају свеснији присутности Исламске државе на интернету, која је користила и алате попут мало познатог интернет претраживача који носи назив Тор, поште Протон Мејл и апликација попут већ поменутог Телеграма, Суреспота, Кика и Ватсапа. Управо је Телеграм, чет апликација која пружа могућност потпуног шифровања порука, била од највећег значаја за Исламску државу у САД, а од 2015. године коришћена је и у западним државама за потребе регрутације и координације цихадистичких активности.¹¹⁶⁸

Неколико америчких држављана, који су поседовали одређене језичке и технолошке вештине, својевољно су се ставили на располагање Исламској држави. Житељ града Ноксвил, држава Тенеси, на пример, Бенџамин Алан Карпентер (Benjamin Alan Carpenter) је осуђен 2021. године, јер је основао међународну групу под називом Публикација Ахлут Таухид (*Ahlut Tawhid Publication*), чији је задатак био ширење пропаганде Исламске државе на интернету и то на више језика, док је он лично био задужен за енглески језик.¹¹⁶⁹

Џонатан Гуера Бланко (Jonathan Guerra Blanco) са Флориде, 2020. године је оптужен да је био оперативац другог интернет тима Исламске државе, који је креирао сопствени садржај на интернету, како би мотивисао Американце да изврше нападе у сопственој земљи. Такође, група је била задужена и за превод материјала на шпански језик. Након истраге је утврђено да је Бланко поседовао завидне технолошке вештине и да је знао како да користи алате помоћу којих је могао да остане непримећен на интернету.¹¹⁷⁰

---

¹¹⁶⁵ Neumann Peter, *Countering Online Radicalization in America*, Bipartisan Policy Center, Washington D.C., December 2015, стр. 15.

¹¹⁶⁶ Исто, стр. 17.

¹¹⁶⁷ Meleagrou - Hitchens Alexander, Hughes Seamus, Clifford Bennett, *Homeground: ISIS in America*, I.B. Tauris, Bloomsbury Publishing Plc, London, New York, 2021, стр. 85-86.

¹¹⁶⁸ Исто, стр. 90.

¹¹⁶⁹ Vidino Lorenzo, Hughes Seamus, Clifford Bennett, *The Islamic State in America: After the Caliphate...* стр. 11.

¹¹⁷⁰ Исто, стр. 11.

Поменимо и један од последњих случајева, забележен током 2022. године, када је Херман Лејвун Вилсон (Herman Leuyoune Wilson) из Новог Мексика ухапшен због тога што је био администратор интернет платформе која је била посвећена стварању упоришта Исламске државе у Новом Мексику. Како наводи FBI, план Вилсона је био да успостави центар за обуку припадника Исламске државе, у којем ће они бити обучавани за извршење терористичких напада у САД, али и за борбе на иностраним ратиштима. Због подршке овој идеји ухапшени су и Џејлин Кристофер Молина (Jaylyn Christopher Molina) из Тексаса и Кристофер Шон Метјус (Kristopher Sean Matthews) из Јужне Каролине.¹¹⁷¹

У САД, типичан пример коришћења савремених технологија од стране екстремиста представља случај радикалног америчког теолога Анвара ал Авлакија (Anwar al Awlaki).¹¹⁷² Користећи интернет пошту, блогове, чет собе и друге инструменте, он је подстицао Американце да нападну своју сопствену земљу. Такође, он је оснивач и интернет часописа под називом *Inspire*, у којем су читаоци, између осталог, могли прочитати и како да направе бомбу у кућној радиности. Ал Авлаки је био део неколико терористичких завера на америчком тлу.¹¹⁷³

Вредна помена је и цихадистичка организација Револуција муслимана (*Revolution Muslim*), чије је седиште било у Њујорку, а основана је 2007. године. Како наводе, њихова мисија је „да једног дана виде муслимане уједињене у халифату под командама Алаха.“¹¹⁷⁴ Ова организација имала је врло активне блогове и веб сајт, преко којих је ширила своје ставове засноване на прозелитизму, осуди америчке политике, па и подстицању на насиље.¹¹⁷⁵ Док је на њеном челу био Јонес Абдулах Мухамед (Younes Abdullah Muhammad), иначе суоснивач ове цихадистичке организације, који је 2012. године и осуђен због претњи путем интернета, између осталог и ауторима популарне серије *South Park*, организација Револуција муслимана, која је касније деловала и под именом Исламска политика (*Islam Policy*), путем свог веб сајта и Јутјуб канала ширила је антисемитску и протерористичку пропаганду, привлачећи на тај начин бројне следбенике. Неки од њих, били су директно укључени у терористичке акте.¹¹⁷⁶

У наставку ћемо навести неколико примера радикализације путем интернета:

- Петорица мушкараца из Вирџиније, ухапшени су у децембру 2009. године и осуђени на годину дана затвора због подстицања тероризма. Њихов циљ је био да отпутују у Авганистан и да се тамо придруже талибанима или Ал Каиди. Годину дана пре хапшења они су били врло активни на интернету, где су гледали, али и сами делили видео клипове са цихадистичким садржајем, махом на Јутјубу и појединим форумима. Посредством интернета су и сами регрутовани, тако што их је контактирао припадник талибана и понудио им помоћ, како би што лакше допутовали у Авганистан;
- Мајор Нидал Хасан (Nidal Hasan), је новембра 2009. године усмртио 13 и ранио 29 људи у америчкој бази Форт Худ, што је један од најтежих терористичких напада на америчком тлу, од 11. септембра 2001. године. Нидал Хасан је радикализован годинама раније, а познато је да је имао контакте и са другим екстремистима и то путем интернета. Он је у периоду од децембра 2008. године и јуна 2009. године,

¹¹⁷¹ Исто, стр. 11-12.

¹¹⁷² Видети више о Анвару ал Авлакију: <https://www.britannica.com/biography/Anwar-al-Awlaki>, приступљено 20.11.2022.

¹¹⁷³ Neumann Peter, *Countering Online Radicalization in America...* стр. 11.

¹¹⁷⁴ *The World Almanac of Islamism: 2011 Edition*, Rowman & Littlefield Publishers, Lanham, Maryland, 2011, стр. 31.

¹¹⁷⁵ Исто, стр. 31.

¹¹⁷⁶ <https://www.adl.org/resources/news/revolution-muslims-web-influence>, приступљено 20.11.2022.

послао двадесетак мејлова Анвару ал Авлакију од којег је тражио дозволу за извршење поменутог терористичког напада;

- Рошонара Чоудри (Roshonara Choudry) је студенткиња књижевности једног британског универзитета која је маја 2010. године покушала да убије члана парламента, због његове подршке рату у Ираку. Ова девојка, ћерка имиграната из Бангладеша, желећи да научи више о сопственој вери гледала је видео клипове на Јутјубу, где је наишла на предавања Анвара ал Авлакија и пропагандне снимке постављене од стране цихадиста америчке организације Револуција муслимана. Преузела је више од 100 сати видео снимака, а како је касније навела, управо ју је Ал Авлаки убедио да људи који угњетавају муслимане не смеју остати некажњени. Рошанара Чоудри је слушала и предавања Абдулаха Азама, који ју је уверио да и жене морају узети учешће у борбама. Ова девојка је радикализована за мање од шест месеци;
- Арид Ука, који је на аеродрому у Франкфурту усмртио двојицу америчких војника, радикализован је за свега неколико недеља. Он је на Јутјубу гледао видео снимке у којима амерички војници силују муслиманке, не знајући да су поменути експлицитни снимци лажни. Ука је такође на Фејсбуку одржавао страницу под називом *Абу Рејан*, где је делио линкове за приступ радикалним интернет страницама и предавањима. Такође, Арид Ука је био активан и на неколико екстремистичких форума;
- Двадесетогодишњи момак из Вирџиније, Закари Чесер (Zachary Chesser), ухапшен је и оптужен на 25 година затвора због подршке сомалијској цихадистичкој организацији Ал Шабаб (*Al Shabaab*), али и Ал Каиди. Он је био врло активан на интернету где је промовисао оружани цихад на друштвеним мрежама и блоговима, а у фокус FBI је доспео након упућених претњи ствараоцима серије *South Park*. Његовој радикализацији такође је допринео Анвар ал Авлаки. Након слушања његових предавања на интернету, млади Закари је 2008. године прешао на ислам, а посредством једног блога, који је такође био под контролом Анвара ал Авлакија, упознао је и своју жену, преко које се повезао и са другим америчким цихадистичким организацијама и појединцима у САД;
- Колин Лароуз (Colleen LaRose), позната и под надимком Цихад Џејн (Jihad Jane), оптужена је за убиство шведског карикатуристе који је нацртао пророка Мухамеда, што муслимани сматрају великом увредом. Њена радикализација отпочела је 2008. године, од када је активно пратила Јутјуб садржај који се односи на сукобе у региону Блиског истока. На друштвеним мрежама она је објавила да жели да помогне муслиманима, као и да да погине у борби на Алаховом путу и на тај начин постане мученица. То је запало за око припадницима Ал Каиде, који су је регрутовали и предложили јој да убије шведског карикатуристу.¹¹⁷⁷

2. Повезаност америчких муслимана са Исламском државом

Након пада Мосула, некадашњи лидер организације Исламска држава Абу Бакр ал Багдади прогласио је 29. јуна 2014. године настанак новог халифата и на тај начин је стекао поштовање готово свих исламских екстремистичких организација на свету, па чак и Ал Каиде,

---

¹¹⁷⁷ Neumann Peter, *Countering Online Radicalization in America...*стр. 19-20.

са којом је често био у сукобу.¹¹⁷⁸ Он се тада, са Велике џамије ал Нури (*Great Mosque of al Nouri*) у Мосулу, обратио својим следбеницима следећим речима: „Ја сам валија (вођа) који влада над вама, иако нисам најбољи међу вама, и зато, ако видите да сам у праву, помозите ми. Ако видите да сам у криву, саветујте ме и усмерите ме на прави пут, и слушајте ме док год ја слушавам Бога у вама.“¹¹⁷⁹ Већ до марта 2015. године, дакле непуних годину дана од проглашења халифата, ал Багдади и његови саборци у свом поседу су држали територију на којој је живело око десет милиона људи, што је сасвим довољно да Исламској држави доделимо статус најуспешније исламске терористичке организације данашњице.¹¹⁸⁰

Процењује се да је у последњих десет година, у редове Исламске државе у Ираку, Сирији и Либији приступило око 50 хиљада цихадиста из више од 100 земаља.¹¹⁸¹ Број Американаца који су отпутовали, или су покушали да се упуте у Сирију или Ирак, како би се прикључили цихадистичким организацијама процењује се на око 300, што је знатно мање у односу на број европских цихадиста који су имали исти циљ. У Француској је на пример, забележено 1900 таквих случајева, у Немачкој 900, Великој Британији 850...¹¹⁸² Подсећамо да је највећи број цихадиста из Европе, гледајући по глави становника, Исламска држава регрутовала са Косова и Метохије и њих је више од 400.¹¹⁸³

Како се наводи у извештају Програма за екстремизам са Универзитета Џорџ Вашингтон, најмање 239 лица је оптужено у САД због повезаности са Исламском државом, а њихове активности забележене су у 34 савезне америчке државе. Чак 90% њих су мушкарци, у просеку имају 28 година, 194 лица је и оптужено или је признало кривицу, а просечна затворска казна износила је 13.3 година.¹¹⁸⁴ У истом извештају се наводи, да је од 2011. године, за 83 америчка држављанина потврђено да су путовали у Сирију или Ирак како би приступили Исламској држави. На пут су кретали из 20 савезних америчких држава, у просеку су имали 27 година, 69 путника су били мушкарци, а 14 жене. Од 83 америчких цихадиста, 22 се вратило у САД (90% повратника је ухапшено), за 26 се верује да су погинули у Сирији, док је њих 36 нашло бораиште у иностранству, или им је локација непозната.¹¹⁸⁵

Како наводи Александер Мелегру Хиченс, од када је Исламска држава успоставила нови халифат, јуна 2014. године, па до краја 2019. године, на тлу САД забележено је 23 терористичка напада од стране цихадиста, који су допринели да 222 лица буде повређено, а да 88 изгуби своје животе. Истрага је показала да је 16 од 25 терориста, извршиоца поменутих напада, било макар делимично инспирисано деловањем Исламске државе. За преосталих девет терориста није познато да су имали везу са Исламском државом, а четворица њих су навели да су верни Ал Каиди или некој другој исламској терористичкој организацији.¹¹⁸⁶ У већ поменутом извештају Програма за екстремизам са Универзитета Џорџ Вашингтон, наводи се

¹¹⁷⁸ Вукелић Милан, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе...*стр. 24.

¹¹⁷⁹ Napoleoni Loretta, *Uspori islamizma*, Sandorf, Zagreb, 2015, стр. 34.

¹¹⁸⁰ Вукелић Милан, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе...*стр. 17.

¹¹⁸¹ Foreign Terrorist Fighters in the Sahel - Sahara Region of Africa: Recommendations for stemming a long - lasting threat (Policy Paper), *African Union*, Addis Ababa, Ethiopia, *African Centre for the Study and Research on Terrorism*, El Mohammadia, Algeria, , April 2022, стр. 1.

¹¹⁸² Meleagrou - Hitchens Alexander, Hughes Seamus, Clifford Bennett, *Homeground: ISIS in America...*стр. 56.

¹¹⁸³ Вукелић Милан, Исламски екстремизам на Косову и Метохији - безбедносни изазов за Републику Србију, *Војно дело*, 3/2022, стр. 78.

¹¹⁸⁴ Видети више о томе: Vidino Lorenzo, Hughes Seamus, Clifford Bennett, *The Islamic State in America: After the Caliphate...*стр. 5-6.

¹¹⁸⁵ Исто, стр. 8.

¹¹⁸⁶ Meleagrou - Hitchens Alexander, Hughes Seamus, Clifford Bennett, *Homeground: ISIS in America...*стр. 32.

да је у истом периоду, дакле од 2014. до 2019. године, FBI спречио више од 50 лица да изврше терористички напад на америчком тлу у име Исламске државе, док је 16 њих успело да оствари своје планове. У периоду од 2020. до 2022. године, у име Исламске државе планирано је шест терористичких напада у САД, а успешан је био један и то је напад на њујоршке полицајце који је извршио босански цихадиста Цанан Чановић.¹¹⁸⁷

Неки од терористичких напада у САД, за које је Исламска држава преузела одговорност су:

- Оружани напад у Кертис Калвел центру (*Curtis Culwell Center*) у Гарланду у држави Тексас, 3. маја 2015. године;
- Пуцњава у Сан Бернардину, у Калифорнији, 2. децембра 2015. године;
- Оружани напад у ноћном клубу у Орланду, 12. јуна 2016. године;
- Напад ножем у Сент Клауду у Минесоти, 7. септембра 2016. године;
- Напад ножем код Охајо Стејт Универзитета (*Ohio State University*) у Колумбусу, 28. новембра 2016. године;
- Напад камионетом на Менхетну, 31. октобра 2017. године;
- Постављање бомбе код аутобуског терминала Лучке управе (*Port Authority Terminal*) у Њујорку, 8. децембра 2017. године.¹¹⁸⁸

3. 11. септембар 2001. године - један од најцрњих датума у историји САД

Тог јутра 11. септембра 2001. године, у 8:45 часова авион *American Airlines* - а на лету 11 ударио је у северну кулу Светског трговинског центра. У 9:05 часова авион *United Airlines* - а на лету 175, ударио је у јужну кулу, да би се у 9:39 часова, авион *American Airlines* - а на лету 77 ударио је у зграду Министарства одбране. У 10 часова авион *United Airlines* - а на лету 93 срушио се у округу Сомерсет, код Пенсилваније. Након овог терористичког напада близу три хиљаде људи је изгубило животе, међу којима је, поред Американаца, било и држављана 79 земаља. Истрага је утврдила да је овај напад био добро испланиран, сваки авион био је отет од најмање четворице терориста који су претходно изводили и извиђачке летове. Најмање шесторица од 19 извршиоца напада школу летења је похађала у САД, неки су посећивали земљу и током 2000. године, а сви су у САД ушли у периоду између априла и августа 2001. године.¹¹⁸⁹ Мохамед Ата пилотирао је авионом на лету 11, чија је превасходна путања требала да буде од Бостона до Лос Анђелеса. За кормилом лета 175, чија је рута такође требала да буде Бостон - Лос Анђелес, био је Марван ал Шехи (Marwan al Shehhi), док је за авионом лета 77, чија је рута била Лос Анђелес - Вашингтон, био Хани Ханџур. Четвртим авионом, лета 93, који је требао да из Њујорка слети у Сан Франциско, али је уместо тога завршио на тлу у близини Пенсилваније, управљао је Зиад Самир Џара (Ziad Samir Jarrah).¹¹⁹⁰

---

¹¹⁸⁷ Vidino Lorenzo, Hughes Seamus, Clifford Bennett, *The Islamic State in America: After the Caliphate...* стр. 9-10.

¹¹⁸⁸ Meleagrou - Hitchens Alexander, Hughes Seamus, Clifford Bennett, *Homeground: ISIS in America..* стр. 32.

¹¹⁸⁹ Migaux Philippe, Al Qaeda, у књизи: Chaliand Gérard, Blin Arnaud (editors), *The history of terrorism: from antiquity to al Qaeda*, University of California Press, Los Angeles, California, 2007, стр. 328-329.

¹¹⁹⁰ Joksimovich Vojin, *The Revenge of the Prophet*, Regina Orthodox Press, Boston, 2006, стр. 133-134.

Овај терористички акт није потресао само америчке градове који су били на мети терориста, већ и цео свет. Поред убиства председника Џона Кенедија и напада Јапанаца на Перл Харбор ово је један од догађаја који ће заувек бити упамћен у историји САД.¹¹⁹¹ Без сумње, напад Ал Каиде, највећи је терористички акт данашњице, а шта се заиста десило тог дана остаће предмет расправе. У оптицају су три верзије догађаја:

- Према првој, која је и званична верзија америчке владе, припадници Ал Каиде су извршили терористички акт, потпуно изненадивши САД;
- Према другој верзији, напад јесу извршили исламски екстремисти, али је америчка влада на челу са председником Бушом - млађим, знала да ће се напад догодити, али није желела да то спречи, како би се народ довео у стање шока;
- Према последњој, трећој верзији догађаја, напад од 11. септембра 2001. године изазвале су криминалне структуре унутар саме америчке владе, како би пронашли оправдање за рат, који ће касније покренути на Блиском истоку.¹¹⁹²

Упркос разним анализама које су покушавале да убеду јавност да Ал Каида није била способна да изврши терористички напад толиких размера и да су америчке власти саме режирале цео догађај, како би скренули пажњу са неких важних питања¹¹⁹³, многи сматрају да су мале шансе да је таква теорија реална. Како наводи професор Мирољуб Јевтић: „Сви који се мало разумеју у међународне односе знају да САД, колико год да су јаке, ипак нису онолико јаке, односно далеко су слабије него што други о њима мисле. Зато је главна америчка снага пропаганда која их показује као непобедиве и недодирљиве. Са те тачке гледишта јасно је да је главни губитак 11.9.2001. за САД у томе да сада више нико не верује да су они нерањиви.“¹¹⁹⁴ Професор Јевтић даље наводи: „Прича да је група одлучних људи, без икакве посебне државне потпоре, успела да победи све безбедносне системе САД, само може да покаже да су САД бескрајно слабе и да развије несигурност код грађана, а самим тиме и неповерење у способност институција система да штити безбедност како појединаца тако и читаве државе. И да самим тим изазове невероватне политичке турбуленције, неповерење у војску, полицију, CIA, FBI, итд. Зато је мало вероватно да би у интересу САД било да они сами организују такву акцију.“¹¹⁹⁵ Истог је мишљења и професор Валид Фарес, који истиче: „Упркос смешним теоријама завере, које су покушале да укажу да је за нападе крива сама влада САД (теорије које су и сами терористи побиле преузивши одговорност на себе), постигнута је општа сагласност да је Ал Каида организовала и извршила нападе 2001. године.“¹¹⁹⁶ Они који одбијају наведене теорије завере постављају питање: Да ли је једној економској и војној сили какве су

---

¹¹⁹¹ Ganzer Danijel, *Imperija SAD: beskrupulozna svetska sila...* стр. 259. Постоје тврдње да иза сва три догађаја стоје САД. Видети на пример о томе: Tuckett Kate, *Conspiracy Theories*, Berkley Books, New York, 2005, стр. 3-6, 106-108, 163-166.

¹¹⁹² Ganzer Danijel, *Imperija SAD: beskrupulozna svetska sila...* стр. 260.

¹¹⁹³ Постоје мишљења да су САД кроз своју историју биле склоне организовању тзв. *False Flags* операција, зарад остварења појединих политичких циљева. Типичан пример је операција Нортвудс (*Operation Northwoods*). Ради се о декласификованом војном документу, састављеном око 1962. године од стране врха америчке војске. План је био извршити терористички напад у којем ће животе изгубити амерички држављани, а за то оптужити Кубу, како би се придобила подршка јавности за рат против ове земље. Тадашњи председник Џон Кенеди није одобрио извођење ове операције. Видети више о томе: Fernandez Greg Jr., *False Flags*, Lulu Press Inc., North Carolina, USA, 2011, стр. 40-41.

¹¹⁹⁴ Јевтић Мирољуб, Нова верска слика света и економска криза, *Социјална мисао*, 4/2011, стр. 181.

¹¹⁹⁵ Исто, стр. 181.

¹¹⁹⁶ Fares Valid, *Džihad u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike...* стр. 190.

САД, заиста потребно да било коме полагају рачуне и правдају своје геополитичке потезе, а камоли да за то жртвује скоро три хиљаде својих грађана ?¹¹⁹⁷

Након терористичког акта у режији Ал Каиде од 11. септембра 2001. године, феномен цихада нашироко је привукао пажњу јавности. На основу истраге ФБИ, званично је потврђено да су сви терористи били муслимани и да су мотив за извршење напада видели у самој вери.¹¹⁹⁸ То је потврђује и сам лидер Ал Каиде, Осама бин Ладен, чије је речи пренео и сам Стејт Департамент, чиме је и потврдио чињеницу да је Ал Каида напад на Њујорк и Вашингтон извршила у име вере, а оне гласе: „Бог је благословио групу авангардних Муслимана, узданицу ислама, да уништи Америку.“¹¹⁹⁹ Међутим, непосредно након тога, америчка влада је почела да улаже напоре да негира религијски карактер овог терористичког напада, а само Министарство одбране је само себе негирало саопштењем које гласи: „Сједињене државе не признају такву ствар као што је исламски екстремизам. Чланови Ал Каиде су једноставно терористи и криминалци, ништа више. Они цинично настоје да искористе ислам да би прикрили свој убилачки програм, који није ништа мање него напад на вредности цивилизације и само човечанство.“¹²⁰⁰ Ту су САД направиле велику грешку, јер се оваквим приступом никако не може негирати чињеница да су извршиоци напада били инспирисани цихадом, баш као и да су они који су их подржавали, њихову акцију такође видели као борбу на Божијем путу. Америчке власти су једва дочекале да пренесу изјаве појединих исламских теолога, који су осудили напад Ал Каиде, али није им напамет пало да су се они можда служили феноменом такијаха.¹²⁰¹ Наглашавамо, ислам није религија која подржава извођење терористичких аката¹²⁰², али исто тако немогуће је оспорити чињеницу да су многи муслимани широм света са осмехом на лицу гледали напад Ал Каиде на Њујорк и Вашингтон, сматрајући то једним видом освете и почетком глобалне револуције.¹²⁰³ Након 11. септембра 2001. године, осећања муслимана јесу била измешана, али у бројним срединама Осама бин Ладен је сматран херојем у рангу Саладина, који је имао храбрости да се супротстави Американцима. На улицама арапских држава људи су славили и ликовали над поразом САД, а како наводи аутор Војин Јоксимовић, октобра 2001. године саудијска унутрашња обавештајна служба наредила је да се у тајности анкетирају мушкарци старосног доба од 25 до 41 године. Резултати су показали да се 95% њих изјаснило да подржава Осаму бин Ладена.¹²⁰⁴

Након терористичког акта Ал Каиде, сви грађани широм САД били су потпуно изгубљени и у чуду су гледали хаос који су изазвали терористи. Остатак демократског света, такође је био шокиран, јер су били свесни да оно што се тог септембарског јутра 2001. године десило Американцима, може задесити и њих.¹²⁰⁵ Пју истраживачки центар је деценију након 11. септембра 2001. године спровео истраживање у којем је 71% испитаних Американаца навело да је било у депресији након поменутог догађаја. Такође, исто истраживање показује да се велики број америчких грађана, након 11. септембра 2001. године, окренуо вери и да више времена посвећује молитви. У новембру 2001. године, чак 78% испитаних је навело да је

¹¹⁹⁷ Са друге стране, заступници тезе да је догађај од 11. септембра 2001. године била још једна *false flag* операција подсећају да владарима из сенке никада није био проблем да жртвују већи број људи, као и да изазивају ратове који ће однети много људских живота, зарад остваривања својих циљева.

¹¹⁹⁸ Јевтић Миролуб, Цихад у светској и домаћој јавности, *Зборник матице српске за друштвене науке*, свеска 116-117, 2004, стр. 77.

¹¹⁹⁹ Исто, стр. 78-79.

¹²⁰⁰ Исто, стр. 79.

¹²⁰¹ Исто, стр. 79.

¹²⁰² Ту чињеницу смо више пута истицали у нашим радовима. Видети на пример: Вукелић Милан, *Ислам као чинилац мултикултурализма у идентитету Европске Уније...*стр. 275.

¹²⁰³ Rubin Barry, Rubin Judith Colp, *Hating America: a history...*стр. 203.

¹²⁰⁴ Joksimovich Vojin, *The Revenge of the Prophet...*стр. 135.

¹²⁰⁵ Fares Valid, *Džihad u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike...*стр. 33.

утицај вере у њиховим животима у порасту, што је чак двоструко више него када им је исто питање постављено осам месеци раније. Такође, забележен је и пораст поверења јавности у америчку владу.¹²⁰⁶ У истраживању које је Пју истраживачки центар спровео током 2016. године, амерички грађани су упитани да наведу догађаје који су највише утицали на САД, а догодили су се за време њихових живота. Чак 76% испитаних, терористички напад од 11. септембра 2001. године ставило је на прво место.¹²⁰⁷

Табела бр. 7. Наведите 10 историјских догађаја за које сматрате да су највише утицали на државу, а догодили су се за време вашег живота ?

Подаци коришћени у табели преузети из: Deane Claudia, Duggan Maeve, Morin Rich, Americans Name the 10 Most Significant Historic Events of Their Lifetimes: 9/11, Obama election and the tech revolution among those with greatest impact on the country, *Pew Research Center*, Washington D.C., USA, December 2016.¹²⁰⁸

Наведите 10 историјских догађаја за које сматрате да су највише утицали на државу, а догодили су се за време вашег живота ?		
1	Терористички напад од 11. септембра 2001. године	76%
2	Избор Обама за председника САД	40%
3	Технолошка револуција	22%
4	Убиство Џона Кенедија	21%
5	Рат у Вијетнаму	20%
6	Рат у Ираку/Авганистану	17%
7	Слетање на месец	17%
8	Пад Берлинског зида/завршетак хладног рата	13%
9	Хомосексуални бракови	11%
10	Оружани напад у Орланду	10%
11	Заливски рат	10%

У истом истраживању, највећи број испитаних Американаца, њих 19%, навело је да су најпоноснији на своју земљу били када је пружила одговор на нападе од 11. септембра 2001. године. Вредно помена је и то да је 5% испитаних навело да су најпоноснији били када је убијен Осама бин Ладен.¹²⁰⁹

Врло је забрињавајуће то што САД готово ништа нису предузеле да спрече да се догоди тај крвави 11. септембар 2001. године, иако је лидер Ал Каиде, Осама бин Ладен, још 22. фебруара 1998. године, на телевизији скоро па пола сата објављивао рат неверницима, између осталог и Американцима, позивајући се на фатве салафистичких имама. Званични Вашингтон и бројни експерти су једноставно игнорисали ову отворену претњу. Поједини медији, као *New York Times* на пример, стидљиво су о томе написали неколико реченица, а на националном радију се могла чути једна неубедљива анализа... Дакле, лидер Ал Каиде је јавно поручио Американцима шта им се спрема, позивајући се том приликом на верске списе, а нико у САД није показао никакву озбиљну реакцију.¹²¹⁰

¹²⁰⁶ <https://www.pewresearch.org/politics/2021/09/02/two-decades-later-the-enduring-legacy-of-9-11/>, приступљено 5.12.2022.

¹²⁰⁷ Deane Claudia, Duggan Maeve, Morin Rich, Americans Name the 10 Most Significant Historic Events of Their Lifetimes: 9/11, Obama election and the tech revolution among those with greatest impact on the country, *Pew Research Center*, Washington D.C., USA, December 2016, стр. 2, доступно на: *Historic-Events-full-report.pdf* (pewresearch.org), приступљено 10.12.2022.

¹²⁰⁸ Исто, стр. 2.

¹²⁰⁹ Видети више о томе: Исто, стр. 16

¹²¹⁰ Fares Valid, *Džihad u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike...* стр. 182-183.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

На основу свега што смо навели у овом истраживању, заиста се надамо да смо успели да скромно допринесемо разумевању једног феномена који представља озбиљан безбедносни изазов, чак и за тако моћну земљу какве су САД. Тим пре што америчке елите упорно избегавају да се суоче са истином и прихвате чињеницу да им је непријатељ дубоко зашао у двориште и систематски ради на њиховом урушавању, користећи притом америчко либерално виђење демократије и рачунајући на концепт политичке коректности као моћног савезника. Чак ни упознавање са оружаним обликом цихада на сопственом тлу, Американцима није отворило очи и они и даље цихадистичку идеологију и оне који њу спроводе, не сматрају примарном претњом. Трошећи ресурсе на вођење ратова ван граница своје земље, али и на дестабилизацију тзв. противника који им ни близу не представљају озбиљну претњу као цихадистички лобији, САД ризикују не само тренутну безбедност својих грађана, већ и целокупног друштва, које би временом могло да се трансформише у већински исламско, што цихадистички лобији и желе. Таква војна, економска и политичка сила какве су САД, свакако могу стати на пут субверзивном деловању цихадистичких лобија и њиховим циљевима, али под условом да вапаје малобројних стручњака и организација, који упозоравају на цихадистичку опасност озбиљно схвате и почну да делују у складу са њиховим препорукама, наравно, не угрожавајући притом права америчких муслимана који у САД у потпуности имају права да практикују своју веру. САД чак имају и обавезу да буду на бранику одбране од цихадиста, јер као што смо навели, идеологија исламског фундаментализма подразумева исламизацију целог света. Управо наведено, представља и одговор на наше истраживачко питање које гласи: **Да ли је секуларизовано америчко друштво, које кроз историју није имало прилику да се сусретне са било којим обликом организованог цихада на свом тлу (до терористичких напада на Светски трговински центар од 26. фебруара 1993. године и 11. септембра 2001. године), способно да препозна, па и да се супротстави опасности која им прети од бројних цихадистичких лобија који на територији ове земље делују и чији је циљ потпуна исламизација САД па и остатка света ?**

Нашу докторску дисертацију поделили смо у осам поглавља, уз увод и закључак. У првом поглављу рада акценат смо ставили на долазак америчких муслимана у САД, од роба Еставаника као првог муслимана који је крочио на америчко тло па до пет таласа имиграција који су допринели да се исламски верници масовније населе на простор САД. У овом поглављу анализирали смо и однос неискламског становништва и муслимана у САД, као и ставове америчких председника према муслиманима. Констатовали смо да су готово све америчке администрације, изузев Трампове, биле благонаклоне према муслиманима у САД. Показали смо и каква је политичка опредељеност америчких муслимана, који су већински на страни Демократске партије, откад је Џорџ Буш - млађи потписао добро познати *Патриотски акт*. Као врло важан део првог поглавља нашег рада истичемо анализу феномена критике исламофобије, која представља врло моћно оружје у рукама цихадистичких лобија за одбрану од свих напада на муслимане и исламску веру.

У другом поглављу рада анализирали смо темеље конфронтације Американаца и муслимана. Њихове несугласице се манифестују кроз различиту перцепцију појединих политичких елемената попут демократије, секуларизма, национализма, о којима ислам, теолошки гледано, има дијаметрално другачији став од Запада. На ширење глобалног антиамериканизма међу муслиманима знатно је утицала и вишедеценијска америчка подршка Израелу и Јеврејима, које муслимани сматрају окупаторима њихове земље, али и војне операције америчке војске у блискоисточним земљама, чему смо такође посветили доста пажње у овом поглављу.

У фокусу трећег поглавља нашег рада налази се организација Муслиманско братство, коју аутор Роберт Спенсер на пример, сматра главним цихадистичким лобијем у САД. Уз настанак, идеологију и организацију ове цихадистичке групе, чији је оснивач био Хасан ал Бана, приказали смо које америчке организације представљају лобије *Ихваниста* у САД. Већина америчких организација чије смо деловање детаљно анализирали, налазе се у документу под називом *An Explanatory Memorandum on the General Goal for the Group in North America*, који представља манифест Муслиманског братства за деловање у Америци и наведене су као пријатељске организације преко којих они настоје да остваре своје циљеве. У овом поглављу смо и детаљно појаснили концепт цивилизацијског цихада о којем се врло мало зна у нашој јавности, а из угла америчке безбедности врло је битан, јер се управо тим појмом најбоље може описати деловање цихадистичких лобија у САД.

У четвртном поглављу рада, бавили смо се теолошком анализом салафистичког виђења исламске вере, његовом класификацијом, а такође смо се осврнули и на корелацију салафизма и вахабизма, пре свега због готово константног поистовећивања ова два појма у литератури. Анализирали смо такође и шта САД доноси савезништво са вахабистичком краљевином Саудијском Арабијом, за које сматрамо да је и више него ризично. Наравно, као финални део овог дела поглавља, приказали смо како се салафизам ширио међу америчким муслиманима и које организације делују као салафистички лобији у САД.

Пето поглавље рада посвећено је шиитској исламској заједници у САД. Такође, анализирали смо врло турбулентне и променљиве политичке односе између САД и Ирана, земље за коју без сумње можемо рећи да је стуб шиитског ислама. Приказали смо који су шиитски лобији у САД чији је циљ задовољавање верских потреба шиитских муслимана на америчком тлу, али и ширење шиитског виђења исламске вере. За разлику од њиховог умереног деловања, у форми шиитских лобија у САД делује и либански Хезболах, коју су САД прогласиле терористичком организацијом. Настанак, идеологију и активности ове милитантне организације у САД, такође смо детаљно анализирали.

Организацији Нација ислама, која је имала велики утицај на Афроамериканце у САД, посветили смо шесто поглавље нашег рада. Иако многи муслимани ову организацију сматрају јеретичком, мишљења смо да је она цихадистичким лобијима служила као врло употребљиво оруђе у дестабилизацији САД, играјући управо на карту расизма. У фокусу наше анализе нашли су се и истакнути лидери Нације ислама, Малколм Икс и Мухамед Али, који су имали велики утицај на афроамеричку исламску заједницу у САД, чиме су, свесно или не, активно деловали у форми цихадистичких лобија. Поред Нације ислама, у овом поглављу смо поменули и деловање других афроамеричких организација, за које сматрамо да су вредне пажње.

Седмо поглавље нашег рада од велике је важности, јер смо у њему приказали на који начин цихадистички лобији продиру у најзначајније сфере америчког друштва и на тај начин врше дестабилизацију изнутра, а да САД и њени грађани тога нису ни свесни. Управо је такво деловање типичан пример цивилизацијског цихада. Како би вршили утицај на САД, цихадистички лобији су успели да изврше продор у америчке медије путем појединих медијских кућа и канала, али и појединаца који заступају интересе цихадиста и у складу с тим, делују у форми цихадистичких лобија. Такође, ту су и организације, које врше притисак на медије у САД, како би се скренула пажња са неких битних тема, а муслимани представили у што бољем светлу. Утицај на америчку културу такође је врло лукава тактика цихадистичких лобија, па се у складу са тим, на њиховој мети нашао пре свега Холивуд, као један врло утицајан креатор америчког јавног мњења. У форми цихадистичких лобија делују и бројне јавне личности, махом спортисти и музичке звезде које су прешле на ислам, пружајући на тај начин пример милионима фанова, који би потенцијално могли кренути стопама својих идола. Још је озбиљнији продор цихадистичких лобија у амерички образовни систем, финансирањем

бројних америчких универзитета, али и професора апологета, који заступају њихове интересе. Цихадистички лобији су путем појединаца успели да продру и у амерички државни апарат и то у Конгрес, безбедносне структуре, па и у Белу кућу, са циљем да преузму управљање америчком спољном политиком према Блиском истоку и муслиманима уопште. Њихов крајњи циљ, јесте да председник САД, ако се за то икада пружи шанса, постане муслиман, као и да међуљудски односи у земљи буду уређени шеријатским верским правом. Можда то сада, из угла тренутне политичке ситуације делује немогуће, али то би вероватно рекли и Енглези да сте им пре двадесетак година рекли да ће им градоначелник Лондона бити муслиман, а премијер Индус.

Последње, осмо поглавље нашег рада посветили смо радикализацији америчких муслимана и оружаном цихаду у САД. Као места где највише америчких муслимана прихвата идеологију Исламске државе и других, сродних исламских екстремистичких организација представили смо затворе, поједине џамије али и интернет простор који за цихадисте представља одличан терен за радикализацију и регрутацију потенцијалних терориста. Такође, приказали смо деловање Исламске државе на америчком тлу, као и број америчких муслимана који се у Сирији и Ираку прикључио овој терористичкој организацији. У овом поглављу, анализирали смо и терористички напад Ал Каиде од 11. септембра 2001. године, који је, без сумње један од најцрњих датума у америчкој историји.

Општа хипотеза нашег рада гласи: *У САД делују бројни појединци и организације, који у форми цихадистичких лобија настоје да потпуно исламизују америчко друштво. Њихова борба представља цихад, како на индивидуалном тако и на колективном плану, што је верска обавеза сваког муслимана верника.* Њу смо у потпуности доказали именовањем бројних појединаца и организација који делују као цихадистички лобији у САД. Конкретно смо показали на који начин, тачније којим активностима цихадистички лобији настоје да остваре свој циљ. Кључно је разумети да је тежња да се од САД створи *дар ал ислам* и да се њен актуелни политички модел замени шеријатом, верска обавеза сваког америчког муслимана, ако је истински верник. На тај начин он испуњава свој овоземаљски задатак и обезбеђује себи место у рају, без обзира да ли делује самостално или иза себе има подршку читаве организације сачињене од истомишљеника.

Наше истраживање допунили смо и са четири посебне хипотезе, од којих прва гласи: *Само пропагирање вере и приближавање исламских вредности америчком друштву путем исламске мисије - даве, индивидуални је цихад сваког муслимана као појединца, али и организација које у том смислу делују, користећи притом либерални демократски политички систем САД.*

Борба цихадистичких лобија може бити и умереног карактера, путем исламске мисије - даве, која у овом случају подразумева упознавање америчких грађана са исламском вером и културом и популаризацију ислама посредством разних семинара, трибина, пројеката и слично. То је сасвим довољно да се амерички муслимани остваре као верници, *јер ислам никог не оптерећује преко могућности његових.* Под умереним деловањем подразумевамо и пружање подршке и обезбеђивање адекватних услова муслиманима који већ живе у САД, како би се неометано посветили својој вери, недозвољавајући себи да поклекну пред чарима капиталистичког америчког друштва. Навођењем организација и појединаца које делују на овакав начин, сматрамо да смо доказали прву посебну хипотезу.

Друга посебна хипотеза гласи: *Дугорочни, стратешки циљ цихадистичких лобија у САД јесте успостављање контроле над америчким друштвом стварањем базе која ће у будућности креирати ставове и управљати одлукама усмереним према исламској заједници у САД, режимима на Блиском истоку и земљама насељеним муслиманима, као и исламској религији у ширем смислу.* Њу смо најбоље доказали у седмом поглављу где смо приказали на

који начин цихадистички лобији утичу на образовни систем у САД. Финансирањем разних програма, донацијама и стипендијама, они стварају њима погодне кадрове од којих ће неки, по завршетку школовања, бити припадници институција које креирају политику САД, како према муслиманима у САД, тако и према регионима у којима живе муслимани, али и шире. Они ће потенцијално, ако буду у већини бити у прилици да утичу на америчку подршку Израелу, ставу према питању Палестине и слично.

Трећа посебна хипотеза нашег рада гласи: *Цихадистички лобији својим прикривеним деловањем успели су да допру до најзначајнијих институција у САД и на тај начин угрозе безбедност ове земље изнутра, што је идеалан начин за остварење њиховог циља.* Ова посебна хипотеза се надовезује на претходну. Поред улагања у будуће кадрове који ће тек стасати, цихадистички лобији не губе време. Они већ имају своје кадрове у најважнијим државним институцијама (Конгресу, Белој кући, безбедносним структурама...), чиме су изградили идеалну позицију да угрозе безбедност САД изнутра. Јасно смо навели ко заступа и ко чини цихадистичке лобије и америчкој државној администрацији и на тај начин одговорили и на ову посебну хипотезу.

Четврту посебну хипотезу, која гласи: *Велики број цихадистичких лобија уско је повезано са исламским екстремистичким организацијама попут Исламске државе, Ал Каиде, Хамаса и других,* такође смо доказали, јер смо навели појединце који су заступали интересе, па чак и били активни припадници Ал Каиде, Хамаса и других исламских екстремистичких организација. Такође, приказали смо и организације које су пружале материјалну и финансијску подршку терористичким групама или су само давали простор њиховим члановима да на разним конференцијама, годишњим конвенцијама и сличним догађајима пропагирају радикалну исламску идеологију у бројним америчким градовима. Неретко, припадници терористичких група били су чак и оснивачи поменутих организација, које делују у форми цихадистичких лобија.

На основу свега наведеног у нашој дисертацији, надамо се да смо успели да скренемо пажњу на деловање појединаца и организација, чији је превасходни циљ исламизација, не само америчког друштва, већ и других у којима делују под заставом цихада. Поред тога што смо академску јавност упознали са једним недовољно истраженим појмом, циљ нам је био да приказивањем стратегија цихадистичких лобија, конкретно на примеру њиховог деловања на територији САД, скромно допринесемо очувању идентитета, али и безбедности, како наше земље, тако и шире.

ЛИТЕРАТУРА

- Abdalla Marwa, Mogahed Dalia, *et al*, *Covering American Muslims Objectively and Creatively: A Guide for Media Professionals*, *Institute for Social Policy and Understanding (ISPU)*, Washington D.C., Michigan, 2019, доступно на: https://www.ispu.org/wpcontent/uploads/2020/04/ISPU_MediaGuide_digital.pdf?x46312, приступљено 15.9.2022.
- Abdo Geneive, *Mecca and Main Street: Muslim life in America after 9/11*, Oxford University Press, United Kingdom, 2007.
- Abdurahman Alamoudi Sentenced to Jail in Terrorism Financing Case, *U.S. Department of Justice*, October 15, 2004, доступно на: https://www.justice.gov/archive/opa/pr/2004/October/04_crm_698.htm, приступљено 1.9.2021.
- Abdullahi Abdurahman, *Tribalism, Nationalism and Islam: The Crisis of Political Loyalty in Somalia* - MA Thesis, Institute of Islamic Studies McGill University, Montreal, 1992.
- *A bill for an act relating to life insurance; limitation on payments to beneficiaries of persons furthering terrorism*, State of Minnesota, House of Representatives, Ninetieth Session, H.F. No. 1397, Minnesota, February 14, 2017, доступно на: [17-3277 \(state.mn.us\)](https://www.mn.gov/bills/17-3277), приступљено 20.9.2022.
- *A bill to establish in the Department of State the Office to Monitor and Combat Islamophobia, and for other purposes*, 117th Congress, 1st Session, H. Res. 5665, U.S. House of Representatives, Washington, D.C., December 13, 2021, доступно на: <https://www.congress.gov/117/bills/hr5665/BILLS-117hr5665rfs.pdf>, приступљено 20.9.2022.
- Ab Rahman Asyraf, Wan Ahmad Wan Ibrahim, *et al*, *The Consequences of Atatürk's Secularization on Turkey*, *Asian Social Science*, Vol. 11, No. 21, 2015, стр. 350-354.
- Abrahamian Ervand, *A History of Modern Iran*, Cambridge University Press, New York, 2008.
- Abrahamian Ervand, *Iran Between Two Revolutions*, Princeton University Press, New Jersey, 1982.
- AbuSulayman Abdulhamid (edition editor), *Islamization of Knowledge: General Principles and Work Plan*, Second Edition - Revised and Expanded, International Institute of Islamic Thought Herndon, Virginia, 1989, доступно на: https://www.muslimlibrary.com/dl/books/English_Islamization_of_Knowledge_General_Principles_and_Work_Plan.pdf, приступљено 15.6.2021.
- Adamec Ludwig W., *Historical Dictionary of Islam (Third Edition)*, Rowman & Littlefield, Lanham, 2017.
- *A Journalist's Guide to Reporting on Islam and Muslims*, *Council on American – Islamic Relations (CAIR)*, Washington D.C., 2021, доступно на: [MediaGuide CAIR.pdf](https://www.cair.org/media/2021/09/15/CAIR-Media-Guide-2021.pdf), приступљено 15.9.2022.
- Akbar Ahmed, *Journey into America: the challenge of Islam*, Brookings Institution Press, Washington D.C., 2010.
- Akbarzadeh Shahram, *America's challenges in the greater Middle East: the Obama Administration's policies*, Palgrave Macmillan, New York, 2011.
- Akman Zekeriya Çakırtaş Mehmet, *The Different And Similar Aspects of Traditional Salafism And Neo - Salafism*, *İhya International Journal of Islamic Studies*, Volume 7, Issue 1, Spring 2021, стр. 135-146.
- Alaadin Ranj, *Shaping the Political Order of the Middle East: Crisis and Opportunity*, *Istituto Afari Internazionale (IAI)*, 19 - 09, april 2019, стр. 1-15.
- Al Anani Khalil, *Inside the Muslim Brotherhood: religion, identity, and politics*, Oxford University Press, New York, 2016.

- Al Rasheed Madawi, *Contesting the Saudi State: Islamic Voices from a New Generation*, Cambridge University Press, New York, 2007.
- Al Sulami Mishal Farm, *The West and Islam: Western liberal democracy versus system of shura*, Routledge Curzon, New York, 2003.
- Al Fahad Abdulaziz H., From Exclusivism to Accommodation: Doctrinal and Legal Evolution of Wahhabism, *New York University Law Review*, Vol. 79, No. 2, May 2004, стр. 485-519.
- Al Faruki Jakir, Siddiky Roknuzzaman, Secularism and the Muslim World: An Overview, *Journal of Social Science*, 1(1), July 2017, стр. 16-30.
- Al Qaradawi Yusuf, *Al Islam wa-al 'almaniya wajhan li-wajh*, Dar al Sahwa li-l-Nashr, Cairo, 1987.
- Al Qaradawi Yusuf, *State in Islam*, Al Falah Foundation, Pakistan, 2004.
- Al Yatimi Abu Abdullah Muhhamad Islam, Umm Abdullah (compiled by), *Why the Word Salafi And Who Are The Salaf*, Salafi Society of Malaysia Publications, Malaysia, 2010.
- Ali Muhamad, Nationalism and Islam: Perspective of Egyptian and Syrian Muslim intellectuals, *Indonesian Journal of Islam and Muslim Societies*, Volume 4, Number 1, June 2014, стр. 51-79.
- Ali Souad, *A religion, not a state: Ali 'Abd al Raziq's Islamic justification of political secularism*, The University of Utah Press, Utah, 2009.
- Allin Dana H., Simon Steven, *The Sixth Crisis: Iran, Israel, America, and the Rumors of War*, Oxford University Press, New York, 2010.
- Allen Chris, *Islamophobia*, Ashgate Publishing Limited, United Kingdom, 2010.
- Allen Chris, Ka novoj definiciji islamofobije, у књизи: Alibašić Ahmet, Jusić Muhamed (Urednici), *Islamofobija: pojam, pojava, odgovor*, El Kalem, Sarajevo, 2014.
- Almagor Raphael Cohen, Saudi Arabia Relations - Business as Usual? An Analysis post the death of Jamal Khashoggi, *Extraordinary and Plenipotentiary Diplomatist*, Vol. 6, Issue 10, oct. - nov. 2018, стр. 6-7.
- Alryyes Ala (превела са арапског језика и уредила), *A Muslim American Slave - The Life of Omar ibn Said*, The University of Wisconsin Press, Wisconsin. 2011.
- American Muslim Poll Nov/Dec 2001, *Zogby International*, New York, USA, December 2001, доступно на: <http://www.cippusa.com/wp-content/uploads/2014/08/pmreport.pdf> , приступљено 24.12.2020.
- Amjad - Ali Charles W., Jihad and Just War Theory: Dissonance and Truth, *A journal of theology Dialog*, Volume 48, Issue 3, 2009, стр. 239-247.
- An IPT Investigative Report on Jamaat-e-Islami Network's Support for Jihad and Islamism, *The Investigative Project on Terrorism*, Washington, D.C, June 2019, доступно на: <https://www.investigativeproject.org/documents/misc/1058.pdf>, приступљено 10.6.2021.
- An Explanatory Memorandum on the General Goal for the Group in North America, *The Center for Security Policy*, Washington D.C, 2013.
- Anjum Ovamir, Salafis and Democracy: Doctrine and Context, *The Muslim World*, Volume 106, Issue 3, July 2016, стр. 448-473.
- *Arrests Made in Case Involving Conspiracy to Procure Weapons, Including Anti -Aircraft Missiles*, Department of Justice, Office of Public Affairs, Washington, D.C., November 23, 2009, доступно на: *Arrests Made in Case Involving Conspiracy to Procure Weapons, Including Anti-Aircraft Missiles | OPA | Department of Justice*, приступљено 10.6.2022.
- *A Review of the Federal Bureau of Prisons' Selection of Muslim Religious Services Providers*, United States Department of Justice, Office of the Inspector General (OIG), Washington. D.C., April 2004, доступно на: <https://oig.justice.gov/sites/default/files/legacy/special/0404/final.pdf>, приступљено 29.10.2022.

- Armstrong Karen, *Bitka za Boga: fundamentalizam u judaizmu, kršćanstvu i islamu*, TKD Sakinpašić, Sarajevo, 2007.
- Bagby Ihsan, *A Portrait of Detroit Mosques: Muslim Views on Policy, Politics and Religion*, *Institute for Social Policy and Understanding - ISPU*, Michigan, 2004, доступно на: *01.ai (ispu.org)*, приступљено 20.10.2022.
- Bagby Ihsan, Perl Paul M., Froehle Bryan T., *The Mosque in America: A National Portrait*, *Council on American - Islamic Relations (CAIR)*, Washington, D.C., April 26, 2001.
- Bagby Ihsan, *The American Mosque 2020: Growing and Evolving*, Report 1 of the US Mosque Survey 2020: Basic Characteristics of the American Mosque, *The Institute for Social Policy and Understanding (ISPU)*, Washington, DC, June 2021, доступно на: https://www.ispu.org/wp-content/uploads/2021/07/ISPU_American-Mosque-Report-1.pdf?x46312%2F, приступљено 1.11.2022.
- Bajčeta Snežana, *Al Jazeera kao akter u međunarodnom komuniciranju*, *CM: Communication Management Quarterly: Časopis za upravljanje komuniciranjem*, Vol. 7, br. 25, 2012, стр. 31-44.
- Baran Zeyno, *The Muslim Brotherhood's U.S. Network*, *Current Trends in Islamic Ideology*, vol. 6, 2008, стр. 95-122.
- Bard Mitchell, *American Jews and the International Arena (August 2018 - July 2019): The US, Israel, and the Middle East*, у књизи: Dashefsky Arnold, Sheskin Ira M. (editors), *American Jewish Year Book 2019: The Annual Record of the North American Jewish Communities Since 1899*, Springer, Cham, Switzerland, 2020.
- Bassil Youssef, *The 2003 Iraq War: Operations, Causes, and Consequences*, *IOSR Journal Of Humanities And Social Science (JHSS)*, Volume 4, Issue 5 (Nov.- Dec. 2012), стр. 29-47.
- Bassou Abdelhak, Youssef Tobi, *Thriving on uncertainty: Covid – 19 related opportunities for terrorist groups*, *Euromesco*, Policy Study N. 21, june 2021, доступно на: <https://www.euromesco.net/wp-content/uploads/2021/06/Thriving-on-Uncertainty-COVID-19-Related-Opportunities.pdf>, приступљено 1.7.2022.
- Beverley James A., *Islamic Faith in America*, Facts On File, New York, USA, 2003.
- Benjamin Richard M., *The Bizzare Classroom of Dr. Leonard Jeffries*, *The Journal of Blacks in Higher Education*, No. 2, 1993, стр. 91-96.
- Berne Carlson Emma, *25 Women Who Protected Their Country*, Compass Point Books, Minestota, 2020.
- Behrooz Maziar, *The 1953 Coup in Iran and the Legacy of the Tudeh*, у књизи: Gasiorowski Mark J., Byrne Malcolm (editors), *Mohammad Mosaddeq and the 1953 Coup in Iran*, Syracuse University Press, New York, 2004.
- Besheer Mohamed, Smith Gregory A. (Primary Researchers), *U.S. Muslims Concerned About Their Place in Society, but Continue to Believe in America Dream*, *Pew Research Center*, Washington D.C., USA, July 2017., доступно на: <https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/7/2017/07/U.S.-MUSLIMS-FULL-REPORT.pdf>, приступљено 20.7.2020.
- Blanford Nicholas, *Hezbollah's Evolution: From Lebanese Militia to Regional Player*, *Middle East Institute (MEI) – Policy paper 2017 – 4*, Washington, D.C., 2017
- Bloom Harold, *Alex Haley's The autobiography of Malcolm X*, Bloom's Literary Criticism, New York, 2008.
- Boddie Stephanie C., Funk Cary (Primary Researchers), *Religion in Prisons: A 50 -State Survey of Prison Chaplains*, *Pew Research Center*, Washington D.C., USA, March 22, 2012, доступно на: <https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/7/2012/03/Religion-in-Prisons.pdf>, приступљено 25.10.2022.
- Bouamama Saïd, *The Making of Contemporary Identity - Based Islamophobia*, видети у: *Countering the Islamophobia Industry: Towerd More Effective Strategies*, *The Carter Center*, USA, 2018.

- Bronson Rachel, *Thicker than oil: America's Uneasy Partnership with Saudi Arabia*, Oxford University Press, New York, 2006.
- Broucek James, *The Controversy of Shaykh 'Ali 'Abd Al Raziq* - doctoral degree, The Florida State University, College of Arts and Sciences, Tallahassee, Florida, 2012.
- Brown Vahid, Rassler Don, *Fountainhead of jihad: the Haqqani nexus, 1973-2012*, Oxford University Press, New York, 2013.
- Büyükgebiz Mustafa, How The Enemy Has Changed: Islamophobia And Post 9/11 Syndrome In John Le Carre's Novel; A Most Wanted Man, *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute*, (25) 2016, стр. 228-235.
- Veber Maks, *Protestantska etika i duh kapitalizma*, Veselin Masleša, Svjetlost, Sarajevo, 1989.
- Вековић Марко, *Религија за политикологе*, Филип Вишњић, Београд, 2022.
- Velić Abdulgafar, Islam i demokratija, *Glasnik rijaseta Islamske zajednice u BiH*, vol. LXXI, broj 7-8, 2009, стр. 637-650.
- Vidino Lorenzo, Hughes Seamus, Clifford Bennett, *The Islamic State in America: After the Caliphate*, Program on Extremism at George Washington University, Washington D.C., 2022.
- Vinokor - Meinrath Samantha A., *#antisemitism: Coming of Age during the Resurgence of Hate*, Praeger, ABC Clio, California, 2022.
- Voll John O., Islam and Democracy: Is Modernization a Barrier? *Religion Compass*, 1/1, 2007, стр. 170-178.
- Вукелић Милан, Велики цихад Муслиманске браће у Сједињеним Америчким Државама, доступно на: https://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/Milan-Vukeliv_Dz%CC%8Cihad-u-SAD.pdf, приступљено 1.6.2021.
- Вукелић Милан, Иран као регионална сила и стуб шиитског ислама, *Културни центар Новог Сада*, есеј поводом истоименог предавања одржаног 3.3.2020., Нови Сад, 2020, доступно на: <https://www.kcns.org.rs/agora/iran-kao-regionalna-sila-i-stub-siitskog-islama/>, приступљено 20.5.2022.
- Вукелић Милан, Ислам као чинилац мултикултурализма у идентитету Европске Уније, *Култура полуса*, год. XVI (2019), бр. 38, стр. 267-280.
- Вукелић Милан, Исламски екстремизам на Косову и Метохији - безбедносни изазов за Републику Србију, *Војно дело*, 3/2022, стр. 74-86.
- Вукелић Милан, Исламски екстремизам у Југоисточној Азији, *Војно дело*, 6/2019, стр. 9-23.
- Вукелић Милан, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2018.
- Вукелић Милан, Појам цихада у активностима Исламске државе, *Војно дело*, 6/2017, стр. 451-464.
- Vukelić Milan, Finding W.D. Fard: Unveiling The Identity Of The Founder Of The Nation Of Islam (book review), *Politics and Religion Journal*, Vol. 13, No. 2, 2019, стр. 385-387.
- Vukelić Milan, Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the USA, *Politology of religion: III Biannual Conference 2021 - Conference proceedings* (editors: Jevtić Miroљub, Veković Marko), Center for Study of Religion and Religious Tolerance, Belgrade, 2021, стр. 45-58.
- Вукелић Милан, Цихад у Авганистану и успон талибана, *Културни центар Новог Сада*, есеј поводом истоименог предавања одржаног 15.10.2021., Нови Сад, 2021, доступно на: <https://www.kcns.org.rs/agora/dzihad-u-avganistanu-i-uspon-talibana/>, приступљено 5.11.2021.
- Ganzer Danijel, *Imperija SAD: beskrupulozna svetska sila*, Laguna, Beograd, 2021.
- Ganji Babak, *Politics of Confrontation: The Foreign Policy of the USA and Revolutionary Iran*, Tauris Academic Studies, New York, 2006.

- Gardell Mattias, *In the Name of Elijah Muhammad: Louis Farrakhan and the Nation of Islam*, Duke University Press, Durham, North Carolina, 1996.
- Gerges Fawaz A., *America and political Islam: clash of cultures or clash of interests?*, Cambridge University Press, New York, 1999.
- Gibson Dawn - Marie, *A History of the Nation of Islam: Race, Islam, and the Quest for Freedom*, ABC-CLIO, LLC, California, 2012.
- Gibson Dawn - Marie, Berg Herbert, Introduction, у књизи: Gibson Dawn - Marie, Berg Herbert (editors), *New Perspectives on the Nation of Islam*, Routledge, New York, 2017
- Gibson Dawn - Marie, *The Nation of Islam, Louis Farrakhan, and the Men Who Follow Him*, Palgrave Macmillan, United Kingdom, 2016.
- Gold Dore, *Hatred's kingdom: how Saudi Arabia supports the new global terrorism*, Regnery Publishing, Washington, D.C., 2003.
- Голијанин Ведран, Ислам и Запад: Порекло и оправданост феномена исламофобије, *Годишњак*, бр. 17, год. 2018, стр. 78-92.
- Grewal Zareena, *Islam is a foreign country: American Muslims and the global crisis of authority*, New York University Press, New York, 2014.
- Grupa autora, *Politički leksikon*, Udruženje publicista Beograda, Beograd, 1979.
- Grupa autora, *Politička enciklopedija*, Savremena administracija, Beograd, 1975.
- Dal Robert, *Demokratija i njeni kritičari*, CID Podgorica, 1999.
- Dean C. Alexander, *Business confronts terrorism: risks and responses*, The University of Wisconsin Press, Terrace Books, Madison, Wisconsin, 2004.
- Deane Claudia, Duggan Maeve, Morin Rich, Americans Name the 10 Most Significant Historic Events of Their Lifetimes: 9/11, Obama election and the tech revolution among those with greatest impact on the country, *Pew Research Center*, Washington D.C., USA, December 2016, доступно на: [Historic-Events-full-report.pdf \(pewresearch.org\)](https://www.pewresearch.org/reports/2016/12/14/historic-events/), приступљено 10.12.2022.
- DeLong – Bas Natana J., *Wahhabi Islam: from Revival and Reform to Global Jihad*, Oxford University Press, New York, 2004.
- Demant Peter, *Islam vs. Islamism: the dilemma of the Muslim world*, Praeger, London, 2006.
- De Tokvil Aleksis, *O demokratiji u Americi*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci, Novi Sad, 2002.
- Doja Albert, A political history of Bektashism in Albania, *Totalitarian Movements and Political Religions*, 7 (1), 2006, стр. 83-107.
- Dreher Rod, Reporting the Muslim Brotherhood, *Current Trends in Islamic Ideology*, vol. 6, 2008, стр. 123-132.
- Editorial, Jihad in America maintaining an Islamic identity in an un - Islamic environment, *Al Talib*, Volume 9, Issue 6, 1999.
- El Sadr Baker, *Les sources de pouvoir dans Vetat islamique*, Teheran, Paris, 1981.
- Ellethy Yaser, *Islam, Context, Pluralism and Democracy*, Routledge, New York, 2015.
- Elsie Robert, *Historical Dictionary of Albania*, Second Edition, Scarecrow Press Inc, Plymouth, United Kingdom, 2010.
- Emerson Steven, Who Is Behind the Muslim Mainstream Organizations?, у књизи: Stern Sarah N. (editor), *Saudi Arabia and the Global Islamic Terrorist Network: America and the West's Fatal Embrace*, Palgrave Macmillan, New York, 2011.
- Eraqi Monica Mona, *Arab - Americans and Muslim - Americans Then and Now: From Immigration and Assimilation to Political Activism and Education* - Doctoral dissertation, University of Michigan, Dearborn, 2014.
- Esposito John L., Mogahed Dalia, *Who Speaks for Islam? What a Billion Muslims Really Think*, Gallup Press, New York, 2007.

- Esposito John L., Rethinking Islam and Secularism, *The Association of Religion Data Archives (ARDA)*, доступно на: <https://www.thearda.com/categories/arda-papers/guiding-papers/rethinking-islam-and-secularism>, приступљено 10.2.2021.
- Esposito John L., *The Oxford History of Islam*, Oxford University Press, New York, 1999.
- Esposito John, *The Islamic Threat: Myth or Reality?*, Oxford University Press; 3rd edition, New York, 1999.
- Esposito John L., *Što bi svatko trebao znati o islamu*, Filozofsko - teološki institut družbe Isusove u Zagrebu, Zagreb, 2002.
- *Expressing concern about the threat posed to democracy and human rights by theocratic groups operating in South Asia*, 116th Congress, 1st Session, H. Res. 160, U.S. House of Representatives, Introduced in House – Foreign Affairs by Rep. Jim Banks, Washington, D.C., February 28th 2019, доступно на: <https://www.congress.gov/116/bills/hres/160/BILLS-116hres160ih.pdf>, приступљено 10.6.2021.
- Zimmerman Katherine, *America's Real Enemy The Salafi - Jihadi Movement*, The American Enterprise Institute (AEI), Washington D.C., July 2017.
- Zollner Barbara, The Muslim Brotherhood, у књизи: Akbarzadeh Shahram, *Routledge Handbook of Political Islam*, Routledge, New York, 2012.
- Ilić Aleksandar, Gišić Tamara, Brkić Slobodan, *et al*, Islamska Republika Iran kao izazivač Sjedinjenim Američkim državama, у књизи: Simić Dragan R., Živojinović Dragan, Jović Nikola (urednici), *Sjedinjene Američke Države i izazivači*, Fakultet političkih nauka, Beograd, 2015.
- Imhoff Roland, Recker Julia, Differentiating Islamophobia: Introducing a New Scale to Measure Islamoprejudice and Secular Islam Critique, *Political Psychology*, Vol. 33, No. 6, 2012, стр. 811-824.
- International Business Publication (аутор и издавач), *Arab Lobby in the United States Handbook: organization, operation, performance*, Washington D.C., 2015.
- Iyanatul Islam, Anti - Americanism in the Muslim world, у књизи: O'Connor Brendon, Griffiths Martin (editors), *The Rise of Anti - Americanism*, Routledge, New York, 2006.
- Javaid Umbreen, Mushtaq Imrana, Historical Perspective of Pakistan USA Relations; Lessons for Pakistan, *A Research Journal of South Asian Studies*, Vol. 29, No. 1, January - July 2014, стр. 291-304.
- Јакшић Бошко, Иран жели у БРИКС, *Политика*, 17. јул. 2022.
- Јанковић Слободан, Sukobi na Bliskom istoku - osnovna obeležja, *Međunarodni problemi*, 2-3, 2007, стр. 266-307.
- Јевтић Мирољуб, *Искушења политикологије религије*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2014.
- Јевтић Мирољуб, *Исламска визија света код Иве Андрића*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2013.
- Јевтић Мирољуб, Нова верска слика света и економска криза, *Социјална мисао*, 4/2011, стр. 165-187.
- Јевтић Мирољуб, *Његош и ислам*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2015.
- Јевтић Милољуб, Political Science and Religion, *Politics and Religion Journal*, Vol. 1, No. 1, 2007, стр. 59-69.
- Јевтић Мирољуб, *Политика се родила из религије*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2022.
- Јевтић Мирољуб, *Политикологија религије*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2009.
- Јевтић Мирољуб, *Политички односи и религија*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2011.

- Јевтић Мирољуб, Религија као повод за упад у Конгрес САД, *Политика*, 19.1.2021.
- Јевтић Мирољуб, *Религија изазов политичкој науци*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2010.
- Јевтић Мирољуб, Религијско питање растаче Европску унију, *Политика*, 9.1.2018.
- Јевтић Мирољуб, *Savremeni džihad kao rat*, Nova knjiga, Београд, 1989.
- Јевтић Мирољуб, Хришћански ционизам као чинилац политике САД, *Medjunarodni problemi*, Vol. LXV, No. 4, 2013, стр. 462-478.
- Јевтић Мирољуб, Цихад у светској и домаћој јавности, *Зборник матице српске за друштвене науке*, свеска 116-117, 2004, стр. 77-101.
- Joksimovich Vojin, *The Revenge of the Prophet*, Regina Orthodox Press, Boston, 2006.
- Johnson Ian, The Brotherhood's Westward Expansion, *Current Trends in Islamic Ideology*, vol. 6, 2008, стр. 71-84.
- Judt Tony, Lacorne Denis, Introduction: The Banality of Anti - Americanism, у књизи: Judt Tony, Lacorne Denis (editors), *With Us or Against us: Studies in Global anti - Americanism*, Palgrave Macmillan, New York, 2005.
- Karić Enes, Islam i sekularizam, *Novi Mualim*, god. X, br. 39, jesen 2009, стр. 58-64.
- Karsten Frenk, Bekman Karel, *Demokratija - mit ili stvarnost*, Global Book, Novi Sad, Liberalni Centar Katalaksija, Београд, 2012.
- Karčić Fikret, *Studije o šerijatskom pravu i institucijama*, Drugo dopunjeno izdanje, IC El Kalem, Centar za napredne studije (CNS), Sarajevo, 2011.
- Katouzian Homa, Mosaddeq's Government in Iranian History: Arbitrary Rule, Democracy, and the 1953 Coup, у књизи: Gasiorowski Mark J., Byrne Malcolm (editors), *Mohammad Mosaddeq and the 1953 Coup in Iran*, Syracuse University Press, New York, 2004.
- Katzman Kenneth, Iran, Gulf Security and U.S. policy, у књизи: Beck Lucille (editor), *Iranian Foreign Policy: Context, Regional analyses and U.S. Interests*, Nova Publishers, New York, 2016.
- Kahn Jonathon S., Lloyd Vincent W. (editors), *Race and Secularism in America*, Columbia University Press, New York, 2016.
- Kedourie Ellie, *Democracy and Arab Political Culture*, Frank Cass Press, London, 1994.
- Kindjić Zoran, О fanatizmu, *Filozofija i društvo*, br. 35, god. 2008, стр. 295-304
- Кинђић Зоран, *Прилози за разумевање религије*, Досије Студио, Београд, 2022.
- Кинђић Зоран, Рат и духовност, *Српска политичка мисао*, бр. 1, 2016, стр. 279-306.
- Кинђић Зоран, Религијски основ борбе за средиште света, *Српска политичка мисао*, бр. 2/2015, год. 22, вол. 48, стр. 215-237.
- Кинђић Зоран, *Увод у филозофију религије*, Досије Студио, Београд, 2016.
- Kincler Klaus, *Verski fundamentalizam*, Clio, Београд, 2002.
- Klausen Jytte, *Western Jihadism: A Thirty Years of History*, Oxford University Press, New York, 2021.
- Knight Michael Muhammad, *The Five Percenters: Islam, Hip - hop and the Gods of New York*, Oneworld Publications, England, 2007.
- Koenig Kelly B., Mahmoud Abdul - Rauf's Suspension for Refusing to Stand for the National Anthem: A "Free Throw" for the NBA and Denver Nuggets, or a "Slam Dunk" Violation of Abdul - Rauf's Title VII Rights?, *Washington University Law Quarterly*, Vol. 76, Iss. 1, 1998, стр. 377-405.
- Kokinos Anyssia S., Jahanbani Nakissa P., Lewis Jon, et al, Hezbollah's Operations and Networks in the United States: Two Decades in Review, *Program on Extremism at George Washington University*, Washington D.C., 2022.
- Kortmann Matthias, Rosenow - Williams Kerstin, *Islamic Organizations in Europe and the USA: A Multidisciplinary Perspective*, Palgrave Macmillan, New York, 2013.

- Krämer Gudrun, „Islam is Religion and State”: on the Relationship among Religion, Law and Politics in Islam, *materials from the International Symposium “Islam and the Secular State”* (editors: Munavvarov Z.I., Schneider - Deters W.), Memorial Complex of al Imam al Bukhari, Republic of Uzbekistan, 5-6 June 2002.
- Kramer Martin, *Ivory towers on sand: the failure of Middle Eastern studies in America*, The Washington Institute for Near East Policy, Washington, D.C., 2001.
- Kuran, предео: Korkut Besim, El Kelimeh, Mešihat Islamske zajednice u Srbiji, Novi Pazar, 2009.
- Kuru Ahmet T., *Secularism and State Policies toward Religion: The United States, France and Turkey*, Cambridge University Press, New York, 2009.
- Kutb Sejjid, *Znakovi na putu* (prevod Prijača Mustafa, Mrahorović Muhamed), Муфтијство, Тузла, 1996.
- Khabeer Suad Abdul, Rep that Islam: The Rhyme and Reason of American Islamic Hip Hop, *The Muslim World*, Volume 97, Issue 1, 2007, стр. 125-141.
- Khair Tabish, Leer Martin *et al*, *Other Routes: 1500 Years of African and Asian Travel Writing*, Signal Books, United Kingdom, 2006.
- Khan Mohsin Hassan, Adnan Hamedi Mohd, Aljuaid Haifa, *et al*, Islamophobic Discourses in Hillary Clinton's Speech at Council of Foreign Relations during US Presidential Elections 2016, *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, Volume 8, Issue 11, 2019, стр. 117-138.
- Khan Mohsin Hassan, Adnan Hamedi, Kaur Surin, *et al*, Muslims' Representation in Donald Trump's Anti – Muslim - Islam Statement: A Critical Discourse Analysis, *Religions*, 10 (2), 115, 2019, стр. 1-15.
- Khomeini Rouhollah, *Tahrir Al Wasilah - vol. 1* (предео на енглески језик: Dr. Naqavi Sayyid Ali Reza), Institute for Compilation and Publication of Imam Khomeini's Works, Teheran, 2001.
- Khurshid Ahmad, Islam i demokratija: Neke konceptualne i savremene dimenzije, *Dijalog*, no. 01, 02, 2015, стр. 94-111.
- Lackovich Ashley, *Consecrated Community, Sacred Spaces and National Indifference: Religious Identity as a Survival Tool for Palestinian Orthodox Christians in Israel and the Palestinian Territories* - MA Thesis, MALS Final Project 1995-2019, Skidmore College, New York, 2010.
- Lappen Alyssa A., The Muslim Brotherhood in North America, у књизи: Rubin Barry (editor), *The Muslim Brotherhood: the organization and policies of a global Islamist movement*, Palgrave Macmillan, New York, 2010.
- Lauzière Henri, *The making of Salafism: Islamic reform in the twentieth century*, Columbia University Press, New York, 2016.
- Lean Nathan, *The Islamophobia Industry: How the Right Manufactures Fear of Muslims*, Pluto Press, New York, 2012.
- LeVine Mark, *Why They Don't Hate Us: Lifting the Veil on the Axis of Evil*, Oneworld Publications, Oxford, England, 2005.
- Lewis Bernard, Islam and Liberal Democracy. *Atlantic Monthly*, 271 (2), 1993.
- Lewis Bernard, The Roots of Muslim Rage, *The Atlantic*, 266, 3, ABI/INFORM Global, September 1990.
- Lewis Bernard, *Faith and Power: religion and politics in the Middle East*, Oxford University Press, New York, 2010.
- Levitt Matthew, “Hezbollah's Criminal Networks: Useful Idiots, Henchmen, and Organized Criminal Facilitators,” In Hilary Matfess and Michael Miklaucic (editors), *Beyond Convergence: World Without Order*, Center for Complex Operations, Washington, D.C, 2016.

- Lehman Jeffrey (editor), *Gale encyclopedia of multicultural America -Volume 1*, The Gale Group, Michigan, USA, 2000.
- Lieven Antonol, *America Right or Wrong: An Anatomy of American Nationalism*, Oxford University Press, New York, 2004.
- Luis Bernard, *Kriza islama*, Čarobna knjiga, Beograd, 2004.
- Malik Kenan, Fear, indifference and engagement: Rethinking the challenge of anti-Muslim bigotry, у извештају: Elahi Farah, Khan Omar (editors), *Islamophobia: Still a Challenge for Us All*, *Runnymede Trust*, London, 2017.
- Mamiya Lawrence H., Minister Louis Farrakhan and the Final Call: Schism in the Muslim Movement, у књизи: Waugh Earle H., Laban Baha Abu, Qureshi Regula B. (editors), *The Muslim Community in North America*, The University of Alberta Press, Edmonton, 1987.
- Ma'oz Moshe, The "Shi'i Crescent": Myth and Reality, *The Saban Center for Middle East Policy*, Number 15, November 2007, стр. 1-33.
- Massoumi Narzanin, Mills Tom, Miller David, *Islamophobia, Social Movements and the State: For a Movement - centred Approach*, у књизи Massoumi Narzanin, Mills Tom, Miller David (editors), *What is Islamophobia?: Racism, Social Movements and the State*, Pluto Press, London, 2017.
- Maududi S. Abul Awla., *Khutabat (Fundamentals of Islam)* - 2nd edn, Kazi Publications, Chicago, 1977.
- Mawyer Martin, *Twilight in America: The Untold Story of Islamic Terrorist Training Camps Inside America*, PRB Publishing, USA, 2012.
- Meleagrou - Hitchens Alexander, *Salafism in America: History, Evolution, Radicalization*, The George Washington University - Program on Extremism, Washington, D.C., October 2018.
- Meleagrou - Hitchens Alexander, Hughes Seamus, Clifford Bennett, *The Travelers: American Jihadists in Syria and Iraq*, The George Washington University - Program on Extremism, Washington, DC, 2018.
- Meleagrou - Hitchens Alexander, Hughes Seamus, Clifford Bennett, *Homeground: ISIS in America*, I.B. Tauris, Bloomsbury Publishing Plc, London, New York, 2021.
- Merley Steven, *Muslim Brotherhood in the United States, Center on Islam, Democracy, and the Future of the Muslim World*, Hudson Institute, Washington D.C., 2009.
- Migaux Philippe, Al Qaeda, у књизи: Chaliand Gérard, Blin Arnaud (editors), *The history of terrorism: from antiquity to al Qaeda*, University of California Press, Los Angeles, California, 2007.
- Mitchell Richard P., *The Society of the Muslim Brothers*, Oxford University Press, New York, 1993.
- Mickolus Edward, *Terrorism Worldwide, 2018*, McFarland & Company, Inc. Publishers, Jefferson, North Carolina, 2019.
- Mogahed Dalia (Director of Research), *American Muslim Poll 2019: Predicting and Preventing Islamophobia*, *Institute for Social Policy and Understanding - ISPU*, Washington. D.C., Michigan, 2019.
- Moinuddin Iffat Mohammadi, *Muslims Migrations in US: A Study of the Motivations and Consequences behind Migration and Settlement Pattern*, University of Tennessee Honors Thesis Projects, University of Tennessee, Knoxville, 2003.
- Moreno Juan Carlos Antunez, *Salafism: From a Religious Movement to a Political Force*, *Revista de Estudios en Seguridad Internacional*, Vol. 3, No. 1, 2017, стр. 11-41.
- Mohie - Eldin Fatima, *The Evolution of Salafism: a History of Salafi Doctrines*, *Al Noor*, Volume 9, Number 1, Fall 2015, стр. 42-51.
- Muslim Brotherhood in Libya, *Counter Extremism Project*, доступно на: https://www.counterextremism.com/sites/default/files/mb_pdf/MB%20Branch_Libya_042919.pdf, приступљено 5.3.2021.

- Nainggolan Poltak Partogi, The Murder of Soleimani and Escalation of the US - Iran Conflict, *Info Singkat*, Vol.XII, No. 2/II/Puslit/, January/2020, стр. 7-12.
- Napoleoni Loretta, *Modern jihad: tracing the dollars behind the terror networks*, Pluto Press, London, 2003.
- Napoleoni Loretta, *Uspon islamizma*, Sandorf, Zagreb, 2015.
- Nahouza Namira, *Wahhabism and the Rise of New Salafist: Theology, Power and Sunni Islam*, I.B.Tauris, London, New York, 2018.
- Naqavi Muhamed Ali, *Islam and Nationalism*, Islamic Propagation Organization, Teheran, 1984.
- Nedelkoska Ljubica, Khaw Nick, The Albanian Community in the United States - Statistical Profiling of the Albanian - Americans, *Center for International Development*, Harvard University, 2015.
- Nedeljković Stevan, Tramp u borbi protiv Sporazuma o nuklearnom programu Irana i problem trodimenzionalne slagalice, *Politički život*, Issue 14, decembar 2017, стр. 49-62.
- Neumann Peter, *Countering Online Radicalization in America*, Bipartisan Policy Center, Washington D.C., December 2015.
- Neumann Rico, Geary Devon, Reaching Muslims from the Bully Pulpit: Analyzing Modern Presidential Discourse on Islam and Muslims from FDR to Trump, *International Journal of Communication*, 13, 2019, стр. 4107–4129.
- Osman Fethi Muhammed, *Moderna demokratija i koncept šure*, Islam globalni izazov.
- Pavelić Adila, Čačić - Kumpes Jadranka, Islam, islamofobija i Zapad: suprotstavljeni pogledi i društvena stvarnost, *Migracijske i etničke teme*, god. 31 br. 3, 2015.
- Pannu Parveen, Tomar Yukti Azaad, *ICT4D Information and Communication Technology for Development*, I.K. International Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi, 2010.
- Philips Melanie, *Londonistan*, Encounter Book, New York, 2006.
- Rabil Robert, *Salafism in Lebanon: from apoliticism to transnational jihadism*, Georgetown University Press, Washington, D.C., 2014.
- Raihan Ismail, *Rethinking Salafism: the Transnational Networks of Salafi 'ulama in Egypt, Kuwait and Saudi Arabia*, Oxford University Press, New York, 2021.
- Ramadan Tarik, *Stopama Božijeg poslanika*, Udruženje Ilmijje islamske zajednice u BiH, Sarajevo, 2010.
- Raza Umar, Khan Mohsin Hassan, Bukhari Shema, Trump and Muslims During US Presidential Elections 2016: A Sentiment Analysis of Muslim Community on Twitter, *Media Education (Mediaobrazovanje)*, 60 (2), 2020, стр. 309-322.
- *Remarks by President Obama to the Turkish Parliament*, The White House, Office of the Press Secretary, April 6, 2009, доступно на: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-obama-turkish-parliament>, приступљено 22.12.2020.
- *Remarks by the President at Cairo University 6-04-09*, The White House, Office of the Press Secretary, June 4, 2009, доступно на: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-cairo-university-6-04-09>, приступљено 22.12.2020.
- *Remarks by the President at the AIPAC Policy Conference 2011*, The White House, Office of the Press Secretary, May 22, 2011, доступно на: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/05/22/remarks-president-aipac-policy-conference-2011>, приступљено 26.2.2021.
- *Resolution affirming that all Americans have the right to participate in boycotts in pursuit of civil and human rights at home and abroad, as protected by the First Amendment to the Constitution*, 116th Congress, 1st Session, H. Res. 496, U.S. House of Representatives, Washington, D.C., July 16, 2019, доступно на: <https://www.congress.gov/116/bills/hres496/BILLS-116hres496ih.pdf>, приступљено 22.9.2022.

- *Resolution Recognizing the Nakba and Palestinian refugees rights*, 117th Congress, 2nd Session, H. Res. 1123, U.S. House of Representatives, Washington, D.C., May 16, 2022, доступно на: <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-resolution/1123/text?r=15&s=1>, приступљено 22.9.2022.
- Reynolds Gabriel Said, Saudi Arabia, Salafism, and U.S. Foreign Policy, *Principles*, Volume iii, Issue V, 2017, стр. 1-7.
- Rinehart Sixta Christine, President Trump and Jerusalem: The Effects of the Relocation of the American Embassy on the Israeli - Palestinian Peace Process, *The Journal for Interdisciplinary Middle Eastern Studies*, Vol. 2, Spring 2018, стр. 23-41.
- Robinson Tom, *Malcolm X: Rights Activist and Nation of Islam Leader*, ABDO Publishing Company, Minneapolis, 2014.
- Rubin Barry, Rubin Judith Colp, *Hating America: a history*, Oxford University Press, New York, 2004.
- Rubin Barry, The Truth about U.S. Middle East Policy, у књизи: Rubin Barry, Rubin Judith Colp (editors) *Anti - American terrorism and the Middle East: a documentary reader*, Oxford University Press, New York, 2002.
- Rubin Judith Colp, North America, у књизи: Rubin Barry (editor), *Guide to Islamist Movements, vol. 1*, M.E. Sharp, New York, England, 2010.
- Rugh William A., *American encounters with Arabs: the "soft power" of U.S. public diplomacy in the Middle East*, Praeger Security International, USA, 2006.
- Sa'di Ahmad, Catastrophe, Memory and Identity: Al Nakbah as a Component of Palestinian Identity, *Israel Studies*, Volume 7, Number 2, 2002, стр. 175-198.
- Saghafi Morad, Three Sources of Anti - Americanism in Iran, у књизи: Judt Tony, Lacorne Denis (editors), *With Us or Against us: Studies in Global anti - Americanism*, Palgrave Macmillan, New York, 2005.
- Said Edward W., *Krivotvorenje islama*, Biblioteka Tridvajedan, Zagreb, 2003
- Said Edward W., *Orientalism*, Vintage Books, New York, 1979.
- Saleh Ibrahim, Islamic Televangelism: The Salafi Window of Their Paradise, у књизи Thomas Pradip Ninan, Lee Phipip (editors), *Global and Local Televangelism*, Palgrave Macmillan, New York, 2012.
- Sardar Ziauddin, Davies Merryl Wyn, *Why do people hate America ?*, Icon Books, United Kingdom, 2003.
- Sardarnia Khalil, Bahrapour Yalda, Islam and Democracy: A Critical Reappraisal of Adaptation and Contrast Theories, *Journal of Politics and Law*, Vol. 10, No. 3, 2017, стр. 1-12.
- *Sahih Muslim*, 1st Edition (translation on English Abd al Hamid Siddiqui, edited by: Mika'il al Albany), book 20, Hadith 4561.
- Sawani Youssef M., The United States and Libya: The Contradictions of Intervention and Disengagement, *International Relations and Diplomacy*, Vol. 2, No. 12, December 2014, стр. 783-793.
- Siddiqui Kalim, Primary goals and achievements of the Islamic Revolution in Iran, у књизи: Siddiqui Kalim (editor), *Issues in the Islamic Movement, 1983–84 (1403–04)*, The Open Press, London, 1985.
- Smidt Corwin E., Religion and American Attitudes Toward Islam and an Invasion of Iraq, *Sociology of Religion*, Vol. 66, Issue 3, Fall 2005, стр. 243-261.
- Smith Jane I., *Islam in America*, Columbia University Press, New York, USA, 1999.
- Smith Jane I., *Muslims, Christians, and the Challenge of Interfaith Dialogue*, Oxford University Press, New York, 2007.

- SpearIt, Facts and Fictions about Islam in Prison: Assessing Prisoner Radicalization in Post-9/11 America, *Institute for Social Policy and Understanding - ISPU*, Washington D.C., Michigan, January 2013, доступно на: [ISPU_Report_Prison.pdf](#), приступљено 23.10.2022.
- Spector Stephen, *Evangelicals and Israel: The Story of American Christian Zionism*, Oxford University Press, New York, 2009.
- Spellberg Denise, *Thomas Jefferson's Qur'an. Islam and the Founders. Islam and the Founders*, Vintage, USA, 2014.
- Spencer Robert, *What Americans Needs to Know About Jihad*, David Horowitz Freedom Center, USA, 2007.
- Spencer Robert, *Stealth Jihad - How Radical Islam is Subverting America without Guns or Bombs*, Regnery Publishing INC, Washington D.C., 2008
- Sperry Paul, *Infiltration: How Muslim Spies and Subversives have Penetrated Washington*, Nelson Current, USA, 2005.
- *Statement to the House on Terrorist Financing*, Statemant before the United States Senate Banking Committee by Clarke Richard, 22th October 2003, доступно на: https://en.wikisource.org/wiki/Statement_to_the_House_on_Terrorist_Financing, приступљено 15.8.2021.
- Stern Sarah N., Shideler Kyle, The Way Forward: Looking Backward and Looking Inward, у књизи: Stern Sarah N. (editor), *Saudi Arabia and the Global Islamic Terrorist Network: America and the West's Fatal Embrace*, Palgrave Macmillan, New York, 2011.
- Sheehi Stephen, *Islamophobia: The Ideological Campaign against Muslims*, Clarity Press, Inc, USA, 2011.
- Shideler Kyle, Daoud David, International Institute of Islamic Thought (IIIT): The Muslim Brotherhood's Think Tank, *Center for Security Policy - Occasional Paper Series*, July 2014, Washington D.C., доступно на: <https://centerforsecuritypolicy.org/wpcontent/uploads/2014/07/IIIT-Backgrounder-final-07-28-14-1.pdf>, приступљено 15.6.2021.
- "Shura Council Report on the future of the Group", доступно на: <https://www.investigativeproject.org/documents/21-shura-council-report-on-the-future-of-the-group.pdf>, приступљено 16.9.2021.
- Shlykov Pavel, The secularization and desecularization nexus in the Turkish contest: What is Behind?, *Politics and Religion Journal*, Vol 13, No 2, 2019, стр. 199-235.
- Shoebat Walid, Barrack Ben, *The Case for Islamophobia: Jihad by the Word - America's Final Warning*, Walid Shoebat Foundation, USA, 2013.
- *Таквим*, Предсједништво удружења илмије у БиХ, Сарајево, 1992.
- Takim Liyakat, Integration or Isolation: Black Shi'ism in the American Diaspora, *Journal of the Contemporary Study of Islam*, Volume 1, Issue 2, 2020, стр. 128-141.
- Takim Liyakat, *Shi'ism in America*, New York University Press, New York, 2009.
- Takim Liyakat, The indigenization and politicization of American Islam, *Politics and Religion Journal*, Vol. 5, No. 1 (2011), стр. 115-128.
- Танасковић Дарко, *Ислам: догма и живот*, Српска књижевна задруга, Београд, 2008.
- *Terminology to Define the Terrorists: Recommendations from American Muslims*, U.S. Department of Homeland Security, Office for Civil Rights and Civil Liberties Washington D.C., January 2008, доступно на: https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/dhs_crcl_terminology_08-1-08_accessible.pdf, приступљено 10.10.2022.
- Todenhofer Jirgen, *Deset dana u Islamskoj državi*, Laguna, Beograd, 2016.
- Totman Sally, Hardy Mat, The Presidential Persona Paradox of Barack Obama: Man of Peace or War President?, *Persona Studies*, 2 (2), 2016, стр. 80-89.

- Trauthig Inga Kristina, Ghosts of the Past: The Muslim Brotherhood and its Struggle for Legitimacy in post - Qaddafi Libya, *International Centre for the Study of Radicalisation - ICSR*, London, United Kingdom, 2018, доступно на: <https://icsr.info/wp-content/uploads/2019/01/ICSR-Report-Ghosts-of-the-Past-The-Muslim-Brotherhood-and-its-Struggle-for-Legitimacy-in-post%20%80%91Qaddafi-Libya.pdf>, приступљено 5.3.2021.
- Trix Frances, *The Sufi journey of Baba Rexheb*, University of Pennsylvania Museum of Archaeology and Anthropology, USA, 2009.
- Трифковић Срђа, *Сенка џихада*, Српска књижевна задруга, Београд, 2007.
- Tuckett Kate, *Conspiracy Theories*, Berkley Books, New York, 2005.
- *The Constitution of the United States, Amendment I*, National Constitution Center, доступно на: <https://constitutioncenter.org/media/files/constitution.pdf>, приступљено 22.7.2020.
- *The World Almanac of Islamism: 2011 Edition*, Rowman & Littlefield Publishers, Lanham, Maryland, 2011.
- *Third public hearing of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, Statement of Steven Emerson*, National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, July 9, 2003, доступно на: https://govinfo.library.unt.edu/911/hearings/hearing3/witness_emerson.htm, приступљено 15.3.2022.
- *U.S. Vulnerabilities to Money Laundering, Drugs, and Terrosist Financing: HBSC Case Study*, Hearing before the permanent subcommittee on investigations of the Committee on Homeland Security and Governmental Affairs United States Senate, 112th Congress, 2nd session, volume 1 of 2, Washington D.C., July 17, 2002, доступно на: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-112shrg76061/pdf/CHRG-112shrg76061.pdf>, приступљено 15.3.2022.
- *U.S. citizen sentenced in Manhattan Federal Court to fifteen years in prison for conspiring to provide material support to Al Qaida*, United States Attorney Southern District of New York, June 2010, доступно на: <https://www.justice.gov/archive/usao/nys/pressreleases/June10/hashmisyedsentencingpr.pdf>, приступљено 1.6.2021.
- Fanusie Yaya J., Entz Alex, Hezbollah: Financial Assessment, *Center on Sanctions & Illicit Finance (CSIF) - Terror Finance Briefing Book*, Washington D.C., September 2017.
- Фарес Валид, *Рат идеја - џихадизам против демократије*, Досије студио, Београд, 2018.
- Fares Valid, *Džihad u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike*, Narodna knjiga - Alfa, Beograd, 2008.
- Farndon John, *Everything You Need to Know about Iran*, Icon Books, Cambridge, United Kingdom, 2006.
- Federer William J., *What Every American Needs to Know About the Qur'an - A History of Islam & the United States*, Amerisearch, Inc, St. Louis, USA, 2007.
- Fernandez Greg Jr., *False Flags*, Lulu Press Inc., North Carolina, USA, 2011.
- Fiedler Radosław, The United States Policy toward the Middle East in the Post - cold War Era: Hegemony or Leadership, *Toplum ve Demokrasi*, 4 (8), Ocak - Aralık, 2010, стр. 169-184.
- Filiu Jean - Pierre, The Orgins of Hamas: Militant Legacy or Israeli Tool, *Journal of Palestine Studies*, Vol. XLI, No. 3 (Spring 2012), стр. 54-70.
- Fishman Jason Eric, Soage Ana Bele'n, The Nation of Islam and the Muslim World: Theologically Divorced and Politically United, *Religion Compass*, Volume 7, Issue 2, 2013, стр. 59-68.
- Foltz Richard, *Iran in World History*, Oxford University Press, New York, 2016.
- Foreign Terrorist Fighters in the Sahel - Sahara Region of Africa: Recommendations for stemming a long - lasting threat (Policy Paper), *African Union*, Addis Ababa, Ethiopia,

- African Centre for the Study and Research on Terrorism*, El Mohammadia, Algeria, April 2022.
- Frampton Martyn, *The Muslim Brotherhood and the West: a history of enmity and engagement*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 2018.
  - Fultz Bradley N., Finding a Measured Response to Iran's Activities, *MES Monographs*, No. 5, September 2013, стр. 1-24.
  - Habermas Jurgen, Ratzinger Joze, *Dijalektika sekularizacije*, Dosije Beograd, Beograd, 2006.
  - Haddad Yvonne Yazbeck, *Not Quite American?: The Shaping of Arab and Muslim Identity in the United States*, Baylor University Press, Texas, USA, 2004.
  - Haddad Yvonne Yazbeck, Harb Nazir Nader, Post - 9/11: Making Islam an American Religion, *Religions*, (5), 2014.
  - Halilović Seid, Nacionalizam i religija u svetu filozofske baštine islama, *Kom*, vol. IV (2), 2015, стр. 91-109.
  - Halilović Seid, *Tokovi islamske misli u XX veku*, Centar za religijske nauke Kom, Beograd, 2021.
  - Hamid Algar, *Roots of the Islamic Revolution in Iran*, Islamic Publications International, New York, 2001.
  - Hamidullah Muhammed, *Uvod u islam*, III izdanje, Starješinstvo islamske zajednice, Sarajevo, 1989.
  - Хантингтон Самјуел, *Сукоб цивилизација и преобликовање светског поретка*, ЦИД, Подгорица, Романов, Бања Лука, 2000.
  - Hargreaves Julian, *Islamophobia: Reality or Myth?* – doctoral thesis, Law School at Lancaster University, United Kingdom, 2016.
  - Hauzer Tomas, *Muhamed Ali: životna priča*, Kontrast, Beograd, 2016.
  - Hahn Peter L., *Historical Dictionary of United States - Middle East Relations*, Second Edition, Rowman&Littlefield, Maryland, 2016.
  - Haqqani Husein, The Politicization of American Islam, *Current Trends in Islamic Ideology*, vol. 6, 2008, стр. 85-94.
  - Herbst Philip, *Talking terrorism: a dictionary of the loaded language of political violence*, Greenwood Press, London, 2003.
  - Hibri Aziza Y., *Islamski konstitucionalizam i pojam demokratije*, Šerijatsko pravo u savremenim društvima, Sarajevo, 1998.
  - *Hizballah Operative Sentenced to 40 Years in Prison for Covert Terrorist Activities on Behalf of Hizballah's Islamic Jihad Organization*, Department of Justice, Office of Public Affairs, Washington, D.C., December 3, 2019, доступно на: *Hizballah Operative Sentenced to 40 Years in Prison for Covert Terrorist Activities on Behalf of Hizballah's Islamic Jihad Organization | OPA | Department of Justice*, приступљено 10.6.2022.
  - Hinnebusch Raymond, The US Invasion of Iraq: Explanations and Implications, *Critique: Critical Middle Eastern Studies*, Vol 16, Issue 3, 2007, стр. 209-228.
  - Hiti Filip, *Istorija Arapa od najstarijih vremena do danas*, drugo fototipsko izdanje, Veselin Masleša, Sarajevo, 1988.
  - Hlaváčová Simona, US Based Islamist Network: Presence in Cyberspace and Online Projects, *Masaryk University Journal of Law and Technology*, Issue 2007, No. 2, 2007, стр. 263-274.
  - Horowitz David, *The Professors: The 101 Most Dangerous Academics in America*, Regnery Publishing INC., Washington D.C., 2007.
  - Hosen Nadirsyah, Law, religion and security, у књизи: Ferrari Silvio (editor), *Routledge handbook of law and religion*, Routledge, London, New York, 2015.
  - Hofman Brus, *Unutrašnji terorizam*, Narodna knjiga - Alfa, Beograd, 2000.
  - Hughes Thomas Patrick, *A Dictionary of Islam*, Kazi Publication Inc., Chicago, Illinois, 2007.

- Cashmore Ellis (editor), *Encyclopedia of Race and Ethnic Studies*, Routledge, London, 2004.
- Cilluffo Frank, Saathoff Gregory, *et al*, Out of the Shadows: Getting Ahead of Prisoner Radicalization, *Homeland Security Policy Institute, The George Washington University*, Washington D.C., 2006, доступно на: *Microsoft Word - final report.doc (virginia.edu)*, приступљено 23.10.2022.
- Clayton Thomas (coordinator), U.S. Killing of Qasem Soleimani: Frequently Asked Questions, *Congressional Research Service*, Washington, D.C., January 13, 2020.
- *Compilation of hearings on islamist radicalization – volume 1*, Hearing before the Committee on Homeland Security, House of Representatives., 112th Congress, First session, Serial No. 112–9 , Washington D.C, March 10, June 15, July 27, 2011, доступно на: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-112hhr72541/pdf/CHRG-112hhr72541.pdf>, приступљено, 1.11.2022.
- Conway Gordon (chairman), Islamophobia: A Challenge for Us All, *Runnymede Trust*, United Kingdom, October 1997.
- *Condemning the anti - Semitic comments of Representative Ilhan Omar from Minnesota*, 116th Congress, 1st Session, H. Res. 241, U.S. House of Representatives, Washington, D.C., March 14, 2019, доступно на: <https://www.congress.gov/116/bills/hres241/BILLS-116hres241ih.pdf>, приступљено 12.9.2022.
- Considine Craig, *Islam in America: Exploring the issues*, ABC Clio, California, Colorado, 2019.
- Considine Craig, *Muslims in America: examining the facts*, ABC - CLIO, USA, 2018.
- Considine Craig, The Racialization of Islam in the United States: Islamophobia, Hate Crimes, and “Flying while Brown”, *Religions*, 8 (9), 165, 2017, стр. 1-19.
- Cook David, *Understanding Jihad*, University of California Press, Los Angeles, 2005.
- Corcoran Ann, *Refugee Resettlement and the Hijra to America*, Center for Security Policy Press, Washington D.C., USA, 2015.
- Coughlan Reed, Owens - Manley Judith, *Bosnian Refugees in America: New Communities, New Cultures*, Springer, New York, 2006.
- Curtis IV Edward E., *Encyclopedia of Muslim - American History*, Facts On File, New York, USA, 2010.
- Curtis Edward E., *Islam in Black America: Identity, Liberation, and Difference in African - American Islamic Thought*, State University of New York Press, New York, 2002.
- Curtis IV Edward E., *Muslims in America - a Short History*, Oxford University Press, New York, USA, 2009.
- Curtis IV Edward E., *Muslim Americans in the Military*, Indiana University Press, Bloomington, Indiana, 2016.
- Chiddick John, America, Israel and anti - Americanism in Middle East, у књизи: O’Connor Brendon, Griffiths Martin (editors), *The Rise of Anti - Americanism*, Routledge, New York, 2006.
- Choksy Carol E. B., Choksy Jamsheed K., The Saudi Connection: Wahhabism and Global Jihad, *World Affairs*, vol. 178, No. 1, May/June 2015, стр. 23-34.
- Chomsky Noam, After the Cold War: U. S. Foreign Policy in the Middle East, *Cultural Critique*, No. 19, (Autumn, 1991), The Economies of War, стр. 14-31.
- Šabanić Emir, Povijest indijsko - pakistanskog sukoba, *Polemos*, vol, 19 no. 37, 2016, стр. 121-136.
- Quiggin Tom, The Muslim Brotherhood in North America (Canada/USA), *Terrorism and Security Experts of Canada Network (TSEC)*, Canada, 2014.
- Quoted from Al Banna Message “*Between Yesterday and Today*”, Majmu’Rasa -’il al Imam al Shahid Hassan Al Banna (A Collection of the Epistles of the Martyr Imam Hassan Al Banna), Al Mu’assassa Al Islamiyya, Beirut, 1983.

- Walbridge Linda S., *Without forgetting the Imam: Lebanese Shi'ism in an American community*, Wayne State University Press, Detroit, 1997.
- Waller Michael J., Making Jihad Work for America, *The Journal of International Security Affairs*, No. 10, Spring 2006, стр. 15-22.
- Waseem Mohammad, Anti - Americanism in Pakistan, у књизи: Judt Tony, Lacorne Denis (editors), *With Us or Against us: Studies in Global anti - Americanism*, Palgrave Macmillan, New York, 2005.
- Waxman Dov, Real Problem in U.S. - Israeli Relation, *The Washington Quarterly*, April 2012.
- Weisberg Herbert F., The Presidential Voting of American Jews, у књизи: Dashefsky Arnold, Sheskin Ira M. (editors), *American Jewish Year Book 2019: The Annual Record of the North American Jewish Communities Since 1899*, Springer, Cham, Switzerland, 2020.
- Wike Richard, Grim Brian J., Western Views Toward Muslims: Evidence from a 2006 Cross - National Survey, *International Journal of Public Opinion Research*, Volume 22, Issue 1, Spring 2010, стр. 4-25.
- Wike Richard, Stokes Bruce, Poushter Jacob, *et al* (Primary Researchers), Global Opposition to U.S. Surveillance and Drones, bit Limited Harm to America's Image, *Pew Research Center*, Washington D.C., USA, July 14, 2014, доступно на: <https://www.pewresearch.org/global/wp-content/uploads/sites/2/2014/07/2014-07-14-Balance-of-Power.pdf>, приступљено 10.3.2021.
- Wise Krysta, Islamic Revolution of 1979: The Downfall of American - Iranian Relations, *Legacy*, Vol. 11, Iss. 1, 2011, стр. 1-15.
- Wickham Carrie Rosefsky, *The Muslim Brotherhood: Evolution of an Islamic movement*, Princeton University Press, New Jerrey, 2013.
- Wright Stuart A., Palmer Susan J., *Storming Zion: Government Raids on Religious Communities*, Oxford University Press, New York, 2016.
- What They Say About CAIR, *Council on American - Islamic Relations (CAIR)*, Washington D.C., October, 2014, доступно на: https://www.cair.com/wp-content/uploads/2017/08/What_They_Say_About_CAIR_October_2014.pdf, приступљено, 22.9.2022.
- Yeganeh Hamid, The "Great Satan" talks with the "Evil", *International Journal of Conflict Management*, Vol. 22 No. 3, 2011, стр. 219-238.
- Yunus Ilyas Ba, Kone Kassim, *Muslims in the United States*, Greenwood Press, Westport, CT, 2006.

Интернет извори:

- (1) *Hamza Yusuf: I Told President Bush Not to Go to War - YouTube*, приступљено 5.10.2022.
- *12 Jewish Democrats call on Ilhan Omar to clarify remarks on US, Israel, Taliban | The Times of Israel*, приступљено 20.9.2022.
- *45-Year-Old Software Developer In US Lived Double Life As Hezbollah "Sleeper Agent": Report (ndtv.com)*, приступљено 12.6.2022
- *691-icna-1990-conv-flyer-in-july-1990-the-message.pdf (investigativeproject.org)*, приступљено 1.6.2021.
- *About - Lost-Found Nation of Islam Houston (lfnoihouston.org)*, приступљено 15.8.2022.
- *About Us – SIIJLA (lajamaat.org)*, приступљено 7.6.2022.
- *About – Zainabia Islamic Society (zainabia-la.org)*, приступљено 7.6.2022.
- *Al Jazeera's American Play | Council on Foreign Relations (cfr.org)*, приступљено, 10.9.2022.
- *Al-kutub as-sittah | Islamic literature | Britannica*, приступљено 25.7.2020.

- *Acyn on Twitter: "In a strange rant during a debate on combating Islamophobia, Scott Perry says Ilhan Omar is affiliated with "terrorist organizations" <https://t.co/b79cYahx1n>" / Twitter, приступљено 20.9.2022.*
- *BENEVOLENCE INTERNATIONAL FOUNDATION | United Nations Security Council, приступљено 15.3.2022.*
- *<http://www.aaic-of-queens.com/index.htm>, приступљено 16.11.2020.*
- *<https://abcnews.go.com/International/story?id=1402008>, приступљено 15.10.2022.*
- *<https://www.adl.org/news/article/leader-of-anti-government-sect-sentenced-to-135-years>, приступљено, 1.9.2022.*
- *<https://www.adl.org/resources/news/revolution-muslims-web-influence>, приступљено 20.11.2022.*
- *<https://www.aicod.org/>, приступљено 16.11.2020.*
- *<https://www.al-khoei.org/the-foundation/>, приступљено 07.06.2022.*
- *<https://www.aljazeera.com/news/2022/5/16/us-congress-rashida-tlaib-introduces-nakba-resolution>, приступљено 22.9.2022*
- *<http://america.aljazeera.com/articles/2016/1/13/al-jazeera-america-to-close-down.html>, приступљено 10.9.2022.*
- *<https://www.arabnews.com/node/2213906/offbeat>, приступљено 5.10.2022.*
- *http://www.ahl-alquran.com/English/show_news.php?main_id=2401, приступљено 16.11.2020.*
- *<https://archives.fbi.gov/archives/news/stories/2008/november/hlf112508>, приступљено 16.9.2021.*
- *<https://awpc.cattcenter.iastate.edu/directory/ilhan-omar/>, приступљено 10.9.2022.*
- *<https://www.bbc.com/news/world-europe-30067490>, приступљено 25.7.2020.*
- *<https://www.bbc.com/news/world-europe-53366307>, приступљено 25.7.2020.*
- *<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-57421235>, приступљено 2.6.2022.*
- *<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-52999812?piano-modal>, приступљено 1.7.2022.*
- *https://blogs.harvard.edu/mesh/2008/04/who_does_speak_for_islam/, приступљено 10.11.2022.*
- *<https://www.biography.com/political-figure/rashida-tlaib>, приступљено 22.9.2022.*
- *<https://www.britannica.com/biography/Anwar-al-Awlaki>, приступљено 20.11.2022.*
- *<https://www.britannica.com/biography/Muhammad-Ali-boxer>, приступљено 15.8.2022.*
- *<https://www.britannica.com/event/Yom-Kippur-War>, приступљено 15.10.2022.*
- *BRICS invites six countries including Saudi Arabia, Iran to be new members | Reuters, приступљено 10.10.2023.*
- *<https://www.germantownmasjid.com/>, приступљено 10.3.2022.*
- *<https://germantownmasjid.com/about/>, приступљено 10.3.2022.*
- *<https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/infocus/ramadan/islam.html>, приступљено 22.12.2020*
- *God's Jewish Warriors — CNN's Abomination | CAMERA, приступљено 25.9.2022.*
- *<https://dailycaller.com/2012/07/05/rep-carson-americas-schools-should-use-madrassas-as-model/>, приступљено 30.9.2022.*
- *<https://dailycaller.com/2018/02/09/three-democrats-rouhani-louis-farrakhan/>, приступљено 30.9.2022.*
- *<https://dailycaller.com/2019/02/05/ilhan-omar-israel-hamas/>, приступљено 20.9.2022.*
- *<https://dailycaller.com/2019/04/17/tlaib-catron-hezbollah-pfhp/>, приступљено 22.9.2022.*
- *<https://www.danielpipes.org/1713/the-moderation-of-american-muslims>, приступљено 20.10.2022.*
- *Discover the Networks, приступљено, 1.6.2021.*

- *Discover the Networks | Benevolence International Foundation (BIF)*, приступљено 15.3.2022.
- *Discover the Networks | SAAR Foundation (SAFA Trust Group) (SAAR)*, приступљено 15.3.2022.
- <https://www.discoverthenetworks.org/individuals/andre-carson>, приступљено, 30.9.2022.
- <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/baitul-mal-inc-bmi>, приступљено 1.7.2021.
- <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/fiqh-council-of-north-america-fcna>, приступљено 1.9.2021.
- <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/islamic-association-for-palestine-iap>, приступљено 1.6.2021.
- <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/muslim-arab-youth-association-maya>, приступљено 16.9.2021.
- <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/nation-of-islam-noi>, приступљено 20.6.2022.
- <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/north-american-islamic-trust-nait>, приступљено 15.8.2021.
- <https://www.discoverthenetworks.org/organizations/world-assembly-of-muslim-youth-wamy>, приступљено 15.3.2022.
- <https://edition.cnn.com/2017/05/01/politics/investigates-fbi-syria-greene/index.html>, приступљено 15.10.2022.
- <https://edition.cnn.com/2020/08/04/politics/kfile-douglas-macgregor-german-ambassador-pick/index.html>, приступљено 16.11.2020.
- <https://edition.cnn.com/2023/02/02/politics/house-vote-ilhan-omar-committees/index.html>, приступљено 20.9.2022.
- http://edition.cnn.com/2009/CRIME/02/16/buffalo.beheading/?eref=rss_topstories, приступљено 10.9.2022.
- *ELLISON, Keith | US House of Representatives: History, Art & Archives*, приступљено 5.10.2022.
- <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/muslims-being-targeted-with-violence-around-the-world-us-president-joe-biden/articleshow/91275493.cms>, приступљено 5.5.2022.
- <https://english.alarabiya.net/views/news/middle-east/2020/03/13/The-Shia-Crescent-is-still-America-s-biggest-Middle-East-challenge>, приступљено 2.6.2022.
- https://en.wikiquote.org/wiki/Ruhollah_Khomeini, приступљено, 5.2.2021.
- <https://izbsa.com/dzemati/bosnian-islamic-center-of-saint-louis/#>, приступљено 16.11.2020.
- *Ilhan Omar to speak at banquet for group known for terrorist group suppor - The Jerusalem Post (jpost.com)*, приступљено, 20.9.2022.
- *Ilhan-Omar-working-to-change-somali-terror-perception (alphanews.org)*, приступљено 20.9.2022.
- <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-election-2020/us-election-muslim-voters-biden-b1587825.html>, приступљено 11.1.2021.
- <https://www.investigativeproject.org/347/muslim-brotherhood-phonebook-confirms-that-mas-is>, приступљено 20.9.2021.
- <https://www.investigativeproject.org/3562/icna-relief-promotes-jihad-donations>, приступљено 1.6.2021.
- <https://www.investigativeproject.org/documents/20-an-explanatory-memorandum-on-the-general.pdf>, приступљено 25.5.2021.

- <https://www.investopedia.com/terms/m/middle-east-and-north-africa-mena.asp>,
приступљено 5.3.2021.
- <https://www.investopedia.com/terms/p/p51.asp>, приступљено 1.6.2022.
- *Isma'iliyyah | History, Movements, Theology, & Facts | Britannica*, приступљено
20.5.2022.
- <https://islamicmasumeen.org/about-imcne/>, приступљено 7.6.2022
- <https://islamophobicnetwork.com/>, приступљено 20.1.2020.
- <https://isna.net/mission-and-vision/>, приступљено 1.6.2021.
- <http://www.islamophobia.org/>, приступљено 20.1.2020.
- <https://icna.org/about/>, приступљено 1.6.2021.
- <https://www.icna.org/about-icna/mission-vision/>, приступљено 1.6.2021.
- [http://icna.org/presidential-quotes-on-islam-
muslims/?fbclid=IwAR0g3Y0qsLLpStG8ndjDvk_87nvTiiVlrcH84qSy2O9868zacS-
283DFmaU](http://icna.org/presidential-quotes-on-islam-muslims/?fbclid=IwAR0g3Y0qsLLpStG8ndjDvk_87nvTiiVlrcH84qSy2O9868zacS-283DFmaU), приступљено 22.12.2020.
- <https://www.ea.com/our-story/>, приступљено 5.6.2022.
- <https://www.icofa.com/founders/>, приступљено 5.6.2022.
- <https://www.icofa.com/our-story/>, приступљено 5.6.2022.
- <https://www.icct.nl/index.php/publication/impact-coronavirus-terrorism-sahel>,
приступљено 1.7.2022.
- <https://www.iqra.ca/2020/muslim-network-tv-launched-in-north-america/>, приступљено
10.9.2022.
- [https://www.jihadwatch.org/2021/05/irans-national-tv-airs-music-video-depicting-u-s-
capitol-being-destroyed](https://www.jihadwatch.org/2021/05/irans-national-tv-airs-music-video-depicting-u-s-capitol-being-destroyed), приступљено 5.3.2021.
- *John L. Esposito - АСМСУ (georgetown.edu)*, приступљено 5.11.2022.
- <https://clarionproject.org/2019/10/24/michigan-imam-feted-at-interfaith-events-spews-hate/>,
приступљено 7.6.2022.
- <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2005-apr-29-na-akbar29-story.html>,
приступљено 10.10.2022.
- [https://www.latimes.com/local/lanow/la-me-ln-adam-gadahn-the-california-suburban-
terrorist-killed-by-us-20150423-story.html](https://www.latimes.com/local/lanow/la-me-ln-adam-gadahn-the-california-suburban-terrorist-killed-by-us-20150423-story.html), приступљено 5.11.2022.
- *lost found nation of islam temples (lfnoihouston.org)*, приступљено 25.8.2022.
- *List of Shia Organizations*, приступљено 2.6.2022.
- *List of Shia Organizations in the United States of America - Ijtihad Network*, приступљено
20.5.2022.
- [https://lfnoihouston.org/about-silis-muhammad-founder-and-ceo-of-the-lost-found-nation-
of-islam/](https://lfnoihouston.org/about-silis-muhammad-founder-and-ceo-of-the-lost-found-nation-of-islam/), приступљено 15.8.2022.
- <https://www.meforum.org/campus-watch/8612/secrets-donors-and-the-edward-said-chair>,
приступљено 20.10.2022.
- <https://www.meforum.org/islamist-watch/money-politics/recipient/113/>, приступљено
30.9.2022.
- <https://www.meforum.org/islamist-watch/money-politics/recipient/684/>, приступљено
22.9.2022.
- [https://www.meforum.org/islamist-watch/56653/minnesota-dem-candidate-voted-against-
bill-to](https://www.meforum.org/islamist-watch/56653/minnesota-dem-candidate-voted-against-bill-to), приступљено 20.9.2022.
- <https://menhedz.com/nacionalizam-na-vagi-islama/>, приступљено 25.2.2021.
- [https://www.middleeasteye.net/opinion/palestinian-orthodox-christians-struggle-two-
colonialisms](https://www.middleeasteye.net/opinion/palestinian-orthodox-christians-struggle-two-colonialisms), приступљено 15.12.2022.
- [https://millenium-state.com/blog/2019/05/03/the-dinar-gold-the-real-reason-for-gaddafis-
murder/](https://millenium-state.com/blog/2019/05/03/the-dinar-gold-the-real-reason-for-gaddafis-murder/), приступљено 5.3.2021.
- <https://mnjamaat.com/about-us/>, приступљено 7.6.2022.

- <https://www.muslimamericansociety.org/about-us/>, приступљено 20.9.2021.
- <https://www.muslimnetwork.tv/about/>, приступљено 10.9.2022.
- <https://nationalinterest.org/feature/hezbollah-has-been-active-america-decades-22051?nopaging=1>, приступљено 12.6.2022.
- <https://news.gallup.com/poll/358364/religious-americans.aspx>, приступљено 6.12. 2021.
- https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Anglo-Iranian_Oil_Company, приступљено 22.5.2022.
- <https://www.novosti.rs/vesti/planeta.300.html:838949-General-Hodzis-priznao-Za-NATO-je-SPC-glavna-pretnja-za-dovrsavanje-posla-na-Balkanu>, приступљено 6.3.2021.
- <https://nypost.com/2017/05/20/trump-signs-off-on-110b-arms-deal-in-saudi-arabia/>, приступљено 5.3.2022.
- <https://nypost.com/2018/10/30/american-schools-under-scrutiny-for-financial-ties-to-saudi-arabia/>, приступљено 15.10.2022.
- <https://www.nps.gov/articles/mothermosque.htm>, приступљено 1.11.2022.
- <https://www.nytimes.com/2019/07/03/magazine/saudi-arabia-american-universities.html>, приступљено 15.10.2022.
- <https://www.nytimes.com/2021/09/23/us/politics/israel-iron-dome-congress.html>, приступљено 30.9.2022.
- *Oil imports and exports - U.S. Energy Information Administration (EIA)*, приступљено 5.3.2022.
- <https://www.pewforum.org/2012/09/27/controversies-over-mosques-and-islamic-centers-across-the-u-s-2/>, приступљено 1.11.2022.
- <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/08/09/muslims-and-islam-key-findings-in-the-u-s-and-around-the-world/>, приступљено 19.7.2020.
- <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/01/03/new-estimates-show-u-s-muslim-population-continues-to-grow/>, приступљено 19.7.2020.
- <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/01/17/black-muslims-account-for-a-fifth-of-all-u-s-muslims-and-about-half-are-converts-to-islam/>, приступљено 20.7.2020.
- <https://www.pewresearch.org/politics/2021/09/02/two-decades-later-the-enduring-legacy-of-9-11/>, приступљено 5.12.2022.
- <https://www.pewresearch.org/religion/2021/01/04/faith-on-the-hill-2021/>, приступљено, 10.9.2022.
- *Pobeda Hezbolaha u Libanu | Novosti.rs*, приступљено 7.6.2022.
- <https://www.preporod.com/index.php/sve-vijesti/drustvo/teme/item/2979-o-sekularnim-muslimanima>, приступљено 10.2.2021.
- <https://www.preporod.com/index.php/svevijesti/islamskazajednica/dijaspora/item/870-mukabela-bosnjaka-u-americi>, приступљено 16.11.2020.
- <https://www.rand.org/blog/2018/05/the-strategic-fallout-of-us-withdrawal-from-the-iran.html>, приступљено 1.6.2022.
- *Rashidun Caliphate - World History Encyclopedia*, приступљено 20.3.2022.
- *Rep. Keith Ellison, the Islamists' Man on Capitol Hill :: The Investigative Project on Terrorism*, приступљено 5.10.2022.
- <https://www.saba-igc.org/general/about-saba>, приступљено 7.6.2022.
- <https://sandzakpress.net/muslimani-otkrili-ameriku-prije-kolumba/>, приступљено 25.7.2020.
- <http://www.sicoa.org/aboutf.aspx>, приступљено 7.6.2022.
- *'Some people did something': Rep. Omar's remarks in context - The Washington Post*, приступљено 20.9.2022.
- <https://srb.news-front.info/2019/08/10/ideoloshki-karakter-povratka-islamske-drzhave/>, приступљено 5.3.2021.

- <https://www.statista.com/statistics/261561/proud-to-be-american/>, приступљено 15.2.2021.
- *Shi'a Muslim-Americans Were a Key Force in Joe Biden's Victory | Visions (harvard.edu)*, приступљено 20.5.2022
- <https://scenenoise.com/Features/15-Musicians-You-Didn-t-Know-Were-Muslim>, приступљено 5.10.2022.
- *Scott Perry Alleges Ilhan Omar Affiliated With Terrorist Groups (businessinsider.com)*, приступљено 20.9.2022.
- <https://www.tasnimnews.com/en/news/2018/02/10/1653224/office-rejects-reports-on-president-rouhani-s-private-dinner-with-us-congressmen>, приступљено 30.9.2022.
- <https://www.timesofisrael.com/rashida-tlaib-poses-with-hezbollah-backing-anti-israel-activist/>, приступљено 22.9.2022.
- <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2006/06/the-education-of-ali-al-timimi/304884/>, приступљено 10.11.2022.
- <https://www.thenationalnews.com/arts/from-bella-hadid-to-ramy-youssef-18-celebrities-who-are-muslim-1.1101291>, приступљено 5.10.2022.
- <https://www.theguardian.com/news/2019/dec/17/islamophobia-a-bogus-label-jewish-chronicle-under-fire-over-story>, приступљено 20.1.2020.
- <https://www.theguardian.com/world/2005/jan/07/religion.islam>, приступљено 20.1.2020.
- <https://theintercept.com/2018/02/19/hamas-israel-palestine-conflict/>, приступљено 8.2.2021.
- *The Muslim Program - NOI.org Official Website*, приступљено 20.6.2022.
- <https://twitter.com/CAIRWashington/status/1329212386062917633>, приступљено 22.9.2022.
- <https://twitter.com/nihadawad/status/1027068031921479680?lang=en>, приступљено 22.9.2022.
- <https://www.universities.com/programs/islamic-studies-degrees>, приступљено 15.10.2022.
- <https://www.usatoday.com/story/news/2017/05/12/parents-us-teen-killed-hamas-sue-palestinian-charity-group/101546712/>, приступљено 1.6.2021.
- <https://www.fdd.org/analysis/2008/01/25/questions-for-the-pentagon-who-is-hesham-islam/>, приступљено 10.10.2022.
- *Five Percent Nation | American revisionist movement | Britannica*, приступљено 25.8.2022.
- https://www.finalcall.com/artman/publish/Perspectives_1/Bills_must_stop_deportations_for_minor_offenses_2954.shtml, приступљено 22.9.2022.
- <https://freebeacon.com/latest-news/rashida-tlaib-scrubs-anti-semitic-tweet/>
- <https://hijrah.org/history/>, приступљено 22.9.2022.
- <https://www.haaretz.com/us-news/2019-07-18/ty-article/.premium/ilhan-omar-introduces-resolution-to-defend-americans-right-to-boycott/0000017f-dc81-d856-a37f-fdc1e8480000>, приступљено 22.9.2022
- *Hamza Yusuf | Zaytuna College*, приступљено 5.10.2022.
- *Hezbollah | Meaning, History, & Ideology | Britannica*, приступљено 7.6.2022.
- https://www.huffingtonpost.co.uk/2014/11/20/muslim-congressman-andre-carson-n_6189790.html, приступљено 30.9.2022.
- https://www.cair.com/press_releases/fox-airs-24-disclaimer/, приступљено 1.10.2022.
- <https://www.cairchicago.org/blog/2019/1/meet-our-2019-banquet-speakers>, приступљено 22.9.2022.
- <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/united-states/#people-and-society>, приступљено 10.3.2023.
- <https://www.cbsnews.com/minnesota/news/ilhan-omar-twitter-anti-semitism-aipac-its-all-about-the-benjamins/>, приступљено 12.9.2022.

- <https://www.cnn.com/2021/09/22/irans-raisi-lambasts-us-at-un-biden-proposes-nuclear-deal-compliance.html>, приступљено 2.6.2022.
- CNN's "God's Warriors": *Hard on Jews, Soft on Islam - honest reporting*, приступљено 25.9.2022.
- *Controversy and security concerns follow Ilhan Omar to Bellevue* | Crosscut, приступљено 20.9.2022.
- <https://www.counterextremism.com/extremists/ali-mohamed>, приступљено 10.10.2022.
- <https://www.counterpunch.org/author/sasan-fayazmanesh>, приступљено 1.11.2022.
- <https://www.christianitytoday.com/news/2021/july/rashad-hussain-irf-ambassador-religious-freedom-uscirf-khan.html>, приступљено 5.5.2022.
- *Warith Deen Mohammed* | American Muslim leader | Britannica, приступљено 15.6.2022.
- *What is Civilization Jihad?* - CounterJihad, приступљено 25.5.2021.
- <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/just-us-really>, приступљено 10.11.2022.
- https://www.washingtonpost.com/local/legal-issues/muslim-cleric-given-life-sentence-for-promoting-religious-combat-released-pending-appeal/2020/09/01/dc151dbc-ec88-11ea-99a1-71343d03bc29_story.html, приступљено 10.11.2022.
- https://www.washingtonpost.com/national-security/biden-us-troop-withdrawal-afghanistan/2021/04/13/918c3cae-9beb-11eb-8a83-3bc1fa69c2e8_story.html, приступљено 5.3.2021.
- <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2014/11/17/why-the-u-a-e-is-calling-2-american-groups-terrorists/>, приступљено 1.10.2021.
- <https://www.washingtonpost.com/news/retropolis/wp/2018/06/15/shoot-them-for-what-how-muhammad-ali-won-his-greatest-fight/>, приступљено 15.08.2022.
- <https://www.washingtontimes.com/news/2004/mar/28/20040328-115805-6149r/>, приступљено 1.7.2021.
- https://www.wikiwand.com/en/Lebanon_hostage_crisis, приступљено 1.6.2022.
- <https://worldpopulationreview.com/state-rankings/muslim-population-by-state>, приступљено 20.7.2020.
- *Why has this professor been targeted?* | SocialistWorker.org, приступљено 1.11.2022.
- <https://www.xhami.org/news/2017/6/16/cqhsf2dqwg08a6viv68cna95xzzk26>, приступљено 16.11.2020.

Биографија

МА Милан Вукелић рођен је у Београду, 18. фебруара 1986. године, где је завршио XI Београдску гимназију. Дипломирао је на Факултету за пословне студије (Универзитет Мегатренд), смер међународно пословање. Иако је основно образовање стекао на факултету економског усмерења, интересовања кандидата су се одувек базирала на проучавању политичких збивања у свету, пре свега са становишта односа религије и политике. У складу с тим, 2015. године уписује мастер академске студије на Факултету политичких наука у Београду (Политиколошке студије религије), које успешно завршава одбраном рада „Деловање Исламске државе на Косову и Метохији“. Како би унапредио своје знање, кандидат 2016. године на Факултету политичких наука у Београду уписује Специјалистички програм иновација знања из области религије и политике које завршава одбраном специјалистичког рада на тему „Дихад у идеологији Исламске државе“. Школске 2017/2018. кандидат уписује докторске студије политикологије на Факултету политичких наука у Београду.

Научно - истраживачки рад кандидата Милана Вукелића заснива се на проучавању односа религије и политике, религијског (пре свега исламског) фундаментализма и екстремизма, као и идеологије и активности исламских екстремистичких организација. Кандидат је био учесник више домаћих и страних научних конференција, а до сада је објавио један приказ књиге и осам научних радова и то су:

- Book review: Finding W.D. Fard: Unveiling the Identity of the Founder of the Nation of Islam, *Politics and Religion Journal Vol 13 No 2 (2019)*, ISSN 1820-6581 UDK 32:2;
- Исламски екстремизам у југоисточној Азији, *Војно дело 6/2019*, ISSN 0042-8426 UDK 355/359;
- Albanian Muslims in the Islamic State as Subject of Research of Politology of Religion, *Politology of Religion: a Biannual Conference 2018, Conference Proceedings*, ISBN 978-86-6425-057-3;
- Ислам као чинилац мултикултурализма у идентитету Европске уније, *Култура полуса, год. XVI (2019), бр. 38*, ISSN 1820-4589 UDK 28:323(4)
- Појам дихада у активностима Исламске државе, *Војно дело 6/2017*, ISSN 0042-8426 UDK 355/359;
- Ширење шиитског ислама у Босни и Херцеговини, *Култура полуса, год. XIV (2017), бр. 33*, ISSN 1820-4589 UDK 28(5):28(497.6)
- Жене са територије Западног Балкана у исламским терористичким организацијама, *Безбедност год. LXII бр.2/2020*, УДК 329.3:28]:323.285-055.2(497) 323.285:343.341-055.2(497);
- Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the United States of America, *Politology of Religion: III Bi-Annual Conference 2021 – Conference proceedings*, ISBN: 978-86-6425-086-3, UDC 29:28(94(73));
- Исламски екстремизам на Косову и Метохији – безбедносни изазов за Републику Србију, *Војно дело, 3/2022*, ISSN 0042-8426, UDK 355/359.

Милан Вукелић је аутор и научне монографије „Косово и Метохија под заставом Исламске државе“ издате од стране Центра за проучавање религије и верску толеранцију, 2018. године.

Поред наведеног, кандидат Милан Вукелић је аутор више десетина стручних чланака и коментара из своје области научно-истраживачког рада, који су публиковани како у домаћим, тако и у страним медијима. Кандидат Милан Вукелић је аутор и више пројеката, које је реализовао у виду самосталних предавања, а неки од њих су:

- „Исламизација Европе: мит или стварност“, Културни центар Новог Сада, 4.12.2019;

- „Иран као регионална сила и стуб шиитског ислама“, Културни центар Новог Сада, 2.3.2020;
- „Албански муслимани у Сирији и Ираку као стуб халифата Исламске државе“, Културни центар Новог Сада, 2.9.2020;
- „Джихад у Авганистану и успон талибана“, Културни центар Новог Сада, 15.10.2021;
- „Жене и тероризам: джихадисткиње са Западног Балкана у редовима Исламске државе“, Културни центар Новог Сада, 16.5.2021.

Од 2014. године, Милан Вукелић је запослен у Влади Републике Србије, Канцеларија за Косово и Метохију, Сектор за међународну сарадњу, подршку Официру за везу при мисији Европске уније у Приштини и ИПА пројекте.

Изјава о ауторству

Име и презиме аутора: Милан Вукелић

Број индекса: 12/2017

Изјављујем

да је докторска дисертација под насловом „Активности цихадистичких лобија у Сједињеним Америчким Државама“

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да дисертација у целини ни у деловима није била предложена за стицање друге дипломе према студијским програмима других високошколских установа;
- да су резултати коректно наведени и
- да нисам кршио ауторска права и користио интелектуалну својину других лица.

У Београду, _____

Потпис аутора:

_____

Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада

Име и презиме аутора: Милан Вукелић

Број индекса: 12/2017

Студијски програм: Докторске студије политикологије

Наслов рада: Активности цихадистичких лобија у Сједињеним Америчким Државама

Ментор: проф. др Зоран Кинђић

Изјављујем да је штампана верзија мог докторског рада истоветна електронској верзији коју сам предао ради похрањивања у **Дигиталном репозиторијуму Универзитета у Београду**.

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци везани за добијање академског назива доктора наука, као што су име и презиме, година и место рођења и датум одбране рада.

Ови лични подаци могу се објавити на мрежним страницама дигиталне библиотеке, у електронском каталогу и у публикацијама Универзитета у Београду.

У Београду, _____

Потпис аутора

_____

Изјава о коришћењу

Овлашћујем Универзитетску библиотеку „Светозар Марковић“ да у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду унесе моју докторску дисертацију под насловом „Активности цихадистичких лобија у Сједињеним Америчким Државама“, која је моје ауторско дело.

Дисертацију са свим прилозима предао сам у електронском формату погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију похрањену у Дигиталном репозиторијуму Универзитета у Београду и доступну у отвореном приступу могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons) за коју сам се одлучио.

1. Ауторство (CC BY)
2. Ауторство – некомерцијално (CC BY-NC)
3. Ауторство – некомерцијално – без прерада (CC BY-NC-ND)
4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима (CC BY-NC-SA)
5. Ауторство – без прерада (CC BY-ND)
6. Ауторство – делити под истим условима (CC BY-SA)

У Београду, _____

Потпис аутора

_____

1. **Ауторство.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце, чак и у комерцијалне сврхе. Ово је најслободнија од свих лиценци.
2. **Ауторство – некомерцијално.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела.
3. **Ауторство – некомерцијално – без прерада.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, без промена, преобликовања или употребе дела у свом делу, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела. У односу на све остале лиценце, овом лиценцом се ограничава највећи обим права коришћења дела.
4. **Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела и прерада.
5. **Ауторство – без прерада.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, без промена, преобликовања или употребе дела у свом делу, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дела.
6. **Ауторство – делити под истим условима.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дела и прерада. Слична је софтверским лиценцама, односно лиценцама отвореног кода.